

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Petre
DULFU
ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ

LITERA

CHIȘINĂU 1998

CZU 859.0–93
D 88

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textele ediției de față sunt reproduse după ediția din 1971, publicată la Editura Minerva, sub îngrijirea lui Victor Crăciun și a Viorică Florea.

La selecția și revizuirea prezentă, realizată de Cristiana Crăciun și Victor Crăciun, s-a ținut seama de toate edițiile revizuite de Petre Dulfu. Au fost alese doar două opere: *Isprăvile lui Păcală* și *Gruie-al lui Novaș*, reprezentând doi poli ai creației, ambii de autentică factură populară românească, unul comico-hătru, celălalt eroico-național.

Coperta: *Isai Cărmu*

ISBN 9975-74-093-6

© «LITERA», 1997

TABEL CRONOLOGIC

- 1856 *10 martie* }n comuna Tohat, jude\u015ful S[laj, }ntr-o familie de intelectuali, se na=te Petre Dulfu. Mama, Gafia Bran, fiic[=i sor[de preot, }i cultiv[din primii ani ai vie\u0177ii dragostea pentru pove=ti =i basme. Tat[l s[u, Chifor Dulf, era un militant pentru drepturile rom`nilor afla\u0177i sub chinuitorul jug al st[p`nirii austro-ungare.
- 1864–1871 Urmeaz[clasele primare =i cele 6 clase ale }nv[\m`ntului secundar, la Baia Mare, }n limba maghiar[, obligatorie pe atunci }n toate institu\u0177iile de }nv[\m`nt din Transilvania =i, cu tot handicapul reprezentat de studiul }ntr-o limb[complet str[in[, se dovede=te un elev excep\u0177ional, la finele fiec[rui an de studii ob\u0177in`nd premiul I. }n clasa a IV-a de liceu a reu=it apropierea pentru prima oar[de literatura rom`n[. Devenit membru al societ[\u0177ii de lectur[, }nfin`at[de elevii rom`ni ai liceului, cite=te, }ntre altele, *Doine =i L[crimioare* de Vasile Alecsandri; sub impulsul acestor lecturi scrie primele versuri.
- 1872–1875 Urmeaz[cursurile liceale la Baia Mare, }n foaia matricol[fiind consemnat[}n dreptul numelui s[u caracterizarea “excep\u0177ional cu laude =i s`rguincios”. Tot }n 1872 }ncepe s[colaboreze la revista =apirografiat[a liceului, pe care, }n cele din urm[, aproape c[o redacteaz[singur. Adev[ratul debut are loc }n paginile revistei “Familia”, condus[de Iosif Vulcan, la opt ani dup[ce tot }n aceast[publica\u0177ie debutase Mihai Eminescu. }n aceast[perioad[public[versuri patriotice ocazionale =i poezii roman\u0177oase, erotice }ntr-o serie de reviste rom`ne=ti (“+ez[toarea”, “Amicul familiei”, “C[r\u0177ile s[teanului rom`n”) =i continu[colaborarea la revista “Familia”.

- 1876 *4 iunie* Absolve=te cursurile liceale la Cluj, unde a urmat, tot]n limba maghiar[, ultimele dou[clase. “Testimoniul de maturitate” cu num[rul 65, aflat]n p[istrarea familiei, atest[o preg[itire de excep[ie la toate materiile.
- 1876 }=i]ncepe studiile la Universitatea din Cluj. Preocupat de starea literaturii rom`ne, dar av`nd temeince cuno=tin`e]n domeniul literaturii universale, cunosc[tor al c`torva limbi str[ine, devine studentul preferat al profesorului Grigore Sila=i, care-l recomand[c[lduros,]ntr-o scrisoare, lui Vasile Alecsandri.
- 1878–1880 Student fiind, Petre Dulfu realizeaz[traducerea, pentru prima oar[]n limba rom`n[, a capodoperelor dramaturgiei grece=ti antice, *Ifigenia]n Aulida* =i *Ifigenia]n Taurida*, de Euripide. Spirit critic =i auto-critic, poetul se declar[nemul`umit de valoarea traducerilor — de=i acestea fuseser[publicate]n revista “Amicul familiei” =i editate]n bro=uri]n 1880 la Gherla, care s-au epuizat: “... }n acest[prim[]ncercare de traducere am g[sit pe urm[multe sc[deri at`t din punctul de vedere al interpret[rii textului original, c`t =i]n ce prive=te limba =i versificav[ia rom`neasc[...”. Aceste traduceri au fost ulterior perfec[ionate, cunosc`nd mai multe edi[ii.
- 1881 Nereu=ind s[ob[ain[o burs[de studii]n str[in[tate, la 10 iunie]=i sus[ine doctoratul la Cluj, cu lucrarea *Alecsandri Vazul müködese a román terén* (*Activitatea lui Vasile Alecsandri]n literatura rom`n[*). Dincolo de curajul de a realiza o teza[despre un autor rom`n]n acei ani de]n[sprire a absolutismului austro-ungar, lucrarea a avut darul de a face cunoscut[]n r`ndurile cititorilor de limba maghiar[nu doar personalitatea =i opera lui Alecsandri, ci =i a contextului literar rom`nesc. Cu o intui[ie extraordinar[, dar =i]n baza studiului aprofundat al literaturii rom`ne, Petre Dulfu noteaz[]n teza sa: “Na[iunea rom`n[]n momentul de fa[] tr[ie=te perioada de]nflorire a crea[iei poetice... Crea[ia poetic[rom`n[de p`n[acum atinge punctul culminant cu opera lui V. Alecsandri. Cu aceasta nu vreau s[spun c[prin Alecsandri crea[ia poetic[a na[iunii rom`ne =i-a atins apogeul. Ea se afl[departe de punctul culminant al]nfloririi sale, dar Alecsandri a trasat deja =i a preg[tit bine drumul spre culmi

=i, tocmai pentru aceasta, opera lui care oglinde=te]naintarea spiritu-
al[=i starea de dezvoltare cultural[a na\iunii rom`ne merit[aten\ia
nu numai a na\iunii rom`ne, ci a oric[rei na\iuni]. La sf`r=itul tezei
sunt cuprinse =i traducerile]n maghiar[a dou[sprezece poeme de
Alecsandri.

- 1881 *octombrie* Este numit profesor de pedagogie la +coala Normal[“Carol I”
din Bucure=ti, unde func\ioneaz[doar pentru o foarte scurt[perioad[
de timp, deoarece este st[ruiitor rugat s[preia conducerea +colii Nor-
male din Turnu Severin.
- 1881–1882 *noiembrie* Este profesor =i director la +coala Normal[din Tumu-
Severin, institu\ie ce urma s[se desfiin\eze la finele anului =colar.
- 1882–1887 Revenit la Bucure=ti, la solicitarea profesorului =i pedagogului Barbu
Constantinescu,]=i desf[=oar[activitatea de profesor de filozofie la Azilul
“Elena Doamna” =i la “+coala Normal[a Societ[\ii pentru]nv[\tura
poporului rom`n. }n aceast[perioad[]i cunoa=te pe Ioan Slavici, =i el
profesor la +coala Normal[, pe Eminescu, Vlahu\[, Hasdeu =i alte mari
personalit[\i ale culturii rom`ne=ti.
- 1884 La 5 mai, prin plecarea la Sibiu a lui Slavici, la conducerea revistei “Tri-
buna”, a primit =i postul de profesor suplinitor la catedra de limba rom`n[
a aceleia=i +coli Normale. }n toat[aceast[perioad[public[]n revistele de
pedagogie ale vremii — “Educatorul”, “Lumina pentru to\i”, “Revista peda-
gogic[” — o serie de articole]n care]=i expune opiniile privitoare la rolul
]nv[\torilor, consider`ndu-i adev[ra\i ap[r]tori ai ordinii =i p[ccii sociale,
mesageri ai civiliza\iei =i culturii]n satele =i ora=ele rom`ne=ti.
Public[ca autor sau]n colaborare diverse manuale =colare.
- 1886 Se c[s]tore=te cu Elena Mateescu, cu care a avut patru copii, unul botezat
]n tradi\ia ardeleneasc[tot cu numele tat[lui, Petre. Via\va al[turi de so\ia
sa s-a dovedit benefic[pentru scriitor, aceasta]ncuraj`ndu-l cu c[ldur[
s[=i dedice via\va scrisului, dup[cum m[rturisea]nsu=i Petre Dulfu]ntr-o
autobiografie manuscris[aflat[]n arhiva familiei.
- 1897 Public[povestea]n versuri *Prin\esa fermecat[*.

- 1889 Atras de genul dramatic, public[, la]ndemnul lui Slavici,]n revista “Tri-buna”, piesa]ntr-un act *Ceart[pentru nimica*. Asemeni altor]ncerc[ri dra-matice, =i aceasta are mai mult valoare moralizatoare dec`t literar[.
- 1890 Public[cursul *Etica*.
- 1891 Public[cursul *Estetica*, destinat elevilor =colilor normale,]n care expune ideii interesante cu privire la rolul educa\iei estetice, a artelor frumoase =i scrisului]n via\a de zi cu zi.
- 1891 *20 februarie*, ob\ine certificatul de cet[\enie rom`n[.
- 1893 La 4 iunie, prin Ordinul nr. 4739 al Ministrului Instruc\iunii Publice ob\ine numirea definitiv[la Azilul “Elena Doamna” =i “+coala Superioar[Nor-mal”.
- 1894 Apare cartea care l-a consacrat]n literatura roman[, *Ispr[vile lui P[cal]*, transpunere]n versuri a povestirilor =i snoavelor din literatur[popular[. Cartea a fost reeditat[de-a lungul timpului.
- 1896 Public[*Legenda /iganilor*, cu subtitlul *Din popor pentru popor*.
- 1902 Apare studiul *Foloasele]nv[\turii* care]nsumeaz[opiniile =i cercet[rile sale]n leg[tur[cu procesul de instruc\ie, menirea dasc[lilor etc.
Apare]n aceast[perioad[, nespecific`ndu-se anul public[rii, *Din lumea satelor. Alegere de strig[turi, de c`ntece glumele =i de snoave*. Cuprinde: *Dr[cu-orii, Co\ofana, N[rav r[u*.
- 1903 Traducerile sale din Euripide au fost premiate cu premiul “Adamachi” al Academiei, recunosc`ndu-i-se de c[tre N. Quintescu, un mare specialist]n literatur[antic[,]n Raportul de premiere, erudi\ia =i realul talent literar.
- 1909 Sub titlul *Snoave* apare o culegere de snoave versificate care cuprinde: *Norocul, Privighetoarea, Negril[, Co\ofana, Dr[cu-orii*.
- 1910 Sub titlul *Cantece =i Pove-ti* public[un volum selectiv cu crea\ii ap[rute anterior.
- 1913 Ca orice ardelean, visa s[]nf[ptuiasc[epopeea poporului rom`n, astfel c[,]n urma unei munci sus\inute, public[*Gruia lui Novac*, o epopee alc[tuit[din c`ntecele de vitejie ale rom`nilor.

- 1917 }n timpul r[zboiului a lucrat la Ia=i la Cenzura Po=tei. }n acest ora=Dulfu pierde, }n urma }mboln[virii, pe una dintre feti\ele sale.
- 1918 Unirea Transilvaniei cu patria mam[marcheaz[prima abatere de la disciplina de fier pe care o propov[duia =i demonstra la catedr[. V[dit emo\ionat, cu lacrimi }n ochi, dasc[lul i-a anun\at pe elevi c[nu mai poate continua lec\ia =i, ab[t`ndu-se de la program, le-a vorbit despre }nsemn[tatea momentului cu o c[ldur[extraordinar[. Printre elevii afla\i }n cas[}n acea zi de 1 Decembrie se num[ra =i fiul s[u, Petre.
- 1919 Public[*Povestea lui F[t-Frumos*, dar, continu`ndu-=i preocup[rile legate de destinul }nv[\torilor, public[}n acest an =i *Visuri }mplinite*, volum de versuri care le este dedicat.
- 1920 }n spiritul preocup[rilor sale de pedagog, alc[tuie=te =i public[*Fapt[=i r[splat[*, o culegere de “povestiri pentru copii =i pentru popor”, cu caracter moralizator.
- 1921 Se retrage din r`ndul corpului profesoral al +colii Normale de pe l`ng[Azilul “Elena Doamna”, }ntruc`t, neref[cut deplin de pe urma mor\ii fiicei sale, nu mai putea s[aib[zi de zi }n fa\[pe copilele care-i aminteau de pierderea dureroas[suferit[.
- 1923 Public[povestirea *Ion S[racul*=i un volum de pove=ti, unele ap[rute anterior, sub titlul *Odinioar[*.
- 1924 Revine la pasiunea sa pentru crea\ia dramatic[, public`nd o “comedie poporan[, cu c`ntece, }n patru acte”, intitulat[*P[cal[argat*, }n fapt o transpunere pentru scen[a c`torva ispr[vi ale personajului s[u favorit.
- 1925 Public[noi povestiri cu caracter educativ, moralizator, reunite sub titlul *R[zbunarea Lenu\ei*.
- 1926 Public[o fermec[toare poveste }n versuri, *Z`na Florilor*.
- 1931 Apar dou[pove=ti, *Povestea unui orfan*=i *Povestea Rom`niei Mari*.
- 1939 }n pofida v`rstei }naintate — avea 83 de ani! — se dovede=te acela=i suflet sensibil, apropiat de copii, c[rora le ofer[o ultim[=i foarte frumoas[poveste }n versuri, *Cei doi Fel[-Logofeli cu p[rul de aur*.

1953 }n ultima zi a lunii octombrie p[ruse=te aceast[lume, intr`nd }n nemurire cu aceea=i discre\ie =i decen\ cu care a tr[it vreme de aproape un secol. Uitat practic de critica =i istoria literar[, }n care g[sim arar scurte referiri la crea\ia =i personalitatea sa, Petre Dulfu va r[m`ne pururi iubit de cititorii pe care i-a }nc`ntat cu pove=tile sale.

Cristiana CR{ CIUN

ISPR{ VILE LUI P{ CAL{
(1894)

CUV~NT }NAINTE

*Printre-at`tea grijii, neazuri, dac[n-ar mai fi =i glume
+i povesti pe lumea asta: ce s-ar face biata lume?
L-al pove=tii farmec dulce, droaia grijilor se-alin[;
Vieluim o clip[, dou[]ntr-o lume mai senin[.*

*+i pove=ti sub soare-at`tea-s, c`te flori c`nd mai sose=te!
Dar pove=ti a=a frumoase, graiul unde mai roste=te,
Ca prin albele c[su\le ce-mp[neaz-a ta c`mpie,
Ale tale v[i =i dealuri, mult frumoas[Rom`nie?*

*O, dep[n[tori mae=tri ai pove=tilor str[bune,
Cu Ilene Cos`nzene =i cu fe\i viteji minune,
C`te ori copil[ria-mi, l`ng[vatra]nc[lzit[,
Nu st[tea s[v[asculte seri]ntreg[neadormit[!*

*+i spre-a nu se pierde-n valma anilor ce vin =i zboar[,
Pentru cei din urma noastr[, scumpa de pove=ti comoar[,
Din acele ce-auzit-am pe b[tr`ni demult spun`ndu-mi,
Prins-am cu urechea una, ca s-o spun =i eu la r`ndu-mi.*

*E povestea lui P[cal[, n[zdr[vanul din n[scare,
Cela ce-n ispr[vi istele pe p[m`nt pereche n-are;
Cel ce-n cale-i nici de oameni, nici de draci nu se-nsp[im`nt[,
Ci-a juca pe to\i mi-i face cum din fluier el le c`nta.*

*Vreli s-o auzi! Jntreag! Aduna!-v! deci roat!,
C`vi gr!vi aceea=i limb!, drag! rom`ni din lumea toat!/
Ce ne-am face tot cu-amaruri, dac! n-ar mai fi pe lume
+i c`te-o poveste plin! de-nveselitoare glume?*

I

Mo=tenirea

Nu azi, nici ieri, hei! de-atuncea, ap-a curs pe Olt cam mult[!
(S[n[tate, de la Domnul, celor care m[ascult[!]
Undeva, p-aici, sub cerul scumpei noastre Rom`nii,
}ntr-un sat, tr[ia — se zice — un mo=neag, ce-avea trei fii.
Cei mai v`rstnici, de! ca lumea! c`nd mai buni =i c`nd mai r[i,
C`nd mai dezghe`a\i la minte, c`nd mai pro=ti, s[rman de ei.
Cel mic]ns[... alt[fire! Suflet bun, dar mult pozna=.
Ca s[fac[el vreun lucru, cum se f[ptuie=te, a=!
Toate le f[cea sucite =i pe dos, de te-ncruceai.
Un n[t`ng, un gur[-casc[]ni p[rea — c`nd]l vedeai.
]i ie=eau la cap[t]ns[toate-a=a de minunat,
C[, de fapta-i s[v`r=it[, locului st[teai mirat.
O pl[cere-avea: de lacomi, de neghiobi, s[-=i r`z[-n lege!
+i, ca el, la gard prostia cine mai =tia s-o lege?

.

“N[zdr[van!” ziceau o seam[. Al[ii: “Ba e un \icnit!”
Iar la urm[, to\i: “P[cal[” oamenii l-au poreclit.

* * *

}ntr-o zi, b[tr`nu-=i cheam[fiii l`ng[pat: — Mi-e r[u!
Mi-a venit pesemne ceasul... R[m`ne\i cu Dumnezeu!
A= fi vrut, la desp[r`ire, s[v[las ceva str`nsur[,
C[eu =tiu ce greu o duce un s[rac... =i c`te-ndur[!
Dar]n lume nu-i pe vrute, faci at`t c`t \i-e puterea.
Dup[ani de str[duin\e, doar o vac[mi-e averea.

St[p`ni\i-o pe Joiana, voi, b[ie\i, c`nd n-oi mai fi;
 }ntre voi, ca fra\i d-un tat[,]mp[r\i\i-o cum ve\i =ti!
 Zise, =i vroia-nainte s[-=i urmeze cuv`ntarea.
 Nemiloasa moarte]ns[i-a curmat pe veci suflarea.

.

Dup[ce l-au dus la groap[, b[ietanii... ce s[fac[?
 }ntre d`n=ii cum s[-mpart[, trei feciori, o biat[vac[?
 Cel mai mare, una, dou[, st[ruia c[numai lui,
 Lui i se cuvine vaca =i c[n-o d[nim[nui;
 Fiindc[el doar-a-ngrijit-o, de pe c`nd era v\lea!
 — Ba s[fie cu iertare! mijlociu-i r[spundea.
 Drept la vac[, eu am singur, scumpe frate! m[-n\elegi?
 C[de treburile casei eu v[zut-am, ani]ntregi.
 +i pe bietul tata, cine? c`t a stat bolnav]n pat,
 P`n[c`nd]nchise ochii, — nu tot eu l-am c[utat?

D-alde-acestea multe]nc[cei doi fra\i]=i tot spuneau,
 Iar P[cal[?... sta deoparte, i-asculta cum se sf[deau.
 — Ho! gr[i-n sf`r=it]l mare, c[s-adun[lumea-n drum!
 Ia s[ne-mp[c[m mai bine.

— De! s[ne-mp[c[m! dar cum?
 — Lesne!... P`n` s[vie vaca de pe c`mp, de la m`ncare,
 Hai c`te-un ocol]n curte s[ne facem fiecare.
 +i-ntr-al cui ocol va pune d`nsa mai]nt`i piciorul,
 Din noi trei, acela singur]i va fi st[p`nitorul.
 — Haidem, zise mijlociul. Z[u, cuminte socoteal[!
 Unde i-o pl[cea Joianei!...

— Dar tu, ce zici, m[i P[cal[?
 — Ce s[zic? r[spunse-acesta. Fie cum a\i chibzuit!
 “Bun de tot! cel mare-n sine se g`nde=te mul\umit.

Eu, o s[-mi a=ez ocolul l`ng[poart[chiar, colea.
Las' c[=tiu eu pe Joiana cum s-o trag]n partea mea!”

Mijlociul, tot cam astfel se g`ndea =i el s[fac[.
+i-am`ndoi, c-un “Doamne-ajut[”, grabnic]n p[dure pleac[.
Taie, car[la spinare: fagi mai tineri =i stejari;
Din stejari, din fagi, cu barda, la`i]=i f[uresc =i pari.
+i-nspre sear-aveau]n curte am`ndoi c`te-un ocol,
Chiar cum intri, l`ng[poart[. He, dar cum? Ocolul gol?
Ce s[cate-n el Joiana?... Fuga!...]n ocoluri pun
+i nutre\` otav[unul, altul: f`n de cel mai bun.
“Iac-a=a!... s[-i plac[vacii!...”

Iar P[cal[, al lor frate?

Sub un plop]n vremea asta s-odihnea tr`ntit pe spate.
Numai c`nd v[zu c[d`n=ii ispr[vit-au munca grea,
Merse =i el de-=i aduse, din huceag, ce-i trebuia:
Ramuri tinere-nfrunzite, de r[chit[, de stejari;
+i-njgheb[din ele-acolo pe-apucatele-un frunzar.
Doar at`ta... alt-nimica]n[untru n-a mai pus

.

Soarele-asfin`ea departe, dup-o culme din apus.
+i Joiana, iat-o, vine de la c`mp spre cas-alene.
A intrat pe poart[-n curte. Ei, acu-i acu, m[i nene!
Peste cine-o da norocul? Fra`ii, mu`i privesc la ea.
“}n ocolul meu intra-va...” cel mai mare se g`ndea.
Tot a=a =i mijlociul... A=! spre-ocoalele cu f`n
Ea se uit[-abia]n treac[t, mirosindu-le pu`in.
Apoi, haide, la frunzarul lui P[cal[drept se duce,
Intr[vesel[=i-ncepe frunze tinere s[-mbuce.
— Ha-ha-ha!... vede`i? P[cal[]ncepu r`z`nd s[zic[,

Dup[prea mult cine-alearg[, se alege cu nimic[.
Fra\ii-i, tremurau de ciud[;]ns[... ce puteau s[fac[?

+i-a r[mas din ziua ceea singur el st[p`n pe vac[.

II

V`nzarea

Scoal[-te din somn, b[iete, c`nd de ziu[s-a cr[pat,
Du la iarb[pe Joiana, s[\i-o duci la ad[pat!...
Uite-o! vrea s[intre-n hold[... n-o l[sa la gr`u... alearg[!
Noaptea: vezi, din b[t[tur[, vrun om r[u s[nu \i-o =tearg[?
Trebuia, =i zi =i noapte, slug[, p[zitor s[-i fie.
Nu era f[cut el]ns[dup[d-astea s[se \ie!
“S[m[zbucium eu at`ta, pentr-o vac[?... P`n[c`nd?...
+i de ce, la urma urmei?... Ia mai bine hai s-o v`nd!
S[m[scap!...”

A=a P[cal[, hot[r`ndu-se-ntr-o zi,
}i lu[de funie vaca, =i-nspre t`rg cu ea porni.

* * *

De acas[, -n zori de ziu[, el plec[pe vreme bun[,
Dar l-amiazi, printr-o p[dure,]l ajunse o furtun[;
Nori de plumb]ntr-o clipit[au cuprins t[ria toat[,
V`ntul cl[тина copacii, mai din r[d[cini s[-i scoat[.
“Unde s[mai merg acuma pe o vreme-at`t de grea?
P`n’ la t`rg, e cale]nc[!” b[iietanul se g`ndea.
Vede un stejar al[turi... nalt! cu trunchiul scorbuos.
“Ia s[m[opresc oleac[sub acest copac stufos...”

+i, leg`nd-o pe Joiana de-a stejarului tulpin[,
El]=i las[jos, pe iarb[, trupul dornic de hodin[.

St[ce st[culcat, cu m`na c[p[t`i, =i-adoarme dus...
Fulgere br[zdau t[ria. V`ntul v`j`ia pe sus.
Cl[tinat de v`nt stejarul,]ndelung a sc`r`it.
Lui P[cal[-n somn, copacul,]i p[rea c-ar fi vorbit.
+i: — Aud?... ce-ai spus?]i zice, iute capul ridic`nd,
Este de v`nzare vaca — tu m[-ntrebi — =i cum o v`nd?
Ai ghicit!... E de v`nzare!... S[o cumperi, dac[vrei,
Nu-]i cer mult pe ea, stejare... numai: *-aptezeci de lei*.
V`ntul, care-]i domolise pu`intel a sa m`nie,
Prinde-a bate iar prin ramuri, parc[=i mai cu t[rie.
Sc``r`i! f[cu din nou stejarul. Iar P[cal[: — Nu vrei, hai?
+aptezeci de lei e prea mult? Numai *patruzeci*]mi dai?
D[-mi-i!... na-]i-o =i cu-at`ta!

Dar copacul, iar[=i: *Scaar!*

— Ce? Parale n-ai acuma? S[te-a=tept, zici, p`n[mar`i?
Bine, nu e lucru mare... P`n[mar`i... te-ng[duiesc!
Numai, vezi, la ziua asta, banii gata s[-i g[lesc.
M[-n`elegi? S[n-avem vorbe! +i-acolo-n p[durea deas[
Sub stejar]s`ndu-]i vaca: “Bun r[mas!” porni spre cas[.

Fra`ii-i, cum]l v[d c[vine: — Unde-i vaca?

— Iac-am dat-o.

— Cui? Cu ce pre\?

— }n p[dure, un stejar mi-a cump[rat-o.

Patruzeci de lei pe d`nsa o s[-mi deie, mar`i, mi-a zis...

— Cum? Ce spui? E=ti beat, m[]i frate? Sau ne iei pesemne-n r`s!

— Dac[nu vre]i, nu m[crede`i! le-a r[spuns el lini=tit.

— Tii!... cei doi se minuneaz[. E nebun... s-a m`ntuit!

Om cu mintea-ntreag[poate astfel de prostii s[fac[?

P-a=teptare — auzi! — s[v`nd[, cui? unui stejar, o vac[!
 Trasu-ne-ai pe sfoar[zdrav[n, mai deun[zi, la-mp[r`eal[,
 Dar acuma cu v`nzarea... o p[`\i=i=i tu, P[cal[!
 +i pe c`nd vorbeau cam astfel cei mari,]n a lor privire
 Se z[rea lucind o raz[de nesp[mul`umire.
 D`nsul... ce s[zic[? Tace. Apoi mar`i,]n zori de zi,
 C-un topor]n m`n[, haide! spre p[dure-ntins porni.
 C`nd ajunse la stejarul unde vaca =i-o l[sase:
 Funia doar acolo, rupt[... Vaca?... nic[ieri. Plecase!
 — Ei, stejare, banii, iute!

Ci stejarul, iar [=i: *Scaar/i!*

— Vas[zic[, nici acuma n-ai parale? Mar`i? Tot mar`i?!
 Ira!... =tii ce? Hai, mai treac[, p`n[mar`ea care vine.
 Dar de nu te `ii de vorb[nici atunci, o pa`i cu mine!
 Mar`ea urm[toare]ns[, c`nd s-a dus din nou s[-i cear[,
Scaar/i! f[cu din nou stejarul.

— Cum?... nici ast[zi?... mar`i vrei, iar[?

A, copacule nemernic!... ia st[i, c[te-nv[eu minte!
 +tiu c[nu mai por`i cu vorba, tu, pe nimeni d-azi nainte.
 +i zic`nd acestea, trage-i!... cu toporul ascu`it,
 Arde-l!... p`n[c`nd stejarul... la p[m`nt s-a pr[bu=it.
 Iar atunci, la r[d[cin[, ochii c`nd =i-i a`inte=te,
 Colo-n scorbura-nnegrit[, jos, P[cal[... ce z[re=te?
 O c[ldare... +i-n c[ldare? Ha-ha!... ce de bog[`ie!
 Sfinte Doamne! Numai galbeni! Pre`uiau... o-mp[r[`ie.
 — O-lio-liol! a zis fl[c[ul. Vezi, b[tr`ne putregai,
 Ce de bani aveai? =i totu=i]mi spuneai mereu c[n-ai!
 M[f[cu=i s-alerg p-aicea de at`tea ori degeaba!
 }i pl[cea s[str`ngi avere]n=el`nd, se vede treaba.
 Prinse-apoi, cu m`na plin[galbenii a-i v`ntura:
 — Uite-acuma... pre`ul vacii, am de unde mi-l lua!

+a luat... comoara toat[? A=! lu[doar banii s[i,
 C` t avea s[ia pe vac[: tocmai patruzeci de lei.
 }i v` r[-n chimir pe urm[... — Bun r[mas! gr[i voios
 +i plec[, l[s`nd acolo ceilal`i bani gr[ma d[jos.

III

}mp[r\irea comorii

Seara, cum ajunge-acas[, banii-n palm[-i z[ng[ne=te:
 — Iat[pre\ul v[cu=oarei, o le\caie nu-mi lipse=te!
 Fra\ii-i, c`nd v[zur[-n m`n[-i aurul, se minunar[,
 Dar de unde, cum =i ce fel, deocamdat[nu-ntrebar[.
 Ziua urm[toare]ns[, c`nd se lumina de zori,
 Nici nu s-a sculat P[cal[, hai la el ner[bd[tori:
 — Ian ascult[, fr[\ioare! cum se poate-a=a minune?
 Un stejar s[-\i dea pe vac[bani de aur? Fii bun, spune!
 C[de-asear[p`n-acuma n-a fost chip s[a\ipim,
 Nici c` t ai clipi din gene!... tot la asta ne g`ndim.
 — S[v[spun! le zise d`nsul, tol[nit pe-o r`n[st`nd.
 Mi-am ascuns de voi p`n-ast[zi, eu, vro fapt[, sau vrun g`nd?
 Nu voia-nt`i s[-mi pl[teasc[... dar i-am ar[tat pe dracul!
 +i le povesti, din cap[t,]nt`mplarea cu copacul.
 C`nd aftar[ei la urm[ce de bani frumo=i mai are,
 Str`n=i]n scorbur[, stejarul... se crucir[=i mai tare.
 — Vai!... s[dai de-a=a comoar[, =i-n p[dure s[o la=i...
 Este cu putin\[, frate? Cum pustia te-ndura=i?
 Vino, iute, c-o ridic[a\ii, de mai z[bovim,
 S[lu[m cu noi comoara =i fr[\e=te s-o-mp[r\im!
 — Vre\i? gr[i P[cal[. Haidem! Cei doi, auzind a=a,

Tremurau de neast`mp[r; casa nu-i mai]nc[pea.
 Aripri ar fi vrut s[aib[! +i, lu`ndu=-i fiecare
 C`te-un sac la sub\ioar[, au plecat]ndata mare.
 Pe la pr`nzul cel de-amiaz[, iat[-i]n p[durea deas[!
 +i-au venit cam pe la cin[,]nc[rca'i de bani, acas[.
 Dar b[netul scump acuma num[rat mai trebuia,
 Din comoar[partea dreapt[, fiecare s[=i-o ia.
 — Cum s[facem,]mp[r\eala mai cur`nd s-o ispr[vim?
 Num[r`nd a=a cu banul, nici la ziu[nu sf`r=im!
 +tii ce, fr[\ioare?... fuga, peste drum la popa du-te,
 Cere-i bani\a. — Prea bine!... +i porni P[cal[, iute.
 ...Popa — om cu suflet negru =i de-o l[comie rar[—
 Chiar cinase, c`nd aude: cioc, cioc, cioc!]n u=[-afar[.
 — Cine e?
 — Sunt eu, P[cal[!... Am venit c-o rug[minte!
 — Ce vrei?
 — S[ne dai oleac[bani\a, cinstit p[rinte!
 Numai p`n[diminea\!
 — Bani\a?... acum?... Ei drace!
 Nu pot s[\i-o cat. E noapte. Pleac[=i m[las[-n pace!
 — Dar... ne trebuie, t[icu\]. F[-\i cu noi poman[, z[u,
 Cat-o... =i ne-o d[... Pe urm[, las', c[n-o s[-\i par[r[u!
 Auzind acestea, popa bani\a din tind-o ia:
 — Haide, na-\i-o deci, b[iete! Ce-o s[m[sura'i cu ea?
 — Bani! gr[i P[cal[, sprinten c[tre cas[alerg`nd.
 — Bani? Am auzit eu bine? M[i! se mir[popa-n g`nd,
 Cum at`ia bani? De unde? Asta-i nemaipomenit!
 Vro ho'ie s[v`r=it-au? Vro comoar-or fi g[sit?
 Ia s[merg s[v[d cu ochii!... Dac-a spus adev[rat,
 Drumul nu mi-o fi degeaba!... +i zic`nd, a =i plecat.

* * *

Frații m[surau]n cas[galbenii din saci, turnați
L`ng[vatr[jos... c`nd unul:

— Tii! =opte=te. Stați, m[, stați!

Cine-i la fereastr[oare? Ochii dac[nu m[-n=al[,
E chiar popa! Du-te, fuga, scap[-ne de el, P[cal[.
S[te faci c[nu =tii cine-i, =i, c-un b[\, cu ce-i g[si,
Trage-i una, ca s[-i piar[pofta de-a ne mai p`ndi!
— Iaca plec, gr[i P[cal[. +i-apuc`nd o scurt[tur[
Din ungher de dup[u=[, iese iute-n b[t[tur[.

.

Intr[iar[, dup-aceea,]n c[su\ a b[tr`neasc[:

— M[surați nainte!... popa n-are s[ne mai p`ndeasc[!

M[sur`nd ei tot b[netul =i pe-afar-apoi ie=ind,
Cel mai mare vede-n curte,]ntr-un lac, ceva mijind.
+i pe mijlociu l-]ntreab[: — Frate! Ce-i aicea jos?
— Unde?

— Ici]n lac, prive=te! Parc-ar fi... un cap b[rbos!
Nu vezi?

— A, ba v[d! Ii, Doamne! Om o fi? sau ce dr[cie?
Uite =i tu, m[i P[cal[! Iar P[cal[: — Ce s[fie?
E un \ap! se scald[-n ap[! D`n=ii tot nu-s dumeriți.
Dar c`nd cat[mai de-aproape! — Vai! r[m`n]ncremeniți.
Nu e=ti zdrav[n? Cum]i vine s[glume=ti c[este-un \ap?
Este popa, mort s[racul! L-ai lovit cu b`ta-n cap?
— Eu? Ba-i ar[ta] doar b`ta! Iar[el, pierz`ndu=și firea
+i fugind... c[zu, pesemne,]i g[si aci pieirea.
Frații cei mari]nlemnir[: — Am p[\it-o, fr[\ioare!
M`ini, la ziu[... lumel... zarv[... Unde s[-l ascundem oare?

Toat[lumea o s[cread[cum c[noi l-am omor`t.
 Vezi ce f[ptui=i, b[iete? Vai,]n ce foc ne-ai v`r`t!
 — Ho! Destul! gr[i P[cal]. Ce at`ta g[l]gie?
 Ori-ic`t[v[ic[real[, geaba! popa... tot nu-nvie!
 S[-l ascundem? Geaba iar[=i! Tot se afl[! De sc[pare
 Nu-i dec`t un chip

— Anume?

— S-o tulim,]ndata mare!

— S[fugim, zici? C`nd]n aur ne puteam de-acum sc[lda?
 — De, p[cate! Ce s[facem, dac[s-a brodit a=a!

IV

Fuga

Noaptea coperea-ntreg satul cu mantaua-i]nstelat[
 +i se odihnea, prin case, lumea-n visuri cufundat[.
 Numai fra\ii n-aveau tihn[... se g[teau de lung[cale.
 — Sec noroc avur[m, Doamne! Sec! ziceau cei doi, cu jale.
 Cum s[p[r[sim, m[i frate, cum? at`ta bog[\ie.
]n b[net ei]=i v`r`r[m`inile cu l[comie,
]ndesar[prin =erpare c`t putut-au]ndesa.
 Iar P[cal[? El plecat-a f[r`s[ia... nici o para!
 — Trage u=a dup[tine! strig[fra\ii-i, c`nd s[ias[.
 +i s-au dus... p-aici]ncolo... “Bun r[mas, ograd[, cas[!”

Dar pe drum c`nd se uitar[la P[cal[... ce s[vad[!
 Steter[=i se-ncrucir[. Nici nu le venea s[cread[.
 El scosese u=a casei, din \`\`ni, c`t e de mare
 +i venea cu ea t`r`nd-o dup[sine pe c[rare.

— Ce-ai f[cut? De glume-\i arde? Nu e=ti zdrav[n, m[i cre=tine?
 — P[i... v-ascult! Nu voi mi-a\i zis-o: trage u=a dup[tine?
 — Noi? S-o-nchizi \i-am zis, la naiba! N-am zis s-o t`r[=ti pe drum!
 ...Las-o focului =i vino! C[se face ziu[-acum!
 — Ce?... se o\[r] P[cal[. Vre\i s-o lep[d? Iac[ba!
 Las', c[-n cale... cine =tie ce-ajutor ne poate da?
 +i s-au dus, s-au dus]ntruna, pe c[r[ri nemaiumblate,
 D`n=ii cu m`hnirea-n suflet, iar[el... cu u=a-n spate.
 Tot au mers...]ntreag[noaptea; ziua toat[, p`n[-n sear[,
 P`n[c`nd,]ntr-o p[dure, mi-i ajunse noaptea iar[.
 Unde s[mai mearg-acuma? }naintea lor mijea
 Un stejar al c[rui cre=tet sus cu norii se-nfr[ea.
 — Ne ajunge, mi se pare, c`t[fuguli\am tras.
 — S[r[m`nem, zise unul, p`n[m`ine-aci de mas.
 — Jos, aci? gr[i P[cal[. Sub stejar? A=! Cum]i vine?
 S-ar putea s[dea, la noapte, peste noi... te-nchin[cine!
 Eu mai bine sus a= crede,]n stejar, s[ne suim,
 Acolo, pe c`te-o crac[, mai tihni\i o s[dormim.
 — Bine zici. +i se urcar[, c`t ai bate din amnar.
 Iar P[cal[?... nu se urc[numai d`nsul]n stejar,
 Ia cu el =i-a casei u=[, ce-n spinare-o adusese.
 Luna mi-i privea c-un z`mbet, printre ramurile dese.
 Dar abia ajung fl[c[ii sus, abia se cuib[resc,
 Numai ce aud un fo=net... =i... deodat[... ce z[resc?
 Oameni mul\i... vro doisprezece! To\i cu saci rotunzi pe spate,
 +i la br`u cu lungi cu\ite, cu pistoale-ncovoiate.
 Din desi=, pe-o c[r[ruie naintau cu pa=ii grei,
 Tocmai spre stejarul falnic, ce-i ad[postea pe ei.
 Sub stejar se adunar[: — Iat-aici-i loc bun de stat,
 S[=edem! gr[it-a unul. S[-mp[r\im ce-am c`=tigat!
 D`nd din spate-apoi de-a r`ndul sacii cu scumpeturi jos,

A=ezatu-s-au pe iarb[sub stejarul cel stufos.
 Ce erau ei, pas[mite, haidamacii [ia, to\i?
 D-[i ce se a\in la drumuri: ni=te uciga=i =i ho\i.
 Vor fi str`ns de g`t, pesemne, vrun bogat, |l jefuir[
 +i cu-averea-i, ca s-o-mpart[, sub acel stejar venir[.
 Fra\ii din copac, v[z`ndu-i: — Am p[\it-o! se g`ndeau.
 Cei mari — mai ales — de fric[, nici s[sufle nu-ndr[zneau.
 Dar pe c`nd ei stau, ca lemnul, f[r[grai =i nemi=ca\i,
 Numai ce-l aud de-al[turi pe P[cal[: — Valeu!... fra\i!...
 U=a naibii!... vrea s[-mi scape!

— Taci, m[!]i =optesc cei doi.

|ine-o!... nu cumva s[cad[! c[s-a m`ntuit cu noi.
 A= p`n` s[-i =opteasc[“\ine-o!” dura! u=a i-a sc[pat.
 +i de sus, din crac[-n crac[, p`n[jos a lunecat.
 ...Auzind ciudatul vuiet: “Doamne!” ho\ii-ncremenesc.
 “Ce-o fi asta?”... +i deodat[, \`=t!... la fug[mi-o tulesc.
 Las[jos acolo toat[bog[\ia ce-au adus.
 C`nd v[zur-a=a fl[c[ii,]=i f[cur[cruce sus:
 — Ei! acum s-o =tergem, iute, p`n[nu vin ho\ii iar!
 Apoi]ntr-o clip[— iat[-i jos, pe to\i trei, din stejar.
 Dar z[rind prin iarb-at`tea lucruri scumpe risipite,
 Colo, saci cu bani, al[turi, scule d-aur str[lucite:
 Se putea cu m`na goal[s-o zbugheasc[? Cei mai mari,
 Iau =i bani, aleg =i scule de prin saci de la t`lhari.
 Iar P[cal[? sta deoparte... la-nceput, doar]i privea,
 Ca s[ia ceva =i d`nsul, nici prin minte nu-i trecea.
 C`nd deodat-un sac z[re=te, plin tot... numai cu t[m`ie.
 — Lucru sf`nt! p[cat, pe m`n[t`lh[reasc[s[r[m`ie!
 Vino, sacule, tu-ncoace! +i pe-un um[r l-a s[ltat.
 Din gr[mada de scumpeturi doar at`t el a luat!

* * *

Haraminii! ar=î de spaim[,]n acest timp, ce f[ur[?
 Tupila\i pe ici, pe colo, steter[ei c`t st[tur[,
 P`n-odat[, cel mai mare: — Ei, dr[cie!... cum adic[?
 Mult o s[mai st[m prin tufe? Ne-nfricar[m, de nimic[!
 — Z[u a=a! vro doi r[spuns-au. +i-adun`ndu-se gr[mad[,
 Spre stejar din nou se-ndreapt[. C`nd acolo... ce s[vad[?
 — Ian uita\i-v[! Trei oameni! (nd`rjit v[taful zice)
 Scotocesc prin sacii no=tri, parc[nici n-am fi p-aice!
 { =tia vor fi fost pesemne adineaori]n copac,
 De ne puser[pe goan[! Ce?... credea\i c[e vrundrac?
 Repede! Pe ei, tovar[=i! Hai, s[le-ar[t[m noi lor!

.

Cei trei fra\i, v[z`ndu-i]ns[, ia-o, nene, la picior!
 O tulin[prin p[dure, c`t mai repede putur[.
 Iar t`lharii? dup[d`n=ii! fluiet`nd, strig`nd din gur[.

V

Fluierul

Zorile-nro=it-au bolta, =i P[cal[tot mai suie,
 Prin desimea de mesteceni =i de brazi, pe-o c[r[ruie.
 Suie g`f`ind, cu sacul de t[m`ie la spinare.
 Ho\ii au r[mas departe, contenind a lor strigare.
 Dar[fra\ii cei doi, unde-s?... C`nd la fug[mi-o tulin[,
 }nc[rca\i de bani =i scule, ei pe alt drum nimerir[.

¹ *Haramin* — ho\ de codru.

Vor fi izbutit s[scape teferi =i ei, bie\ii fra\i?
 Sau vor fi c[zut pe m`na ho\ilor]nt[r`ta\i?
 Cine mai putea s[=tie? S[-i l[s[m =i noi acum,
 S[-nso\im de-aici]ncolo pe P[cal[doar la drum.

El tot suie! p`n-odat[, c`nd de dup[st`nci c[runte
 R[s[rea f[clia zilei, iat[-mi-l p-un v`rf de munte.
 +i de-acolo arunc`ndu=-i ochii peste codri-n jos,
 Peste v[ile-nflorite: — Tii!...]ng`n[. Ce frumos!
 Tu, care-ai urzit t[ria cerului =i-acest p[m`nt,
 Mare e-ti!... =i-a tale lucruri, Doamne, minunate s`nt!
 Apoi ce-i tr[sn[i prin minte? Sacu' jos pe iarb[-l pune,
 Ramuri de copaci, uscate, str`nge, dou[bra\e bune:
 +i din cremene, cu-o\elul, sc[p[r`nd sc`ntei pe iasc[,
 D[foc vreascurilor. Para]ncepu s[p`lp`iasc[.
 Str[luceau, cre=teau]ntruna limbile de foc ro=atic,
 P`n-au pref[cut movila cea de vreascuri]n j[ratec.
 Sacu' plin atunci, P[cal[, de pe paji=te-l lu[,
 +i din el t[m`ia toat[pe j[ratec o turn[.
 Sf`r[ia pe foc t[m`ia, =i un sul albiu de fum,
 Prinse-a se-n[l\an v[zduhuri, p`n-la cer f[c`ndu=-i drum.
 Iac-a=a! g`ndea P[cal[, mul\umit de-a sa isprav[,
 Jertfa mea prime=te-o, Doamne, cu pl[cer=acolo-n slav[!
 Iar pe c`nd g`ndea el astfel, deodat[ce s[vaz[?
 Cerul por\ile=-i deschide, plaiu-ntreg se lumineaz[...
 +i din sl[vi cere=ti un]nger se coboar[jos pe plai:
 — Bine te-am g[sit, P[cal[! Sunt trimis aci din rai.
 Ziditorul lumii, Tat[, s[vorbeasc[vrea cu tine.
 Spre loca=u-i de lumin[, sus la rai deci, hai cu mine!

Nemi=cat]n loc P[cal[st[o clip[, ca vis`nd,
 Apoi... numai ce se simte, de pe plai, spre cer urc`nd.

Aripi parc-avea la spate! }nd[r]t c`nd se uita,
 Tot mai mic, mai =ters, p[m]`ntul r[m]`nea napoia sa.
 Casele-i p[re]au mici cuiburi, mun`ii, ni=te mo=oroaie;
 R`urile, =erpi molatici ce prin iarb[se=ncovoiaie.
 Iar de la un timp, nici urm[de p[m]`nt! pierise-n h[u]
 Numai stele =i luceferi]nt`lne=te-n drumul s[u].
 Ajunsesese-a=a de-aproape de t[ria cea cu stele,
 C[putea culege-n zboru-i c`te-ar fi voit, din ele.
 Apoi =i mai sus, deodat[o lumin[orbitoare
 }i r[sare-n ochi — mai alb[ca lumina cea de soare.
 Pas[mite-acolo-n raze, de lumin[-nv]luit,
 Se afla loca=ul Celui care toate le-a zidit.

Cum, pe unde mai trecut-a, n-a v[zut... fu peste fire!
 }i luase parc[ochii negr[ita str[lucire.
 }i p[rea doar c[z[re=te m`ndre paji=ti, pomi]n floare,
 Mese=ntinse... pe la mese, lume-n strai de s[rb[toare.
 Numai straie luminoase, numai fe\e mul\umite.
 Auzea =i-un zvon]n treac[t, zvon de glasuri fericite...
 +i deodat[, numai iat[-l... locului oprit din zbor,
 Se treze=te fa\[-n fa\[cu al lumii Ziditor.
 ...Dumnezeu, cu barb[alb[, ca om[tul cel curat,
 Odihnea=ntr-un jil\, de cete]ngere=ti]nconjurat.
 C`nd]n fa\a Celui ve=nic se v[zu ajuns P[cal[,
 I-a-nghe\at]n piept suflarea... mut r[mase de sfial[.
 Domnu-i]n\elese frica. — Vino, bun sosit la rail!
 Mai aproape!... n-avea team[!... +tii de ce mi te chemai?
 Jertfa care mi-ai adus-o mi-a f[cut nespus de bine.
 Pentru fapta=ti bun[, spune-mi, ce dar vrei azi de la mine?
 F[-i p-aicea ochii roat[, cere-mi — f[r-a te sfii —
 Orice=ti place... =i=ntr-o clip[ruga ta se va=mplini.

De-ale Tat[lui cuvinte p[rinite=ti]mb[rb[tat,
 }=i roti P[cal[ochii prin l[ca=ul minunat.
 Ce era pe-acolo... Doamne! Ce de lucruri de minune:
 Nu-i condei ca s[le scrie, nici grai s[le poat[spune!
 C`nd deodat[, printre-at`tea frumuse\i dumnezeie=ti,
 }ntr-un unghi z[re=te-un fluiet, mic! un fleac! nici s[-l prive=ti!
 +i gr[ie=te: — O, st[p`ne! Pentru jertfa-mi ne-nsemnat[,
 De la Tine... s[n[tate!... n-a=teptam vro alt[plat[.
 Dac[totu=i vrerea Ta e s[-mi aleg un lucru... hai!
 Vezi]n col\coalea un fluiet? Doar pe-acela s[mi-l dai!

Din mul\imea de scumpeturi, auzind c-at`t el cere,
 Doar un fluiet, =-alt-nimica, Domnul r`se cu pl[cere.
 — Cum se poate? Tat[lumii]n loca=u-i c`nd te cheam[,
 Nu g[se=ti s[-i ceri, b[iete, nici un lucru mai de seam[?
 Ia mai st[i=i te g`nde=te! Trai]ndelungat... voie=ti?
 Vrei so\ie... credincioas[? Vrei... averi]mp[r[te=ti?
 — Urzitorule al lumii!]nc[de copil doream,
 C`nd fl[c[u voi fi, un fluiet ca acesta eu s[am.
 Dac[\ii s[-mi faci pl[cere, d[-mi-l, Te milostive=te!
 Robul T[u smerit nimica alte-celea nu dore=te.
 Ce putea s[mai r[spunz[la aceste vorbe Tat[l]?
 Semn f[cu s[i se-aduc[fluietul cerut: — Ei, iat[-l,
 Dac[nu vrei alte bunuri... fericit s[-l st[p`ne=ti!
 — Mul\umesc! Ferice, Doamne, =i Tu-n veci s[-mp[r[\e=ti!

.
 Cuv`nt`nd a=a, P[cal[din n[\imi str[lucitoare
 Spre p[m`nt sim\i c[-ncepe iar domol s[se coboare.

VI

Tocmeala

C`nd pe munte-a pus piciorul, cruce =i-a f[cut voios,
 Apoi s-ad`nci-n desimea codrului]ntunecos.
 +i sub c`te-un brad la umbr[, f[r[grij[de nimica,
 Sta, c`nta cu drag din fluier, c`t de mare-i ziulica.
 Brazii, auzindu-i c`ntul, ramurile= i cl[tinau;
 P[s[rile, fermecate, p`lcuri prin v[zduh s[ltau.

Dar s-a s[turat la urm[prin p[duri de hoin[rit,
 +i-ntr-o zi, din mun[i porne=te c[tre =esul]nflorit.
 Tot coboar[, pe-o potec[, merge... p`n[d[de-un sat.
 Iar acolo, ce-nt`lne=te? Oameni mul[i]n drum, la sfat.
 Am[r`i grozav]n suflet dup[fa\ se vedeau
 +i-nre ei, s[rmanii, tocmai despre popa lor vorbeau:
 — }i muncii! (striga din gur[un rom`n cu negre plete)
 Luni de zile!... =i drept plat[: bice peste spate-mi dete!
 — Nu-i pl[tii (zicea un altul) ni=te bani la timp, =i-acum
 +ti[i c[vrea s[-mi v`nd[casa? Voi fi scos cu-ai mei]n drum!
 D-alde-acestea multe]nc[oamenii spuneau de-a r`ndul,
 V[ic[rindu-se de popa =i cu to[ii blestem`ndu-l...

Auzind a=a P[cal[, se apropie =i el:
 — Bun [vremea! Cum se poate? Pop[?... =i a=a mi=el?
 — Hei! (un mo= oft[cu jale). Pop[ca al nostru nu-i,
 Nu-i]n toat[\ara altul! bat[-l Maica Domnului!
 C`i mo=neni, avu[i pe vremuri, azi cer=esc din sat]n sat!
 C[ci prin uneltiri, hainul, de avere i-a secat.
 Doar s[ia!... De dat, la nimeni nu d[, nici un col\ de p`ine.
 N-are-n inim[durere, de cre=tin, nici ca d-un c`ine!

Sufletul din trup \i-l scoate, c`nd la munc[te tocme=te,
 +i s[nu cr`cne=ti o vorb[, c[=i trupul \i-l ciunte=te.
 Uite, de la el din slujb[, chiar asear[, au ie=it
 Doi fl[c[i... ciunti\i, s[racii, nu se poate mai cumplit.
 Pentru-un lucru de nimica,]ntr-at` t s-a-nver=unat:
 C[la am`ndoi, cu briciul... popa... nasul le-a t[iat.
 Fra\i erau! veni\i acuma, de cur`nd,]n sat aci!

Lui P[cal-o b[nuial[inima i-o zgudui:

— Fra\i?... +i unde-s?

— }n c[su\ a babei Floarea, ici devale!

S[le oblojeasc[rana, i-a chemat chiar ea din cale,
 C[e mare doftori\{!... pentru orice fel de ran[,
 Are-n cap c`te-un desc`ntec, =i prin l[zi vro buruiian[.
 “Vai, s[rmanii, n-or fi doar[fra\ii mei!” g`ndea P[cal[,
 +i-nspre casa ar[tat[el porne=te cu iu\eal[.

* * *

C`nd intr[-n c[su\ a joas[, tres[ri!... Acei fl[c[i,
 Ciump[vi\i de briciul popii, erau tocmai fra\ii s[i.
 — Doamne! Voi? }n starea asta? Cum ajunser[vi aci?
 — Vai de noi! oftar[fra\ii, =i-ncepur-a-i povesti:
 De t`lhari, =tii tu atuncea? noaptea-n codru, urm[ri\i,
 Fur[m prin=i, b[tu\i amarnic, p`n` la piele jefui\i.
 Am sc[pat abia cu zile! +i venir[m, pe un drum,
 P`n-ajunser[m]n satul unde ne afl[m acum.
 Ce s[facem? ne-ntrebar[m osteni\i =i nem`nca\i,
 Mil[pe la u=i s[cerem? Haide s[intr[m arga\i.
 C`nd vorbeam a=a...]n cale, iat-un pop[ne-a ie=it:
 Popa, chiar din satu-acesta. El]n slujb[ne-a primit.
 }ns[... =tii cu ce tocmeal[? Bat[-l Precista s[-l bat[!
 De ne-om sup[ra pe d`nsul, s[ne taie nasu-ndat[.

Ai mai auzit ca asta? Iar[dac[s-o-nt`mpla
 El pe noi s[se m`nie, noi s[-i facem tot a=a!
 +i la c`mp ne-am dus, cu plugul... — Iac[, popa ne gr[i,
 S[-mi br[zda\i azi locu-acesta. Plec. L-amiazi voi fi aci.
 De m`ncare v-oi aduce.

— Bine! Pleac[s[n[tos!

Zicem noi. Apoi — ne-a=ternem pe arat — muncim v`rtos.
 }ns-amiaza vine, trece... Iar cu pr`nzu', el, s[vie
 De amiazi, nici pomeneal[! A sosit... pe la chindie!
 — Cum? A=a t`rziu, st[p`ne?

— Cam t`rziu!... V-a\i sup[rat?

— Nu! dar tremur[m de foame!

— De, v[cred! Dar... s-a-nt`mplat!

Iac[... n-a fost gata pr`nzul! Iar a doua zi, m[i frate,
 Ce s[vezi? Cu pr`nzul, popa, vine... tocmai pe-nserate!
 — Vai! Da' ce-ai de g`nd, p[rinte? S[ne \ii tot nem`nca\i?
 N-a fost gata nici azi pr`nzul mai la vreme?

— Nu, arga\i.

Sunte\i sup[ra\i pe mine?

— Ei! Ba bine c[n-om fi!

— Da?

+i pe-am`ndoi... cu briciul... uite cum ne schilodi!

— Hai! pleca\i unde st[p`nul mai la timp cu pr`nzul vine.
 Nu fac eu de voi! ne zise — nici voi, dragii mei, de mine!
 Iat[-ne povestea, frate... iac[t[nenorocirea
 Ce-am p[\it-o!

Lui P[cal[, flac[r[-i era privirea:

— Vas[zic-a=a cu popa? A! S[ne vedem cu bine!
 }i pl[tesc eu pentru asta, fr[\iori! L[sa\i pe mine!
 +i zic`nd, porni spre u=[.

— Ce? abia doar ai venit,

Pleci din nou? l-]ntreab[fra]ii.

— Plec, r[spunse el gr[bit,

S[m[bag =i eu la popa!

Ei st[tur[-n loc mira]i:

— Cum, m[i frate! Nu e-ti zdrav[n? Vrei =i tu ca noi s[pa]i?

Dar el nici c[-i mai ascult[. Iese-n drum =i, hai, nainte!

.

Iat[-mi-l la popa-n curte: — Bine te g[sii, p[rinte!

Popa — barb[ro=covan[, chip ursuz,]ntunecat —

De pe scaun din cerdacu-i,]n picioare s-a sculat:

— Bun sosit, m[i b[ietane! Ce v`nt te-a adus la noi?

— P[i... argat a=vrea s[intru, taic[! sau... cioban la oi.

Ce zici? N-ai cumva nevoie?

— He! ba cum nu? +i cioban,

+i argat]mi trebuie=te. Spune, c`t]mi ceri pe an?

— O! c`t pentru asta... lesne vom ajunge la-mp[care!

]iu mai mult la cas[bun[, dec`t la simbrie mare.

Nu-]i cer plat[eu, nimica. Las la buna-]i chibzuial[,

C`t]i vrea s[-mi dai.

— Prea bine. Te primesc! Dar... c-o-nvoial[:

Tu pe mine vreodat[dac[te vei m`nia,

S[-]i jupoi, cu cosorelul, de pe spate o curea.

Dimpotriv[, eu pe tine de m-oi sup[ra, s[ai

Drept =i tu de pe spinare o curea atunci s[-mi tai.

— A=! te v[d om bun, p[rinte; nu-s nici eu cum]i se pare.

S-ar putea s-ajung[treaba]ntre noi la sup[rare?

— Nu! dar asta mi-e-nvoiala cu arga]ii. Vrei? te-opresc.

Nu voie=ti?... e larg[lumea!

— Vreau! De ce s[nu voiesc?

— Iar[anul, m[i b[iete,]i se va-mplini, =tii c`nd?

Prin frunzi=ul verde, cucul, c`nd s-o auzi c`nt`nd.

— Bun!... S-a ispr[vit tocmeala?

— }nc[nu!... mai st[i, rom`ne,

S-o =i scriem... Vorba zboar[... Numai ce e scris r[m`ne.

+i lu`nd condei, cerneal[, se a=eaz[popa, scrie...

— Iac-a=a! s-avem la m`n[am`ndoi c`te-o h`rtie.

“A! g`ndea. Prinsei norocul! Un voinic a=a-nchegat,

S[-mi slujeasc[pe degeaba: nu-i c`=tig de lep[dat!

+i-l legai cu-nscrisul, zdrav[n, s[r[cu\ul! Ce-mi mai pas[?”

— Hai, b[iete, na!

P[cal[]n =erpar h`rtia-ndeas[.

Iar]n g`ndu-i, vesel =i el: “St[i, p[rinte preacinstit,

Nu-! g[sise=i p`n-azi omul, dar acum... !i l-ai g[sit!”

VII

Caprele popii

Diminea\-abia-ncepur[zorile s[se arate,

Popa iese-n pragul tinzii: — Ei! acum... =tii ce, argate?

Mergi de-mi ad-un car de lemne! Din p[dure vii doar m`ine.

P`n-atunci, merinde, iac[! eu]i dau: un ca= =i-o p`ine.

Dar c`nd vii,]ntreag[p`inea s-o aduci, — =i ca=u-ntreg;

Ne-ncepute, pe-am`ndou[! }n\elegi tu?

— }n\eleg.

+i pun`nd]n car merindea, mai pun`nd =i o secure,

A-njugat P[cal[boii =i-a pornit-o-nspre p[dure.

.....

C`nd veni cu lemne-acas[, merse drept la popa sus:

— Na, st[p`ne, ca=ul, p`inea... Iac[-ntregi !i le-am adus.

Popa le ridic[-n m`n]: — Hm!... de-ntregi,]ntregi sunt ele,
Dar de ce-s a=a u=oare?

— Fiindc[... n-au miez, p[rin\ele.

— Cum n-au miez?

— }n coaj[, ica, nu vezi c`te-un dop t[iat?

Pe aci... scosei tot miezul!

— Vai! A=a m-ai ascultat?

Blestematule!

— P[i!... altfel, se putea, st[p`ne drag[,

S[m[satur din merinde =i s[\i-o aduc =i-ntreag[?

Ce? Te-ai sup[rat pe mine?

Popa... mai domol: — Ei a=!

S[m[sup[r eu, se poate? pentr-o p`ine, pentr-un ca=?

Am glumit cu tine doar[... Iar]n g`ndu-i: “Las! zicea,

C[\i-o fac eu \ie m`ine, dac[mi-ai f[cut a=a!”

Apoi ziua urm[toare mi l-a pus la treierat;

+i m`ncare, toat[ziua, nici s[gustu nu i-a dat.

Seara dup[cin[, popa, pe la =ur[se abate:

— Am venit s[-\i v[d isprava. Ai f[cut ceva, argate?

— Cum nu? Uite ici, p[rinte, c`t am treierat... Un vraf!

Numai gr`u ales, ca-n palm[; n-are firicel de praf.

— Da, nimic de zis! muncit-ai de ajuns... Dar la m`ncare

S[te cheme, preoteasa... a uitat azi, mi se pare...

Nu-i a=a?

— Ba chiar a=a e!

— Ei, =i... nu e-ti sup[rat?

— Pentru ce s[fiu, st[p`ne? Parc-am stat eu nem`ncat!

Se putea s[rabd de foame, cu at`ta gr`u pe m`n[?

Gr`ul [sta mi-ar ajunge, nu o zi: o s[pt[m`n[!

— Nu-n\eleg ce spui, cre=tine! zise popa cu mirare.

Ce-mi vorbe=ti de gr`u tu mie, c`nd e vorba de m`ncare?

— P[i... am priceput eu doar[, c`nd de-amiaz[osp[ta'i,
C[pe mine la m`ncare a\i uitat s[m[chema\i.
Pentru-at`ta lucru]ns[vorb[n-am mai vrut s[fac.
Am g[sit eu rost]ndat[!

— Cum?

— Umplui cu gr`u un sac...

Seara, altul. +i cu sacii, hai,]n sat la o vecin[!

D`nsa, inim[miloas[,]mi d[du =i pr`nz' =i cin[.

— Vai, b[iete! Vas[zic[...]mi m`nca=i doi saci de gr`u!

— Ce? Te-ai sup[rat, p[rinte?

Popa=i puse gurii fr`u.

+i-a-nghi\it]n piept m`nia: — Asta-i! Nu m-am sup[rat.

Dar... s[fi cerut, cre=tine! c[-\i d[deam noi de m`ncat.

C`nd ajunse-n tind[]ns[, tremura: — Of!... nu mai pot.

— Ce-i? so\ia sa-l]ntreab[. El i-a spus nevastei tot.

Iar la urm[: — Nu, cu [sta, nu e chip s-o duc! =i pace!

Am]nscris pe-un an cu d`nsul: altfel, v`nt chiar azi i-a= face!

Preoteasa, foc =i d`nsa: — Vai! O zi s[nu mai steie!

Ast[zi chiar, s[-i faci de duc[!

— Da, s[-i fac! Dar cum, femeie?

— Prea u=or! S[-i dai vro treab[, ce puterile-i]ntrece.

+i v[z`nd c[nu e harnic s[\i-o fac[, o s[plece.

— Bine zici!... +i iese popa, merge iar spre =ur[-ndat[.

Ce s[-i dau? A, st[i! g[sit-am o treb=oar[... minunat[!

— Vino-ncoace, m[i argate! (+i-n gr[dina larg[-l scoase.)

Uite, vezi tu sm`rcu-acesta plin de ochiuri mocirloase?

C`nd voiesc s[trec-nainte, m[cufund aici]n glod.

Peste mla=tina aceasta f[-mi, din ce vei =ti, un pod.

S[-l]ncepi c`t mai degrab[, ast[-sear[chiar, voiesc;

Iar c`nd o miji de ziu[, m`ine, gata s[-l g[sesc.

}ns[=tii cum vroi s[fie podul? Nu ca ori=icare!
 Tot o c[lc[tur[moale =i o c[lc[tur[tare!
 }n\eles-ai?

— Da, p[rinte.

— S[te-apuci de lucru dar[!

+i-acolo l[s`ndu-l, popa a intrat]n cas[iar[,
 Povesti =i preotesei cele ce-a or`nduit;
 Se culcar-apoi]n tihn[, am`ndoi, =i-au adormit.

* * *

Iar P[cal[?...]n gr[din[sta sub cerul]nstelat,
 Cu privirea-n jos plecat[; mai se preumbla-ngrijat.
 Sm`rcul,]mprejur, cu pasul =i din ochi]l m[sura...
 Cum? din ce s[fac[podul?]n zadar el se-ntreba.
 P`n-odat[, din gr[din[c`nd se-ntoarce iar la =ur[:
 D[cu ochii de-ale popii capre multe-n b[t[tur[.
 — Iac[, m[!]=i zise-n sine. Am g[sit ce-mi trebuia!
 Eu, s[fiu un om cu stare, capre-n curte-mi n-a= \inea.
 C`t e ziua n-au ast`mp[r! tot ce-i verde, stric[, rod.
 Vai, =i multe are popa! Ia s[fac din ele pod!
 Tocmai bune-s pentru asta!

Hai, pe urm[... c-un topor,

Caprelor le taie capul, =i picior dup[picior;
 +i t`r`ndu-le-n gr[din[, unde-i papur[=i balt[,
 Peste mla=tin[le-a=eaz[,]n=irate l`ng-olalt[,
 Trup la trup, cu burta una, alta cu spinarea-n sus.
 Ca s[ias[podu-ntocmai cum st[p`nu-s[u i-a spus:
 Tot o c[lc[tur[tare, alta moale. Apoi, du-te!
 C[p[\`ne =i picioare]n gunoi le-ngroap[iute.
 Printre capre, unde vede vrun loc=or, l`astup[-ndat[
 Cu p[m`nt, s[fie podul neted ca dintr-o bucat[;
 Iar pe margini, pe deasupra, iarb[verde, flori a=eaz[:

Cum, din ce-i f[cut anume podu-n jos, s[nu se vaz[.
+i c`nd totul este gata, st[, se uit[fericit:
— Ah, c`nd o vedea st[p`nul, c`t o fi de mul`umit!
Pleac-apoi din nou spre =ur[, la culcare, fluier`nd.

Popa, vine p`n[-n ziu[: — Gata-i podul?
— Hei! De c`nd!

Am mai tras =-un somn de-atuncea.
— Aida-de!

— Ce? nu m[crezi?

Z[u, st[p`ne, este gata! Mergem, dac[vrei, s[-l vezi.
Popa strig[la fereastr[: — Preoteaso drag[! Vin!
Vin[=i tu! +i plecar[, cu argatul,]n gr[din[.
C`nd v[zu de-aproape podul: — Uite, z[u, c[-i ispr[vit!
Hm! dar... l-ai f[cut, b[iete, chiar a=a cum am vorbit?
Ia s[-ncerc!

— Poftim,]ncearc[-!

+i pun`nd piciorul sus,

Hai, pe pod de-a lungul, popa, p`n[la sf`r=it s-a dus.
Iar la cap[t se opre=te,]napoi privind mirat.
— Ei, p[rinte, ce zici? place-!?

— Da, b[iete! minunat!

Chiar cum am vorbit asear[: tot o c[lc[tur[tare,
Alta moale!... Cum =tiut-ai s[mi-l faci]ntocmai oare?
— Asta-i treaba mea, st[p`ne!

+i-au pornit, cu pasul rar,

De la sm`rcul din gr[din[,]napoi spre cas[iar.
Dar pe popa, l`ng[cas[, n[du=elile-l trecur[:
— Aoleu! b[iete, unde-s caprele din b[t[tur[?
— Caprele, st[p`ne drag[? Las' c[sunt la loc bun toate,
]n gr[din[! Fii pe pace!

— }n gr[din]? Cum se poate!

Nu venim acum de-acolo? +i nici una n-am v[zut.

— He! dar oare peste podul din gr[din[, n-ai trecut?

— Ce-mi vorbe=ti de pod, cre=tine, c`nd de capre eu }i spui?

— Apoi... podul, ast[-noapte, cum? din ce crezi c[-l f[cui?

— Vai de mine =i de mine! Auzitu-l-a}i, nerodul?

M[i! doar nu }i-a dat prin minte ca s[-mi faci din capre podul?!

— Tocmai! ai ghicit, st[p`ne!

— Haide! Ce-mi vorbe=ti }n =ag[?

Cat[-mi turma!

— Z[u, p[rinte! am b[gat-o-n pod }ntreag[!

Toate caprele-s acolo: unele cu burta-n sus,

Ca s[deie c[lc[tura moale, dup[cum ai spus.

Altele sunt, dimpotriv[, cu spinarea-n sus culcate,

Ca s[deie c[lc[tura tare!

— E=ti nebun, argate?

Mi-ai m`ncat o-ntreag-avere! Tii! Vrei s[m[la=i s[rac?

— Apoi de, st[p`ne! podul, altfel, cum era s[-l fac?

Ce? te-ai sup[rat pe mine?

— A=! pe dracu'! sup[rat!

Nu! dar... capre-a=a de multe... ia g`nde=te! nu-i p[cat?

.

+i-a }inut }n fr`u m`nia popa, iar[=i, p`n[-n cas[,

Dar }n cas[c`nd ajunse: — Ei, v[zut-ai, preoteas[?

L-ai v[zut, afurisitul, ce-mi f[cu din nou? }i place?

+i eu s[m[uit la d`nsul, =i nimic s[nu-i pot face!

Of! c`nd m[g`ndesc la capre, n[b[d[i m-apuc[parc[!

— Dar pe mine! Ia mai du-te, zice preoteasa. Cearc[!

D[-i chiar bani, din gros, p[rinte. Plata, pe un an, pe doi,

D[-i-o! doar s[plece! Altfel, ne r[pune =i pe noi!

* * *

Alba-n sat demult intrase. Soarele, al zilei crai,
 }n deplina sa m[rire str[lucea p-un v`rf de plai.
 Slug[vrednic[, P[cal[, mig[lea prin b[t[tur[,
 }=i c[ta de lucru singur: m[ai la lemne, mai prin =ur[.
 Popa iese iar: — Argate! treburi n-am de-acuma... Hai,
 Pleac[! Ce s[faci pe-acilea? Frunz[la berbeci s[tai?
 |ine, na... }ni dau simbria, p-anu-ntreg... Te mul\ume=ti?
 — A=! r[spunse d`rz P[cal[. Cum pe anu-ntreg? Glume=ti?
 Te-am slujit abia trei zile! Nu, oric`t sunt de s[rac,
 Plat[de poman[nu vro! Mie bani munci\i }mi plac!
 — M[i argate! |ine banii! Eu \i-i dau! Ce-\i pas[\ie?
 — Geaba st[ruie=ti, p[rinte! Vorb[mult[, s[r[cie!
 P`n` n-oi auzi prin frunze cu urechea glas de cuc,
 Dup[cum ne-a fost tocmeala: p`n-atuncea nu m[duc!
 Preoteasa ascultase pe furi= de la fereast[...
 — Ei! din prag }i zice popa. Auzitu-l-ai, nevast[?
 }i d[dui =i bani! Degeaba! E un prost f[r' de pereche?
 Nu pricepe ce e banul? Sau e cam }ntr-o ureche?!
 ...A! dar d-azi — ferit-a sf`ntul — c`t o fi s[stea la noi,
 Nu-l mai \iu pe l`ng[cas[. }l trimit... pe c`mp la oi.

VIII

La oi

Popa =i-a \inut cuv`ntul. Pe P[cal[l-a trimes,
 Chiar }n diminea\a-aceea, s[p[zeasc[oi la =es.
 El s-a dus. +i-n larg afar[, st`nd la umbra unui fag,

Scoase fluierul =i prinse a c`nta cu mare drag.
 Iar[oile-mprejuru-i — parc[le-ncinsese-un foc —
 Cum li auzir[c`ntul, toate s-au pornit pe joc!
 C`nd v[zu a=a P[cal[: — He-he! zise, bine-mi pare.
 S-a mai pomenit pe lume fluier ca acesta oare?
 Nu l-a= da pe-o \ar[-ntreag[! { sta-i fluier fermecat,
 Nu degeaba doar, din ceruri, Domnul]nsu=i mi l-a dat!
 Nu c`nt]nc[tocmai bine, dar cu timpul voi c`nta.
 +i s[mai vede\i atuncea turma mea cum va juca.
 Apoi, d[-i voios nainte, c`nt[!... c`nt[!... p`n[-n sear[.
 Iar oi\ele-mprejuru-i, ca nebune... tot jucar[.

.
 Domnul zilei, m`ndrul soare, dup-un deal c`nd sc[p[tase,
 Hai cu turma-i =i P[cal[, pe-ndelete, c[tre cas[.
 Rupte cum erau de foame =i de joc, mioarele,
 Pe c[r[ri abia cu trud[]=i t`rau picioarele.
 Popa, le-a=tepta-n porti\]. — Vai de mine! m[i argate,
 Ce-i cu oile acestea, de-s a=a deb[l]zate?
 Sunt bolnave?

— A=, st[p`ne! nu-s bolnave... sunt trudite,
 C[pe c`mp,]n loc s[pasc[, tot jucar[ca smintite!
 — Ce spui! Ia s[v[d, m[n`nc[? D[-le-un bra\ de f`n, b[iete!
 — S[le dau! gr[i P[cal[. +i din =ur[f`n le dete.
 Ele cum z[rir[f`nul, prinser-a-mbuca de foc.
 Popa a intrat]n cas[. Inima-i veni la loc.
 “N-au nimic”, g`ndea-ntru sine.

Dar]n ceealalt[sear[,
 Oile, de foame, late i-au venit acas[iar[.
 Sear-a treia, moarte-aproape!
 — Vai, vai!... mi se pr[p[desc!

Cum le-o fi p[zind el oare? M`ine am s[-l urm[resc.
 Apoi ziua urm[toare, c`nd argatul iar plec[
 Spre izlaz,]n zori, cu turma, hai =i popa, se scul[.
 Dup[el tiptil se duse...]ntre ni=te spini st[tu:
 Iac-a=a... s[nu m[simt[!

A=! P[cal[]l v[zu.

+i-ncepu cu foc s[c`nte. Iar[oile-au l[sat
 Iarba =i-ncepur[jocul. Popa... a r[mas holbat.
 — Uite, m[! Dr[cia naibil! Pentru asta-mi vine dar[
 Moart[de fl[m`nd[-acas[turma-n fiecare sear[?
 Doamne! se mira-ntru sine. C`nd, minune =i mai mare?
 Numai ce se pomene=te, hop, =i el,]n sus c[sare.
 +i s[rea, m[i nene, popa... =i juca-ntre spini, s[racul,
 F[r' s[vreie, hopa-tropa — de credeai c[-l poart[dracul.
 Iar, cu fluieru-i, argatul face c`iva pa=i nainte,
 Se a=eaz[-n fa\`a popii... +i s[vezi joc pe p[rinte!
 +i s[fi v[zut]n ochii lui P[cal[bucurie,
 C`nd]n spini vedea cum popa: haina, barba =i-o sf[=ie?
 — Ho! p[rintele strigat-a. Vrei s[c`n'i, bre, p`n[m`ine?
 Nu-\i ajunge?

Iar P[cal[: — Ce?... te m`nia=i, st[p`ne?

Popa=i]mbl`nze=te graiul: — St[i, b[iete, nu c`nta!
 Ce vrei?... s[tot joc acilea, p`n[sufletul mi-oi da?
 A=! P[cal[, d[-i nainte! C`nt[, c`nt[, =i mai =i!
 Din c`ntat abia la pr`nzul de amiaz[se opri.

* * *

C`nd sose=te-acas[popa, zg`riat =i zdren\uit,
 Preoteasa= face cruce. — Vai, p[rinte, ce-ai p[it?
 — Ce-am v[zut eu, drag[, nimeni n-a v[zut pe-acest p[m`nt
 +i p[\ania de ast[zi, n-am s-o uit... nici]n morm`nt!

Cel trimis la c`mp cu turma nu e om precum s-arat[,
 Ci sub chip de om: vrun diavol, bat[-l Precista s[-l bat[!
 +i-ncepu s[-i spun[toate: cum argatul a c`ntat;
 Oile, c`nd auzir[, cum s-au pus p-un joc turbat.
 — Ba nici eu, c`t sunt de pop[, n-a fost chip s[stau pe loc:
 M[trezii — ca o sf`rleaz[—]ntre spini juc`nd de foc!
 — Ia taci! zise preoteasa. Mie-mi spui a=a pove=ti?
 — Dac[n-am spus adev[rul, m`ine mort s[m[g[se=ti!
 — Nu te mai jura degeaba!

— Cum, femeie, nu m[crezi?

Bine, las[p`n` disear[, c`nd s-o-ntoarce; =i-ai s[vezi!
 — Nu cred, nu... orice mi-ai spune!

Sc[p[tase m`ndrul soare.

Preoteasa-n podul casei, c[uta ni=te fuioare.
 P`n` s[le adune toate, s[le fac[leg[tur[,
 Numai iac[=i P[cal[, hop! cu turma-n b[t[tur[.
 Popa l-a chemat n[untru: — Ia st[i, =i mai zi colea...
 Vrea =i dumnezei s-aud[.

— Cine?

— Preoteasa mea.

Este-n pod. Ea nu m[crede, cum c`n`i tu de minunat.
 La]nceput, P[cal[nu vrea. — Sunt s[tul azi de c`ntat!
 Dar v[z`nd c[tot]l roag[: — Bine. S[mai c`nt oleac[!
 Popii, ca s[nu mai joace, =ti`i ce-i dete-n g`nd s[fac[?
 De picioare dou[pietre, c`t bostanul,]=i legase,
 Ba, se mai `inea cu m`na =i de scaun =i de mas[.
 +i c`nd]ncepu fl[c[ul a c`nta, colea, de joc,
 O chindie, o b[tut[, dintre cele mai cu foc,
 Preoteasa, de fuioare s[-=i mai vad[, se putea?
 A=] sub ale ei c[lc`ie podul casei duduia.
 | up[ia-n pod sus, m[i nene, din picioare preoteasa,

* * *

Se-nnoptase. Pe la vetre, to\i din sat dormeau]n tih[n].
 Numai popa-n a=ternutu-i nu=-i g[sea defel odihn[.
 — Mi-ai f[cut-o iar, du=mane! mi-ai f[cut-o]ndesat[!
 Dar \i-oi face-o =i eu \ie, las' pe mine ast[dat[!
 P`n[n-o c`nta-n pomi cucul, nu voie=ti s[pleci? S[race!
 Au s[-\i c`nte m`ine cucii, p-alt[lume, fii pe pace!
 Apoi cum s-albi de ziu[, la Pacal[merse iute:
 — Ei, argate,-njug[boii =i-n p[dure ast[zi du-te
 Lemne s[-mi aduci cu carul. Nu de ici de la Izvor,
 Mai din deal vroi ast[zi lemne, de la *Cuibul Ur=ilor!*
 Acolo sunt lemne bune!

— De, P[cal-a zis, prea bine!
 De-acolo \i-aduc, p[rinte! tot un drac e pentru mine!
 +i-njug`nd pe dat[boii, o lu[voios la drum.
 Popa se uita din poart[: — Ei! sc[pai de el acum!
 Unde-l trimesei, p[durea plin[-i de s[lb[t[ciuni,
 C`\i se duc, acolo=-i las[oasele prin v[g[uni.

.

...Iar P[cal[: “H[is, Murgil[!” boilor pe drum gr[ia,
 “Cea, Zoril[!” +i cu carul spre p[dure tot suia.
 Iat[-l, spre amiazi, la *Cuibul Ur=ilor*]n mun\i ajuns!
 P`n[-n inima p[durii, cu pl[vanii-i a p[truns.
 Iar acolo-ntr-o poian[, sub o r`p[, se opri
 +i din jug sco`ndu=-i boii, de-un stejar]i priponi.
 Apoi, hai, s[cate lemne. Dar[, c`nd venea napoi
 De pe unde colindase... ce s[vaz[? Bie\ii boi
 Se zb[teau ca ar=i,]n funii... c[ci se pomenir[, \up!
 C-un ursoi deodat[-n fa\[-i c-o namil[de lup!
 “M[i, m[i, m[i]” P[cal[-ncepe]ntru sine-a se mira,

“Lupi =i ur=i destui v[zut-am, dar de-a=a m[rime: ba!”
 Apoi strig[: — Ho! dih[nii ce-ncurca\i p-aici poiana?
 V[m[n`nc[pielea, poate?... Vre\i ca s[v[scutur blana?
 A=! lighioile... de vorb[, crede\i c-au voit s[=tie?
 T[b[r[sc pe boi]ndat[=i s-apuc[s[-i sf`=ie.
 — A! le zise-atunci fl[c[ul. Vas[zic[... n-asculta\i?
 La osp[\ aici venir[\i? Boii vre\i s[mi-i m`nca\i?
 Bine! osp[ta\i nainte! Dar s[=ti\i c[-n loc de boi,
 Carul]nc[rat cu lemne mi-l ve\i duce-acas[voi!

+i le dete bun[pace, foamea s[=i-o potoleasc[...
 Iar]ntr-un t`rziu: — Ei drace! burta vre\i s[v[plesneasc[?
 De ajuns! Din boi, s[rmanii, oase goale mi-a\i l[sat.
 Ia poftim... la jug acuma! Hran[pentru ce v-am dat?
 Apoi, haide... cu toporul, pe din dos, pe nev[zute,
 }nspre lacomele fiare]=i]ndreapt[pa=ii, iute.
 +i deodat[, — cum =i ce fel, el o =tie!, — pe lighioi
 Le-a v`r`t]n jug cu g`tul, pe-am`ndou[, ca pe boi:
 Ursu-n dreapta, lupu-n st`nga...

“Iac-a=a!” g`ndea-ntru sine,
 “Bun de tot. Cu boii popii, lemne-a= fi c[rat pu\ine.
 Prea erau fl[m`nzi! Acuma pot s[pun bu=teni destui,
 N-am de ce m[teme. Boii]mi sunt tob[de s[tui.”

Prinse-a pune apoi la trunchiuri. Iar c`nd carul =i-l v[zu
 }nc[rat, cu v`rf, de lemne: “Cea, Lupane!”]ncepu,
 “H[is, Martine! H[is, lighioan[!” Ursul morm[ia, s[rea;
 Lupul se smucea s[scape. Dar P[cal[nu glumea.
 C`nd mi-i arse c-o pr[jin[, carul le p[ru u=or.
 }t`rau... s[se sf[r`me roatele pe urma lor!
 Alergau c`te-o bucat[, mai st[teau, s[reau]n loc,
 P`n[c`nd sim\eau pr[jina; apoi iar tr[geau de foc!

Cam a=a el, din p[dure, carul p`n[-n sat =i-l duce.
 C`i]l]nt`lnesc]n cale, stau din mers, f[c`ndu=i cruce.
 Iat[-mi-l la poarta popii. — Hai, deschide-mi, taic[, hai!
 Popa, c`nd z[ri din curte cele dou[fiare: — Vai!
 Ba deschid[-i dracii poarta! Piei, Satano, piei! r[spunse.
 +i-alerg`nd spre u=a tinzii, dup[u=[se ascunse.
 — Hai, p[rinte! Mi-a= deschide singur, n-a= sta s[te chem.
 Dar mi-s boii cam zburdalnici; o s[-i ieie v`nt, m[tem.
 — Ieie=i! duc[-se-n pustiuri! popa din n[untru-i zise.
 Nu-i deschid!

Atunci, P[cal[poarta singur =i-o deschise:

+i cu caru-a tras]n curte. Popa-n cas-a alergat,
 +i sco`ndu=i pe fereastr[capul: — M[! ai c[piat?
 Ce-s dih[niile astea? Fugi cu d`nsele napoi!
 Cum cutezi, pe cap, du=mane, s[-mi aduci a=a lighioi?
 Iar P[cal[: — Ce dih[nii? Ce lighioi? Sunt boii mei,
 Preacinstiute p[rinte. +-]nc[ce boi bunil... ehei!
 Au puteri, c`t doisprezece! C`nd ai =ti ce bine trag!
 S[-i slobod din jug acuma, c[-s trudi-i, — =i-n grajd s[-i bag,
 S[le dau ceva s[-mbuce.

— Ce-ai zis? Alt[treab[n-ai?

S[-mi sf`ie =i juncanii? S[r[m`n =i f[r' de cai?
 Scoate-mi, tartorule, iute! iazmele din b[t[tur[!
 — De, st[p`ne! cump[nit-ai vorba ce-i ie=i din gur[?
 Aste iazme-i pr[p[dir[boi=orii am`ndoi;
 Eu le-am pus la jug pe ele! =i i le-adusei drept boi!
 S[le dau acuma drumul? N-am dec`t s[m[supun!
 Dar s[nu-mi g[se=ti vreo vin[mai apoi! at`ta-i spun!
 — Hai odat[! d[-le-ncolo! N-auzi bine? Surd e=ti oare?
 — Na! poftim! gr[i P[cal[, dejug`nd cu zor pe fiare.
 Ursul, lupul — bodaproste! — slobozi c`nd se pomenir[,
 |`=t! pe poart[, ca din pu=c[! spre p[dure mi-o tulir[.

Popa, u=urat o clip[, mai]n tihn[r[sufla.
 Ce folos? Sc[p[de fiare; de P[cal[]ns[ba.
 +i c`nd]l z[rea prin curte, =i c`nd se g`ndea apoi
 Dup[toate cealalte, c-a r[mas =i f[r' de boi:
 S`ngele-i fierbea-n tot trupul, nu-=i g[sea ast`mp[rare.
]i venea s[-=i smulg[barba, pletele, de sup[rare!

X

Moara dracilor

Asfin\ise m`ndrul soare. Popa se plimba-ncruntat
 Prin cerdac, prin b[t[tur[, tot cu g`ndul la argat.
 “Cum s-o scot cu el la cap[t? Nu mai =tiu, s-a m`ntuit!”
 Dar deodat[-n loc s-opre=te: “A, ba ia st[i! Am g[sit!”
 Apoi intr[-n cas[grabnic: — Mam[-soacr[, =tii ce? du-te,
 Ia trei saci din c[m[ruie, umple-i cu cenu=[, iute!
 Dar s[nu te vaz-argatul!

— Cu cenu=[? soacra-ntreab[.

Cum? La ce bun?

— Vei pricepe mai pe urm[! Hai, degrab[!

Baba — ce s[-i mai r[spunz[? — ia pe loc de dup[u=[,
 Din c[mara de al[turi, trei saci — pune-n ei cenu=[.

Popa cheam-apoi n[untru pe P[cal[: — M[i argate!
 Uite vezi tu l`ng[vatr[[=ti trei saci? Sunt cu bucate;
 Cu secar[unul, altul cu porumb, celalt cu gr`u.
 Du-i la m[cinat, acuma, seara, p`n[nu-i t`rziu!
]ns[nu la orice moar[! n-au la munc[toate spor!
 Colo s[mi-i duci, sub r`p[, h[t, la Moara Dracilor!
 +i s[fii aci, b[iete, cu f[ina gata, m`ine,

C`nd s-o lumina de ziua. }n\eles-ai?

— Da, st[p`ne!

Apoi, hai! P[cal[scoate sacii-n largul b[t[turii,
 }i a=eaz[-n car — }i umple traista cu de-ale gurii;
 Doi juncani la car }njug[, =i porne=te-n sus la drum.
 — Ei! tot nu e=ti dumerit[, mam[-soacr[, nici acum?
 — He, ba cum nu? Moara ceea e =tiut[-n sat la noi.
 Cine d[pe-acolo noaptea, nu mai vine-n veci napoi!
 N-are s[-\i mai vie-acas[nici argatul dus cu sacii!
 C`nd cenu=[-n saci vedea-vor, ce crezi c-o s[-i fac[dracii?
 “M[! tu-\i r`zi de moara noastr[?”

— Vorb[nici c[mai }ncape!

A sc[pat de ur=i el, mam[; dar de diavoli... n-o s[scape!
 Cam a=a vorbeau }n poart[, seara, popa-mpeli\atul
 +i baborniva de soacr[, — dup[ce plecase-argatul.

Iar P[cal[, cu juncanii, s-a tot dus p-un drumu=or,
 Pe sub cerul plin de stele, p`n` la Moara Dracilor.
 Auzise =i el vorba c[pe-acolo draci s-adun[,
 C[de intri-n moara ceea, noaptea: s[n[tate bun[!
 Dar el nu =tia ce-i frica. Vrea s[vaz[cum sunt dracii.
 Trase-n fa\ deci cu carul, =i-a c[rat }n moar[sacii.
 Pricepuse el c[-ntr-}n=ii nu-s bucate, ci... cenu=[;
 }ns[ce-i p[sa lui d-asta? }i }mpinse dup[u=[.
 }n[untru-n moar[, bezn[. — Hei! morar! Aci e=ti? Scoal[!
 Dormi? A=i! nimeni nu-i r[spunse. Moara r[suna a goal[.
 St[il }i zice-n g`nd fl[c[ul. Sunt fl[m`nd. S[-mi v[z }n pace
 De cinat, p`n` una, alta. +i pe vatr[foc }i face.
 Dintr-un vreasc, apoi frigare cu briceagul }i ciople=te,
 O felie de sl[nin[}n frigare-n\epene=te
 +i-o-nv`rte=te-ncet deasupra jarului, ca s[se frig[.

C`nd de-afar[, numai iat[c[aude-un glas ce-i strig[:
 — Cine e-ti tu, m[i! din moar[? Dup-aceea, buf! deodat[
 U=a morii se deschide, cu putere-n laturi dat[,
 +i... r[sare-un drac.

P[cal[, de pe scaun, de la foc,
 }l m[soar[cu privirea, f[r-a se clinti din loc:
 — Uite-l m[! ha-ha! s[rmanul! Negru, ca din smool[scos!
 Gol de tot! cu coarne-n frunte! +i ce coad[are-n dos!
 Vas[zic-a=a sunt dracii? Aoleo! da' slu\i mai s`nt,
 De-or fi to\i la fel cu [sta, pr[p[di-i-ar Domnul sf`nt!
 +i s-a pus p-un r`s cu hohot. Dracul se uita mirat.
 Apoi: — M[! n-ai limb[-n gur[? Cine e-ti? te-am]ntrebat.
 — Cine sunt? |ii mult s[afli? Cine s[fiu? *Singur Eu!*
 { sta-i numele ce-mi dete la botez n[=icul meu.
 — *Singur Eu?*}mi pare bine! +i... ia spune... ce lucrezi
 L`ng[foc aci, la vatr[?...

— P[i... de cin[-mi fac! nu vezi?
 — A! de cin[? o friptur[? D-asta-mi pare =i mai bine.
 N-am pus azi nimic pe limb[. Voi cina =i eu cu tine.
 — D-apoi cum! |i-e foame tare? Vezi]n balt-afar[, drace,
 Ca ai s[g[se-ti friptur[tu, pe-acolo, c`t[-\i place!
 — Da? o s[g[sesc?]ntreab[tartorul, cu ochii par[
 Nu glume=ti? M[duc s[caut! +i ie=i pe u=[-afar[.
 Apoi p`n' s[numeri zece, iat[-l iar[=i, c-o frigare,
 Cam la fel cu-a lui P[cal[; iar]n ea, c-o broasc[mare.
 Intr[, l`ng[foc s-a=eaz[, prinde =i el s[-nv`rteasc[
 Spre-a se frige pe jeratic pocitania de broasc[.
 Iar c`nd sf`r`ia mai tare =i`\`=nea dintr-]nsa zeam[,
 Naibii, ce-i d[-n g`nd? Se face cum c[n-a b[gat de seam[:
 +i=i atinge-odat[broasca de sl[nina lui P[cal[...
 — Ce faci, m[! i-a zis fl[c[ul. Umbl[mai cu chibzuial[!

Nu-mi spurca friptura! Dracul se ast`mp[r-o clipit[:
 Apoi... d[din nou cu broasca-i]n sl[nina rumenit!
 — M[re, n-auzi? A=i, spurcatul =ade ni`elu= cuminte
 +i=i lipe=te broasca iar]=i de sl[nina cea fierbinte.
 — Hm! degeaba-mi stric deci gura? St[i! G`ndind P[cal-a=a,
 Sare, iat[-l, cu sl[nina, ce-n frigare-i sf`r`ia
 +i, deodat[, paf! pe diavol, drept]n ochi mi l-a izbit,
 Cu at`ta foc, c[ochii am`ndoi i-au =i plesnit.
 — Na! ca s[-\i aduci aminte, c`t]i mai tr[i, jivin[!

.
]n frigare-apoi]=i pune alt[halc[de sl[nin[.

Iar[dracul: — Valeu! strig[. Mor! s[r]i\i degrab[, fra\i!
 +i-ntr-o clip[moara, toat[, se umplu de-ncornora\i.
 — Ce-i, f`rtate? Ce-nsemneaz[aste \ipete nebune?
 — Am r[mas f[r] vedere!

— Cine \i-a scos ochii? spune!
 — Singur Eu! s[r]man de mine! cu friptura din frigare!
 Se j[lea Ucig[-l crucea, neg[sindu-=i alinare.

Singur Eu!... (c[ci pe P[cal[el a=a =tia c[-l cheam]).
 — Apoi, de! ceila\i gr[ir[, pentru ce nu bagi de seam[?
 Cine stric[, fr[\ioare, dac[singur te-ai chior`t?
 Dracul \ip[=i mai tare: — *Singur Eu!* N-a\i auzit?
 +-alerga nebun prin moar[.

— Ia taci, frate; taci c[-\i trece!
 Du-te colo-n dosul morii, spal[-te cu ap[rece.
 Bietu' diavol... ce s[fac[? Merg[e s[se spele-afar[.
 Dracii]lal\i, to\i, privirea spre P[cal[=i-o-ndreptar[:
 — A! =i tu, aici? Ia spune, ce ca\i pe la noi, b[dic[?
 Altu-n locul lui, atuncea, mai c-ar fi murit de fric[.
 Dar el]n picioare \an\o= ridic`ndu-se de jos,

+i privind pe draci]n fa\[, le r[spunse m`nios:
 — Cum ce cat p-aici? Aceasta, unde ne afl[m, nu-i moar[?
 Iac[sacii, dup[u=[! Am venit s[macin doar[!
 La o moar[cumsecade socoteam aici c[viu...
 C[un cuib de ho\i vi-e moara, d-unde se putea s[=tiu?
 Dracii, to\i, ca ar=i s[rir[: — Ce? m[i omule!-ndr[zne=ti
 Despre moara noastr[vorbe d-alde-acestea s[roste=ti?
 — Ba bine c[nu! la naiba! c`nd, aici, tr[sei asear[
 Cu porumb curat, s[-l macin, =i cu gr`u =i cu secar[,
 Iar acum,]n saci... cenu=[!... alt-nimic nu se g[se=te!
 Mi-a\i furat]n timpul nop\ii p`inea scump[, mi=ele=te!
 Mi-a\i turnat]n saci cenu=[! +i-a\i vroi s[mai =i tac?
 T`lh[rii de-acestea, unde, unde-n lume se mai fac?
 — T`lh[rii?]n moara noastr[? diavolii-nt-un glas strigar[.
 Aiurezi?

— Ba spun ce este!

— Nu se poate, ie=i afar[!

— Ce? nici nu m[crede\i, tartori? Ia c[ta\i]n saci!

— Prea bine!

Vom c[ta, un drac r[spunse. +i de min\i, e vai de tine!
 C`nd s-a dus s[vad[]ns[: — Ira! ba-i cenu=[, frate,
 Doar cenu=[-n to\i trei sacii! Bietul om avea dreptate!
 Cine-o fi f[cut aceasta?

— Cine altul dec`t voi?

Zise r[\oit P[cal[. Las' c[spun eu pe la noi.
 Am s[spun ce fel de moar[-i moara voastr[...]ne\i minte!
 Nici picior de om p-aicea nu mai calc[d-azi nainte!
 Dracii — cum s[-l]mbuneze? — Iart[, nu fi sup[rat!
 Potrivim noi, cum e bine! Ast[dat[... s-a-nt`mplat!
 N-are s[se mai]nt`mple! +i s[rind cu repezeal[,

Hai! golir[de cenu=[to\i trei sacii lui P[cal[.
 }i umplur[cu f[in[: de porumb, de gr`u, secar[.
 Ba i-au pus =i-n car: — Ei! place-\i?

— Da!]mi place!

— Drum bun dar[!

Du-te! ce-ai p[\it cu sacii, nu mai pomeni pe-acas[!
 Morii noastre, printre oameni, nu vrem nume r[u s[-i ias[.
 — A=! gr[i P[cal[. D-ast[zi, moar[ca a voastr[nu-i!
 +i-njug`ndu=-i boulenii, a plecat]n drumul lui.

* * *

Noaptea nu trecuse]nc[, dar luceau pe bolt[, ro=ii,
 Zorile, vestind lumina; iar prin sat, c`ntau coco=ii.
 Popa, dup[ce dormise toat[noaptea lini=tit,
 Cum se de=tept[, cu soacra-i]n cerdac ie=i gr[bit.
 — Nu s-a-ntors, =i-i ziu[, mam[! Vezi? L-or fi-nh[\at]n gheare
 Tartorii, de bun[seam[. L-or fi dus! Ce bine-mi pare!
 Care nu-i fu]ns[ciuda, c`nd deodat[, hop! cu carul,
 }l z[ri intr`nd pe poart[: — A, ba vine, z[u, t`lharul!
 Teaf[r! n-are nici pe dracu'! Uite-l! scap[dac[po\i!
 Vai, vai, bate-l-ar s[-l bat[Dumnezeu =i sfin\ii to\i!
 Dar =i-a st[p`nit m`nia... +i vroind a mai afla
 De la d`nsul una-alta,]ncepu a-l]ntreba:
 — Ei, b[iete, ce-i povestea?

— Bine. Iat[-m[sosit.

— Cine mai era la moar[?

— Hei, st[p`ne precinstit!

C`nd ai =ti ce-a fost acolo! Dracii to\i din iad, g`ndesc!

— Z[u? =i n-ai p[\it nimica!

— A=! ba cum s[nu pa\esc?

}mi furaser[, spurca\ii: gr`u, secar[... tot!... din saci;

+i mi-au pus]n loc cenu=[! Da-i v`r`i =i eu]n draci!

— Cum?...

— Pe unul, mai obraznic, l-am slu`it c-o lovitur[,

Ochii am`ndoi cr[p`ndu-i! Celorl\i, le-am tras o gur[,

De-au r[mas holb\i la mine! Apoi, c`nd ai =ti, s[racii,

Cum s-au dus s[-mi umple-ndat[, cu f[in[, to\i trei sacii!

— A=! se poate? zise popa. Iar P[cal]: — Nu m[crezi?

Hai la saci, poftim, dezleag[-i, p[rin\ele, =i-ai s[vezi!

+i din jug sco`ndu=-i boii,]nspre iesle i-a m`nat.

Popa drept la saci se duse; pe tustrei i-a dezlegat.

Spre cerdac apoi se-ntoarse: — Mam[! vino s[prive=ti!

E f[in[-n ei! }i place? Mai v[zut-ai de c`nd e=ti?

Doamne! Cum s[scapi de]sta? Ce po\i oare s[-i mai faci?

C`nd el =tie,-mpeli\atul, s[orbeasc[=i pe draci!?

XI

Cucul

Cam a=a o duse popa cu P[cal[, toat[vara;

Orice n[scocea... degeaba! tot el]nghi\ea papara.

+i c`nd se g`ndea, s[rmanul, c`te-o s[mai p[timeasc[,

P`n[va c`nta-n pomi cucul:]i venea s[-nnebuneasc[!

* * *

}ntr-o cald[zi de toamn[, dup[ce se preumblase

Mult pe-afar[, dus pe g`nduri... iat[-mi-l c[intr[-n cas[:

— Mam[-soacr[! z[u, =tii cine m-ar putea chiar azi sc[pa

De solomonarul]sta?...

— Cine?

— Uite, dumneata!

— Eu? mirat[soacra-ntreab[. Dac[n-au fost ele-n stare
S[te scape, mai deun[zi, nici ale p[durii fiare,
Ba nici diavolii din moar[: apoi eu, o slab[— spune! —
Cum crezi c-a= putea, p[rinte, f[ptui a=a minune?
— Prea u=or. Ascult[, mam[: dac[te-ai sui-ntr-un nuc
+i de-acolo: cucu! cucu!... ai c`nta, cum c`nt[-un cuc,
N-ar avea-ncotro t`lharul!... Cum ar auzi a=a,
Nevoit ar fi, chiar ast[zi, t[lp[=i\va s[=i-o ia.

— De! s[v[d! gr[i b[tr`na. Greutate mare nu-i,
A c`nta cum c`nt[cucii. Este greu doar p`n' te sui.
De socoli c[prin aceasta vei putea s[scapi de-argat,
Nu m[pun de-a curmezi=ul. Hai, ajut[-mi la urcat!
— Hai! p[rintele r[spunse. +i-n gr[din[s-afundar[.
El a r[zimat de trunchiul unui nuc b[tr`n o scar[.
Soacra, se sui pe scar[; de pe scar[sus]n nuc.
+i de-acolo: cucu! cucu!... ea c`nta... s[juri c[-i cuc!
Popa, cum aude, fuga! pe P[cal[s[mi-l cate.
+i g[sindu-l dup[=ur[: — Ei! n-auzi nimic, argate?
— Ce s-aud?

— Ascult[!... Cucul!

— Ira! bate-i-ar pustia!

Ba-l aud, p[rinte! Cum nu?

— Vino dar, s[-\i dau simbria.

Ce stai? }mi vei zice iar[=: "Anul nu mi-s-a-implinit?"

— A=!... se poate-acum, st[p`ne, s[mai zic? S-a m`ntuit!
Cucul naibii! i-auzi colo... doar]ntr-un c`ntat o \ine.
D[-mi ce crezi c[mi se cade... =i-apoi... s-auzim de bine!

.

“Ah! sc [pai!” zicea-n g`nd popa. “Mul`umescu-`i, Doamne, `ie!
 +i m`ntuitoru-mi, cine-i? Soacra, Dumnezeu mi-o `ie!
 Zic [lumea orice-ar zice, eu la to`i mereu voi spune:
 Fi-vor soacre, multe, rele; ei, dar sunt =i soacre bune!”
 +i-nspre grajd [naintar [. Acolo, sub un ar`ar,
 Nu departe de intrarea grajdului, st[tea un car.
 Iar [n grajd doi boi la iesle. — Uite icede! De la noi
 Vreau s [pleci bogat acas [. Na, argate, [=ti doi boi.
 Ia cu ei =i carul [sta, tot averea ta s [fie.
 Cred c [e destul de mare pentr-un an a=a simbrie.
 N-o s [zici c [-s r[u de plat[!

— Nu! P [cal [i-a r [spuns,

Cu privirea-n z [ri pierdut [. }mi pl[te=ti chiar prea de-ajuns.

— P [i, de ce mai stai pe g`nduri?

— De! la alta m [g`ndesc.

Cuc, s [c`nte-n miez de toamn [, n-am v [zut de c`nd tr [iesc.

Cum o fi la pene oare? Vroi s [-l v [z cu ochii mei!

Astfel gl [suind, s-ableac [, ia de jos un retevei,

Merge-aproape — =i deodat [: zv`rr! cu el [n nuc spre bab [.

Speriat [, ea se dete la o parte-atunci, cu grab [;

+i de sus, de-a berbeleaca, buf! pe paji-te-a c [zut!

Popa sare s-o ridice: — Vai, argate!... ce-ai f [cut?...
 M-ai l [sat =i f [r' de soacr [!

— Ce? P [cal [s-a-ncruntat,

Dumneaei era deci cucul? Cu minciuna mi-ai umblat?

Bun!... atunci r [m`n, p [rinte, anul nu mi-s-a-mplinit!

Popa, n-a mai scos o vorb [... Tremura de nec [jit.

.....

— Doamne! cum [l rabzi pe lume? Na! [ni place? se g`ndea.

El r [m`ne... iar [n locu-i s-a dus biata soacr [-meal!

XII

Evanghelia

Dup[ce-a-ngropat-o popa =i pe ea cu cinste mare,
 Sta la vatra-i, dus pe g`nduri: ce s[mai]ncerce oare?
 Ast[zi soacra, ieri nevasta]i plecar[pe vecie.
 Mai avea un fiu pe lume, doar at`ta bucurie.
 +i P[cal[tot]n slujb[!

Spre-al s[u fiu deci s-a-ndreptat:

— Dragul tatii! cu-a=a diavol,]ntr-o cas[nu-i de stat!
 S[l[s[m aicea totul =i s-o =tergem am`ndoi;
 C[de nu, strigoitul]sta ne r[pune =i pe noi!
 — Ai dreptate, zise fiul. Dec`t s[ne pr[p[dim
]n cur`nd =i noi, mai bine, z[u,]n lume s[fugim!

Hot[r`nd ei astfel, haide! popa=i str`nge de prin cas[
 C[r`ile cu slov[veche, =i-ntr-un sac ad`nc le-ndeas[.
 Intr-apoi]n c[m[ruie, una-alta s[mai cate.
 Dar P[cal[, de pe-afar[, a-n`eles ce g`nd]l bate.
 — Hm! voie=ti s[fugi]n lume, bunule st[p`n al meu?
 Bine, fugi! Dar unde-i merge, am s[te-nso`esc =i eu.
 Cu acestea, zv`c! din tind[]n odaie el p[trunde,
 +i sub c[r`i]n sacul mare al p[rintelui s-ascunde.
 Din c[mară de al[turi popa-n cas[iar c`nd vine,
 Mai]ndeas[-n sac ce-ndeas[, — dup-aceea-l leag[bine,
 +i s[lt`ndu-l pe un um[r: — Doamne! d[-ne ajutor!
 Cu b[iatul dup[d`nsul, a luat-o la picior!

* * *

Merg a=a ei mult[vreme, c`nd la deal =i c`nd la vale,
 P`n[, iat[-i, cam spre sear[, c[-nt`lnesc o ap[-n cale.

Cum s-o treac[? Pod pe-aproape, luntre nu se pomenea.
R`ul nefiind prea mare, popa]nainte-o ia,
+i odrasla-i dup[d`nsul, cu picioarele prin ap[.
Dar deodat[, sacul popii, zup!]n r`u cu fundul scap[.

De sub c[r`i atunci P[cal[strig[tare, s[s-aud[;
— Salt[sacu-n sus, p[rinte! Evanghelia se ud[!
Popa, dus cu g`ndu-aiurea,]i opre=te pa=ii-n grab[:
— Cum? Ai spus ceva, b[iete? pe copilul s[u l-]ntreab[.
— Eu? Nimic! r[spunse-acesta. Apoi calea =i-o urmar[.
Dar abia trei pa=i f[cut-au, sacul, buf!]n ap[iar[.
De sub c[r`i, P[cal[strig[=i mai tare ca nainte:
— Salt[sacul, c[se ud[Evanghelia, p[rinte!
Popa st[, ridic[sacul, =i-nspre-a sa odrasl[cat[:
— N-auzi=i nimic, b[iete, nici acum?

— Ba cum nu, tat[!

Parc-aud =i-acuma]nc[respicatele cuvinte:
“Salt[sacul, c[se ud[Evanghelia, p[rinte!”
Cine se putea s[strige? C[p-aicea nimeni nu-i.
Strig[tul p[rea c[vine chiar din fundul sacului!

Bietul pop[, hoalb[ochii: — Ce-o fi asta? Dar deodat[
Spre b[iat]i a`inte=te iar privirea-nviorat[:
— Valeu! ce minune, Domnul, azi s[v[d m-a-nvrednicit!
+tii, din sacul meu, anume, glasul cui l-ai auzit?
Evanghelia-mbr[cat[numa-n aur =i cu file
Aurite de pe margini: aia mi-a vorbit, copile!
Ah, ce carte minunat[, dragul tatii! ai v[zut?
Hai la mal... s[str`ng la pieptu-mi cartea sf`nt[, s-o s[rut]
+i la celalt \rm al apei]ntr-o clip[ajung`nd,
Nu =tia, biet, cum s[scoat[cartea scump[mai cur`nd!

C`nd dezleag[sacul]ns[=i z[re=te pe P[cal[,
 Popa-ncremenit r[m`ne: — Tu e=ti? Ochii nu m[-n=eal[?
 Vai! tr[sn-i-te-ar sf`ntul, drace! n-am s[scap]n veci de tine?
 El `=ni din sac afar[: — Ce? te-ai sup[rat pe mine?
 Popa, o m`lci pe dat[: — A=! m[vezi tu sup[rat?
 M[prinsese doar mirarea, c`nd]n sac de tine-am dat!

XIII

R[fuiala

]ncotro s[se mai duc[? =i la ce? Era =i sear[.
 Osteni`i de drum, pe malul r`ului se a=ezar[.
 — S[m`nem aci!
 — Prea bine. Ah, st[p`nule iubit,
 Nici nu =tii,]n calea asta c`t de multe-am p[timit!
 Ba]n sac s[m[]n[bu=, ba]n r`u s[pier la fund,
 Dar avu=i de mine mil[, n-ai l[sat s[m[cufund.
 D-ai-a =i eu,]ndurat-am toate, f[r[s[c`rtesc;
 Doar s[pot, p[rinte drag[, =i la drum s[te-nsolesc!
 Cuv`nt`nd a=a, P[cal[se tr`nte=te-al[turi jos,
 L`ng[r`u — =i, cum se culc[, prinde-a sfor[i v`rtos.
 Luna str[lucea pe bolt[=i-a=ternea cu m[iestrie
 Peste r`u o punte dalb[de lumin[argintie.

Iar[popa sta pe g`nduri. S[se culce?]i-ai g[sit!
 Parc[mai putea s[doarm[, cum era de nec[jit?!
 L`ng[sluga-i adormit[, sta... p[rea c[st[de paz[.
 Dar deodat[... ce-i d[-n minte? Fa\ a i se-nvioreaz[.
 “Ha! (]n g`ndul s[u]=i zice). Ai venit =i tu cu mine,

N[zdr[vanule? Degeaba! tot sc[pa-voi eu de tine!"
 }-i]ndreapt[-n grab[ochii spre copilul s[u apoi:
 — Hai, c[e t`rziu, b[iete! s[ne odihnim =i noi.
 — Bine, tat[drag[, haidem!

Cu acestea se lungir[
 +i ei unul l`ng[altul jos pe iarb[, =i-adormir[.
 Dar P[cal[, de al[turi, cum dormea cam iepure=te.
 Numai ce se scoal[iute, =i prin minte ce-i tr[sne=te?
 Schimb[locul, se a=eaz[...]ntre pop[=i b[iat:
 — Iac-a=a... S[stea copilul popii l`ng[r`u culcat.
 Pe la jum[tatea nop\ii, luna s-ascunsese-n nor;
 V`ntul apleca-nspre ap[crengile r[chi\ilor.
 De=teptat din somnu-i, popa se ridic[-n sus tiptil.
 Zv`rle de pe \[rm]n valuri... pe iubitul s[u copil.
 +i crez`nd c[=-i]mbr`ncise nu copilu-n r`u, ci-argatul,
 Zice: — Mul\umescu-\i, Doamne, c[sc[pai de necuratul!

Pune iar la urm[capul jos pe-a \[rmului verdea\[,
 +i-ad`ncit]n vise doarme, p`n[-n zori de diminea\!
 C`nd deschide]ns[ochii, dup-al zorilor mijit,
 +i z[re=te pe P[cal[jos al[tura lungit,
 Iar pe-al s[u fiu nic[irea: Vai! s[-nnebuneasc[-i vine:
 — }ndr[citule!... Copilul!... Unde e de l`ng[mine?
 Sluga, se ridic-agale: — De!... pe unde-o fi... =tiu eu?
 Ce?... te-ai sup[rat, p[rinte?

Popa sare ca un leu:
 — A! r[pusu-mi-ai =i fiul? } \i pl[tesc eu ast[zi \ie.
 Ia st[i! +i spre el s-arunc[, s[-l sugrume, s[-l sf`ie.
 Neclintit din loc, P[cal[, de m`nia lui r`dea:
 — Hei...]i zise-n l[turi d`ndu-l, ce te r[\oie=ti a=a?
 To\i eram aci asear[. Dac[azi b[iatul nu-i,

Eu sunt vinovat? Ia seama, sup[r[rii fr`u s[-i pui!
 Vezi s[nu te-ntorci acas[cu spinarea jupuit[!
 A=! acestea-l scot pe popa =i mai tare din s[rit[.
 — Cum? Ce-ai zis? Ce-ai zis! Ha, c`ine, diavol, =arpe veninos!
 Ian a=teapt[, c[\i-oi da eu! +-un pietroi lu[de jos.
 Dar P[cal[se repede, str`ns cu dreapta mi-l]n=fac[,
 Iar cu st`nga scoate-nscrisul din =erpar: — P[rinte, iac[!
 Pe acest[h[r\ulie s-afl[scris ce-mi e-ti dator!
 Azi s[m[omori voit-ai, =i-a= putea s[te omor!
 Dar eu nu vroi dec`t ceea ce se spune-aici]n scris!
 Preg[te-te-\i deci spinarea! Auzit-ai ce \i-am zis?

Popa-n bra\e-a=a voinice l[n\uit c`nd se v[zu,
 Din]nt[r`tat[fiar[, miel]ndat[se f[cu.
 — De! g`ndea, m[are-n m`n[!... e mai tare, din p[cate!
 +i-ncepu s[se tocmeasc[: — Ian ascult[, m[i argate!
 V[d c[-s vinovat =i nu vroi]mpotriv[-\i a m[pune:
 E=ti]n dreptul t[u a-mi face tocmai cum]nscrisul spune.
 }ns[iart[, fie-\i mil[, nu m[jupui prea tare.
 C[ci s[rabd a=a durere nu voi fi — m[tem —]n stare.
 Cu cosorul pe spinare mul\ume=te-te a-mi face
 O zg`rietur[, dou[, =i m[las[-apoi]n pace.
 Azi, pe tine-nt`ia oar[-i doar[c[m-am sup[rat!
 — Da? s[iert? s[-mi fie mil[? A=? mi-e fric[de p[cat!
 S-ar putea s[calc]nscrisul?... +i... la urm[... dumneata
 Ai avut vrod[mil[, de c`nd e-ti, de cineva?
 De arga\ii d-ast[-var[\i-a fost mil[— vai de ei —
 C`nd slu\itu-i-ai cu briciul?... Ei erau chiar fra\ii mei!
 Auzind acestea popa, ce s[zic[?... ce s[fac[?
 Anteriu de pe spate =i c[ma=a =i-o dezbrac[:
 — Hai poftim!

Oameni =i femei prin car[, fete, la urechi cu flori,
 L[utari c`nt`nd din cobz[=i din nai =i din viori.
 Ba pe drum pe l`ng[car[mai veneau fl[c[i la r`nd,
 Pe fugari zglobii c[lare, focuri din pistoale d`nd.
 Cum vede[i, era o nunt[. Mirele=-i ducea acas[
 Dintr-un sat vecin]ntr-altul pe iubita lui mireas[.
 +i nunta=ii — ca nunta=ii! — iubitori de vorb[mult[.
 Cum z[rir[pe P[cal[,]i strigar[: — Hei! i-ascult[!
 Ce ai tu]n sacu-acela?

De! glumi el, ni-te... ou[!

— Bre! de unde-at`tea, frate? Nu po[i s[ne spui =i nou[?
 — Cum de nu? Pe coast[, colo, sunt mul[ime de copaci
 Plini cu ou[d-alde acestea... s[umple[i... un car de saci!
 — Z[u? +i mire, cuscri, oaspe[i, — hai =i ei la deal, s[racii,
 C`t clipe=ti, — s[str`ng[ou[din copaci, s[-=i umple sacii!
 R[m[sese-n drum mireasa, numai singur[-ntr-un car.
 C`t era de frumu=ic[, Doamne! Dar pl`ngea cu-amar.
 — M`ndro!]i gr[i P[cal[,]nspre ea p[=ind agale
 Pentru ce, at`t de-amarnic, pl`ngi...]n ziua nun[i tale?
 Ea-ncepu mai tare-a pl`nge. El... din cap a cl[tinat:
 — Nu [i-o fi pe plac, se vede, omul care te-a luat!
 M[miram =i eu, v[z`ndu-l, ce-ai avut de te-ai unit
 Tii, copil[-a=a frumoas[, c-un b[rbat a=a pocit?
 — Hei! gr[i cu lacr[mi fata. M-am unit, a=a crezi, eu?
 M[silir[mama, tata! Nu l-au vrut pe-alesul meu!

Auzind a=a P[cal[: — +tii ce, drag[feti=can[?
 Dec`t s[jele=ti, mai bine: dracului s[-l dai poman[!
 Spune-mi! vrei s[scapi de d`nsul?
 — Mai m[-ntrebi dac[voiesc?
 P[i... de azi de p`n[-n ziu[, tot la asta m[g`ndesc:

Cum s[scap? Ar fi vreo cale?

— Lucru-!i pare-a=a de greu?

Fii pe pace, dr[guli\o, c[te scap]ndat[eu.

D[-te jos =i hai cu mine]n desi=, colea, devale;

Tu s[-mbraci a mele haine, eu s[-mbrac pe ale tale.

Ia =i sacul meu pe-un um[r, =i te du p-aci-ncolea.

Ce voi face mai departe eu, aceasta-i treaba mea!

— Bun! +i-ntr-un desi= intrar[. Fata-n haine de b[rbat

+i cu sacul lui P[cal[pe un um[r, a plecat.

Iute-n urm[, =i P[cal[, hainele miresi-mbrac[,

+i]n locul ei s-a=eaz[. Fa\ a d`nsu-n jos =i-o pleac[,

+i-o-nvele=te c-o n[fram[: ca nunta=i du=i s[cread[,

]napoi c`nd s-or]ntoarce, c[-i mireasa-n car pe lad[.

* * *

Iat[-i, pr[p[di\i, nunta=i, de zadarnice-alerg[ri,

Vin, s[rmanii,]nc[rc`ndu-l pe P[cal[cu oc[ri:

— Mincinosul!... Potlogarul!... Unde-i?... Ia-l de unde nu-i!

Bine, frate, z[u, c-o =terse de pe-aci!... norocul lui!

C-ar vedea acum pe dracul!... D-alde-acestea]ndrug`nd,

Pe la locul lor prin car[a=ezatu-s-au la r`nd.

Apoi: “Cea, bou! H[is, pl[vane!” nunta iar la drum porne=te.

Mirele vedea, nu-i vorb[, c[mireasa-n jos prive=te,

+i c[-=i]vine-ascuns[fa\ a, sub n[fram[, tot mereu.

]ns[... ce-are-a face? “Las-o”, el =i-a zis]n g`ndul s[u.

Pl`nge, ca orice mireas[... Are s[se potoleasc[!

D-unde s[-i fi dat prin minte, r[u, ceva, s[b[nuiasc[?

Tot a=a acas[-n urm[, c`nd se veseleau to\i, b`nd,

C[-i vrun =iretlic la mijloc, cui i-ar fi trecut prin g`nd?

Se mirau d-un lucru numai, unii: cum — cu tot amarul —

Car[-at` t de des mireasa, vin, la gur[, cu paharul?

.....

Dup[cin[, c`nd nunta=ii pe acas[to\i plecar[,
 Ginerele =i mireasa]n odaia lor intrar[,
 Iar mireasa, ia de m`n[pe-al ei mire — t[m`iat,
 Ochii tot]n jos ea-i \ine: — +tii ce, dragul meu b[rbat ?
 O via\ [nou[-ncepe d-azi]ncolo pentru mine,
 +i cu Dumnezeu tot lucrul s[se-nceap[este bine...
 Fii bun, las[-m[o clip[, singur[, netulburat[,
 S[m[-nchin pe prisp-afar[celui ce la to\i ni-e tat[!

El, =tiind c[fata-n sil[]l luase, nu de voie,
 +i tem`ndu-se c[fuge: — A=!]i zise. Ce nevoie?
 Alt[dat[n-ai tu vreme s[te-nchini, oric`t pofte=ti?
 — Vezi? oft[atunci mireasa, am[r`t[. Vezi cum e=ti?
]iu =i eu l-at`ta lucru... Doar at`ta te rugai!
 +i s[nu m[la=i? Of! Doamne! Pentru ce m[m[ritai?
 ...Nu cred]ns[... nu se poate... s[-mi nesocote=ti rugarea!
 Vrei tu]ntre noi s[intre, chiar de-acuma, sup[rarea?
 Las[-m[... c[nu fug, frate! Nici nu stau c`t lumea doar[!
 Uite, leag[-m[de glezne, dac[vrei, cu-aceast[sfoar[,
 Ca s[n-ai g`nd r[u. +i ruga de-i vedea c[prea mult \ine,
 Scutur[de sfoar-o dat[. }ntr-o clip[-s l`ng[tine!
 Auzind a=a b[rbatul, — hai! o leag[d-un picior.
 — Du-te! dar s[nu stai prea mult, soro, s[te-ntorci cu zor!
 Te a=tept!

P[cal[pleac[. Iar]n tind[, se opre=te.
 De la glezne=] taie sfoara. }ntr-o lad[scocto=te,
 Scoate de la fund ve=minte b[rb[te=ti... pe-a sa m[sur[,
 +i-mbr[c`ndu-le-ntr-un suflet, d[din tind[-n b[t[tur[.
 Vede-un \ap dormind pe prisp[. Ha\! de coarne sfoara-i leag[
 Sare pe din dos p`rleazul, apoi... tunde-o, nene drag[!

Nev[zut pe loc se face.

C`inii, de=tepta\i, l[trar[.

Mirele-auzi un zgomot =i l[trat de c`ini pe-afar[

Dar credea c[la mireas[h[m[iesc... =i mai st[tu.

— De! g`ndea la urm[-n sine. S-a-nchinat destul acu!

+i smuci de sfoar-o dat[. A=, nimic!

— Bre! Tot se roag[?

Ce at`ta rug[ciune? Nu cumva-i lipse=te-o doag[?

M`ine, frate, diminea\... s[se-nchine, vreme n-are?

Apoi iar smuci de sfoar[, cu putere =i mai mare.

O chem[-n aceea=i vreme =i din gur[pe mireas[:

— Hei! la naiba, f[! Mario! n-ai s[vii odat[-n cas[?

Dar cu c`t mai tare d`nsul de fr`nghie scutura,

Cu at`t mai mult mireasa]napoi parc[se da.

Da' ner[bd[torul mire auzi =i-un zbier[t, care

Sem[na a beh[ire, nu a glas de fat[mare.

Speriat atunci, rom`nul se repede afar[-ntins.

Of, =i cum s-ar[t prin vorbe ciuda care l-a cuprins:

C`nd,]n loc s[dea cu ochii de-al miresei chip frumos,

El se pomene=te-n fa\[-i — cu ur`tul \ap b[rbos?!

XV

P[cal[=i T`ndal[

Pe P[cal[-n vremea asta l-au tot dus departe pa=i-i.

Iat[-l]n p[durea unde se-nt`lnise cu nunta=ii.

Merge pe un drum, alene, printre ulmi, tot merge-ntruna,

Ne-nso\it]n cale-i dec`t de st[p`na nop`ii, luna.

C`nd, deodat[, ce z[re=te, jos, culcat]n drumul s[u?

E un om! g`ndea-ntru sine... A, ba uite!... sacul meu!
 Sacul cu gogo=i! Mireasa, neav`nd puteri s[-l care,
 L-o fi aruncat, se vede, jos, aicea, din spinare.
 Bine c[-l g[sii! E noapte. Ia s[fac =i eu popas.
 +i pe sac l[s`ndu=-i capul, ce mai pui de somn a tras!
 Iar[c`nd f[clia zilei, sus pe-o culme, se aprinse:
 El lu[-n spinare sacul =i din nou la drum o-ntinse.

Dar abia trecu o vale =i-un muncel, c`nd numai iat[
 C[pe drum, din ceea parte, alt drume\ i se arat[:
 Tot ca el, c-un sac pe um[r — tot a=a de zvelt, de nalt.
 Am`ndoi coboar[sprinteni unul]nspre cel[lalt.
 +i-nt`lnindu-se devale fa\[-n fa\[, stau pe loc,
 Sub un ulm cu frunza deas[:

— Bun[vremea!

— Bun noroc!

— Ce-ai acolo-n sac, f`rtate?

— Ni=te nuci am de v`nzare,

A r[spuns, glumind, P[cal[. Dar tu-n sacu-acela mare?
 — Eu? ehei! gr[i str[inul. Ni=te l`n[! C`t tr[ie=ti,
 Tot s[cau\i, frate, l`n[ca aceasta nu g[se=ti!
 — D-apoi nucile din sacu-mi zise iar P[cal[-n =ag[,
 N-ai m`ncat tu nuci ca astea de c`nd e=ti, f`rtate drag[!
 — Ce spui?]ntreb[str[inul. Vrei s[le desfaci mai iute?
 Hai atuncea... t`rgu-i gata! S[schimb[m... pe nev[zute!
 — Haidem! +i schimbar[sacii, f[r-a se mai fi g`ndit.
 Dar c`nd]i dezleag[, ce v[d? Am`ndoi s-au p[c[lit.
 { la-n loc de nuci,]n sacu-i, cu gogo=i se pomene=te;
 Iar P[cal[-n loc de l`n[, mu=chi]n sacul s[u g[se=te.

Pricep`nd ei cum =i ce fel, se ridic[drep\i, privesc
 |int[unul]nspre altul, =i-ntr-un hohot izbucnesc.

Dup-aceea: — M[i! se-ntreab[: Cine e=ti tu?

— Eu? P[cal[!

— Cel vestit]n toat[\ara?

— Da! Iar tu?

— Eu sunt T`ndal[!

— A! T`ndal[? Tu e=ti]la? Te cunosc =i eu din nume.

Mi s-au povestit, m[i frate, despre tine, multe-n lume!

]n p[c[lituri e=ti me=ter, cum se vede, tot ca mine.

Ha-ha! =tii ce bine-mi pare c[m-am]nt`lnit cu tine?

— D-apoi mie? Vino-ncoace!

+i cu drag la piept s-au str`ns.

+i c-o str`ngere de m`n[fra'i de cruce ei s-au prins.

Martori fost-au la prinsoare: ulmii, soarele preas`ntul.

+i plecar[, n[zdr[vanii, s[cutreiere p[m`ntul.

Dar deodat[-ntr-o poian[, se oprir[am`ndoi:

— M[i P[cal[, ian ascult[, lumea-i str`mt[pentru noi,

Prea e str`mt[ca s[batem]mpreun-aceea=i cale,

Ia-o tu la deal]ncolo, iar[eu p-aici, la vale.

— Ai dreptate, m[i T`ndal[. Du-te... umbl[s[n]tos.

+i-au luat-o prin p[dure: unu-n sus, iar altu-n jos.

* * *

C`tor fi umblat ei, nu =tiu — mai pe =es, mai pe la munte;

+tiu doar c[-ntr-o zi, T`ndal[nimeri-ntr-un sat de frunte.

Era zi de s[rb[toare. Gloat[-n drum, =i g[l]gie.

Chiar atunci ie=ise lumea de la sf`nta leturghie.

C`nd ajunse-n dreptul gloatei de femei =i de b[rb[vi,

El st[itu-n loc: — Bun[vremea! Ce mai nou p-aici, f[rta\i?

— De, drume\e, ce s[fie? Uite... oameni-au r[spuns

Ne-a ie=it cam slab porumbul. Ploaie n-am avut de-ajuns.

Dar[pe la Dumneavoastr[?

— E-he-he! La noi]n sat?

C`nd a|i =ti! gr[i T`ndal[.

— Ce? s[tenii-au]ntrebat.

— Ascuta\i minun[\ie!... La o cas[... este-un ou...

C`t s[spun c[e de mare? Mare, nene, c`t un bou!

— C`t un bou? Ha-ha! se poate? izbucnir[to\i deodat[.

Asta-i d-alea de prin basme... Fugi, c[prea e gogonat[!

— Ba e adev[r, cum este c[pe cer un m`ndru soare

Arde luminos]n ast[sf`nt[zi de s[rb[toare!

Zise, vr`nd s[-=i]nt[reasc[spusele din nou, T`ndal[.

Oamenii, ca ar=i s[rir[:

— I-auzi\i-! Ce-ndr[zneal[!

Cum cutezi,]n fa\ a noastr[, a frunta=ilor din sat,

S[tr`nte=ti minciuni de-acestea, omule neru=inat?

+i s[rind pe el cu to\ii, iute-n lan\uri]l legar[,

L-au b[gat la gros — =i-acolo p`n-a doua zi-l]l[sar[.

Diminea\ a urm[toare, vin din nou frunta=ii, iat[,

+i mi-l scot din]nchisoare, ca s[-i fac[judecat[.

— Oameni buni! primarul zice, a\i v[zut cu ce minciun[

A umblat s[ne prostesc[ieri acest, “]mpu=c[-n lun[!”

Pentru-at`ta cutezare, ia g`ndi\i-v[deci bine,

+i s[-mi spune\i: ce pedeaps[crede\i c[i se cuvine?

— La r[coare! strig[unul, =eaz[trei sau patru luni,

S[vedem, o s-aib[pof[t s[mai toarne la minciuni!

— A=! un altul zice, “duba”? Nu crez minte s[-l]nve\el!

Ia s[-l cumi\im mai bine cu vro dou[zeci de be\e?

Dar pe c`nd a=a cu to\ii ei st[teau la chibzuial[:

Cum? de unde p`n[unde? numai iac[=i P[cal[,

Chiar atunci, din]nt`mplare, nimeri-n acela=i sat,
 +i-ajung`nd]n dreptul ob=tei, locului =i el a stat.
 — Bun[ziua! Cum o duce\i? Ce mai nou p-aicea, fra\i?
 — De! r[spunse unul. Uite! suntem foc de tulbura\i!
 Ieri, aci, cu noi de fa\[, ho\u-acesta, m`ini legate,
 A min\it c[-n sat la d`n=ii este-un ou... Dar ce ou, frate?
 C`t un bou! Mai auzit-ai astfel de minun[ie?
 Ou pe lume-i cu putin\[, mare c`t un bou s[fie?

.....

N[zdr[vanul de P[cal[, la T`ndal-atunci prive=te
 +i musta\ a r[sucindu=-i: — De! mai =tiu =i eu? gr[ie=te.
 Ou[de a=a m[rime, nici v[zut-am pe p[m`nt —
 M[car c[destul[lume treierat-am de c`nd s`nt —
 Nici n-am auzit vreodat[pomenindu-se c-ar fi...
 Dar cu ochii mei v[zut-am o minune =i mai =i!
 Fra\ilor! }n satul nostru, la o cas[-n b[t[tur[,
 Este-o namil[de ra\ [... =ti\i ce mare? c`t o =ur[!
 — Valeu! Ce spui? C`t o =ur[? oamenii-ntr-un glas gr[iesc.
 +i privirea spre T`ndal[, to\i pe loc, =i-o a\intesc.
 — P[i... atunci...]ng`n[unul, [sta n-a min\it, s[racul,
 Ra\ e d-alea pot s[fac[ou[c`t un bou, la dracul!
 — He! ba =i mai mari! zic al\ii. S[-l l[s[m, de drum s[-i cate!
 }nfund`nd pe om la dub[, i-am f[cut o nedreptate!
 — Da, a=a-i! r[spund cu to\ii.

+i din lan\]ndata mare
 Pe T`ndal[-l slobozir[, mai cer`ndu-i =i iertare.
 Ba le-a dat =i bani chiar ob=tea, l-am`ndoi, o sum[bun[:
 Doar s[tac[, de-nchisoare nim[nui s[nu mai spun[!
 D`n=ii, ce era s[fac[, bie\ii? N-au zis ba... Primir[.
 C`nd a fost s[plece]ns[, r`su-abia =i-l st[p`nir[!

+i s-au dus s[-mpart[banii, sub un tei... Dar lui T`ndal[
 }i veni cu cinci parole mai pu\in ca lui P[cal[.
 Iar pe vremurile-acelea, cinci parole... bani erau,
 Nu ca ast[zi! Cum s-o dreag[? M[run\i= defel n-aveau.
 — +tii ce? gl[sui P[cal[. Ast[zi n-ai, cred, nici un zor.
 La nevoie s[m[cau\i! Cinci parole-\i sunt dator
 |i le-oi da. R[m`i cu bine!
 — Bun!... +i iar s-au desp[r\it:
 Unul spre apus plecat-a, cel[lalt spre r[s[rit.

XVI

}nvierea mor\ilor

Dete gerul, =i P[cal[, rupt de drum, de neodihn[,
 }ntr-un sat se a=eazase, iarna s-o petreac[-n tihn[.
 Ci s[tenii — ho\i cu to\ii, spre f[r[delegi porn\i —
 C-un a=a om printre d`n=ii, nu puteau dormi tihni\i.
 }nv`rteau deci la =uruburi: doar din sat]l vor urni!
 C`nd v[zu a=a P[cal[, =t\i prin minte ce-i tr[sni?
 “M[voi face mort”,]=i zise. “Asta... are s[le plac[!
 Vreau s[-i v[d, c`nd mort z[cea-voi, ce vor spune? Ce-au s[fac[?”
 +i ie=ind din sat, p-un criv[\ — ce prin oase te t[ia —
 Pe z[pad[-n drum se-ntinse =i-a r[mas lungit a=a.
 C`nd au dat de el s[tenii, se-ncrucir[: — Tii! s-a dus!
 Bine c[sc[par[m, frate! Slav[Tat[lui de sus!
 Un sicriu de brad pe urm[grabnic i-au]nfiripat.
 +i-n sicriu, cam pe-nserate, c`\iva oameni l-au culcat.
 Unde s[-l a=eze]ns[? }n biseric[-l c[rar[,
 +i acolo, doar cu sfin\ii, peste noapte mi-l][sar[.

Dar pe c`nd st[tea el \eap[n,]n sicriu, culcat pe spate,
 +i cu m`inile-am`ndou[peste piept]ncruci=ate,
 Ce fel, d-unde p`n[unde, numai iac[=i T`ndal[,
 }n biserica deschis[: — Vai, prietene P[cal[!
 Cum te pr[p[di=i de t`n[r!]ncepu s[-l c[ineze
 +i-a r[mas acolo-n casa Domnului, s[-l privegheze.

.....

Lini=te-mprejur. Doar sfin`ii pe icoane zugr[v]i
 Se p[rea c[privegheaz[mortul =i ei neclint]i.
 Pe la miezul nop`ii]ns[pa=i T`ndal[auzi..
 “Cine-i?” se g`ndea, =i grabnic dup[u=[se-ndosi.
 Ce s[vaz[dup-aceea? }n biseric[, m[i frate.
 Doisprezece ho`i intrar[, to`i cu c`te-un sac pe spate;
 +i din sacii grei turnar[jos, l`ng[sicriu, gr[mad[
 Numai bani lucio=i de aur, mul`i, de-ar fi umplut o lad[!

Hai s[-mpart[-apoi b[netul,]ntre ei, cu bucurie;
 C[un mort e l`ng[d`n=ii, parc[nici nu vroiau s[=tie!
 Ba, de l`ng[bani, de-al[turi, c`te unul mai chefliu,
 Arunca voios privirea =i-n spre mortul din sicriu,
 Cuv`nt`ndu-i: — Ei, P[cal[! tu, care-]i r`deai de to`i,
 Vino de ne p[c[le=te =i pe noi azi, dac[po`i!
 A=el f[r[de suflare, sta cu m`inile pe piept.
 Dar deodat[ce-i abate? Din sicriu se-nal[drept.
 +i cu glas, c`t poate, strig[: — Mor`ilor! s[r]i cu to`ii,
 +i veni`i! c[ci]n l[ca=ul Domnului intrat-au ho`ii!
 Iar T`ndal[din ungherul unde sta ascuns de fric[,
 Auzind aceste vorbe, hop! =i d`nsul, se ridic[,
 Umfl[iute-n bra`e sc`nduri, cozi de prapore-nvechite.
 C`rji ce se g[seau acolo dup[u=[-ngr[m[dite;

+i tr`ntindu-le pe toate, zdranga! la p[m`nt din greu,
Strig[c`t]\ine gura: — Viu, bre! Sunt pe-aci =i eu!
Ho\ii, s[geta\i atuncea d-un fior prin piept, l[sar[
Acoló =i bani, =i totul — =i-au `nit pe u=[-afar[!

.
Iar[cei doi fra\i de cruce, c`nd la urm[se trezesc
}n biseric[doar singuri: stau o clip[, se privesc.
Dup-aceea-i umfl[r`sul pe-am`ndoi:

— Ce, m[i P[cal[?

Vas[zic[, nu murise=i! Viu erai!?

— Cum vezi, T`ndal[!

Dar tu? chiar la \anc aicea, cum, de unde mi-ai picat?
— Eu? neav`nd le\caie-n pung[, s[te caut am plecat,
Cum ne fuse, =tii tu, vorba, pentru cele cinci parale,
S[mi le pl[te=ti! C`nd colo, c[e=ti mort aflai]n cale.
Alergai gr[bit... =i lacr[mi am v[rsat pe-al t[u sicriu.
C[-i o glum[de-ale tale, d-unde se putea s[=tiu?
P`n` nu-\i auzii cuv`ntul!

Dar pe c`nd ei doi vorbeau

Cam a=a n[untru, ho\ii, pe afar[, ce f[ceau?
Dup-o fuguli\ bun[, se opriser[deodat[;
Se putea s[p[r[seasc[o comoar-a=a bogat[?
Hot[r`r[a se-ntoarce unul]napoi din drum
La biseric[... s[vad[ce mai e pe-acolo, cum?
Care s[se-ntoarce[]ns[? Fiecare se temea.
}n sf`r=it s-alege unul... hai! inima-n din\i =i-o ia,
Merge-ncet...]=i v`r[capul pe fereastr[... Iar P[cal[,
Ha!\... din cap]i ia c[ciula =i i-o-ntinde lui T`ndal[:
— Pentru cele cinci parale, na, m[i, \ine-o! \i-am pl[tit!
Ho\ului atunci, de fric[, r[suflarea i-a pierit.

Nu =tia, biet, cum s[-=i scoa\ [capul mai cu repejune.

S-o zbugheasc[!

— Ce-i? zic so\ii-i.

— R[u, cu groaz[el le spune.

Ni s-au dus pe copc[banii! Hai, s-o =tergem! Ce mai sta\i?

}n biseric[-nviat-au mor\i at`ia, m[i f[rta\i:

C[din tot b[netul nostru — din gr[mada aia mare —

C`te cinci parale doar[le-a venit, de fiecare.

Iar[unuia... nimica! +-[ilal\i mor\i, b[tu-i-ar hula!

+ti\i cum]i f[ur[parte? mi-au luat din cap c[ciula

+i i-au dat-o!

— Valeu! Haidem! c-or veni, tr[sni-i-ar Sf`ntul!

S-o tulum! gr[ir[ho\ii. +i-au fugit m`nc`nd p[m`ntul.

* * *

Iar P[cal[=i T`ndal[?]mp[r\ir[, st`nd jos ghem,

Galbenii-ntre ei. Pe urm[: — S[n[to=i s[ne vedem!

XVII

P[cal[]nsurat

Scump[este tinere\ea, dulce-i via\a de fl[c[u,

Ca o pas[re prin cr`nguri, s[tr[ie=ti de capul t[u;

Nimeni grijea s[\i-o poarte, nici tu grijea nim[nui:

Noaptea unde te apuc[, m`na c[p[t`i s[-\i pui

+i s[dormi, p`n` te de=teapt[soarele de diminea\].

Dup-un timp, te saturi]ns[=i de-acest fel de via\.

+i din zi]n zi — p-al vie\ii plai cu flori ce r`d la soare —

Sim\i c[tot mai greu \i-e drumul, f[r-o soa\]ubitoare.

Ce s[-i faci? A=a-i — pesemne — scris]n pravila cereasc[.
 Nu-i f[cut pe lume omul singur traiul s[-=i tr[iasc[!
 Astfel ajunsese-n urm[=i P[cal[! Nic[irea
 }i p[rea c[nu mai poate s[-=i g[seasc[mul\umirea.
 O ducea =i zi =i noapte, s[r[cu\u,-ntr-un oftat,
 }i venise, pas[mite, =i lui vremea de-nsurat;
 S[te-nsori? Din gur[lesne-i vorba asta de gr[it;
 Lucrul]ns[, Doamne, greu e de adus la bun sf`r=it!
 Dac-ai =ti, — c`nd v\ii ca mire de l-altar spre vatra ta,
 C[-n loca=u-\i, cu mireasa, fericirea va intra,
 Ce-ai mai zice? Dar se poate am[giri s[ai, cam mari,
 S[-\i aduci pe dracu-n cas[, cu osp[\, cu l[utari;
 +i s[nu-l p\o\i da pe u=[, nici cu arhierei, afar[.
 Cum s[faci, ca mai la urm[r[u s[n-ai de ce s[-\i par[?
 E=ti s[rac =i iei s[rac[? Am[r`t]\i este traiul;
 Grijile se \in de capu-\i, cum de oi se \ine scaiul.
 Iei bogat[? Intri slug[. Foc \i-e pr`nzul, foc \i-e cina.
 }n loca=ul t[u c`nta-va nu coco=ul, ci g[ina.
 Iei ur`t[?]i-e ur`t[! Ia frumoas[, ca s[-\i plac[!
 Dar atunci... pl[cere oare numai \ie o s[-\i fac[?
 Le =tia el astea, toate! }ns[: — Ce-o da Dumnezeu!
 “R[u cu r[u”, g`ndea-ntru sine, “dar mai r[u e f[r` de r[u”.
 +i colo, prin c`rneleag[, =i-a v[zut cu ochii visul;
 }i avea-ntr-un sat: so\ia, casa lui, cu tot dichisul.

* * *

Dou[-trei luni... vorba ceea: “Sita nou[-n cui se \ine”.
 Cu tovar[=a-i, P[cal[, a tr[it... nespus de bine!
 Dar mai este-o zic[toare: Boii se cunosc la jug...
 Pe rom`n, ce poate, nu-l =tii, p`n` cu el nu intri-n plug.
 Tot a=a, biet, =i P[cal[, numai dup[luni vro =ase

Pricepu deplin, via\ a cam cu cine =i-o legase.
 Soa\ a lui era, se zice,]ntru toate potrivit[,
 Nici prea-prea, nici foarte-foarte; nici frumoas[, nici ur` t[;
 Nici bogat[, nici s[rac[prea afar[din m[sur[;
 Un cusur avea ea, numai: c[era... cam rea de gur[,
 C`nd se nimerea s[-i ias[din s[rit[mai ales...
 Iar aceasta, din p[cate, se-nt`mpla... a=a de des!
 Zi cu zi, din clip[-n clip[! C[ci nimic[nu-i pl[cea
 S[se fac[-n cas[altfel, dec`t cum o zice ea.
 Vorba ce-a gr[it o dat[sf`nt[trebuia s[fie,
 De i-ar fi ie=it din gur[cea mai boac[n] prostie!
 +i era de-ajuns, din vorb[, el c-un pas m[car s[-i ias[
 Ca, de gura ei, s[n-aib[toat[ziua pace-n cas[.
]ncepea din zori, dr[gu\ a, strig[tele-i =i ocar a,
 +i sf`r=ea cu cic[litul, c`nd pica de somn doar, seara.

La-nceput, z`mbea P[cal[: “Las`! cu timpul, s-o-mbl`nzi”.
 A=! ea se f[cea — zmeoaic[— mai cu draci din zi]n zi.
 “Hm! a=a voie=ti s-o ducem ve=nic, scumpa mea so\ie?
 Lini=te-n c[su\ a noastr[niciodat[n-o s[fie?”
 (Astfel d`nsul]ntr-o noapte se g`ndea, cu ochii-n grind[,
 Neviind, ca-n vremuri bune, somnul, genele s[-i prind[;
 C[ci odoru-i de nevast[p`n-atunci]l cic[lise,
 Pentru... o nimica toat[, ce prin minte]i tr[snise.)
 Poale lungi =i minte scurt[! vrei,]n loc s[-\i fiu b[rbat,
 S[-mi fii tu st[p`n[mie? S[m[por\i ca p-un argat?
 Bine! fii pe pace dar[! P`n-acuma n-am fost bun.
 Ai s[vezi de-aci nainte cum =tiu eu s[m[supun!”
 +i abia-nspre ziu[, bietul, a\ipi cu vai cu chiu.
 Dar]n faptul dimine\ii: — Hei! nu vezi c[e t`rziu?
 Mi=c[-te! i-ncepu deodat[, iar [=i, soa\ a-i ar\g[os[.

El c[sc[la d`nsa ochii:

— Ce-i, puicu\[dr[g[la=[?

— Prostule! m[iei la vale? Ah, c[nu te ia vrun drac!

Vreau s[cos azi. Pleac[iute, cump[r[-mi din t`rg un ac!

Dar, ia seama, p`n-acas[... calea-i lung[... Pune-l bine!

Nu cumva s[-l pierzi!

— A=!... drag[... N-avea grij[... las' pe mine!

+i plec[la t`rg P[cal[... C`nd se-ntoarse, pe-nserate:

— Ei! gr[itu-i-a femeia... Acul!... unde e, b[rbate?

— De, nevast[, ca s[nu-l pierd, — unde ciorile s[-l \in? —

De la t`rg, pe drum]ncoace, mai venea =i-un car cu f`n,

]l pusei]n car! +i-acuma, la sosire-am r[scolit

F`nul fir cu fir... Degeaba! acul nu l-am mai g[sit!

Auzind aceste vorbe, foc ea se f[cu =i par[.

— Vai! se repezi cu gura, tr`ntorule! pierde-var[!

Nici m[car de-at`ta lucru nu fu=i harnic s[-ngrije=ti?

Cum?]n f`n se pune acul?

— D-apoi unde?

— Tont ce e=ti!

Trebuia-n c[ma=e, uite, icea s[-l]nfigi, la piept.

Dare-ar naiba s[dea-n tine!... s[te fac[mai de=tept.

— }n c[ma=e? Bine, drag[, las' c-a=a fac alt[-dat[!

Iart-acuma!

A=! femeia, toat[seara st[-mbufnat[!

Iar]n ziua urm[toare: — Hai! restit[-i zice iar[,

Este vremea plug[riei. Nu vezi to\i din sat cum ar[?

Numai boulenii no=tri, rumeg[nepu=i la jug

Plugul ni-e stricat. Mergi iute, ia din t`rg un fier de plug!

Dar s[nu-l pierzi =i pe-acela, ca =i acul ieri, cre=tine,

C-apoi... nu =tiu ce se-nt`mpl[!

— A=! Se poate? Vai de mine!

+i plec[din nou P[cal]. Iar[c`nd s-a-ntors acas[:
 — Ei, venit-ai? Unde-i fierul? Pune-l aici, s[-l v[d, pe mas[.
 — De, nevast[, nu-i nici fierul! S[-l]nfig la piept am vrut,
 Cum mi-ai zis... P`n` ce c[ma=a-mi, uite-o! zdrean\[s-a f[cut.
 Crezi c-a stat]nfipt o clip[? A=, c[dea mereu la vale!
 Ce era s[-i fac la urm[?] }l l[sai acolo-n cale,
 +i venii cu m`na goal[.

— Vai, tr[sni-te-ar! E=ti]n firi?

I-auzi!]n c[ma=[? fierul?!

— Da, femeie! ce te miri?

S[-l]nfig aci-n c[ma=[, nu mi-ai zis chiar tu? La dracul!
 Ai uitat de ieri p`n-ast[zi?

— Acul, tr`ntorule! acul!

Iar[fierul, la spinare, trebuia s[-l fi adus,
 Dac-aveai un pic de minte. Adormi-te-ar { l de sus!
 — La spinare? Bine, puico, m`ine-a=a voi face... las[!
 +i a doua zi, P[cal[, c-un ogar veni acas[.
 }n spinare-l adusese. I-at`rna pe spate, mort.
 — Na! abia m[\iu. Puterea mi s-a dus, de c`nd]l port.
 — A! femeia, c`nd]l vede, iar pe el cu gura sare.
 Ce-ai f[cut? }nnebunit-ai?

Iar P[cal[: — La spinare!

La spinare, nevestico, l-am luat, precum mi-ai spus
 +i pova\ta ta-n\eleapt[, uite-n ce hal m-a adus,
 Doar o ran[mi-e spinarea! Dac[nu-l str`ngeam de g`t,
 Ca s[-i dea pe loc suflarea, pace! m-ar fi omor`t.
 D`nsa tremura de ciud[: — Aolio! ce n[t[r[ui!
 Piei din ochii mei, rom`ne! c`nd te v[d]mi vine r[u.
 }mi p[reai mai treaz la minte, p`n-acum, =i mai cu rost...
 Dar de la o vreme... nu =tiu! v[d c[dai]n gropi, de prost!
 Cum se poate-n lumea asta om cu cap a=a n[uc?

Of! mai bine... ia-m[, Doamne, dec` t tot a=a s-o duc!
 — Nu pricep, gr[i P[cal[, pentru ce te-ai sup[rat,
 C`nd eu am f[cut, nevast[, chiar cum tu m-ai]nv[\at.
 — Eu te-am]nv[\at vrod[at[, eu, asemenea prostii?
 Ah! te-ai]mb[ta[t, pesemne, ce vorbe=ti, tu nici nu =tii!
 Fierul, zis-am, la spinare s[-l aduci, bre, nu-n\elegi?
 Iar ogarul, cu o sfoar[trebuia de g` t s[-l legi;
]ntr-o m`n[, de m`ncare — p`ine, sau vrun os — s[iei,
 +i s[-l chemi frumos, gr[indu-i: cu\ u, cu\ u, na, Grivei!
 — Tii!... a=a e! Vezi, p[cate? asta nu mi-a dat prin minte.
 Bine c[-mi spuse=i, femeie, las' c-a=a fac d-azi nainte!
 — Z[u, s[-\i bagi]n cap, b[rbate, min\ile, de-acu, mai bine.
 C[de nu... te dau la naiba! mult, eu n-o mai duc cu tine!

.
 Ziu[urm[toare]ns[, iat[, intr[o vecin[
 La nevasta lui P[cal[, =i-i gr[ie=te: — Soro, vin[!
 Vin[p`n[-n drum la poart[, repede, s[-\i vezi b[rbatul.
 Cum de-a lui prostie r`de, de se pr[p[de=te, satul!
 Ea la poart-atunci se duse tot fugind — =i ce s[vad[?
 }i venea de sup[rare, de ru=ine-n drum s[cad[!
 So\ul ei t`ra de sfoar[dup[sine, c[tre cas[,
 De la t`rg, o jum[tate de purcel ce cump[r]ase.
 +i-arunc`ndu-i buc[\ele dintr-o p`ine: — Vino, hei,
 }i zicea mereu din gur[, cu\ u, cu\ u, na, Grivei!
 — Vai! nevasta iar, cu gura, de la poart[l-a luat.
 Dar aceasta ce mai este?

— Ce? nu vezi? Te-am ascultat!
 L-am legat c-o sfoar[... uite-!
 — Ei! acum... s-a hot[r`t!
 Piei din ochii mei! De tine, sunt s[tul[p`n[-n g` t.

Nici s[nu mai intri-n cas[! S[te duci, unde =i-a dus
 Mutul iapa! Surdul roata! Auzit-ai ce \i-am spus?
 }n\les-ai? Om cu mintea z[p[ci[=i neroad[!
 Iar P[cal[: — Vezi, nevast[? D-aia n-are ursul coad[!
 Tu m[-nve\i prostii, =i tot tu, c`nd le fac, m[dojene=ti?
 Cum mi-ai zis f[cui,]ntocmai! Pentru ce dar m[gone=ti?
 — Piei, z[naticule! N-auzi? S[te v[d]n fa\ a mea,
 C`nd o face plopul pere, sau... c`nd ceafa mi-oi vedea!
 P`ine, sare, pe un taler, de-azi nainte eu cu tine
 S[m[n`nc... ferit-a Sf`ntul! Moart[s[m[vezi mai bine!

— Vas[zic-a=a \i-e vorba, so\ioara mea cea bun[?
 Zile fericite nu vrei s[mai ducem]mpreun[?
 Bine, drag[! Niciodat[n-am c[lcat cuv`ntul t[u!
 Iac[, te ascult =i-acuma: plec! R[m`i cu Dumnezeu!
 Sufletul de=i m[doare.

— Drum bun! Du-te =i te-neac[,
 Unde-i g`r[la mai ad`nc[! — de durere ca s[\i treac[.
 F[ce \i-o pl[cea, b[rbate, numai =terge-o =i m[las[,
 C-un neghiob ca tine nu vreau s[mai \iu de ast[zi cas[!
 +i intr`nd femeia-n tind[,]i tr`nte=te u=a-n nas.
 El? at`ta a=teptase! A plecat cu grabnic pas.

.....

— Iat[-m[sc[pat!... De-acuma, certe-se cu cine-i place!
 Ea tr[gea tot ceal!... eu, h[isa! Nu ne potriveam =i pace!

XVIII

Strechea

Desp[r\it de-a sa nevest[ce-i f[cea via\-amar[,
 Iat[-l iar[=i pe P[cal[, singur, treier`nd cea \ar[
 +i r`z`ndu-=i de-ale lumii neghiobii, azi]ntr-un sat,
 M`ine-ntr-altul, ca-nainte, p`n-a nu se fi-nsurat.

.
 }ntr-o zi de prim[var[, cum mergea spre-un sat la vale,
 Stete-un pic s[mai r[sufle sub un paltin, l`ng[cale.
 Iar]n fa\`a lui, pe-o coast[, doi s[teni, porumb s[p`nd,
 Povesteau, ca s[le treac[vremea lung[mai cur`nd.
 +i de sus, a lor cuvinte, v`ntul cu suflarea sa,
 P`n' sub paltin la urechea lui P[cal[le-aducea.

.
 — Vai! spunea dintr-]n=ii unul. Mul\i o pat cu-a lor neveste.
 Dar ca badea Stancu, altul, tras pe sfoar[, nu mai este!
 — Da! tovar[=u-i r[spunse. Ce om bun! s[-l pui la ran[!
 Ce om de-omenie, Stancu! Iar nevasta-i... o viclean[!
 Cum se vede singuric[— hai, s[mai uit[m amarul! —
 Pune-te pe trai, leicu\[, cu cum[tru-s[u, morarul!
 P`n[c`nd i-aproape vremea ca b[rbatu-s[u s[vie...
 E =tiut de toat[lumea, frate!... numai el n-o =tie!

.
 Auzind P[cal-acestea, de sub paltin s-a sculat:

— Hm! a=a cu St[nculeasa? Apoi, iat[-mi-l]n sat.

— Badea Stancu unde =ade?

— Colo! i-ar[t[o fat[.

+i ajuns]n dreptul cur\ii, intr[pe porti\[-ndat[.
Stancu, om cam sur la plete, dar voinic la-nf[\i=are,
}=i dregea-n ograd[plugul.

— Bun[vremea, gospodare!

— Bun sosit la noi, drume\! Ce pofte=ti?

— P[i slujb[cat.

+i venii s[-ntreb]n treac[t: n-ai nevoie d-un argat?
— He, ba cum de nu? Ia spune: c` t]mi ceri pe-un an simbrie?
Numai pe un an de zile vrei tocmeala s[ne fie?

— Eu, la dumneata, jup`ne, nu cu anul m[-nvoiesc!

P`n[\i-or urla]n vatr[, lupii, vroi s[te slujesc!

Plat[, n-am s[-\i cer nimica... las[... ne-n\elegem noi!

S[m[vezi]nt`i la lucru... +i-o s[-mi dai ce-i crede-apoi.

A= avea o rug[doar[... Firea mea e cam ciudat[!

C`nd =i c`nd, a=a, m-apuc[... strechea parc[, dintr-o dat[

+i la fug[peste c`mpuri sim\ nevoie-atunci s-o =terg,

}ncotro m[-ndreapt[ochii! =i s[fug! s[fug! s-alerg!

Vreme cam de-un ceas! Pe urm[, c`nd am ispr[vit cu fuga,

Viu, muncesc din nou, c`t zece!... Iat[care deci mi-e ruga,

S[m[la=i s-alerg]n voie, c`nd meteahna asta-mi vine...

}ncolo... s[nu ai team[!

— Doar at`ta-i tot? Prea bine!

Te-oi l[sa! r[spunse omul. Iar]n sine: “Tii! g`ndea,

Ce mai chilipir! Simbrie... c`t voi crede! +i-o s[stea:

P`n[mi-or urla]n vatr[... lupii! Ha, ha! S[-mi tr[iasc[!

Niciodat[, cum s-ar zice, n-are s[m[p[r[seasc[!”

* * *

Diminea\!a urm[toare, Stancu =i al s[u argat

Au ie=it la c`mp cu plugul, s-apucar[de arat.

Dar colo spre-amiazi, deodat[, locului P[cal[stete:

— Simt c[-mi vine strechea, bade. Eu o =terg!

— S-o =tergi, b[iete!

+unde-o ia-nspre sat la fug[! Fuge... sufletul s[-i ias[!

Zboar[, peste c`mp... de-a dreptul spre-a st[p`nului s[u cas[!

St[nculeasa-n vremea asta, pe acas[, ce f[cea?

Cu cum[tru-s[u morarul,]n odaie, petrecea.

Dumneaei, femeie-n floare, n[lti=oar[, durdulie,

Iar morarul, tot ca d`nsa! om, s[nu-l dai pe-o mie!

Dar privind pe geam afar[, ea deodat[-ng[lbene=te,

Parc-un =arpe-ar fi mu=cat-o:

— Vai, cumetre! S[i! gr[be=te!

— Ce-i, cum[tr[?

— Uite-argatu, de la plug..]l vezi cum vine

}ntr-o goan[drept]ncoace? Te-o g[si aci la mine!

Sai! ascunde-mi-te!

— Unde?

Ea-l apuc[de o m`n[.

Dup[u=[-l duce grabnic, la un poloboc cu l`n[:

— V`r[-te sub l`n[ica. Iute! p`n[n-a sosit!

— Bun! +i-n poloboc, morarul, jos sub l`n[s-a v`r`t.

}ns-abia el s-ascunsesese, numai iac[=i P[cal[,

D[pe u=[buzna-n cas[, g`f`ind de oboseal[.

— Ce-i, argate?

— De, p[cate!...

— N-auzi, m[? Vorbe=te! Ce-i?

— Cic-a dat prin turme-o boal[. Mor cu droaia oi =i miei

+i-a venit de sus porunc[: cine are-n cas[l`n[,

Repede s-o op[reasc[! Altfel e bucluc, st[p`n[!

— L`n[? S[=i-o op[reasc[? Doamne! Da' de ce?

— Eu =tiu?

Pentru molim[, pesemne, s[se duc[pe pustiu!

Deci de la arat acas[badea Stancu m-a trimis

S-op[resc]ndat[l`na cea din poloboc!

— Ce-ai zis?

— A!... (de spaim[=i de ciud[, St[nculeasa tremura)

Pentru-at`ta doar venit-ai? Mergi-napoi la slujba ta!

Las`c[op[resc eu l`na!

— A=! se poate? Nu-ndr[znesc!

De la Stancu am porunc[,]nsumi eu s-o op[resc!

Cuv`nt`nd a=a P[cal[, hop! la vatr[iute sare,

Ia de l`ng[foc o oal[ce fierbea]n clocot mare

+i o toarn[peste l`n[.

— Aoleo! din poloboc

S-auzi atunci un zbieret, ca de om c[zut]n foc.

+i morarul de sub l`n[, `=t! pe u=[-ntr-o clipit[.

Biata lelea St[nculeasa a r[mas]ncremenit[.

— Ei, a=a-i, a=a-i, st[p`n[?... Uite, dac-am op[rit-o,

Boala dracului, din l`n[, vezi ce repede-a tulit-o?

+i cu-acestea, hai, P[cal[,]napoi la plug se duse.

Dar st[p`nului, de cele ce-a v[zut, nimic nu-i spuse.

* * *

Diminea`a doua, Stancu, iese iar[=i, pe r[coare,

La arat cu sluga-i. +-ar[, p`n`l-amiazi,]ntr-o-ntinsoare.

La amiaz[, pe P[cal[, strechea iar l-a apucat,

Ca =i ieri! +i ia-o, nene, la picior, din nou, spre sat!

Pe acas[-n ast[vreme, St[nculeasa, ce f[cea?

Pui=oru-i, bat[-l vina, iar venise pe la ea!

Iar cu el st[tea de vorb[! Dar, privind pe geam, deodat[

Ea s[ri din loc, s[rmana, ca de-un =arpe iar mu=cat[:

— Valeu!... nici azi n-avem parte?

— Ce-i, cum[tr[?

— Uite-argatul,

Cum alearg[-ncoace iar[=i, alerga-l-ar necuratul!

S[te-ascunzi din nou, cumetre.

— Unde?... unde?... el]ntreab[.

Ea= i rote=te-n jur privirea: — }n firid[ici... degrab[!

— Jos? sub vatr[?... Nu m[vede?

— Haide! Nu-i timp de g`ndit!

+i-n firid[jos, morarul, sub un \ol s-a ghemuit.

Ci abia el se-ascunsesese. Iac[=i P[cal[-n cas[!

— Iar vii?

— P[i!

— La ce vii? Spune!

— De, cinstit[jup`neas[...

Uite, vezi]n col\ gr[mada cea de pari? Sunt de furat,

Cu st[p`nul meu, asear[, din p[dure i-am t[iat.

+i p[durea-i boiereasc[! P[durarul o s[vie,

O s[cate... =i de-i afl[, bine n-are s[ne fie!

Deci st[p`nu-meu acas[m-a trimes, ca s[-i ascund:

}n firid[ici sub vatr[el mi-a zis s[-i v`r, la fund.

— }n firid[? Vai de mine! Cum? (femeia s-a r[stit,

}nro=indu-se ca focul, la obraji) Ai nebunit?

O s[-i afle, m[i, acolo — bat[-i Dumnezeu de pari! —

Podul casei nu e mare? Nu-i mai bine-n pod s[-i cari?

— A=! se r[voi P[cal[. Nu, cinstit[jup`neas[,

Nu mi-a zis]n pod st[p`nul s[-i ascund, ci-aici]n cas[.

Las' c[=tiu ce fac eu doar[, n-avea grij[dumneata!

+i c[r`nd]n bra\e parii, d[-i!...]ncepe-a-i]ndesa

+i-i]ndeas[cu putere,]n firid[to\i de-a r`ndul,

Pe morar, cu ei, ba-n coaste, ba-n de=erturi]mpung`ndu-l.

Hai apoi la plug iar, fuga! pe arat se a=ternu.
F[r-a pomeni lui Stancu despre cele ce v[zu.

— Of! de colo din firid[, vai! se v[ieta morarul,
Dup[ce plec[P[cal]. M-a nenorocit, t`lharul!
+tii cum da cu parii-n mine? Ca-ntr-un bolovan de piatr[!
+i de-abia putu s[-l scoa\[, St[nculeasa, de sub vatr[.
Ieri, m[op[ri, iar ast[zi, m[-n\ep[... de nu v[d bine.
Una s[mai pa\ d-al d-astea, =i... s-a ispr[vit cu mine!
Pe aici, vro zi sau dou[, nu mai m-a=tepta deci, drag[,
M`ine ies la c`mp cu plugul... de arat am, ziua-ntreag[.
Vino dumneata la mine, acolo, pe c`mp, de po\i.

— Bun, r[spunse St[nculeasa. Of, s[-l bat[sfin\ii to\i!
Cum te pis[gi spurcatul! Iart[, iart[, scumpul meu!
M`ine, s[m-a=tep\i de-amiaz[. Viu pe c`mp la tine, eu.
Viu — =i nu cu m`na goal[, sufle\ele, fii pe pace! —
}i aduc =i de-ale gurii, ce-i mai bun, ce =tiu c[-\i place:
Pui pr[jit, pl[cinte calde! Vini=or d-[l vechi, din bute!
S[m[n`nci, s[bei cu poft[, s[mi te-ntremezi mai iute.
Dar pe c`mp vor fi =i al\ii! De la crucea de sub nuc,
Spune-mi, ca s-ajung la tine, ce c[rare s[apuc?

— Cat[tot spre deal, cum[tr[; =unde vei z[ri, sub vii,
Bou b[l\at la plug c[trage,]ntr-acolo drept s[\ii.
Bou b[l\at]n satul nostru altul nu-i dec`t al meu!
Astfel cuv`nt`nd morarul, pleac[spre c[minul s[u.
St[nculeasa, p`n` la poart[, dup[el cu drag se \ine.
— M`ine, deci, pe c`mp, cumetre!

— Da! s[ne vedem cu bine!

XIX

Pr`nzul

Diminea\ a urm[toare, alba nu intrase-n sat,
 Stancu, hai la c`mp, cu sluga... s-a=ternu din nou pe-arat.
 Iar nevast[-sa, la vatra-i, singur[c`nd a r[mas,
 Prinse iute din ograd[coco=elul cel mai gras,
 +i f[cu ni=te friptur[... s-o m[n`nci chiar nefl[m`nd!
 Mai f[cu ni=te pl[cinte... buzele s[-\i lingi m`nc`nd.
 Scoase-apoi spre-amiazi, din bute, =i vin vechi]ntr-un ulcior
 +i porni, s[osp[teze pe iubitul ei odor.
 C`nd ajunse-n dreptul crucii, stete-un pic =i s-a uitat
 Peste c`mp la deal, s[vaz[:]ncotro-i vrun bou b[lat?
 Dar P[cal[, de departe, de pe coast[, o z[re=te;
 +i ghicind pe cine cat[: — Ho! pl[vanilor, gr[ie=te.
 Badea Stancu nu-n\elege: — Pentru ce-i opre=ti, rom`ne?
 — Ian te uit[la Joianu, vezi, umflat ce e, st[p`ne?
 Cu trifoi azi, de pe lunc[, s[se-ndoape-l puse dracul!
 Vreau s[-l leg de-a curmezi=ul, p`n[n-a plesnit, s[racul.
 Scoate-\i br`ul, iute!... d[-mi-l!

— Ce?... glume=ti?

— Ferit-a Sf`ntul!

Hai... c[ci altfel... crap[bou, nu-\i mai ari cu el p[m`ntul!
 Ad[, bade, br`u-ncoace!

— Omul, ce era s[fac[?

— De! mai =tii?... }=i scoase br`ul:

— Na-\i-l, m[i cre=tine, iac[!

+i lu`nd P[cal[br`ul, pe Joianu l-a legat
 Astfel, c[din dep[rtare, sem[na a bou b[lat.

.

St[nculeasa, tot plimb`ndu=î ochii peste c`mpu-ntins,
 }n sf`r=it z[re=te boul cel cu br`u albastru-ncins:
 — Uite-l pe b[l]at! Acolo deci cum[tru-o fi ar`nd!
 +i-ntr-acolo ea apuc[, drept... s-ajung[mai cur`nd.
 Dar, }n loc s[-i vaz-odorul, dup-o d`lm[, d[deodat[
 Peste so\=i peste slug[. — Valeu! ce f[cui! sunt beat[?
 }ncotro s-o =terg mai iute?

A=! era t`rziu acum.

Ajunsese prea aproape, nu putea c`rmi din drum.
 Omu-n fa'a lui v[z`nd-o, =i-a f[cut o cruce mare:
 — Tu? aicea, m[i femeie? Ce v`nt mi te-aduse oare?
 S-a-nt`mplat ceva pe-acas[?

— Nu, b[rbate! zise ea

Z`mbitoare, ar[t`ndu-i cele ce-n =tergar avea.
 |i-am adus de pr`nz doar, uite!

Stancu, bietul, c`nd z[ri

Pui pr[jit, pl[cinte calde... =i mai tare se-ncruci:
 — Tii! Da ce-î veni azi, soro, pr`nz ca [sta s[-mi g[te=ti
 +i cu el at`ta cale, singur[s[ostene=ti?
 Ea=î coboar[-n jos privirea: — P[i... de-acas[tu pleca=î
 Nem`ncat azi, =i merinde mai nimica nu-î lua=î.
 Se putea s[am odihn[? Deci, pe lucru m[pusei
 +i f[c`ndu-î astea-n prip[, iat[-m[! î le-adusei.

Omul o cuprinde-n bra\e, =i-o s[rut[lung: — Vai, drag[,
 C`t de bun[e=ti la suflet! pre\uie=ti o lume-ntreag[.
 Spre P[cal-apoi se-ntoarce: — Las[boii, slobozi, frate,
 Vino =i tu ici la umbr[, s[ne-a=ternem pe m`ncate!
 — Iac[viu! +i st`nd pe iarb[sub un plop, }ncep s[care
 Din friptur[, din pl[cinte, am`ndoi cu poft[mare.
 Iar[St[nculeasa, biata, }n acest timp, ce f[cea?

L`ng[ei =ez`nd deoparte, la odoru-i se g`ndea:
 “Unde-o fi el, s[r[cu\ul? M-o fi a=tept`nd lihnit.
 Dar degeaba! pr`nzul nu e pentru cine s-a g[tit.
 Pentru el f[cui pl[cinte, pui=or]n unt sc[lдат.
 C`nd colo... le pap[, cine?... Sluga!... tontul de b[rbat!
 Li-e de nas un pr`nz ca [sta? Of!]n\epeni-le-ar gura!
 +i le-ar sta-n g`tlej, s[steie =i pl[cinte =i friptura!”

Arunc`ndu-=i ochii]ns[peste c`mp, ea tres[ri;
 C[ci — pe-o d`lm[, nu departe, b[di=oru =i-l z[ri.
 Ca pe foc st[tea v[z`ndu-l. Dar — =ireat[— s-a uitat.
 S-a f[cut c[nu-l cunoa=te, =i pe so\u-i l-a-ntreat:
 — Stancule, ia uite, cine ar[mai la deal colea,
 Pe ridic[tura ceea?

— Ce? Nu vezi, dr[gu\a mea?

E cum[tru'! zise omul.

— Al... cum[tru'?... Da... a=a e!

Nu-i v[zusem bine fa\ a... E cum[trul Nicolae!
 Tii! =tii ce atunci? Pl[cinte, uite, v-au r[mas destule.
 Astea oare, n-ar fi bine lui s[i le duc?

— Ba du-le...

Ling[-=i =i el degetele... (Stancu mul\umit gr[i)
 Sau... de ce s[te mai superi tu, c`nd sluga este-aci?
 Ia-le =i le du, P[cal[, fuga!

Ea ar fi voit

Singur[s[i le duc[, pui=orului iubit.
 }ns[, n-avu ce s[fac[!

Sluga ia de jos =tergarul

Cu pl[cintele... =i pleac[]ncotro ara morarul.
 Dar]n loc de-a i le duce lui, precum avea porunc[,
 Ce-i d[-n minte? una icea, alta colo, le arunc[.

P`n' le-a sem[nat de-a r`ndul pe c[r]ri. Iar c`nd sose=te
 La morar, cu m`na goal[: — B[di=orule!-i gr[ie=te.
 M-a trimes a mea st[p`n], ca s[-\i spui c[Stancu =tie,
 +tie tot... =i-aici]ndat[cu toporul o s[vie,
 S[te taie-n buc[\ele! Bag[dar de seam[bine:
 Nu sta, de \i-e drag[lumea! S-o tule=ti, c`nd vezi c[vine!

.....

+i-nd[r]t apoi se-ntoarce, tot]ntr-o alerg[tur].

— Ei, le-ai dus? Cum[trul ce-a zis!?

— De, pl[cintele-i pl[ur].

Dar e nec[jit, s[rmanul! Plugu i s-a descheiat.
 Dete s[=i-l dreag[singur. }ns[, geaba s-a-ncercat.
 N-are nici topor, cre=tinul. }i a=teapt[ajutorul.
 S[te duci, te roag[, iute, p`n-acolo cu toporul.
 Stancu, auzind acestea, ia toporul =i se duce.
 Iar cum[tru, c`nd]l vede: — Aoleu! —]=i face cruce.
 Vas[zic[, n-a fost glum[ceea ce mi-a spus argatul:
 Stancu vine cu toporul, iac[! vine, z[u, turbatul!
 +i-unde mi-o tuli morarul, c[tre sat]n jos... ca v`ntul!
 De p[rea c[nici n-atinge cu picioarele p[m`ntul.
 Stancu st[-n loc: — Ce s[fie? zice-n g`ndul s[u, mirat.
 +i cu ochii urm[rindu-l: — Hei! s-a=terne pe strigat.
 St[i, cumetre Niculae! Unde fugi a=a cu zorul?
 Vino-ncoa', s[dregem plugul! Uite, \i-am adus toporul!
 A=!...]n loc s[stea morarul, strig[tu-i c`nd auzi,
 A-nceput s-o ia la fug[, bietul, parc[=i mai =i.
 Deci, v[z`nd a=a rom`nul, ce s[-i fac[? l-a l[sat;
 +i s-a-ntors napoi din cale, s[se-apuce de arat.
 Dar]n drumul s[u, prin iarb[, numai iat[c[z[re=te:

O pl[cint[! alta! alta! “Tii!]n sine se g`nde=te:
 Le-a pierdut — se vede — argatul... Bate-l-ar de p[c[tos!”
 Apoi prinde, c`te una, s[le-adune de pe jos.
 St[nculeasa: — M[i, ia uite! (lui P[cal[i-a gr[it],
 Cum se tot apleac[Stancu! Oare ce va fi g[si]t?
 Iar P[cal[: — Hei, st[p`n[, a r[spuns de l`ng[boi
 C`nd ai =ti, de ce se pleac[! Tot adun[la pietroi,
 Ca s[-i deie-n cap, c`nd vine, c-a aflat ce poam[e=ti!
 +tie cum, pe-acas[-n tain[, cu morarul te iube=ti!
 Auzind aceste vorbe, St[nculeasa: — Aoleu!
 Prinse-a tremura, ca varga... “S[r[cu\ de capul meu!”
 Apoi hai spre sat =i d`nsa! d[-i la fug[iepureasc[!
 De-ai fi zis c[turci pe urma-i s-au luat, s-o pr[p[deasc[.

* * *

Stancu, ajung`nd la slug[: — Ei, dr[cia dracului!
 Ce-i, de-mi fugе =i nevasta c[tre cas[? Po\i s[-mi spui?
 — De! gr[i P[cal[. Fuge... c[v[arde casa, bade!
 Chiar acum ne-a spus vecinul care mai la vale =ade.
 — Casa noastr[! +i ca glon\ul, c`nd din pu=c[v`nt i-ai dat,
 Hai =i Stancu, fuga,-ndat[, dup[soa\[-i, c[tre sat!
 Ea v[z`nd c[-i urm[rit[: “Patruzeci de sfin\i!... g`nde=te,
 Ajuta\i-mi!...” +i la fug[=i mai repede-o tule=te.
 A=! un pas din ai lui Stancu, face, de-ai femeii trei!
 Se scurta v[z`nd cu ochii dep[rtarea dintre ei.
 “Ce s[mai alerg degeaba? zice ea la urm[-n sine.
 Tot o s[m-ajung[! Iat[-! S[-l a=tept aci mai bine.”
 +i c`nd se afla b[rbatul la un pas de ea, nevasta
 }i c[zu-n genunchi, smerit[: — Iart[-m[de data asta,
 Iart[-m[, c[n-oi mai face, c`te zile voi avea!
 Stancu, se uita la d`nsa, =i nimic nu pricepea.

— Cum? Ce-ai zis? Mai spune-o dat[!

— +tiu, femeia-i da nainte.

+tiu c-aflat-ai totul... }ns[, iart[-m[! Voi fi cuminte!

Dragoste ca p`n-acilea, cu cum[tru-meu morarul,

N-oi mai face-n veci de-acuma! El e vinovat, t`lharul!

El tot vine pe la mine, de cu zori, cum pleci, de-acas[,

+i s[mai]mi v[z de treburi, p`n[seara, nu m[las[!

.

Stancu, care pentru soa\ a-i m`na =i-ar fi pus-o-n foc,

Auzind aceste vorbe:]mpietrit r[mase-n loc.

Iar la urm[: — Vai, femeie! vas[zic-a=a-mi f[ceai?

C`nd plecam eu, de comedii cu morarul te \ineai?

— Fii]ndur[tor, b[rbate! Nu mai fac, pe legea mea!

Dac-oi mai c[lca vreodat[str`mb, atunci, s[-mi faci ce-i vrea!

— Piei din ochi-mi, tic[loaso! Fugi, s[te mai v[d mi-e sil[!

S-ar c[dea s[n-am de tine, ca de-un =arpe, nici o mil[,

S[te calc aci-n picioare!

— El e, nu-s eu vinovat[!

— El? Tu nu? Ha-ha! n-ai team[d-{ l de sus, c-o s[te bat[?

Scoal[, fugi ! }i iert gre=eala, ast[dat[! Dar de-acum,

Doar un pas gre=it de-i face: f[r[mil[te sugrum!

.

+i =terg`ndu= i fruntea omul, =i sco\`nd un lung oftat:

}nspre plug-napoi, s[rmanul, pa=ii grei =i i-a-ndreptat.

Cine-a spus c[-i arde casa? Mofturi! Casa nu-i ardea:

Dar ca focul lui din suflet, foc mai mare se putea?

XX

Otrava

St[nculeasa, mul\umit[c-a sc[pat cu-at`ta doar[,
 Sare-n sus,]=i face cruce, =i spre sat din nou coboar[.
 Dar sosind colo la g`rl[, unde cre=te des tufarul,
]n desi= pe cine vede? Pe cum[tru-s[u morarul.
 Acolo, din fug[, bietul, se oprise g`f`ind.
 Iat[-i unul l`ng[altul. Oare ce =i-or fi spuind?
 El i-a spus cum sta, l-amiaz[, a=tept`nd-o ars de dor,
 Cum, c`nd a z[rit pe Stancu, a luat-o la picior.
 D`nsa... cum s-a dus cu pr`nzul drept la so\u-i, f[r' s[vrea,
 Cum era pe-aci, cu pietre, Stancu-n cap =i ei s[-i deal!

Apoi zise: — Of, =i-acestea, toate-argatul le-a urzit!
 C`t mai calc[iarb[verde el =i so\u-mi... s-a sf`r=it
 D-astea noi mereu p[\i-vom! Via\ a o s[ne-o ur`m!
 Deci ascult[-m[, cumetre, =tii ce? hai s[-i omor`m!
 — De! r[spunse el. A=a e! Alt chip nu e de acum
 Ca s[mai tr[im]n tihn[!... Hai s[-i omor`m! Dar... cum?
 — Cum? prea lesne!... Du-te m`ine, ia din t`rg otrav[tare.
 Ad[-mi-o. Apoi, la cin[, eu le-oi pune-o-ntr-o m`ncare.
 +i e gata socoteala! Au s-adoarm[pe vecie!
 — Ei, =i-n urm[? diminea\? b[nuial[n-o s[fie?
 — B[nuial[? A=! “Asear[de la c`mp, sosind trudi\i,
 S-au culcat... =i-n zori de ziu[, i-am g[sit]n\epeni\i.”
 Las' c[m[pricep eu doar[! Haide... fii om de isprav[!
 — Bun! ne-am]n\eles, cum[tr[. M`ine vei avea otrav[!
 Dar pe c`nd vorbeau cam astfel d`n=ii, colo, pe furi=,
 Ce s[vezi? P[cal-al naibii, i-auzi, din tuf[ri=.

(Chiar venise-atunci, cu boii, jos la r`u, la ad[pat]
 +i lui Stancu, seara-acas[, el]i spuse ce-a aflat.
 Stancu nu vroia s[cread[! — Soa\la mea? otr[vitoare?!
 Fugi de-acolo, m[i cre=tine! Este cu putin\] oare?
 — Mai m[-ntrebi de-i cu putin\], bade Stancu? =i te miri?
 Ha-ha-ha! P[i, naiba doar[... nu zide=te m[n]stiri!
 Ce nu poate o femeie, draci]n cap c`nd i-au intrat?

.....
 Omului la cap]ndat[s`ngele i s-a urcat:
 — Ah! =erpoaica! st[i atunci, s-o omor mai bine eu!
 — Ba te-ast`mp[r], st[p`ne, c-o s[-\i par[-n urm[r[u.
 Dec`t s-o omori, mai bine s-o aba\i din calea rea!
 Ce zici? vrei s[-i scoatem dracii?
 — Hei, ba bine c[n-a= vrea!
 Cum s[-i scoatem, m[i cre=tine?
 — Las' c[=tiu eu me=te=ugul!
 M`ine, ziulica-ntreag[s[l[s[m s[=eaz[plugul.
 Diminea\[, eu m-oi duce —]mbr[cat ca negustor —
 P`n[la ora=. De-otr[vuri m[voi face v`nz[tor.
 +i otrav[-n t`rg, morarul, de la mine cump[ra-va.
 Puie-ne-n m`nc[ri pe urm[, ea, la cin[, toat-otrava:
 Nu ne va durea nici capul! Iar[dup[ce-am cinat
 Am s[-\i spun eu ce s[facem. P`n-atuncea, fii b[rbat!
 F[-te c[nimica nu =tii; focu nu \i-l ar[ta!
]mi f[g[duie=ti, pe cinste, c-o s[faci]ntocmai...
 — Da!

* * *

Diminea\la, pe c`nd al\ii]=i vedeau de munca lor,
 A=ternut la drum morarul]nspre t`rg p[=ea cu zor.
 +i cum intr[-n t`rg, deodat[, hop,]n fa\la lui r[sare

Un jidan, cu felurite m[run\i-uri de v`nzare.
 — Mai]ncet, striga jidanul, de te asurzea strig`nd
 Nu da\i, oameni buni, n[val[... c[la to\i am s[v[v`nd!

— *Am n[frame =i panglici,
 Pentru fete tinerele.
 Pentru babe am aici
 Ne-ntrecute rumenele...*

*Ia privi\i, =i curse bune,
 Precum nu se mai g[sesc;
 =i otr[vuri de minune
 Pentru neamul =oricesc!*

Orice lucru, c`t m[]line, nu-i mai scump, cu nici un ban!
 Auzind a=a morarul, ia deoparte pe jidan:
 — Ian ascult[! dar otrav[, =tii... ceva mai t[ricic[...
 N-ai cumva?

— Ba cum nu? Uite, asta ici, o vezi, b[dic[?
 +i pe dumneata te-omoar[dac[vrei... =i dobitoace
 Chiar mai mari. }i cer, pe toat[, doar un leu.
 — Bun! ad-o-ncoace!

Iac[leul! +i cu-acestea]nd[r[t moraru-apuc[,
 }spre satul s[u, otrava St[nculesei s[i-o duc[.

* * *

St[nculeasa, c[tre sear[: “Doamne-ajut[”-n g`nd]=i zise,
 +i g[ti o ciorb[, frate! cum de mult nu mai g[tise!
 Puse-apoi otrav[-ntr-]nsa. +i c`nd soarele-a-sfin\it,
 Pe b[rbat =i slug[-n cas[la m`ncare i-a poftit.
 Ei la mas[, fa\[-n fa\[, f[r[grij[s-a=eazar[;

+i-au c[rat v`rtos din ciorb[, p`n[c`nd se s[turar[.
 Dar P[cal-odat[-ncepe: Vai, st[p`ne! nu mi-e bine.
 M-arde nu =tiu ce-n[untru!

Stancu: — Valeu, =i pe mine!

Ce-o fi asta, m[i femeie?

— Fleacuri! ce vroii s[fie?

St[nculeasa le r[spunse. A\i m`ncat cu l[comie.

+i v-au apucat c`rceii! Are s[v[treac[-ndat[.

Iar]n sine: “Las' c[-i bine!” ea =i-a zis]nviorat[.

— Valeu, geme iar P[cal[, din tot pieptul. Ajutor!

Stancu, =i mai cu durere: — Aoleu... s[r\i, c[mor!

+i-n picioare, de la mas[, ridic`ndu-se greoi,

Mi se-mpiedic[... =i... iat[-i, la p[m`nt pe am`ndoi.

Scot un \ip[t-dou[]nc[, jos sub mas[r[sturna\i,

+i ca lemnul dup-aceea, mu\i r[m`n =i nemi=ca\i.

St[nculeasa, cum]i vede, l`ng[ei]ncet p[=e=te;

]i ascult[, de mai sufl[... mi-i]ntoarce, mi-i suce=te.

Se ridic[dreapt[-n urm[: — Nu mai sufl[! am sc[pat.

+i-i love=te cu piciorul: — Na-v[! bine c-a\i cr[pat!

Iese-apoi pe u=[-afar[.

Se-nnoptase... Doar v[paia

C`torva t[ciuni din vatr[lumina pu\in odaia.

— Bade Stancule!... (P[cal[gl[sui, c`nd a v[zut

C-au r[mas doar ei]n cas[) Ce zici, spune?]i-a pl[cut?

Dar s[vezi de-acuma-ncolo! St[i, s[nu te mi=ti cumva!

— Doamne, Doamne, d[-mi putere! bietul Stancu se ruga.

N-au sf`r=it ei bine vorba, u=a se deschise iar,

+i intrar[: St[nculeasa,]nso\it[de morar.

Stancu... ar fi vrut s[-i taie]n buc[\i, c`nd i-a z[rit.

Dar pe inim[c[lc`ndu-=i, nici din gene n-a clipit.

— Iat[-i!]ncepu femeia. Po\i s[tragi de-acum cu tunul
La urechea lor, cumetre, nu se va mi=ca nici unul!
Cearc[-i, dac[vrei!

Morarul s-a plecat, i-a zg`l\`it...

— Da, cum[tr[... pace bun[! Z[u, pe veci au adormit!
— +ezi la noi deci, f[r[team[! zise ea. +i str`nse-n fug[
Tot ce-a fost r[mas pe mas[de la so\=i de la slug[.
A adus apoi bucate, altele, de l`ng[foc,
+i rachi u =i vin din lad[, dou[sticle mari: — Noroc!
Lumea e de-acum a noastr[! Hai, s[osp[t[m, iubite!
Astea nu sunt cu otrav[; pentru tine sunt g[tite.
— S[-mi tr[ie=ti, cum[tr[! Bine c-am sc[pat de-am[r[ciune,
Cele rele s[se spele, cele bune s[s-adune!

+i la masa-mbel=ugat[am`ndoi se a=ezar[,
F[r[team[de nimica... +i b[ur[=i m`ncar[.
+i m`ncar[=i b[ur[, p`n[s-au cam chirschilit.
Iar cum[tru-atunci se scoal[: — Ah! c`t sunt de fericit!
Dar aci-i cam]ntuneric, m`ndro, nu-\i v[d fa\`a plin[!
Vino, vino, de la mas[mai spre vatr[, la lumin[!
— Bine, pui=or de aur! Haidem, haidem, unde-\i place.
Unde nu m-a= duce oare, pentru tine? Ce n-a= face?
Iat[-mi-i pe col\ul vetrii — el \in`nd-o de mijloc,
Ea de dup[cap \in`ndu-l! C`nt[, chiuiesc, de foc:

— B[rb[vele — ieri turbat,
Doar c[nu ne-ai sf`=iat!
Iar acum?... ce lini=tit
Stai sub mas[jos lungit!
— Ce-ai p[\it?

Drag[b[rb[\el, poftim,
Nu vezi cum ne dr[gostim?
Cu toporul cum nu sai,
}n buc[\i azi s[ne tai?
— Vino, hai!

Hei, b[rbate voinicos,
Ai s[ri tu bucuros!
Ne-ai t[ia tu, m[i cre=tine,
Ci, \i-am a=ternut noi bine,
— Vai de tine!

+i-acum, i-ha!... ce ne pas[?
Noi suntem st[p`ni]n cas[.
D-azi, mereu tu vei dormi,
Noi mereu ne vom iubi...
— I-ha! iii!

Dar pe c`nd a=a ei, colo, chiuiam mai cu-nfocare,
Numai ce s[vezi? P[cal[, d-unde sta lungit, r[sare.
Strig[: — S[i, st[p`ne! n-auzi, cum]\i url[lupii-n vatr[?
Ea =i el atunci r[mas-au mu\i, ca ni=te st`lpi de piatr[.
Iar[Stancu-i la cum[tru, numai dintr-o s[ritur[.
+-unde]ncepe, fr[\ioare, a-l croi c-o scurt[tur[!
— Valeu' ce faci, bade Stancu? St[i! morarul se ruga
St[i! s[nu mai dai! Ajunge!

— Ba mai na, cumetre, na!
Te mai \ii dup[nevast[? Mi-o mai sco\i din min\i? +i d[-i!
De-a sc[pat abia s[rmanul, cu spinarea v`n[t[i.
+i i-a prins b[taia bine! C`te zile-a mai tr[it,
De cum[tr[-sa, de-atuncea, dor lui nu i-a mai venit,
D-apoi d`nsa, p[ruial[ce-a m`ncat... Hristoase Sfinte!

Cred c[=i pe ceea lume are s[-i aduc[-aminte.
 Dar]i fu =i ei spre bine, c[ci pe urm[i-a trecut
 Pofta de dr[ci], =i soa\ cumsecade s-a f[cut.

Iar P[cal[, dup-acestea, zise gazdei: — Ei, de-acum
 +tii ce? s[r[m`i cu bine. Eu te las... o iau la drum.
 Stancu s-a uitat la d`nsul: — Cum?]i arde de glumit?
 — Nici o glum[, bade Stancu. Vremea azi mi s-a-mplinit.
 — Vai de mine!... cum se poate de-mplinit s[pomene=ti,
 C`nd abia-nceput-ai anul?

— A=, te-n=eli! nu-]i aminte=ti?

Ce]i-am spus eu la tocmeal[? Nu cu anul m[-nvoiesc:
 P`n[]i-or urla]n vatr[lupii, am s[te slujesc!
 — He... norocul s[te bat[! Stancu, dumerit, gr[i.
 R[u]mi pare! Dar cu sila nu voiesc a te opri.
 +i lu`nd argin\i, o m`n[: — Iac[t[-]i simbria,]ine!

El v`r]-n =erpar argin\ii. Apoi: — S-auzim de bine!

XXI

R[m[-aguri c-un boier

Dup[hoin[rit de-o var[, iac[t[-mi-l]ntr-un sat,
 La o curte boiereasc[, slujitor din nou intrat.
 +-acolo-ntr-o zi de iarn[, fiind vorba printre-arga\i
 Despre]i cu m`na lung[, el s[ri-n sus: — M[i f`rta\i!
 N-am pus m`na, p`n-acuma, nici pe-un ac str[in, v-o jur:
 Dar de-a= vrea, eu =i c[ma=a de pe om a= =ti s-o fur
 F[r[s[m[simt[omul... Ceilal\i r`ser[de el:
 — O-lio-lio! cam prea te lauzi! Las-o mai pe jos ni\el!

— Nu m[crede\i? Fac prinsoare, ori cu cine!

— Da?]i zise

Din cerdac atunci boierul, care toate le-auzise.

— F[prinsoare deci cu mine. Fur[-mi d-ast[zi p`n-la anul,

Dac[po\i, din jug anume, de la munc[, pe B[lanul.

+i de-mi faci isprava asta, boul scump al t[u s[fie!

Iar de nu, s[-mi stai]n slujb[, trei ani, f[r[de simbrie.

| ii prinsoarea?

— |iu, st[p`ne! cum s[n-o \iu? Hai, noroc!

Ce f[cu apoi boierul? Doi arga\i a pus pe loc,

Doi, din cei mai vechi la curte, tot l`ng[B[lan s[=eaz[

Ziua-noaptea, =i de d`nsul ca de ochii lor s[vaz[.

Iar P[cal]? toat[iarna d-alte treburi]=i vedea.

La prinsoarea cu st[p`nu-i parc[nici nu se g`ndea.

* * *

Dete Cel Sf`nt, milostivul, dup[iarna ur`cioas[,

Pe la noi din nou s[vie prim[vara mult frumoas[.

Cioc`rlii c`ntau prin aer, l[ud`nd pe Dumnezeu,

Iar pe c`mp,]n jug, la pluguri, boii se-ncordau din greu,

+i ie=ea pe c`mp —]n faptul dimine\ii — =i B[lan.

De tr[gea la plug, al[turi cu tovar[=u-i Joian.

C`nd v[zu a=a P[cal[, se scul[odat[-n zori,

Merse-n curte la o clo=c[, ce-=i vedea de pui=ori.

Prinse dintre pui vro zece, i-a muiat]n clei topit,

Dup-aceea-n praf de aur lucitor i-a t[v]lit.

+i-ntr-o m`nec[v`r`ndu-i, haide, prin huceag, spre grind,

Unde din ajun v[zuse pe B[lan la plug muncind.

Acolo, sloboade puii razna peste-ogor s-alerge,

F[r[s[mi-l vad[vruncul din arga\i. Apoi, o =terge;

]n huceag din nou s-afund[, =i s-a=eaz[la p`ndit.

Cei cu plugul, c`nd ajuns-au l`ng[pui, s-au]ncrucit.

— Tii! ai mai v[zut minune ca aceasta, fr[\ioare?

Pui de aur. Ian prive=te-i ce frumos lucesc la soare!

Hai s[-i prindem!

— Haide, frate! +i l[s`nd =i plug =i boi,

Alergar[ca s[prinz[pui de aur, am`ndoi.

Pui=orii fug, s[scape; slugile... pe urma lor,

P`n[ce-au ajuns cu goana, h[t, departe de ogor.

Lui P[cal-atunci de-un z`mbet fa\ a i se lumineaz[;

Din desi= el iese grabnic, l`ng[boi se furi=eaz[.

Taie lui B[lan fuiorul de la coad[=i i-l v`r[

Lui Joian pe g`t, doar v`rful s[i se z[reasc[-o`r[.

De la plug]ntr-o clipit[pe B[lanu mi-l dejug[;

+i arz`ndu-l c-o r[chit[, hai...]l m`n[tot]n fug[.

A pierit cu el, deodat[, colo-n p[duricea deas[.

Slugile au prins din c`rdul cel de pui vro cinci sau =ase.

C`nd se-napoiar[]ns[, ce s[vaz[? Doar Joian

Mai era-njugat acolo. — Doamne, unde-o fi B[lan?

Parc[-l]nghi\i p[m`ntul! L-am l[sat aci, la plug!

Cum pieri a=a de iute? cum putu pieri, din jug!

Dar deodat[unul vede la Joian fuioru-n gur[:

— Vai, m`nca-l-ar s[-l m[n`nce fiarele de st`rplitur[!

Iac[unde e B[lanul?

— Unde, frate, aiurezi?

— Uite! l-a-nghi\it Joianu! Coad-a-i st[-n g`tlej, n-o vezi?

— Ii... a=a m[i... z[u a=a e! I se vede v`rfu-afar[.

+i l[s`nd acolo plugul, fuga la conac plecar[.

Spuser[-ngrozii minunea ce-au v[zut c[s-a-nt`mplat

Cum B[lanul nu-i ca-n palm[, c[ci Joianul l-a m`ncat.

C`nd]i auzi boierul, a-n\eles]ndat[ce-i:

— A\i]nnebunit? le zise, repezindu-se la ei.

Ton\ilor! a=a pr[p[stii cum pute\i s[-mi spune\i oare?

Bou pe alt bou s[m[n`nce, s-a mai pomenit sub soare?

A=! vi-l =terse pe B[lanul n[zdr[vanul de P[cal[!

D-aia, tr`ntorilor! d-aia vi l-am dat]n socoteal[?

Hai, c[nu =tiu ce se-nt`mpl[! S[pieri`i din fa`a mea!

.....

Iar P[cal[? st`nd pe-aproape, dup-un gard: de r`s murea!

La amiazi el sta-n porti\[. — Ei! boierul p[guba=

}i gr[i de la fereastr[, pe B[lanu mi-l lua=i.

Dar s[-mi furi din grajd acuma calul meu frumos, de =ea,

Pe nepre`uitul Murgu, care are-n frunte-o stea.

Vreme pentru-aceast[treab[iac[-i dau un sfert de an.

+i de-i face-o =i pe-aceasta, z[u c[e-ti un n[zdr[van.

Calul, mult mai scump ca bou, tot averea ta s[fie!

Iar de nu: s[-mi stai]n slujb[trei ani f[r[de simbrie.

| ii prinsoarea?

— |iu, st[p`ne, cum nu? Am azi pe B[lan.

Vroi s[fie-al meu =i Murgul, p`n`va trece-un sfert de an.

— Hm! g`ndea z`mbind boierul, z[u? a=a vrei? Bine, bine!

Mi-ai r[mas tu cu B[lanul, dar cu Murgu las' pe mine!

+i sub paz[-=i puse calul, cum mai rar s-a pomenit.

Doi str[jeri st[teau la u=a grajdului neconținut,

Cu topoare grele-n m`n[, gata-n frunte-a mi-l toca

Pe-ndr[zne`ul ce pe-acolo doar s[treac-ar cuteza,

Fie cine-ar fi, afar[de boier! Un alt argat

}l`inea pe cal de coad[, ziua-noaptea, ne-ncetat;

Iar un altul de c[p[stru; =-un al cincilea, mai mare

Peste to`i,]n =ea pe Murgu nepristan =deea c[lare.

.....

Ei, P[cal[, cu B[lanul \i-ai f[cut tu ale tale!
 S[vedem acum cu Murgul cum ai s[o sco\i la cale!
 A=! el nici nu se g`nde=te! Tace, p`n[una-alt[,
 Cum f[cuse =i cu boul, las[lucrurile balt[.

}ntr-o zi — sfin\ise tocmai soarele str[lucitor —
 +i boierul sta de vorb[cu nevest[-sa-n pridvor;
 C`nd deodat[iac[intr[de pe drum o cer=etoare,
 G`rbov[, abia t`r`ndu=i ostenitele-i picioare.
 — Fi\i, boierule, cucoan[, milostivi c-o sc[p]tat[
 Ca s[aib[-n ceruri mil[, =i de voi, sl[vitul Tat[.
 C`t e soarele deasupra, tot mai umblu, nu m[las
 Dar]ndat[ce-asfin\e=te, nu mai v[d s[fac un pas
 Da\i-mi loc de mas pe-aice, p`n' s-o lumina de zi!
 — Bine, hai, boieru-i zice, culc[-te-ntr-un col\ aci.
 B[t]tura-i larg[, babo. S-ar putea s[nu-\i d[m loc?
 — S[v[deie cel din ceruri s[n]tate =i noroc!

+i se duce, s-aciueaz[, baba, colo, mai deoparte,
 Pe ni=te ogrinji, de u=a Murgului cam nu departe.
 C`nd =i c`nd din traist[scoate, duce-ncetinel la gur[,
 Un ulcior; =i ridic`ndu-l, soarbe c`te-o-nghi\itur[.
 Apoi iar]n traist[-l pune. Bi`\ii p[z]itori, z[rind
 La m[sea cum trage baba, se uitau din grajd cu jind.
 Iar c`nd se-nnopteaz[bine, iese unul =i-o]ntreab[:
 — Ce tot sugi a=a cu poft[din ulciorul [la, bab[?
 — Ia ni=te rachiu, b[iete... Ce s[fac, m[icu\ drag[?
 Tot cu sup[r]ri pe lume s[m[lupt o via\[-ntreag[?
 Mul\umiri s[n-am nici una? Ah, ce mai rachiu! Te unge
 C`nd]l dai pe g`t, nu alta! C`t s[bei, tot nu-\i ajunge!
 { sta singur, c`teodat[, de necazuri mai m[scap[.

Bietei slugi atuncea gura]ncepu s[-i lase ap[:
 — Nu ne dai un pic =i nou? D[-ne, ca s[ne-ndulcim
 +i noi pu\inel amarul, c[destul ne chinuim,
 Tot p[zind haramul]sta, zi =i noapte, ceas cu ceas,
 Nu cumva P[cal-al naibii s[ni-l =tearg[de sub nas.
 — Cum s[nu v[deie baba? Sunt s[rac[, vezi prea bine,
 Dar ce am, s[-mpart cu al\ii, o pl[cere-i pentru mine!
 F[-te mai]ncoa, b[ietete. Pe sf`r=ite mi-e ulciorul.
 Ci mai am aice unul plin, poftim! alin[-\i dorul,
 Apoi d[=i la tovar[=i.

Omul ia ulcioru-n m`n[,
 +i spre buze ridic`ndu-l, trage-i! ca de la f`nt`n[.
 Hai cu el]n grajd pe urm[, altuia i-l d[la gur[,
 Iar acesta mai departe, p`n[c`nd to\i cinci b[ur[.
]ns[, ce s[vezi? minune! Nu trecu, de c`nd sorbir[,
 C`t ai zice-un Tat[]l nostru, to\i arga\ii adormir[.
 Unul, sus]n =ea c[lare pe spinarea Murgului,
 Altu-av`nd c[p[stru-n m`n[, altul coada calului;
 Doi, la u=[, cu topoare — cum erau ei r`ndu\i —
 C[ci b[tr`na... cine fuse? Vro miloag[, socoti\i?
 A=! P[cal[! Iar rachiul, dres cu ierburi, din ajun:
 Cum or bea din el str[]jerii, to\i pe loc s-adoarm[tun!

.
 C`nd]i vede-a=a P[cal[, hai! c`t ai clipi, dezbrac[
 Zdren\ele de cer=etoare =i la Murgu-n staul pleac[;
 Taie, h`r=t! c[p[stru-n dou[, o bucat[s[-i r[m`n[
 Murgului]n cap, iar alta, p[zitorului]n m`n[.
 Tot asemenea =i coada. Iar pe-argatu cel c[lare,
 Sus — cu =ea cu tot —]l salt[, repede, pe-o grind[mare.
] a=eaz-acolo bine — ca trec`ndu-i somnul greu,

S[se creaz[tot pe Murgu, st`nd]n =ea, la locul s[u.
 Apoi scoate calul, sare pe spinare-i frumu=el,
 +i str`ng`ndu-l din c[lc`ie, hai p-aci-ncolea cu el,
 Se afund[-n umbra nop`ii.

Pe la r[s[rit de soare

C`nd]n grajd boierul intr[: mai s[caz[d-a-n picioare.
 — Hei! dormire-a`i somnu cel lung! nu vede`i c[Murgul nu-i?
 Speria`i, buimaci, str[jerii sar, se-nhoalb[:

— Cum? Ce spui?

Apoi cel ce-avea]n m`n[din c[p[stru o bucat[,
 +i cel ce `inea de coad[, d[-i, c`t pot, smucesc o dat[.
 Socotind c[trag pe Murgul, vr`nd s[-l dea la ap[-afar[.
 Dar pe spate, buf! s[rmanii, am`ndoi se r[sturnar[;
 }nc`t, de podele, `easta, doar c[nu li s-a sf[rmat.
 D-apoi cel[lalt, cu =eua sus pe grind[coco`at!
 Hai s[dea =i el c[lc`ie calului, dar somnoros,
 Cump[na pierz`ndu-=i... dura! a c[zut cu capu-n jos,
 +i-at`rnat]n sc[ri r[mase... Iar[cei doi, cu topoare,
 Pu=i la u=[— Sfinte Doamne! c`t p-aci s[se omoare.
 Ului`i, crez`nd c[ho`ii au venit pe Murg s[-l ieie,
 Unul altuia-nceput-au nebune=te-n cap s[-i deie.

.....

— Tii! =i-a zis]n g`nd boierul. Astea-s urme de-ale lui.
 Mi-o f[cu din nou P[cal[, bat[-l Maica Domnului!
 Cum putu a=a de stra=nic pe tuscinci la gard s[-i lege?
 +i-acum nu =tia: s[-i arz[c-un g`rbaci pe to`i,]n lege?
 Sau cu hohote s[r`z[de cumplita lor prostie?

.....

Iar P[cal[? st`nd pe-al[turi, hohotea... le=in s[-i vie!

XXII

Alte r[m/=aguri

— Ei, boierule, B[lanul =i cu Murgul sunt ai mei.
 Hai s[-\i fur acum inelul cel din deget, dac[vrei.
 +i de-l fur]n timp de-o lun[, tot al meu pe veci s[fie!
 Nu? S[te slujesc nainte, trei ani, f[r[de simbrie.
 Te mai prinzi? gr[i P[cal[. Ori \i-ajunge, mi se pare.
 — De! boierul]i r[spunde. Hai, mai facem o-ncercare.
 +i de-oi pierde tot eu, iar[=i: lucrul nu-i curat, argate!
 Am s[jur atunci pe cruce c[tu e-ti cu dracul frate.
 Iar]n g`ndu-i: — A=! pe Murgu, pe B[lan, mi i-a furat,
 C[ci pe am`ndoi]n grija slugilor eu i-am l[sat.
 Sluga s[-\i p[zeasc-avutul? Zi argat... =i taci din gur[!
 La inel... sunt eu de paz[,]nsumi! nu cred c[mi-l fur[.
 +i inelul scump, boierul, =ti\i de-atunci cum =i-l p[zea?
 C`t e ziua, c`t e noaptea, tot]n deget]l \inea.
 Iar P[cal[? slujba doar[=i-o f[cea, pe l`ng[cas[;
 De prinsoarea cu inelul se p[rea c[nici nu-i pas[.
 Iat[]ns[c[-ntr-o noapte, c`nd dormeau la curte du=i,
 +i boierii =i arga\ii, d`nsul sare din culcu=;
 Merge drept la ni-te paie — ce z[ceau sub o r[chit[,
 Tocma-n fundul b[t[turii. Le aprinde-ntr-o clipit[
 +i alearg[-n lungul cur\ii, gl[suind: — S[ri\i! foc, foc!
 Auzindu-l slujitorii,]n picioare-au fost pe loc.
 Ap[to\i c[rau]n doni\i, =i-o turnau peste v[paie.
 Auzise =i boierul strig[tele din odaie
 +i s[ri din pat s[mearg[repede la stins =i el.
]ns[-n prag.. deodat-aminte]=i aduse de inel.
 — Ia st[i! se g`ndi. +i-l scoase,]l d[du cucoanei: —]ine!
 Eu pe-afar[... cine =tie? Tu, o s[-l p[ze=ti mai bine.

Dar abia ie=i st[p`nul. Zv`c! P[cal[— din pridvor,
 Unde-ascuns la geam st[tuse — intr[-n cas[bini=or.
 L`ng[pat se furi=eaz[, la cucoana, =i-i gr[ie=te
 (Ca =i c`nd ar fi boierul): — Nu-i nimic, te lini=te=te!
 Focu-i stins. Ia d[-mi inelul, =i-apoi dormi nainte, drag[!
 Cuconi\va, somnoroas[, biata, d-unde s[-n`leag[
 C[acela ce-i vorbe=te, nu-i boierul, ci e sluga?
 — Na! r[spunse... Iar P[cal[,]nh[\`nd inelul... fuga!
 A ie=it cu el pe u=[, f[r-a mai gr[i nimica.

.
 Iat[-n urm[=i boierul: — Ei, ne-a fost degeaba frica.
 Ni=te paie-ardeau, departe =i s-au stins pe loc. P[cat,
 Numai pentru-at`ta lucru, somnul c[ni l-am stricat!
 Unde mi-e inelu? d[-mi-l... Ea se uit[cu mirare:
 — Ce inel s[-\i dau, b[rbate!
 — Mai m[-ntreb[?! Glume=ti,]mi pare.
 Doar inelul care-n m`n[\i-l pusei c`nd am plecat!
 — E=ti]n min[i? Mai adineaori, n-ai venit =i \i l-am dat?!
 +i cu el]n m`n[, grabnic, n-ai ie=it pe u=[iar[?
 — Eu, nevast[? Vai de mine! Uite-acuma viu de-afar[.
 — A=! se poate? Fugi de-acolo, omule, doar nu-s n[luc[!
 Sau,]n lipsa ta, pe-aicea, n-o fi fost doar vro n[luc[.
 De afar-atunci un r`set]n odaie str[b[tu:
 R`sul lui P[cal[, vesel.

— Tii! destul! Pricep acu!
 I-auzi cine-a fost n[luca! Ce fel, scumpa mea, dormi=i?
 C`t am stat pe-afar[, ochii nu puteai s[-i \ii deschi=i?
 Vai, tr[sni-l-ar de P[cal[! Dup[ce m-a fript, mi=elul,
 Cu B[lanu =i cu Murgu: na!]mi =terse =i inelul!

* * *

Nec[jit grozav, boierul, s-a culcat. Ci, somn ori foc?
 P`n-aproape c[tre ziu[, n-a-nchis pleoapele deloc!
 “Vai ce ho\!... m[muc[Doamne!”]ntru sine se g`ndea.
 “A! da-l prind eu]n capcan[, las[... dac[este-a=a!
 }] trimit — chiar m`ine sear[— pe-alt[lume, ne-ntrebat.
 Ce? de-oi cur[\a p[m`ntul d-un t`lhar, mi-o fi p[cat?”
 +i a doua zi]] cheam[pe P[cal[sus, la sine:
 — Ei, al t[u e =i inelul. S[mi-l st[p`ne=ti cu bine!
 Dar]nvins, cu toate-acestea, nu m[dau, s[=tii! Voie=ti
 Numai eu s[pierz]ntruna? Tu mereu s[biruie=ti?
 S[mai facem o prinsoare! Fur[-mi, colo mai pe sear[,
 De la arie din =ur[, azi, o mier\[de secar[.
 +i-o s[-\i dau un pumn de galbeni, noi nou\i, de-i izbuti;
 Iar de nu: trei ani de-a r`ndul, f[r[plat[-mi vei sluji.
 Ce zici?... te mai prinzi, argate?

— Da, boierule, m[prind!

Vroi s[v[d =i g[lbiorii ici l`ng[inel lucind!

Apoi ce f[cu boierul? C`nd v[zu c[-i pe-nserate,
 Slujitori a pus]n =ur[, cinci, cu pu=tile-nc[rcate.
 +i le-a zis: — Secara asta, ici]n sac, jos, o vede\i?
 Sta\i pe-aci ascun=i. }n grije toat[noaptea s-o ave\i.
 +i dac-o veni s-o fure ho\ul de P[cal[: foc!
 Auzit-a\i? }mpu=ca\i-l, s[r[m`ie mort pe loc!
 — Las' pe noi! au zis p`ndarii. I-ar[t[m noi azi furat!

.....

Noaptea=]]ntinsese p`nza-i de-ntuneric peste sat.
 P[zitorii, prin unghere, stau ascun=i, cu arme-n m`n[,

Ad[st`ndu-l pe P[cal[s[le vie la-ndem`n[.
 C[-i coceau =i d`n=ii turta, cam de c`nd i-a tras pe sfoar[,
 +ti`i, cu Murgu-n noaptea ceea! a=teptau prilejul doar[!

.
 Stau ce stau =i numai iac[, pa=i aud prin b[t[tur[
 +i deodat[v[d c[intr[pe furi= un om]n =ur[...
 — { sta e! g`ndesc p`ndarii. Iar c`nd vine-n fa`[: Pooc!
 }l]mpu=c[.

— Vai! el geme, pr[bu=indu-se pe loc.
 — Gata! Haidem! zice-un paznic. Ies apoi din =ur-afar[.
 Spre conac o iau. Boierul, i-a=tepta-n pridvor, la scar[.
 — L-a`i r[pus?

— R[pus, cucoane!

— Bun! de-acuma, somn u=or!

+i se duc apoi str[jerii spre culcu=urile lor.
 Iar boierul intr[iute, ia din cas-o lum`nare,
 +i cu lum`narea-n m`n[, hai, spre =ur[-n graba mare.
 Dar ajuns la gura =urii, deodat[se opre=te.
 }i p[rea, dinspre ograd[, cineva c[-l urm[re=te.
 Ba mai auzi =un strig[t: — Hei, st[p`ne, bun[seara!
 — Cine e? boieru-ntreab[.

— Eu, P[cal[, cu seara!

— Ce?... }l auzea c[-i d`nsul, }l vedea, cu sacu-n spate,
 Totu=i nu-i venea s[creaz[. — Valeu! Tu e=ti, m[i argate?
 Dar atunci,]n =ur[oare, colo, neagra matahal[
 La p[m`nt lungit[... cine-i?

— De! =tiu eu? gr[i P[cal[.

+i boieru-nainteaz[, repede, cu lum`narea.
 Iar acolo c`nd ajunge, =i mai mare-i e mirarea:
 — Ce vad? }i jidanul, Marcu! mort, aici?]n =ura mea?
 Cum? Aceasta... tu, argate, mi-ai f[cut-o! nu-i a=a?

— Eu? Ba m[fereasc[Sf`ntul! Doar secara \i-am furat:
 Celorlal\i]n grije, nu =tiu, dumneata =tii ce le-ai dat!
 — Ei, poftim! =i-a zis boierul. Na! Se pr[p[di cr`=marul!
 Iar P[cal[? teaf[r, uite-! c`=tig[din nou, t`lharul!

* * *

Ce c[tase-acolo Marcu? Nu-i a=a, c-a\i vrea s-afla\i?
 Cum s-a nimerit s[caz[el]n curs[? Asculta\i.
 Dup[ce str[jeri, boierul, cinci,]n =ur-a a=ezat,
 Pe-nserate, lui P[cal[, naiba-n minte ce i-a dat?
 Merse la jidan]n cr`=m[: — Hei, jup`ne, =tii ceva?
 Am o mier`\ de secar[. Cum, de unde, nu-ntreba.
 +i setos cum sunt acuma, z[u, al ciorilor s[fiu,
 Dac[nu \i-a= da-o toat[, pentr-o gur[de rachiu.
 Marcu, auzind c[-i vorba de c`=tig, se-nveseli:
 — Bine... Ia s[-\i v[d secara.

— P[i, s-o vezi, dar nu-i aci.

Este la boier]n =ur[.

— De, s[mi-o aduci, c[-\i dau.

— M-am g`ndit eu la plecare, nene Marcule, s-o iau.
 Dar erau prin curte oameni. M-am temut s[nu m[vad[.
 Uite-acuma-s to\i la cin[, nu e nimeni prin ograd[.
 +i secara-n =ur-acolo cam la mijloc e-ntr-un sac.
 }ns[pic de oboseal[!

— Ei, atunci eu ce s[-\i fac?

— De! dac[te-ai duce singur, iute-ai fi aci cu sacul.
 Du-te! Cum e de-ntuneric, nu te vede, bre, nici dracul!

.....

“Hm! o mier`\ de secar[... pe degeaba... iac[z[u!
 E de lep[dat?”]=i zise jidovul]n g`ndul s[u.

— Bine. S[m[duc, rom`ne! +i zic`nd, a =i pornit.
 Ajung`nd acolo]ns[, =ti\i la urm[ce-a p[\it.
 Iar c`nd paznicii din =ur[, drumul spre conac luar[,
 Zv`c! P[cal[-nha\] sacul, st[cu el ascuns pe-afar[.
 P`n[c`nd veni boierul, din pridvor, cu lum`narea:
 Iac-a=a se petrecuse, cu jidanul,]nt`mplarea.

* * *

Iar boierul, s[mai fac[vro prinsoare cu P[cal[,
 Dup[cele ce p[\ise: aida-de!, nici pomeneal!
 }l chem[pe loc n[untru: — Na, cre=tine, ce-i al t[u:
 Uite ici... un pumn de galbeni! +i te du cu Dumnezeu!

El]ndeam[banii de-aur]n chimirul s[u, la r`nd:
 Apoi pleac[, f[r-o vorb[, doar pe sub must[\i r`z`nd.

XXIII

La vatra p[rinteasc[

+i-a umblat P[cal[, iar [=i, nu =tiu c`t, prin cele sate.
 De-ale lui ispr[vi,]n cale-i s[v`r=ind, nenum[rate.
 Dar de la o vreme — ce vre\i? tot stingher, pe c[i str[ine,
 S-a cam s[turnat =i d`nsul... +i =i zicea ades]n sine:
 Ce-o mai fi f[c`nd s[tu\ul, unde-am fost copil odat[?...
 L-apucase dor de vatra de at`ta timp uitat[.

.

}ntr-o bun[diminea\[, s-a=ternu deci drumului
 +i a treia zi spre sear[, iat[-mi-l]n satul lui!

Satul, tot ca =i pe vremuri. Cas[alb[l`ng[cas[,
 R[s[reau]n =ir din umbra pomilor cu frunz[deas[.
 Vesele, dr[gu\e, toate. Doar c[scioara p[rinteasc[,
 Mohor`t[=i pustie, gata s[se pr[bu=easc[.
 El intr[-n ograda plin[de scaie\i =i de urzici,
 Se-odihni pe prispa veche: “Bine c[m[v[d aici!
 O s[-mi dreg cocioaba asta, am s[m[a=e z]n ea
 +i, l[s`nd]n pace lumea, de-ale mele mi-oi vedea.”

Astfel se g`ndea-n t[cere, st`nd pe prisp[tol[nit,
 P`n[c`nd steloasa noapte s[-l adoarm[a venit.
 Diminea\ a urm[toare, p`n[-n ziu[se scul[,
 Ca un om cu multe treburi, =i la drum din nou plec[.
 Iar spre sear[, c`nd se-ntoarse de la t`rgul nu =tiu care,
 El venea c-o vi\elu=e b[l[ioar[, pe c[rare.
 “Uite-a-a”, intr`nd pe poart[, zise mul\umit]n sine,
 “Din vi\ea, cum e, s-o face vac[mare, ast[zi-m`ine.
 Iar ca vac[o s[-mi fete alte vi\elu=e-n loc,
 }n tot anul c`te una, dac-o fi s[am noroc.
 Azi o vac[, m`ine dou[; mai pe urm[, boi, plug, car.
 Iac[t[-m[-n scurt[vreme, om ca lumea, gospodar!
 +i c`nd zorile de ziu[s-au ivit pe bolt[iar[,
 L-au g[sit, cu b[l[ioara-i, la p[=une-n c`mp afar[.

* * *

Cam a=a, tot timpul verii,]=i p[=tea azi pe livad[,
 M`ine-n lunc[— vi\elu=a, mare mai cur`nd s-o vad[.
 +i-a crescut v[z`nd cu ochii ho\omanca de vi\ea,
 Peste doi, trei ani, P[cal[, ce mai v[cu=oar=avea!
 Nu era-n tot satul alta mai voinic[, mai zglobie.
 Str[luceau, privind la d`nsa, ochii lui, de bucurie.

Dar s[tenii — cum e lumea, pururea-n spre r[u pornit[—
 Prinser[s[-l pizmuiasc[pentru-a=a odor de vit[.
 +i-i scornir[, =tìvì ce vorb[? C[de-aceea vaca lui
 S-a f[cut a=a frumoas[, cum prin sate alta nu-i
 Fiindc-o \ine, nu-n ciread[, ca tot omul, la p[=une,
 Ci prin holde-o p[=uneaz[, unde-s gr`nele mai bune!
 De g[seau]n c`mp, du=manii, orice neor`nduial[,
 Vina o d[deau pe cine? Tot pe vaca lui P[cal[!
 Geaba le-ar[ta, cre=tinul, c[dreptate n-au deloc:
 Oamenii, aprin=i de ur[, se f[ceau doar =i mai foc.
 P`n' odat[, hot[r`t-au, pe Joiana lui b[laie —
 Unde le-o ie=i nainte — s-o loveasc[-n cap, s-o taie.
 +i-ntre d`n=ii s[-=i]mpart[carnea toat[de pe ea,
 Iar[lui P[cal[, bietul, numai pielea s[i-o dea.
 — Pielea! gl[suiau cu to\ii, c[ci at`t avea ea doar[,
 Ca v\ea,]n satul nostru c`nd venit-a-nt`ia oar[.
 Iar[carne-a=a de mult[d-unde-a pus pe d`nsa, frate?
 De pe rodnicile holde,]n sudori de noi lucrate!

.

Deci spre-amiaz[, c`nd P[cal[]=i l[sase-ntr-un desi=,
 Priponit[, v[cu=oara, haide to\i la ea ho\i=.
]i d[dur[-n cap cu barde, =i de piele-o jupuir[;
 Apoi carnea-i — buc[\ele —]ntre d`n=ii o-mp[r\ir[.
 Iar[pielea, cald[]nc[de-a vie\ii abureal[,
 Peste gard au aruncat-o,]n ograda lui P[cal[.

* * *

C`nd el d[de pielea vacii, st[pe loc =i se-ncruce=te:
 Na!... mai f[-te om de treab[, precum inima-\i dore=te.
 Las[-n pace lumea, vezi-\i doar de treburi =i de cas[!

Apoi cum s[la=i]n pace lumea, c`nd ea nu te las[?
 }mi t[iar[\i v[cu=oara? mi-a\i m`ncat-o, vas[zic[?
 Mi-o pl[t\i\i voi... \ine\i minte!

Apoi pielea o ridic[
 +i pe gard]n pari o-ntinde, cu o m`n[tremur`nd[,
 Iar a doua zi, porne=te la un b`lci cu ea, s-o v`nd[.

.....

Merge, merge, toat[ziua, p`n[iat[c[-ntr-un sat,
 L-a ajuns din urm[noaptea. }mprejur el s-a uitat:
 }ntunerec pretutinden! Toat[lumea se culcase!
 Numai]ntr-un loc, lumin[. Intr[deci acolo-n cas[.
 +i, la vatr[, ce s[vaz[? o dr[gu\[de femeie!
 — Bine te-am g[sit, frumoaso!

— Bine Dumnezeu s[-\i deie?

Ce v`nt te-a adus, drume\e?

— Ia necazuri de-ale mele!

De-ast[zi diminea\[-ntruna viu pe drum cu-aceast[piele;
 E departe]nc[t`rgul! +i grozav am ostenit!
 F[-\i poman[, d[-mi pe-acilea vrun loc=or de odihnit,
 P`n` s-o lumina de ziu[. Dorm =i-n tind[, unde-o fi!
 — Cu pl[cere, p`n[m`ine, omule, te-a= g[zdui.
 Dar b[rbatu-mi nu-i acas[, e la munte, tocmai sus.
 Diminea\[, c`nd s-o-ntoarce, de la st`n[, unde-i dus,
 Ce-o s[creaz-af\`nd c[noaptea un str[in aci a mas?
 — De, femeie! N-am ce zice. Ai dreptate. Bun r[mas!
 Astfel r[spunz`nd P[cal[, hai, din nou, s[rmanul, pleac[.
 Dar]n curte, se opre=te. “Ia s[stau pe prisp-oleac[!
 Numai pentru-at`ta lucru, n-o s[fie doar nimica.”
 +i pe prisp[el se-a=eaz[, f[r` s[simt[frumu=ica.
 St[o clipa, dus cu g`ndul la m`ndre\ea de nevast[

Iar deodat[, -ntoarce capul =i se uit[pe fereast[
 Ia s[v[d, cam ce lucreaz[dumneaei n[untru oare?
 Ea cocea la foc pl[cinte, =i-un purcel frigea-n frigare.
 — Tii! dr[coaica! Dac[so\u-i m`ine doar se-ntoarce-acas[,
 Pentru cine preg[te=te azi o cin-at`t de-aleas[?
 +i de ce-i a=a g[tit[, cu c[ma=a numai flori,
 Cu m[rgele, ca o fat[c`nd a=teapt[pe\itori?
 Dar pe c`nd a=a P[cal[se-ntreba la geam afar',
 Iat[c[pe drum s-aude sc`r`itul unui car.
 Apoi: "Ho, a-ho, Dumane! Ho, Joian" un glas gr[ie=te,
 +i din mers]n dreptul por\ii, caru-ndat[se opre=te.
 Cine este nou-sositul, ea ghicise, bat-o vina,
 C[ci s[fi v[zut ce iute str`nse de pe vatr[cina!
 P`n` s[intre caru-n curte, =i pl[cinte, =i friptur[,
 +i rachi... =i vinul... toate nev[zute se f[cur[!

“So\ul!” zice-n g`nd P[cal[. +i scul`ndu-s` gr[bit,
 }nspre el]nainteaz[: — Bun[seara!

— Bun sosit!

— Bucuro=i la oaspe\i, bade? Sunt drume\, -nnoptai]n cale.

— Bucuro=i, f`rtate, cum nu! Da-ncotro?

— Spre t`rg, la vale!

Apoi, dejug`ndu-=i boii, omu-n cas[mi-l pofti.

— Vai, b[rbate! nevastica]ncepu a se jeli.

Ce-i, de te-ntorse=i?

— Nimica. Roata, Dumnezeu s-o bat[,

Mi s-a rupt! Plec iar la ziu[! | i-adusei =-un oaspe, iat[!

S[ne dai, nevast[, spune, ai tu ceva de m`ncare?

— Da de unde, Doamne, tocmai m[g[tisem de culcare.

Ceap[doar =i m[m[lig[! N-am =tiut c[vii acum!

Eu credeam c[tocmai m`ine te-i]ntoarce de la drum.

— Bine, draga mea so'ie,]i r[spunse el voios.
 Nu-i nimica! toate-s bune, c`nd e omul s[n[tos.
 Hai degrab[, c[ni-e foame! d[-ne ce-i g[si prin cas[!
 — Uite-acum! gr[i femeia. +i-ncepu s[puie mas[.
 Iar P[cal[? sta pe g`nduri. A=! era nebun el: ceap[,
 M[m[lig[s[m[n`nce, =i s[bea pe urm[ap[—
 C`nd c-o clip[mai nainte a z[rit cuptorul plin
 De friptur[, de pl[cinte, =i-i cam mirosise-a vin?
 Ce-i tr[sn[prin minte dar[? Pielea vacii, a-ezat[
 La picioare jos av`nd-o, se-ncrunt[la ea o dat[.
 +i mi-i trase cu toiajul, pe furi=, o lovitur[.
 Omul s-a mirat]n g`ndu-i, dar nimic n-a zis din gur[.
 Dup[c`tva timp, P[cal[: jap! c-un scr`=net de necaz,
 Mai croi o b`t[pielei, dojenind-o: — N-ai obraz?
 Gazda se-ncruc[! P[cal[, st[ce st[, =i: — Nu taci? iar[?
 Na, neru=inato! pielei, alt[lovitur[-i car[.
 Omu-atunci, pierz`nd r[bdarea,]l]ntreab[:

— Hei, drume!e!

Ce ai cu s[rmana piele, de-i c`rpe=ti mereu la be\e?
 — De, a naibii pocitur[! A surzit? sau ce s[fie?
 Tot]i zic mereu s[tac[, =i ea... nici c[vrea s[=tie!
 — Cum? c[doar[nu vorbe=te! Zici a=a doar, mi se pare.
 — Asta? He-he! ce crezi, bade, c[e piele ca oricare?
 Asta-i piele care =tie tot ce se petrece-n lume
 +i tot vrea mereu s[spun[!

— Vrea s[spun[? Ce anume?

— Ce? P[i, uite... lucruri, care... nu e bine s[se =tie!
 — Z[u? Grozav a= vrea s[aflu! N-ai putea s[-mi spui =i mie?
 La-nceput, P[cal[nu vrea. — Nu pot, nu pot, z[u, b[dic[!
 Dar, rugat]ntruna, pielea spre ureche =i-o ridic[:
 “Afl[deci! Poftim! Ea-mi spune, c[rachiul de m`na-nt`i,
 O garaf[, se g[se=te ici]n pat la c[p[t`i”.

Omul s-a uitat la d`nsul: — Vrei s[-\i r`zi de mine, hai?
 C`nd s[lt[-n sus perna]ns[: — Tii... ba uite, z[u, a=a-i!
 Co=cogeamite garaf[! Cine oare s-o fi pus?
 — De! =tiu =i eu cine? Pielea, despre asta, nu mi-a spus.
 }ns[, i-auzi ce-mi mai spune!

— Ce?

— S[cau\i bini=or,
 +-un purcel frumos g[si-vei, rumenit, colea-n cuptor.
 — Un purcel? Ia fugi de-acolo! Asta n-o crez!

Dar c`nd cat[:

— Vai! mirat rom`nul zice. Ba aveai dreptate, iat[!
 (+i pe mas-a pus purcelul, l`ng[sticla de rachiu)
 M[i, m[i, m[i, a naibii piele! Z[u, s[juri c[-i dracu viu!
 — Pe cuptor acuma, bade, sus, o m`n[\i-o mai plimb[
 +i-i g[si ni=te pl[cinte, cum de mult n-ai pus pe limb[!
 — Ce spui! Este cu putin\]? +i c[t`nd b[rbatul iar[:
 Uite, frate! =i pl[cinte! calde, chiar din ast[-sear[!
 — Iar acum, te-apleac[bine, m`na jos sub pat \i-o bag[,
 Vin trandafiriu acolo vei g[si, o sticl[-ntreag[.
 +i plec`ndu-se b[rbatul, scoase-ndat[la lumin[,
 De sub pat, =i-a pus pe mas[, vin, o sticl[mare, plin[!

.
 — Ei, iubita mea nevast[! vezi ce de bucate bune,
 Ca de sub p[m`nt ie=ir[? Ce zici tu de astea? Spune!
 — De, b[rbate, multe-n lume vede ochiul omenesc,
 Dar minune ca aceasta n-am v[zut, de c`nd tr[iesc!

* * *

S-a=ezar-apoi la mas[. — Ei, a=a mai zic =i eu!
 Se g`ndea voios P[cal[, din purcel c[r`nd mereu.
 +i-a cinat...]mp[r[te=te! Dar b[rbatu-abia-nghi\ea.

Fiecare-mbuc[tur[parc[-n g`t i se oprea.

Iar la urm[, dup[cin[, spre P[cal[lung el cat[:

— +tii ce, vere? Vinde-mi mie pielea asta minunat[.

— S[\i-o v`nd? gr[i P[cal[, speriat privindu-l. Vai!

Cum te-ai =i g`ndit, cre=tine?

— Frate! n-ai vrea s[mi-o dai

Nici c`nd \i-a= pl[ti-o bine?

— Ha-ha-ha! S[mi-o pl[te=ti?

Are pre\ a=a un lucru?

— Ce-mi ceri? Dau oric` t voie=ti?

+i-a-nceput pe ea s[-i deie: lei o sut[, dou[, trei!

C[era bogat... Dar geaba!

— Nici c-o mie-n cap nu vrei?

— Nu pot, nene, nu-mi d[m`na!

— Bine... ad[m`na ici,

\i adaug l`ng-o mie...]nc[trei mii. Ce mai zici?

— De! r[spunse-atunci P[cal[. +tiu =i eu ce s[mai zic?

Altuia — fere=te Doamne! — n-o d[deam... pentru nimic!

Dumitale]ns[... na-\i-o. Nu de bani]mi este mie,

Crede-m[! |i-o dau fiindc[prea te v[d om de-omenie.

.....

Omul, dup[ce-i pl[te=te pre\ul cum s-au]nvoit,

}ntr-un cui aga\ pielea. C`t era de mul\umit!

— Pot s[plec de azi]n tihn[, ori=iunde — ce-mi mai pas[?

Pielea asta o s[-mi spuie, tot ce se petrece-n cas[!

.....

Iar P[cal[? v`r[-n pung[patru mii de lei, bani ghea\;

Se tr`nte=te l`ng[vatr[, doarme, p`n[diminea\.

Diminea\[-n zori, se scoal[... =i lu`ndu=-i bun r[mas

De la cei ce-l g[zduir[, hai la drum, cu sprinten pas.

So\ul stete pe acas[ce-a mai stat, apoi s-a dus
 Unde-avea =i el cu carul de plecat, la deal]n sus.
 La izvor, sub deal, P[cal[l-a=tepta, =i-i iese-n cale:
 — +tii ce, bade, pentru piele prea-mi d[du=i din gros parale!
 Altuia, de... nu zic!]ns[, dumitale... m[g`ndesc
 Nu-i frumos s[-\i iau at`ta. Zece lei doar]mi opresc;
 Iar[ceial\i, ad[m`na, \ine-i, c-o s[-\i prind[bine!
 Omul auzind acestea: — Cum se poate? vai de mine!
 Nu-i venea s[ieie banii. Ba c[-i pung[, ba c[-i teac[!
 Dar P[cal[-i pune-n m`n[, f[r-a-l mai ruga, =i pleac[.
 — M[i! ce om! g`ndea rom`nul. I-auzi! bani s[nu voiasc[!
 Apoi hai =i el-nainte, c[tre st`na-i ciob[neasc[.

* * *

Ho\omanca de nevast[nu=i g[sea, de ciud[, loc.
 Ochii-i aruncau spre pielea cea din cui priviri de foc.
 — Ce... de azi... cu straj[-n cas[eu s[stau necontenit?
 +i s[nu mai am pe lume, c`t tr[i-voi, ceas tihnit?
 Uf! c`nd]mi aduc aminte, parc[nu =tiu z[u ce-mi vine!
 Cum s[scap de pielea asta? Cum s[scap? A, las pe mine!
 +i-a s[ltat]n sus capacul unei l[zi. Acolo-n lad[
 }ntr-un col\, avea =i d`nsa bani pu=i bine, o gr[mad[:
 Taleri, galbeni, despre care povestea cam multe satul,
 Dar, precum se-nt`mpl[-adesea, nici nu b[nuia b[rbatul.
 C`nd i-a str`ns? =i cum? de unde? Numai dumnezei =tia!
 Deci din lad[bani ea scoate, mul\i... apoi la drum o ia
 S[g[seasc[pe P[cal[. Merge-n fug[dup[el!
 +i-l ajunge-ntr-o p[dure:

— Hei, drume\e! st[i ni\el!

Nu-i vrun chip, cu pielea ceea vorbitoare... nu se poate
 Ca s-o fac cumva s[-i piarz[darul de-a mai spune toate?

Uite! (zice, ar[t`ndu-i banii str`n=i]ntr-o basma,
 +i lovindu-i ca s[sune) Z[u,]nva\[-m[ceva,
 Ce vei =ti. +i vezi tu [=tia? Na! s[fie to\i ai t[i:
 C` t]i dete =i b[rbatu-mi, tocmai patru mii de lei.
 C`nd aude-a=a P[cal[: — Iac[m[i!...]n g`nd =i-a zis,
 Alte patru mii=oare... De! pe semne-a=a mi-e scris:
 Patru mii s[iau,]n cap[t! patru mii de lei, pe piele!
 +i-n =erpar v`r] b[netul. — Las[, c[te-nv[\ eu, lele!
 +tii ce? Ie=i cu pielea m`ine la izvor. Strobe=te-o-n zori
 Cu stropi reci prin sit[nou[strecura\i... de nou[ori.
 S[mai faci cu m`na dreapt[peste ea vro nou[cruci,
 Pune-o-n cui la loc pe urm[, grij[-n veci s[nu-i mai duci!
 — Bun,]i mul\umesc!

+i =terge-o,]napoi spre sat, nevasta
 Fericit, ca d`nsa, cine mai era pe lumea asta?
 — Iat[-m[sc[pat[! N-a vrut s[-\i ajute Dumnezeu,
 Ai pl[tit degeaba straja, b[rb[\ele dragul meu!

Iar P[cal[? hai =i d`nsul, prin p[durea de tufani,
 Mai departe, spre c[minu-i, cu =erparul plin de bani.

XXIV

P[cal[mare gospodar

Sta\i, du=manilor nemernici! se g`ndea merg`nd pe drum,
 V-ai b[tut voi joc de mine? Sta\i! c-o s[vedev[de-acum
 +i acas-ajuns cu banii,]=i d[r`m[casa veche,
 +i=i cl[de=te alta nou[, care n-avea-n sat pereche.
 Apoi rost de vite=i face, de-acareturi, de mo=ie;

Rost de car, de plug, de toate! +i s[vezi gospod[rie!
 Dup-un an de str[duin\[, n-avea prin]mprejurime
 Rosturi, cas[mai de seam[, ca P[cal[, nime, nime!

Dar c`nd]l vedeau s[tenii tot f[c`ndu=-i lucruri noi,
 Cump[r`ndu=-i azi mo=ie, m`ine plug, poim`ine boi,
 Nu puteau s[doarm[-n tihn[! — Cum? de unde-at`ta ban
 Ce tot vars[, vars[, zilnic, omu-acesta, cam de-un an?
 O fi dat de vreo comoar[? se-ntrebau cu g`nd pizma=,
 Sau... o fi pr[dat]n codri, noaptea, pe vrun bog[ta=?
 Deci la vatra lui cea nou[merser[c`\iva-ntr-o sear[;
 +i cu vorba, spre-a-l descoase, pe departe mi-l luar[.
 Iar P[cal-atunci le spuse: — De! =ti\i pielea cea de vac[,
 Ce-ntr-o zi a\i aruncat-o]n ograda mea s[rac[?
 Eu la b`lci cu ea plecat-am, am v`ndut-o =i-am luat
 Patru mii de lei,]n m`n[. Iac[de-unde sunt bogat!

— A=! r[spunser[s[tenii, nu mai spune, frate, taci!
 Cum at`\ia bani? se poate? pentru pielea unei vaci?
 — Hm! r[spunse el. P[i bine, oameni buni, nu v[g`ndi\i?
 Vaca mea era frumoas[, de pr[sil[, cum o =ti\i!
 Ast[zi-m`ini c-o vi\elu=e, de la ea, m[pomeneam,
 Mai cresc`nd =i vi\elu=a, dou[vaci era s[am.
 +i din dou[vaci ies patru, =i din patru, opt la r`nd;
 +i din opt, aveau s[ias[=aisprezece vaci, cur`nd.
 Iar din astea, o ciread[c`t colo! +i crede\i oare
 C[se vinde pe nimica o avere-at`t de mare?
 C`nd la t`rg]=i duce marfa, omul trebuie — he-hei! —
 Minte-n c[p[\`n[s-aib[, nu t[r`\e, dragii mei!
 Auzind a=a, s[tenii dau din cap: — Adev[rat,
 Bine zice! +i se duse vestea prin]ntregul sat.

+i-a c[zut pe g`nduri satul. — Apoi cum?, ziceau vro doi,
 Vaci frumoase, de pr[sil[, ca =i el, n-avem =i noi?
 — Da, nici verb[! zis-au al`ii. Pentru ce, dec`t P[cal[,
 Mai pe jos s[fim noi oare? Nu =tim =i noi socoteal[?
 +i vorbind a=a-ntr`e d`n=ii, d[-i! s[treac-o zi nu las[!
 Ce fac? To`i de-a r`ndu=-i taie vacile ce-aveau pe-acas[.
 +i de piele, s[r[cu`ii, le jupoaie-n graba mare;
 Apoi haide pe la t`rguri, to`i, cu pieile-n spinare,
 S[le v`nd[, ca P[cal[, pre`uri mari cer`nd pe ele,
 Nemaipomenite: cinci mii, patru mii de lei pe piele.
 Dar]n t`rg, negustorimea, auzind a=a minuni,
 Izbucni-ntr-un r`s cu hohot, a crezut c[sunt nebuni.
]n de=ert spuneau ei, bie`ii, de pr[sil[, de ciread[,
 Lumea hohotea mai tare, str`ns[-n jurul lor gr[mad[.

* * *

Dup[ce-au venit acas[, rup`i de foame =i s[raci
 Neav`nd nici bani]n pung[, nici prin grajduri alte vaci,
 Doar cu pieile pe um[r, =i cu traista-n sub`ioar[
 Ce s[-i fac[lui P[cal[, pentru c[i-a tras pe sfoar[?
 Se-n`eleser[: s[-l piarz[=i s[-i ia averea toat[.
 Hai deci]ntr-o diminea`, oamenii, la d`nsul, gloat[!
 }l v`r`r[cu de-a-sila =i-l]nchiser[-ntr-un sac.
 L`ng[satul lor, devale, se g[sea pe c`mp un lac
 Mare, c`t vedeai cu ochii. Acolo l-au dus cu sacul
 Pe P[cal[, nemilo=ii, s[-l arunce-n lac, s[racul.
 +i-au legat de sac =i-o piatr[, grea, ca nu cumva s[scape,
 S[-i g[seasc[-acolo “ho`ul” moartea-n fundu-ad`ncii ape!
 }ns[, tocmai c`nd]n valuri se gr[beau a-l repezi:
 — Fra`ilor! mai sta`i oleac[! dintre ei un om gr[i,
 Unul mai cu socoteal[. Sta`i, la fund s[nu-l da`i]nc[!

Unde-l arunc[m? Cercat-a\i, apa unde-i mai ad`nc[?
 Trebuie-aruncat acolo unde e mai mult[ap[
 Ca s[nu-i mai ducem grija, ho\omanului, c[scap[!
 Haide\i s[c[t[m, degrab[, o pr[jin[-lung[... lung[,
 De pe mal de-aici, cu v`rfu-i, p`n[jos la fund s-ajung[.
 S[-ncerc[m cu d`nsa lacul.

— Ii... a=a e, m[i... a=a-i?

.
 Acolo deci pe P[cal[mi-l l[sar[-n sac... +i, hai,
 }napoi]n sat fugir[, to\i]ndat[, pe-ntrecute,
 O pr[jin[s[aduc[, de-unde vor g[si mai iute.
 Dar pe c`nd st[tea P[cal[jos pe \[rm,]nchis]n sac,
 +i-a=tepta doar s[se-ntoarc[oamenii, s[-l zv`rle-n lac,
 Deodat[, iac[, trece un v[car pe-acolo, care
 Spre ora= m`na cu grab[, vite, o ciread[mare.
 D`nd de sac]n drum v[carul, se opre=te: — M[i din sac...
 Ce faci?... De-unde p`n[unde tu aci?

— De, ce s[fac?

Uite, m-au v`r`t aicea, oamenii din satul meu,
 Umbl[s[m-arunce-n ap[, nu le-ajute Dumnezeu!
 — Cum? de ce s[te arunce?

— Fiindc[... m-au ales primar,

+i eu n-am vrut!

— I-auzi vorb[! zise t`n[rul v[car,

+i de ce nu vrei adic[s[te faci primar]n sat?

— Pentru ce?... He-hei... fiindc[satul nostru-i cam ciudat!

Sunt neveste multe-ntr-]nsul, =i de-o frumuse\e rar[,

Iar b[rb\ii-s du=i de-acas[dup[trebi mereu, prin \ar[!

+i primarul, c`t e vara, c`t e iarna — vai de el —

Cu nevestele r[m`ne numai singur-singure!

— He! se mir[iar v[carul. D-asta \i-e? Da prost e=ti, z[u!

Cum a= mai primi, f`rtate, eu — s[fiu]n locul t[u]
 — Da? P[i asta-i foarte lesne. Haide, ia-mi ici locu-n sac,
 P`n[vor veni s[tenii ca s[te arunce-n lac.
 Iar atunci... s[strigi doar tare: — Sta\i, primar s[fiu voiesc!
 +i e gata socoteala... Ce zici?

— Mai m[-ntrebi?... Primesc!

Apoi, c`t clipe=ti, v[carul, gura sacului dezleag[,
 Las[pe P[cal[slobod, =i]n locul lui se bag[.
 Iar P[cal[str`nge sacul, =i leg`ndu-l cum fusese,
 +terge-o — cu cireada-ntreag[— spre-un z[voi de s[lcii dese!
 Nev[zut pe loc se face.

Oamenii veni\i din sat,

C-o pr[jin[lung[, lung[, apa-nt`i au]ncercat.
 Hai pe urm[la P[cal[, to\i cu zor... s[-l dea la fund,
 Unde le spunea pr[jina c[e lacul mai afund.
 S[-l]nece-n lac pe dat[!]ns[c`nd la sac s[rir[,
 Din n[untru numai iat[c[un strig[t auzir[:
 — Nu mai m-arunca\i]n ap[! sta\i... primar s[fiu voiesc!
 Oamenii pe loc st[ur[, ului\i: — Vai, neam dr[cesc!
 Zise unul. Auzir[\i, cum de noi]=i r`de, fra\i?
 Vrea primar, bre, s[ne fie. Pune\i m`na! Ridica\i!
 — Ia mai sta\i, gr[i un altul... Dac-auzul nu m[-n=eal[,
 Glasu care-l auzir[m n-a fost glasul lui P[cal[!
 — Da, a=a-i! mai mul\i r[spuns-au.

— A=! le zise sup[rat

Cel d-]nt`i. De unde? Glasul]nadins =i l-a schimbat
 S[ne-n=ele vrea, t`lharul, doar l-om dezlega cumva !
 Nu pricepe\i =iretlicul? Parc[noi vom asculta.
 Parc-o s[-l l[s]m din m`n[. Las' c[=tim ce facem doar[,
 N-ai s[ne mai tragi, P[cal[, d-azi nainte tu pe sfoar[!
 Hai, tovar[=i, sus odat[!... apuca\i colea de sac.

.

+i-nh[\`ndu-l str`ns, arunc[, iute, pe v[car]n lac.
 Pleac-apoi spre sat cu to`ii,]ntr-un vesel chiuit.
 — Dumnezeu de-acum s[-l ierte, fra`ilor. Noi i-am pl[tit!
 Dar]n sat abia sosir[, =i deodat[... ce s[vad[?
 Dup[ei, pe drumul neted, o m`ndre`e de ciread[
 Nainta, c` t`]ine drumul, adunata cu iu`eal[
 De un om, c-un b[\, din urm[. +-acel om... era P[cal[!
 C`nd au dat de el cu ochii, bie`ii oameni,]nlemni`i,
 Cruce =i-au f[cut cu to`ii. — Tii, strigoii! ian privi`i!
 Iar P[cala, d[-i nainte! Strig[dup[boi, alearg[.
 A b[gat cireada toat[,]n ograda sa cea larg[.

.

— M[i]]i zise cu mirare, c`nd s-au mai dezmeticit
 Unul din s[teni. Da bine, cum?...]n ap[, n-ai murit?
 — Precum vezi! gr[i P[cal[.

— Maic[! omul se-ncruci,
 { sta-i dracul! iese teaf[r, chiar =i-n foc de l-ai zv`rli.
 Iar un altul: — Dar m`ndre`ea de ciread[, adunat[
]n ocol la tine, unde o g[si=i a=a deodat[?
 — De, r[spunse iar P[cal[. Unde vre`i s-o fi g[sit,
 Dac[nu sub ap[-acolo, unde voi m-a`i azv`rlit[?
 Hei! de-a`i =ti voi ce de vite, lacul, jos, la fund mai are!
 Adunai eu din gr[mad[ce putui,]n graba mare,
 Dar pe celelalte-acolo le l[sai la fund, pe toate...
 Am l[sat =i pentru al`ii s[mai scoat[, cine poate.
 Oamenii, afl`nd c[-n ap[vite-at`tea se g[sesc
 Tunde-o, nene!... o clipit[, bie`ii, nu mai z[bovesc.
]nspre lac napoi alearg[to`i din sat, c` t pot mai iute,
 Cu femei cu tot... =i-n ap[sar cu to`ii pe-ntrecute
 S[g[seasc[=i ei vite, ca P[cal[: boi =i vaci!
 Pentru ce adic[d`n=i s[r[m`n[mai s[raci?

Sunt mai pro=ti ei ca P[cal]? Iar nevestele, la r`nd,
 Sus st[teau, pe malul verde, nemi=cate, a=tept`nd.
 Tremura de dor s[vad[, pe b[rbatu-i, fiecare,
 De sub ap[c`nd ie=i-va c-o ciread[m`ndr[, mare.
 Printre cei ce-n lac s[rit-au fu =i popa cel din sat,
 Dar potcapu nalt de-asupra i-a r[mas necufundat.
 Preoteasa lui, vaz`ndu-l socotea sarmana-n g`ndu-i
 C[-i e fric[, poate, popii... =i mi-l dojeni zic`ndu-i:
 — Hai odat[! Ce stai \eap[n? Las[-mi-te-n jos, p[rinte!
 P`n[nu le-or =terge toate cei ce \i-au luat nainte.
 N-auzi, m[re? Asurzit-ai? Intr[, fii mai]ndr[zne!
 C[la fund se afl[doar[cele mari =i mai de pre\
 Ba-ncepu =i c-o pr[jin[a-l lovi-n potcap, v`rtos,
 Doar[-doar s-o duce popa, mai cu zor, spre fund]n jos!

.
 +i la fund, s[teni =i pop[, dusu-mi-s-au, tot s-au dus!
 Bietele femei degeaba i-a=teptau pe maluri sus,
 Acolo-n-ad`ncul apei, to\i, morm`ntul =i-au aflat,
 P`n' la unul! Iar P[cal]? A r[mas doar el]n sat —
 Cu nevestele v[dane. +i de-o lume pizmu\it,
 }n bogata-i locuin\[, mul\i ani, vesel a tr[it.
 Ba, de n-a murit, tr[ie=te chiar =i ast[zi...

Cu acestea,

S-auzim, rom`ni, de bine! — ispr[vitu-mi-am povestea.

.
 A f[cut el, nu e vorb[, =i pe urm[, de-ale lui,
 Ghidu=ii nenum[rate! Dar... pe toate s[le spui?
 C`nd a= sta s[-n=ir eu toate, c`te el a s[v`r=it:
 Povestirea-mi niciodat[nu ar mai avea...

SF~R+IT

GRUIE-AL LUI NOVAC
(1913)

CUV~NT }NAINTE

*Peste patria rom`n[,
Ast[zi, pacea e st[p`n[.
F[r] fric[muncitorul
}i lucreaz[-n c`mp ogorul.*

*+i culege, dup[plug,
P`ine, vara, din bel=ug
S-aib[p`n' la alt[var[,
C`nd rodi-va c`mpul iar[.*

*Pe c`mpii de plug br[zdate
}nfloresc ora=e, sate,
Sub un regim d[t[tor
De n[dejdi]n viitor...*

* * *

*Alte vremi erau nainte.
(Le cunosc cei din morminte!)
Rareori putea s[teanul,
Secerat s[-i vaz[lanul.*

*C`nd era mai plin, mai des,
Bobul spicelor de fes,
Vuiet aducea-n zbor v`ntul,
Pa-i cutremurau p[m`ntul.*

*+i, cum lupii sar la oi,
Astfel t[b]rau pe noi
Fometoase haite mari,
Ba de turci, ba de t[tari]!*

* * *

*Din unealta de cosit,
Sabie de r[zboit],
Lance de-alungat p[g`nii
}i f[ceau atunci rom`nii.*

*Se luptau b[rba]lii, cete,
Iar copii, neveste, fete,
Cu unchia=i cei c[run]i,
Pribegeau prin vai, prin mun[i].*

*+i copii, femei, unchia=i,
+i b[rba]lii v[ri] r[ma]=i,
C`nd se-napoiiau gr[ma]d[,
Pe la cuiburi... ce s[vad]?*

* * *

*Mald[re doar, fumegase,
De t[ciuni...] in loc de case.
Iar din vatra sf[r`mat[,
Chiar cenu=a... spulberat]!*

*To[ri] pe lucru s-a=terneau,
Cuiburi, altele=i d[deau
Spre-a fi arse iar — azi, m`ini —
De n[v]litori p[g`ni!*

*Vai, vai! ce-am tras, ce-am jelit,
 Veacuri lungi, necontenit!
 Dup-at`ta zbuçium, oare
 Cum mai st[m azi]n picioare?*

* * *

*St[m! tr[im! c[ci { l din cer
 Inimi datu-ne-a, de fier.
 +i la vremuri de neçaz
 Ne d[dea c`te-un viteaz*

*Care, cu-al s[u palo= lat,
 Cur[\a, din hat]n hat,
 Plaiurile str[mo=e=ti,
 De l[çuste p[g`ne=ti.*

.

*Un a=a str[jer minune
 Fost-ai tu c`ndva (se spune)
 Pentru vechea noastr[vi\[,
 Gruio, pui de Nov[ci\!*

C~NTUL I

Dor de Jnsurat

Colo-n mun\ii Lotrului,
Sus pe \[rmul Oltului,
La conacul lui Novac,
Mare mas[-i]n ceardac.

Toat[fa\ lungii mese
Plin[-i de bucate-alese.
+i, c` t masa e de-ntins[,
Tot de oaspe\i e cuprins[:

De cumna\i =i de nepo\i,
Na\i ca bradu-n munte to\i;
De cumnate =i nepoate,
Trandafir la fa\ [toate.

+i-ntre rude mari, m[runte,
Cine st[la mas[-n frunte?
St[Novac, albit la plete,
Dar voinic =i lat]n spete.

Cu tovar[=a-i voioas[,
Tot ca el la chip, frumoas[:
De=i nu-i nici ea de ieri,
Ci-a v[zut... cam multe veri!

Osp[tau la r`nd =i beau,
To\i cu drag se veseleau;
Numai Gruia suspina,
Nici nu bea, nici nu m`nca.

Tat[l s[u, Novac, \i zice:
— Gruio, — c`\i meseni aice,
To\i cu drag se veselesc,
Osp[teaz[, beau, glumesc.

Numai tu nu osp[tezi.
Numai tu mereu oftezi.
Spune taichii, hai, vorbe=te:
Ce p[s inima-\i munce=te?

— Tat[! i-a r[spuns feciorul,
)nro=it, cum e bujorul,
Ciuda, ciuda m[omoar[
C[f[rta\ii mei... se-nsoar[!

Iau neveste tinerele,
Drag \i-e s[te u\i la ele;
O s[aib[to\i un rost —
Numai eu r[m`n ce-am fost:

Tot fl[c[u, s[joc la hori,
Nici g`nde=ti ca s[m[-nsori!
S[m[-nsor vreau =i eu, tat[,
C[musta\ a mi-e-nfirat[!

Mo= Novac la el prive=te,
+i pe sub must[\i z`mbe=te:

— De-nsurat }i este dor?
Cam devreme, Gruie-or!

St[i la vatra p[rinteasc[,
Must[cioara s[-i mai creasc[!
Focul t[u... mi-aduce-aminte
Anii mei de mai-nainte.

C`nd eram ca tine, zor
+i pe mine, s[m[-nsor!
Hei, dar c`te-am p[timit,
Visul p`n' mi s-a-implinit!

Basmul cu-nsuratul meu,
Poate, spusu-vi-l-am eu.
Vre\i s[vi-l mai spui, nepo\i?
— S[ni-l spui! gr[ir[to\i.

Mo= Novac printr-un tu=it,
Glasul =i l-a potrivit,
A oftat — =i dup-acestea
+i-a-nceput a=a povestea:

* * *

— C`nd eram ca Gruie-al meu,
Tata — ierte-l Dumnezeu! —
M-a trimis la oi, p[stor,
}n desi=ul codrilor.

Eu, pornit-am, =i-am umblat
Prin cel codru-ntunecat,

Turma din-napoi m`n`nd:
Nu o zi... ci trei la r`nd.

Ziua-a patra — cald, cuptor —
Ziua S`nz`ienelor,
C`nd]ntr-un br[det m-afund,
Dau,]n mun`i, de-un lac rotund.

Sub un brad pe mal =ezui.
Lacul limpede-alb]strui
Oglindea-n ad`ncul lui
Brazii, bolta cerului.

— A, zic, m`ndr[sc]ld[toare!
+i uit`ndu-m[-nspre soare,
Ce v[d?... bolta str[lucind,
Z`ne trei, din cer viind.

Din n[]ime, tot mai jos,
Coborau]n zbor frumos.
+i pe \[rm sosite, iac[!
Sub un paltin... se dezbrac[.

Las[pe verdea\ a-n floare
+i rochi\ e =i-aripioare;
+i s-arunc[-n lac, viteze,
Toate trei, s[se-mb]ieze.

Ca un =arpe m-am t`r`t!
Sub o tuf[]stam v`r`t,
Neclintit priveam la ele...
M`ndre ce erau, tustrele!

A= fi vrut... un veac s[stau,
S[m[uit cum se jucau,
Vesele, ca trei copii,
Jos]n undele-argintii.

Iar din toate, mai cu seam[
Una, mijlocia... mam[!
Ce chip! Ce ochi plini de foc!
Drag[mi-a c[zut pe loc.

“Ah, s[am a=a so\ie!...
Cum s-o fac, a mea s[fie?...
Cum s[m[cunun cu ea?...
Mor de nu va fi a mea.”

Dar din ap[cele z`ne,
Ies, habar nu au de mine;
+i-mbr[c`ndu-se cu zorul,
Iar spre nalturi]=i iau zborul.

Eu, pe \[rm r[mas-am mut...
“Doamne! ce e de f[cut!”
Cu aceste vorbe-n g`nd,
Hai la mama, l[cr[m`nd.

Mama, c`nd de mine dete,
Tres[ri: — Olio, b[iete!
Ce-ai p[\it de vii acas[
Astfel cu nepus[mas[?

Drumurile, st`ncile,
Ruptu-\i-au opincile?

Sau, prin mun\i, lighioile
 }i m`ncar[oile?

Eu i-am spus durerea grea,
 Care inima-mi rodea:
 Toate i le-am]n=irat,
 Tocmai cum s-au]nt`mplat.

D`nsa m[privi miloas[:
 — De!... pe z`na cea frumoas[
 Lesne-ai fi putut s-o iai,
 Dac-un pic de minte-aveai.

}ns[-acum — de \i-a picat
 Drag[cu adev[rat —
 +tii ce-i de f[cut, copile?
 S[a=tep\i un an de zile.

C[ci de S`nz`ieni, la var[,
 Z`nele veni-vor iar[;
 }n to\i anii vin]n zbor,
 S[se scalde-n lacul lor.

Tu, de seam-atuncea bag[,
 Z`na, care-\i este drag[,
 Aripile unde= i las[
 +i rochi\va de m[tas[...

Iar c`nd intr[s[se scalde,
 Fur[-i-le, p`n[-s calde,
 +-aripile, =i rochi\va,
 Apoi, fuga, fuguli\va,

S[le-aduci]ncoa' la mine!
Ea... veni-va dup[tine,
Zise maic[-mea, din grai...
Eu, mai tare m[-ntristai:

— O, c[n-am fost mai de=tept!
Cum s[stau un an s-a=tept?...
C` t am pl`ns oft`nd din greu,
+tie numai Dumnezeu!

— Dar poftim, nepo\i, cumna\i,
Prin pahare mai turna\i!...
Hai noroc! Povestea mea
E la jum[tate-abia.

C~NTUL II

Aripile z`nei

Oaspe\ii mai beau =i tac,
To\i cu ochii la Novac.
El de=eart[un pahar,
Apoi prinde-a spune iar;

— }n sf`r=it, dorita zi,
Dup-un an de chin sosi.
Eu, din zori, la S`nziene,
Stam dosit]n buruiene.

+i spre miezul zilei, iat[,
Z`nele c[se arat[!

Vin din ceruri f[r[nori
Iar spre malul plin de flori.

Vai, cum inima-mi b[tea!
S`ngele cum]mi fierbea!
De-ast[dat[, am urmat
Chiar cum maica m-a-nv[at.

Mi-o p`ndii pe cea dorit[,
C`nd se dezbr[ca zorit[:
Aripile unde=-i las[,
+i rochi\va de m[tas[.

+i c`nd a intrat]n lac:
“St[i c[-i viu acum de hac!”
M[t`r`i]ncet pe br`nci
Printre ierburi, printre st`nci.

M-am t`r`t, t`r`t, =erpe=te,
+-aruncatu-m-am lupe=te:
Pe-o rochi\[lucitoare
+i pe dou[aripioare.

Fuga c[tre cas-apoi!
Iar c`nd m[uitai napoi
Cine m[-nsolvea spre cas[?
Dintre z`ne, cea aleas[!

Alerga pe urma mea,
Despoiat[, vai de ea;
O-nveleau,]n loc de straie,
Doar cosi\ele-i b[laie.

— D[-mi, te rog, se milogea
Aripile, rochia mea,
Drag[ciob[nel Novac,
D[-mi-le, ca s[m[-mbrac!

Celelalte se-mbr[car[
+i-n v[zduh de mult zburar[.
Iar eu... goal[, prin p[duri!...
Ce-avu=i, hainele s[-mi furi!?

A=! eu prin desi= fugeam,
Parc[nici n-o auzeam;
Ea=i iu\i atuncea pasul,
+i-i suna mai dulce glasul:

— Uit[-te ni\el]ncoace!
Fugi? F[ptura mea nu-\i place?
Nu fugi de mine-a=a,
St[i]n loc, s[-\i spun ceva!

N-auzi, m`ndrule fl[c[u?...
St[i! c[n-o s[-\i par[r[u!
T`n[r, cum eram, crezui.
M[-ntorsei, =i-n loc st[tui.

Ea sose=te-mbujorat[,
+i cu farmecu-i m[-mbat[.
M-a f[cut s[nu =tiu bine
Unde sunt =i ce-i cu mine.

Mi-a luat din m`ini rochi\va
+i-a-mbr[cat-o, t`lh[riv\!

Aripile argintate
+i le-a prins u=or la spate.

+i=i lu[spre nalturi zborul!
Iar eu, lesne crez[torul,
Am r[mas cu ochii-n sus,
De pe lume parc[dus.

.
Mama, c`nd ji povestii
+i-ast[dat[, ce p[ui,
M[cert[: — Vai, drag[, prost
+i nechibzuit ce-ai fost!

Acum trebuie, copile,
Iar s-a=tep\i un an de zile.
Dar de ast[zi]nainte
Vezi, s[fii mai treaz la minte!

Z`na, orice vorbe bune,
C`te viclenii \i-ar spune,
Tu s[nu te mai opre=ti,
Doar din gur[s[-i gr[ie=ti:

— Da, iubito, rochia ta.
Aripile \i-le-oi da!
S[le-mbraci la cununie.
C`nd vei fi a mea so\ie!

Anul urm[tor, am fost
Mai cu minte, nu fui prost.
Z`nele venit-au iar[,
Lacu-n zbor]nconjurar[.

Dar pe nimeni n-au z[rit,
}n desi= eu stam pitit.
De rochi\ve dezbr[cate,
Iar }n lac intrat-au toate.

Eu, din nou, pe cea b[laie,
Am l[sat-o f[r' de straie.
M-a rugat =i-acum ea, biata.
— D[-mi-le! zicea =ireata.

D[-mi ve=mintele, Novac!
+tii c[ochii t[i]mi plac?
Ce fugi, m`ndrule voinic?
St[i s[mai vorbim un pic!

Geaba! Eu fugeam nainte
Surd la orice rug[minte.
Doar din gur[i-am strigat,
Dup-al maicii mele sfat:

— Da, iubito! rochia ta,
Aripile \i le-oi da
S[le-mbraci la cununie,
C`nd vei fi a mea so\ie!

Ea-mi r[spunse-atuncea: — Bine!
Am s[m[cunun cu tine,
Numai... ad[-mi-le-ndat[,
Ca s[nu stau despoiat[!

“A=!” g`ndeam. “Te =tiu eu, las[!”
+i-alergat-am p`n' acas[.

Nu intrai pe u=[bine,
Hop, =i z`na dup[mine.

Mama iute u=a-ncuie,
+i-o l[di\ ea descuie;
Bag[repede-n l[di\
+i-aripioare, =i rochi\.

Lada-n urm-o-ncuie bine,
Cheia-n m`na ei o \ine.
Iar[z`na, draga mea,
Suspina =i se jelea.

Mama-n grab-apoi s-a dus,
M`ndre haine i-a adus;
A-mbr[cat-o-n rochie-aleas[,
Ca pe-o t`n[r[mireas[.

+i de nunt[ne g[tir[m,
Lume la osp[\ pof[tir[m.
Oaspe\i mul\i s-au adunat,
La biseric-am plecat.

Preotul ne cununa,
Iar mireasa mea ofta.
Dup[cununie-acas[,
Ne-a=tepta bogat[mas[.

Cu m`nc[ri =i cu fripturi,
Cu alese b[uturi:
Precum este din b[tr`ni
Obiceiul la rom`ni;

+i cum veci de veci va fi,
C` t rom`nii vor tr[i].
De la mas[, to`i la joc!
Hora se-nv`rtea cu foc.

Iar[na=ul, c[tre mine:
— St[i s[-i joc mireasa, fine.
Ea, c`nd vorba-i auzi:
— He, n[=icule! gr[i,

S[m[vezi cum a= juca,
Dac[dumnealui mi-ar da
Lucitoarea mea rochi\[\n
+i-aripile din l[di\[\n!

A= s[lta ca fulgu-n v`nt,
Tot pe sus de la p[m`nt;
Prin v[zduh m-a= face roat[,
S[se mire lumea toat[!

— I-auzi! na=u-meu]mi zice,
D[-i rochi`a, m[i voinice;
Aripile d[-le-ncoace:
S-o vedem cum o s[joace!

Printr-un semn]n loc de grai,
Eu pe mama o-ntrebai:

“Ce-ar fi dac[i le-a= da?”
Ea din ochi]mi zise: ba!
La n[=icu-atunci privii:
— S[m[ier`i! vezi... n-o prea =tii!

C`nd cu aripi s-o vedea,
Crezi c[are s[mai stea?

Nu-i e g`ndul la jucat,
Na=ule, ci la zburat!
Na=u-n`eleg`nd: — Hai, z`n[!
Mi-o lu[frumos de m`n[.

O-nv`rti u=or]n joc:
— Mul]i ani ferici]i! Noroc!
+i at`ta veselie,
Nu =tiu c`nd o s[mai fie.

Am nuntit, juc`nd =i b`nd,
Zile-ntregi vreo trei la r`nd.
Dup[nunt[, m`ndra mea,
Sup[rat[, se codea.

Dar cu-ncetul s-a-mbl`nzit,
Tot mai mult ea m-a-ndr[git.
}i p[rea pe urm[bine
C[s-a cununat cu mine.

Cam cu vorbele acestea
}=i sf`r=i Novac povestea.
Dup-aceea =i-a-ndreptat
Graiul c[tr-al s[u b[iat:

— Uite-o, z`na cea m[rea\
E-ntre noi aci de fa\
Este mama ta iubit[,
Azi, de ani =i ea-i albit[.

Totu=i, chiar la b[tr`ne\`e,
 Vezi ce-a fost]n tinere\`e
 Astfel, Gruio, f[tul meu,
 M[-nsurai pe vremuri eu!

Dar eram pe-atunci, vezi bine
 Mai b[rbat ceva ca tine.
 Ast[zi, tu, e-ti de-nsurat?
 C`nd =i fetele te bat!

C~NTUL III

]n pe\it

Gruia =i mai sup[rat,
 De la mas[s-a sculat:
 — Nu cred eu c[e vreo fat[
 S[m[poat[bate, tat[!

Sunt voinic de-acum,]n stare
 S[m[-nsor... cu ori=icare!
 — Da?]i zise tat[l s[u,
 Bine dar[, f[tul meu,

Mi te-nsor, dac[te duci,
 Nor[-n cas[s[-mi aduci
 Pe cea fat[de p[g`n,
 De s[lbatec mo= b[tr`n,

Care-n codru st[, pe maluri
 Biciuite-n veci de valuri,

Colo l`ng[-albastra mare,
Unde soarele r[sare.

Du-te, dragul meu, g[se=te-o
+i de \i-o pl[cea, pe\e=te-o;
Ad-o-ncoace nor[mie,
So\ioar[scump[\ie!

Mult pe g`nduri n-a mai stat,
Gruia-n grajd a alergat,
+i din grajd pe loc =i-a scos
Roibul sprinten =i frumos.

M`ndr[=ea i-a pus =i fr`u,
Sabie =i-a ncins la br`u,
+i pe roib]n =ea s[ri.
Roibu-n zbor la drum porni.

Dou[zile, Gruior
Merse cu-al s[u =oim]n zbor,
Str[inat de plaiul \[rii,
P`n` s[dea de \[rmul m[rii.

+i pe \[rmul m[rii, iat[,
D[cu ochii =i de fat[.
O g[se=te adormit[
Sub o tuf[de r[chit[.

De departe cum o vede,
Jos din =ea el se repede;
Pripone=te de un par
Pe frumosul s[u fugar.

Drept la fat[-apoi coboar];
Dar privind-o, se-nfioar[,
St[o clip[-ncremenit,
Mintea-n loc i s-a oprit.

“S-o trezesc? S[n-o trezesc?...
Dac[plec =i n-o pe\esc,
Tata... =tiu eu ce-o g`ndi?
S-o trezesc?! Ce-o fi, o fi!”

Astfel chibzuind feciorul,
O-mbolde-te cu piciorul:
— Scoal[, h[i! N-auzi odat[?
Am cu tine-o vorb[, fat[!

Ea din somnu-i se treze=te,
Casc[-o dat[, se lunge=te;
Prinde-apoi a se scula.
Doamne! groaznic[era!

Nalt[la statur[, munte,
De vreo dou[palme-n frunte,
+apte palme-n piept de lat[.
Capul claie negreblat[.

M`inile-i, b`rni groase, tari,
Unghiile-i, seceri mari,
Doi bu=teni picioarele,
Din\ii — c`t cosoarele.

Ochii, talgere-afundate,
Buzele-i, os`nze late;

Fa\va ei, ca un t[ciune.
}n sf`r=it... o ur`ciune

Cum pe-aceast[lume nu e
Limb[-n stare s[o spuie!
+i nici minte omeneasc[
Nu-i ca s[=i-o-nchipuiasc[!

Gruia sta =i se g`ndea:
“Asta-i deci ursita mea?
Asta-i vas[zic[fata
Care mi-a ales-o tata?

C`nd a= duce-o eu acas[
Pe aceasta drept mireas[,
Boi =i vaci de sperietur[,
Ne-ar fugi din b[t[tur[!”

Fata s-a uitat la el,
+i-i gr[i: — Ei, voinicel,
Haide, spune, ce dore=ti?
| i-e ur`t s[mai tr[ie=ti?

Cau\i moartea, vai de tine?
Cum vrei s[te lup\i cu mine?
Piept la piept ne m[sur[m,
Ori }n s[bii ne-ncerc[m?

Gruia zise: — Piept la piept
S[lupt[m, c[e mai drept!
+i cerc[s-o biruiasc[.
N-a putut nici s-o clinteasc[!

Fata fruntea =i-a-ncruntat,
M`neci largi a suflecat:
— S[te \ii, bre, voinice=te,
C[eu te apuc fete=te!

+i c`nd l-a-nh[\at semea\
+i l-a str`ns o dat[-n bra\
Oasele-i trosneau]n spate,
Ca un sac cu nuci uscate.

Sus apoi f[c`ndu-i v`nt,
}l izbe=te de p[m`nt;
+i, cu spada ridicat[,
D[s[-i taie capu-ndat[.

Gruia se-n[l\ gr[bit,
+i din gur-a gl[suit:
— St[i oleac[, te opre=te,
Calul mi se pr[p[de=te!

N-a b[ut defel pe drum,
S[-l ad[p o `r-acum!
+i lupt[m, de vrei tu, iar[,
P`n[c`nd s-o face sear[!

Sluta l-a crezut. El sare
Pe-al s[u roib, cu grab[mare
Uit[-a-l dezlega de par,
+i-i d[pinteni: — Hi, fugar!

Bietul cal,]mpintenat,
V`nt pe dat[=i-a luat;

Se smuci ca un netot,
+i fugi... cu par cu tot.

* * *

Mo= Novac, In ast[vreme,
}ncepu a se cam teme;
Pace-acas[nu=+i afla,
Pe j[ratec parc[sta.

— “Doamne! ce m-a= face oare,
Se g`ndea cu-ngrijorare,
Dac-a lumii ur`ciune
Pe b[iat mi l-ar r[pune?

C`+i voinici ca d`nsul, ea
N-a r[pus cu m`na-i grea!
St[i c[viu, copilul meu,
S[te scap, de-i da de greu!”

+i-a plecat pe-un bidiviu,
+i el, dup[scumpu-i fiu.
Alegase cale lung[,
F[r' s[poat[s[-l ajung[.

C`nd deodat[-l vede-n zare
Cum venea pe roib c[lare.
Roibul lui venea turbat,
El pe roib, Insp[im`ntat.

Nu-l putu din goan-opri,
Doar pe c`nd zbura-i gr[i:

— Hei! alergî s[biruie=ti,
Gruio! sau s[te-ndose=ti?

El, de tare ce fugea,
S-a oprit abia, abia:
— Alei, tat[, ce-ai f[cut?
Joc de mine \i-ai b[tut!?

Nu e fat[s-o pe\e=ti,
Ci s[fugi c`nd o-nt`lne=ti.
Dac[toate-ar fi a=a,
Dracu s-ar mai]nsura!

M-ai trimes ca s[m[-nsori?
Sau cu g`nd s[m[omori?
Auzind, Novac z`mbi,
+i din gur[gl[sui:

— Vezi c[nu e=ti de-nsurat?
Vezi c[fetele te bat?
Vino s[te ui\i la tata
Cum se va lupta cu fata!

Am`ndoi apoi pornesc
+i pe fat[o g[sesc
Iar la locu-i, adormit[,
Sub cea tuf[de r[chit[.

— He, Novac o ia la zor,
}mboldind-o c-un picior,
De s-a dus de =apte pa=i:
— Cu fl[c[ul te lupta=!...

Scoal[=i te lupt[, fat[,
 +i cu-mb[tr` nitu-i tat[!
 Ea se scoal[: — A, Novace!
 Lumea asta nu-\\i mai place?

Moarte vrei =i dumneata?
 Cum voie=ti a te lupta?
 Piept la piept vrei, voinice=te?
 Sau cu spada? Hai! vorbe=te!

— Piept la piept! gr[i Novac.
 Mie lupte drepte-mi plac!
 Vorba el nici n-o sf` r=i,
 Sluta lumii =i s[ri.

Str`nsu-l-a de subsuori
 De-i curgeau pe-obraji sudori:
 +i, c` t pumnul rotunjit,
 Din cap ochii i-au ie=it!

Gruia, palo=ul =i-a scos!
 S-o loveasc[m`nios.
 Dar b[tr`nul l-a certat:
 — St[i, Gruil[, nemi=cat!

Bag[-\\i palo=ul]n teac[!
 Team[\\i-e c-o s[m[-ntreac[?
 N-am venit eu s-o tulesc,
 Ci-am venit s[biruiesc!

Olio! fat[de p[g`n,
 De s[lbatec mo= b[tr`n!

Prinsu-m-ai tu muiere=te;
S[te prind eu b[rb[te=te!

S[-\i ar[t la b[tr`ne\e,
Cine-am fost]n tinere\e!
Dau apoi s[se tr`nteasc[,
Nu pot nici s[se clinteasc[.

Ea st[dreapt[, el se \ine.
— D[-nt`i dumneata, b[tr`ne!
— Las[! grija nu-mi purta,
M`ndro! d[-nt`i dumneata.

+i c`nd l-a-nh[\at p[g`na,
L-a s[ltat]n sus cu m`na,
+i-n p[m`nt, dintr-un s[ltat,
P`n[-n br`u l-a cufundat.

— Alei, fie-\i fiar[muma
Asta \i-e puterea, numa?
Strig[-nt[r`tat Novac
St[i s[vezi, eu, ce-o s[-\i fac!

Geme-apoi, se opinte=te,
Din p[m`nt se =erpuie=te;
+i c`nd o cuprinde-o dat[,
O ridic[sus pe fat[.

Iar de sus, f[c`ndu=-i v`nt,
O porne=te spre p[m`nt.
+i-n p[m`nt, aproape-ntreag[,
P`n`la sub\iori o bag[.

— Na! p[m`ntul s[te-nghit[!
 Du-te, iazm¹-afurisit[,
 Unde arde pururi focul,
 C[ci acolo-^i este locul!

Apoi sabia ridic[,
 D[, =i capul fetei pic[;
 +i-nspre Gruia, lovitura
 }l rostogoli de-a dura.

El, c`nd l-a v[zut viind,
 +i din limb[fle=c[ind,
 +i din din\i scr`=nind, s-a dat
 }napoi]nsp[im`ntat.

— St[i! gr[i r`z`nd Novac,
 Ce te speria=i de-un fleac?
 Capul doar veni spre tine,
 Trupul —]ngropat e bine!

+i-au pornit spre-al \[rii plai.
 Iar pe drum, Novac, din grai:
 — Ei, e=ti, Gruio, de-nsurat,
 C`nd =i fetele te bat?

¹ *Iazm*[: (în basme) ar[tare ur`t[=i rea.

C~NTUL IV

La arat

Sus]n deal, la cr`=ma Stanii,
Unde-=i beau drume\ii banii,
+ade Gruia, bea vin rece,
+i cu l[utari petrece.

Mama lui de veste-a prins
+i la el alearg[-ntins:
— Gruio, Gruio, f[tul meu,
Ce faci, pentru Dumnezeu?

Ieri, la lupt[mi-ai plecat,
+i cu turcii te-ai luptat.
Prea e-ti t`n[r, nu ai anii,
S[te lup\i tu cu du=manii!

Azi, de-acas[, iar pleca=i,
Cr`=ma, cr`=ma o-nfunda=i!
Spada, vinul, Gruio mam[,
Capul \i-or m`nca, mi-e team[.

Haide, fiul meu iubit,
Nu e timp de chefuit!
Vremea de arat i-acu:
Scoal[=i la t`rg te du.

Vinde-\i calul pe doi boi,
Armele pe al\ii doi,

Mai avem acas[doi:
Ie=i la plug cu =ase boi!

Gruia cr`=ma p[r[se=te,
Repede la t`rg porne=te.
Vinde calul pe doi boi,
Armele pe al\ii doi.

Numai sabia =i-o las[!
Vine-apoi din t`rg acas[:
— Uite, mam[, boi pe-ales;
La arat cu cine ies?

— Du-te, zice maic[-sa,
Cu Voichi\va, sora ta!
Gruia plugul =i-l g[te=te,
+i cu soru-sa porne=te.

Ies]n \arin-am`ndoi
La arat, cu =ase boi.
Ar[p`n' l-amiazi, muncesc,
Iar de-amiaz[=ed, pr`nzesc.

Dup[ce vrun ceas =ezur[,
Iar pe munc[s-a=ternur[.
Dar Voichi\va st[deodat[
Locului, =i-n zare cat[:

— Alei, Gruio fr[\ior,
Vezi colo cel negru nor?
D[din brazd[boii-afar[,
Vine ploaie... =i e sear[!

— Soro, da copil[e=ti!
Nu-i nor ceea ce z[re=ti,
Nu e nor, sunt turci p[g`ni,
Ce au ur[pe rom`ni.

Vin mul\ime, Sf`ntu-i bat[!
Chiar pe mine ei m[cat[!
C[ci dintr-]n=ii, ieri, pe plai,
Sute la p[m`nt culcai!

Bine vorba n-a sf`r=it,
Turcii iat[-i c-au sosit:
C`t[frunz[-n codru des,
C`t[iarb[e pe =es.

— M[i cu plugul! te-am ruga,
Spune, n-a trecut cumva,
N-a trecut p-aicea oare
Gruie-al lui Novac c[lare?

— He, ba cum nu, turcilor!
Pe fugarul s[u]n zbor,
Nu de mult, cu capul sus,
Ca un v`nt, a=a s-a dus

}ncolo spre cr`=ma Stanii
Unde=] beau drume\ii banii.
Acolo el bea vin rece
+i cu l[utari petrece.

Turcii-ndat[ce-auzir[,
}ntr-acolo to\i pornir[.

Dar un turc micu\ de stat,
Gros]n ceaf[, le-a strigat:

— Turcilor nechibzui\!
Unde merge\i? Ce fugi\i?
{ sta-i Gruia! Pune\i, fra\i,
Iute m`na =i-l lega\i.

Turcii s-au]napoiat
+i pe Gruia l-au legat,
C-o fr`nghie de m[tase
}mpletit[-n cinci sau =ase.

Iar din grai, cel turcule\
}i gr[i apoi seme\
— Alelei, pui de Novac,
Moartea cum vrei s[\i-o fac?

S[te tai cu spada-n lung?
Ori cu lancea s[te-mpung?
S[te fac]n fl[c[ri scrum?
Sau c-un =treang s[te sugrum?

— Turcilor, boierilor!
Gruia le r[spunse lor,
Da\i-mi moartea ce-o vroi\i.
Doar o m`n[-mi slobozi\i:

Ca s-o bag]n p[l[rie,
S[scot foaie de h`rtie.
Ca s-o bag ici sub pulpan[,
S[scot c[limar[, pan[.

S[trimet m[icu\ei carte,
 Ca s[=tie de departe,
 C[pe m`n[v-am picat,
 +i c[m[d[dui legat.

Ca s[nu m-a=tepte, biata,
 }n zadar, cu masa gata
 +i cu pat de odihnit!
 Turcii stat-au, s-au g`ndit.

M`na st`ng[-i slobozir[.
 (M`na dreapt[nu-ndr[znir[!]
 El, v[z`nd, se bucura:
 C[ci de fel... st`ngaci era.

N-a dus m`na-n p[l]rie
 Dup[foaie de h`rtie;
 Nici n-a scos de sub pulpan[
 Gruia, c[limar[, pan[.

Ci-nspre =old el m`na=-i duse
 +i pe s[bioar-o puse.
 Scoase sabie-ascu\it[,
 La t[i= ca otr[vit[.

+i s[ri la turci cu ea.
 Doamne! cum]i mai t[jia!
 Cum pe =es plugarii, vara,
 Taie gr`ul =i secara.

P`n[la apus de soare,
 N-a r[mas turc]n picioare.

Doar pe unul l-a iertat,
De dus veste la-mp[rat.

Gruia la Voichi\va cat[:
— Ia vezi, surioaro fat[,
D[din brazd[boii-afar[,
S[plec[m de-acum, c[-i sear[.

Am arat, am sem[nat,
+i s-a copt, =i-am secerat.
Fata strig[: — H[is, boi =as[!
+i mi-o iau voio=i spre cas[.

Iar[turcii... stau prin gropi,
R[sturna\i ca ni=te snopi,
+i-ncin=i m`ndru, voinico=ii,
Pe la g`t cu br`ne ro=ii.

C~NTUL V

T[tarul

Foc, p`rjol din nou prin \ar[
N[v[lit-au turcii iar[.
Cine lupt[, s[-i goneasc[
De pe brazda rom`neasc[?

Mo= Novac, rom`n de vi\[,
Cu nepotul s[u, cu Ni\[,
+i cu-al s[u voinic fecior,
Cu viteazul Gru=or.

Pe un arm[sar spumat
Prad[de la turci luat,
Gruia vine-n goana mare.
M[-sa-n prag de g`t]i sare:

— Bine, Gruio, f[tul meu,
C[te-aduse Dumnezeu!
Mi te-aduse doar pe tine?
Tat[l t[u, Novac, nu vine?

— Nu! La Dun[rea cea lat[
Lupta-i]nc[ne-ncheiat[;
Mai avem cu oastea turc[,
Bat-o sfin\ii, mult de furc[!

M[trimise doar pe mine,
S[v[spun c[el e bine;
S[-i mai duc de-aici vreo veste.
Dar[sora-mi... unde este?

Mam[! Cum? Tu nu-mi r[spunzi!
Ochii pl`n=i de ce-i ascunzi?
+i prin sat de ce tot jale,
Pl`ns am]nt`lnit]n cale?

Ea oft[cu-am[r]ciune:
— Of, b[ietel! c`nd]i-oi spune,
Peste noi, de c`nd v-a]i dus,
Ce blestem c[zu de sus!

Ne trezir[m c-un t[ar, —
Frate bun cu hanul chiar,

Cu-al t[arilor st[p`n —
 }nso\it de-alai p[g`n,

A f[cut aici popas,
 La v[taf]n gazd-a tras.
 Ne-ntrecut el e-n putere
 +-orice vrea, cu sila cere:

De la fiecare cas[,
 C`te-un junc =i-o junc[gras[!
 Ba mai ia, pe zi, din sat:
 Dou[bu\i de vin curat.

P`ine alb[— trei cuptoare —
 +i de soa\o fat[mare!
 Unde vede c`te-o fat[,
 St[prelung — =i-n ochii-i cat[.

Apoi, grabnic, dac[-i place.
 Prin v[taf pe\itu-i face.
 Iar pe care-o ia so\ie,
 Dus[este, pe vecie!

Seara e mireas[fata,
 P`n' la ziu[-i moart[, gata.
 Azi? vai, m[-nfioar[g`ndul!
 +tii tu cui]i vine r`ndul?

Sorei tale!... A v[zut-o
 Pe Voichi\... =i-a pl[cut-o!
 +i-o a=teapt[, ca s[-i fie
 Ast[-sear[, lui, so\ie!

Iat-o, din n[untru vine,
}necat[de suspine.
Vezi? abia mai poate pl`nge!
Gruia-n bra\ e sora=-i str`nge.

St[oleac[, se g`nde=te;
Lini=tit apoi gr[ie=te:
— Las[, mam[, nu ofta,
Soro, nu mai l[cr[ma!

Cere-o fat[el pe sear[?
Sta\i c[n-are s[mai cear[!
Am s[-i duc eu lui so\ie.
S[-l]nsor azi... pe vecie!

Uite-o soa\ a lui frumoas[!
Ast[sabie lucioas[.
— Vai, copile! ce g`nde=ti?
C[-i putea s[-l biruie=ti?!

Nici opt oameni nu l-ar bate,
C[-i de nou[palme-n spate!
Nu l-ar birui, nici sute.
Trupul lui parc[-i o bute.

M`inile-i sunt putineie,
Degetele lui... resteie!
— Las[, fie c`t un munte,
+i cu stea s[fie-n frunte!

Soro! ia din b[t[tur[
Calul meu cu coama sur[;

Obosit e de-alergare,
Ast[zi n-a v[zut m`ncare.

Du-l]n grajd, s[-l]ngrije=ti,
Cu ov[s s[mi-l hr[ne=ti.
Iar tu, mam[, scoate-mi iute
Hainele cu fir cusute!

Sora sa de cal v[zu,
M[-sa hainele-i d[du.
Se-mbr[c[de s[rb[toare,
}n ve=minte lucitoare.

Sabia =i-o ascu\i
+i la br`u o potrivii.
}i lu[=i buzduganul
F[urit, acum e anul...

Greu de-o sut[de ocale,
Drag tovar[= pentru cale.
+i s[ri pe cal]n =ea:
— Nu jeli, m[icu\ a mea,

S[r[m`i la chip senin[,
Ca o zi de soare plin[!
+i tu vesel[, Voichi\[,
Ca-n gr[din-o garofi\!

Iar tu, =oim ce spinteci nori,
S[te v[d cum ai s[zbori,
C`nd d-un foc eu ard]n s`n:
S[r[pui... cap de p[g`n.

Calul, coam[r[sucit[,
Bate-o dat[din copit[;
+i-unde-o ia la drum, spre sat.
Ca un =oim]naripat!

De la scar-abia pornit,
Iat[-l pe voinic sosit
Unde g`ndul s[u]l poart[,
Colo, la v[taf]n poart[.

De pe cal s-arunc[jos,
}i croie=te m`nios
Printre leota p[g`n[,
Drum — cu buzduganu-n m`n[.

Intr[la t[ta[r]n cas[.
El m`nca =i bea la mas[:
— Bine te-am g[sit, t[ta[re!
De la loc t[ta[rul sare:

— Cine e=ti tu, m[i cre=tine?
Ce v`nt te-a adus la mine?
— Gruie-al lui Novac m[cheam[.
Fat[\i-am adus, de seam[!

— Gruie-al lui Novac? A-ha!
Mi-ai adus pe sora ta?
Ast[-sear[da, so'ie
Chiar pe ea o vroil S[vie!

— Nu pe ea! |i-aduc mireas[
Mai dr[gu\[, mai aleas[.

C`nd te-o s[ruta o dat[,
Nu-i mai cere alt[fat[!

— Unde-i, care-i, m[i rom`ne?

— Ici, la mine-n br`u, p[g`ne,
Uite-o, zvelt ce-i e trup=orul!
+tiu c-o s[-i aline dorul!

— Ce? t[tarul a strigat,
D`ndu-se-napoi turbat.
Nu ai min\ile-n cap toate?
Apoi sabia =i-o scoate.

Dar nici Gruia-n loc nu stete,
Una doar cu spada-i dete:
Capul de p[g`n pocit
Jos c[zu ca =i tr[snit.

Ceialal\i t[tari de-afar[,
To\i la fug[o luar[.
Gruia-i vede, pace n-are,
Hai pe =oim din nou c[lare.

Dup[ei la fug-o-mpunge,
}i gone=te p`n' i-ajunge;
+i pe care unde-l prinde,
De g`t capu i-l desprinde.

Viu pe unu doar ll las[,
Ca s[duc[veste-acas[,
Peste Nistru-n \ara lor,
Hanului t[tarilor.

M`ndru-n urm[la privire
 Cum e soarele-n lucire,
 El la sor[-ntorsu-s-a
 +i la m[iculi\sa:

— F[-\i, tihnit[, soro, cruce,
 Nici o grij[nu mai duce!
 Fii voioas[, drag[mam[,
 De t[ar s[nu ai team[!

}i dusei — spre dezmiardare
 O mireas[m`ndr[— care
 Numai dintr-un s[rutat,
 Capul jos i l-a zburat.

C~NTUL VI

}n / arigrad

Colo-n | arigradul mare
 Iat[vin, din dep[rtare,
 Trei sp[to=i voinici drume\i..
 Uli\ele bat, seme\i.

Prin ora=ul p[g`nesc
 Toat[ziua hoin[resc.
 Iar pe la sfin\it de soare,
 Unde trag, m[i fr[\ioare?

Trag to\i trei, s[chefuiasc[
 Drept la cr`=ma-mp[r[teasc[.

Urc[treptele-n pridvor
Intr[, ca la vatra lor.

+ed pe scaune, se-ntind,
Trei p[re\i]ntregi cuprind.
Bat cu pumnul tare-n mas[:
— Hei, Ani\ [cr`=m[reas[!

Cr`=m[ri\ a vine-n grab[:
— Ce pofti\i, drume\i?]ntreab[
— Vin, cu vadra, s[ne dai,
Bun! din cel mai bun ce ai!

Ana-n pivni\ [coboar[,
Vin, cu vadra, le m[soar[:
Le aduce-n graba mare
Vin din cel mai bun ce are.

Toat[noaptea beau drume\ii
P`n[-n faptul dimine\ii;
Dau pe g`t vro nou[vas[,
F[r-a pune-un ban pe mas[.

C`nd la ziu[-=i cere banii,
Unu-i trage-o palm[Anii:
— Vin vechi, bun, s[ne mai dai!
Grije tu de bani s[n-ai!

Ana-n pivni\ [se duce,
Vin cu vadra iar le-aduce.
Scumpe haine-apoi]mbrac[,
Iute la-mp[ratul pleac[.

— }n[\\atule-mp[rate,
Deie-\\i Cel Sf`nt s[n[tate!
Azi cu lacr[mi viu s[-\\i spui:
Nu =tii peste ce d[dui...

Trei voinici cu m`ndre plete,
Na\\i]n trup =i la\\i]n spete,
Ieri c`nd soarele-apunea,
Au intrat]n cr`=ma mea.

Toat[noaptea mi-au b[ut,
Ziu[p`n[s-a f[cut;
Au golit vro nou[vas[,
Nu mi-au pus un ban pe mas[.

C`nd de bani le-am pomenit,
Unu-o palm[mi-a c`rpit:
— Vin vechi, bun, s[ne mai dai,
Grije tu de bani s[n-ai!

}mp[ratul]ngrijat,
La Ani\\a s-a uitat:
— Ia s[-mi spui, ca-nf[\\i=are,
Ano, cum e fiecare?

— Unul bate-n c[runte\\e,
Cu stufoase, lungi muste\\e.
Unu-ncepe-acum s[-nchege
Sub muste\\e, barb[-n lege.

Unu-nfir[must[cioar[,
Alb, frumos ca o fecioar[!

Trei p[re]vi mi-au prins tustrei;
Tremuri c`nd te u[il]i la ei!

— He, =tii, Ano, ce s[] faci?
Du-te =i, de bani, s[] taci!
D[-le vin vechi, marmaziu¹,
Mestecat =i cu rachi.

{ I de bate-n c[runte]e,
Cu stufoase, lungi muste]e,
E Novac, pui de rom`n,
Tot viteaz, de=i-i b[tr`n!

{ I de-ncepe-acum s[-nchege
Sub muste]e barb[-n lege,
E nepotul lui Novac,
Ni\], pui=or de drac!

Cel ce-nfir[] must[]cioar[],
Alb, frumos, ca o fecioar[],
Este-al lui Novac fecior,
Gruia! spaima turcilor!

+tii tu c`t r[u] mi-au f[]cut?
Dumnezeu s[-i fi b[]tut!
Brazi at`ia-n codri nu-s,
C`i o=teni ei mi-au r[]pus!

¹ *Marmaziu* < *naramziu*: de culoarea naramzei (un soi de portocal), ro=u-portocaliu.

D[-le vin, p`n-or c[dea.
S[trimet o=tirea mea,
Ca s[-i lege cot la cot.
| i-oi pl[ti eu vinul tot!

Cr`=m[riva pleac[iute,
+i destup[alt[bute;
Le d[vin vechi, marmaziu,
Mestecat =i cu rachiu.

Ei tot beau. Apoi]=i las[
Capul, greu de somn, pe mas[.
Oastea turcilor, viteaz[,
P`n[-n cre=tet se-narmeaz[.

Iat[-i, vin o=tenii, zboar[,
Cr`=ma grabnic o-mpresoar[.
Dar n[untru a intra,
Nici un turc nu cuteza.

H[t, la urm[... unul scund,
Cu =alvarii rup\i]n fund —
Singur din o=tirea-ntreag[—
Intr[-n birt, pe Gruia-l leag[:

C-o fr`nghie de m[tase
Zdrav[n[-mpletit[-n =ase.
Gruia doar s-a-ntins o dat[,
+i s-a rupt fr`nghia toat[.

Iar pe turcu-ncremenit
Jos, c-o palm[, l-a tr`ntit.

}mprejur apoi prive=te:
 “Doamne! Gruia se g`nde=te,

Cum am adormit de tare!
 +i p[ianjeni — mi se pare —
 C`t dormii aci-n ne=tire,
 M-au legat cu multe fire...”

Pe fereastr[-n urm[cat[,
 Vede oaste adunat[.
 Nu gr[ie=te-o vorb[! pleac[,
 Scoate palo=ul din teac[.

+i cu palo=ul]n m`n[,
 Intr[-n oastea cea p[g`n[.
 Sar p[g`nii, s[-l omoare;
 El]ncepe s[-i doboare.

Pic[turcii de-a lui spad[,
 Ca =i iarba din livad[,
 C`nd rom`n voinic sose=te
 +i cu coasa-i o cose=te.

P`n[te-ai g`ndi cu g`ndul,
 I-a t[iat pe to\i de-a r`ndul,
 I-a f[cut c[pi\e, cl[i!
 Intr[-n cr`=m[-apoi l-ai s[i:

— He, Novace t[iculi\[,
 +i tu scumpe, vere Ni\[,
 Ia scula\i-v[... privi\i,
 C`t lucrai de c`nd dormi\i!

Ce de cl[i am ridicat!
Auzind, ei s-au sculat;
Merser[de se uitar[
Pe fereastr[-n larg afar[.

+i-mprejur, prin b[t[tur[,
+i pe uli\i c`nd v[zur[
Turci at`ia r[sturna\i,
Locului au stat mira\i.

Iar Novac s-a repezit,
L[cr[m`nd de fericit,
La feciorul s[u viteaz,
+i l-a s[rutat pe-obraz.

Dete-apoi cu pumnu-n mas[:
— Hei, Ani\[cr`=m[reas[,
Vino s[ne socotim,
Datoria s[-\i pl[tim!

.

Ana tremur`nd sose=te...
Iar Novac la ea prive=te,
S[get`nd-o cu privirea:
— Hoa\o! ne-ai voit pieirea?

Na! (+i c`nd cu spada-i lat[
D[nemilostiv o dat[:
Capul cr`=m[ri\ei cade)
Plata asta \i se cade!

Apoi v`r[spada-n teac[.
 +i ie=ind, voinicii pleac[
 Tot spre Dun[rea b[tr`n[,
 }nspre \ara cea rom`n[.

C~NTUL VII

Pr`nzul

Sus, acas[, la conac,
 N-are ce lucra Novac;
 Scoate grap[, scoate plug,
 Prinde patru boi la jug

Pleac[-n vale la arat,
 Colo, spre apus de sat.
 }n to\i anii el ara,
 Roade]ns[n-aduna.

Rodul ce pe c`mp cre=tea,
 C`nd s-a copt,]l]mp[r`ea
 La s[raci, ca s[tr[iasc[,
 Birurile s[-i pl[teasc[.

Trage brazde plugul bine;
 Da' de coarne cine-l \ine?
 Mo= Novac, Novac vestitul,
 C[-i deprins cu plug[ritul.

Dar[boii cine-i m`n[?
 Gruia, c-un bici lung]n m`n[.

Brazde-ad`nci, mereu, de drag,
Ei din zori cu plugul trag.

Ar[colo pe c`mpie,
Pr`nzu-a=teapt[s[le vie.
Dar s[vie pr`nzul, ba!
+i Novac se am[ra.

Ar[p`n[-n miez de zi,
Doar[pr`nzul va sosi;
Nu sose=te nici de-amiaz,
Lui Novac]i e necaz.

Dau nainte, m`n[, ar[,
P`n[colo cam spre sear[.
Nu-i pr`nz nici pe la chindie.
“Ha! dar asta ce s[fie?”

R[u Novac se nec[je=te,
Plugu-n brazd[=i-l opre=te.
Scosu=-i-a din jug pl[vanii,
Ce suflau abia, s[rmanii.

I-a m`nat colea, s[pasc[,
Foamea s[=i-o potoleasc[,
}n dumbrava cea t[cut[,
De un dulce v`nt b[tut[.

Iar[el cu fa\`a tras[,
Sub un fag b[tr`n se las[.
+ade r[zimat]n coate,
De fl[m`nd abia mai poate.

+i la deal spre-a sa ograd[
C`nd se uit[, ce s[vad[?
Nov[ceasa tot venea
Dinspre cas[, c`t putea.

Pe Novac al ei c[t`nd,
Tot de d`nsul]ntreb`nd.
Iat[-n urm[c[-l v[zu
+i: — Bun lucru! ea-i d[du.

— Vai! r[spunsu-i-a r[stit,
F[r[s[-i fi mul\umit,
So\ul ei, s[rind de jos,
De sub fagul r[muros.

Drag[soa\ Nov[ceas[,
Ce trebi ai avut pe-acas[,
Tu cu pr`nzul de-ai plecat
C`nd e-aproape de-nserat?

Ea la ochi n[frama=i pune:
— Of, Novace! c`nd \i-oi spune.
Ast[zi dup[ce-ai plecat,
Ce foc peste mine-a dat!

Turci voinici, ca ni-te zmei,
Zece! — Dare-ar moartea-n ei!
De pe cai desc[lecar[,
+i-n conac la noi intrar[.

De m`ncare mi-au cerut,
+i pe chef s-au a=ternut.

P`n-acum au tot cinstit,
P`n-acum au chefuit!

Iar[cheful c`nd sf`r=ir[,
C`nd pe cai din nou s[rir[:
Cel mai mare, mai temut,
+tii — t`lharul — ce-a f[cut?

A luat cu el]n =ea
Pe Voichi\ta ta =i-a mea,
+i la drum]n zbor cu ea
A pornit — pe-aci-ncolea.

A luat-o!... =i-a plecat,
Inima mi-a sf`=iat!
D-aia, scumpul meu b[rbat,
D-aia pr`nzu-a-nt`rziat!

Lui Novac, c`nd auzi,
Pr`nzul nu-i mai trebui:
— Alelei, t`lhari p[g`ni,
Alelei, feciori de c`ini!

De v-oi prinde-n m`na mea,
Zile nu ve\i mai avea!
Gruio, hai s[-nc[lec[m,
+i pe Voica s-o sc[p[m!

— Ba, t[icu\ule Novace,
Tu r[m`i la plug]n pace.
S[m[la=i pe mine numa;
Viu cu Voica eu, acuma!

— Bine, Gruio, pleac[, iute;
 S[i pe Roibul meu =i du-te!
 Roibul meu, de=i trecut,
 Dar la fug[-i ne-ntrecut.

D`nd prin fl[c[ri, d`nd prin ap[,
 El de cine fugi te scap[;
 +i cu el oric`nd ajungi
 Pe vr[jma=u-ce-l alungi!

Gruia, hai, spre sat]n sus,
 Drept acas[-n grajd s-a dus:
 — Vïno-ncoace, Roibule\,
 Ah, =oimanule iste\.

De-ai putea la b[tr`ne\e,
 Cum puteai la tinere\e!
 Calu-a nechezat voios:
 — Alei, Gruio, F[t-Frumos,

S[i degrab[-n =ea pe mine,
]ine-te de coam[bine,
 S[-\i ar[t la b[tr`ne\e
 Ce puteam]n tinere\e!

+i-ncing`ndu-=i spada Gruie,
 Repede pe Roib se suie.
 C`nd]n scar[el se las[,
 Iac[t[-l ie=it de-acas[!

Iar]n =ea c`nd s-a urcat,
 Iat[-mi-l ie=it din sat.

+i c`nd a b[tut din scar[,
Ajunsese la hotar[!

Mai alearg[c`t alearg[,
D[de turci]n zarea larg[;
+i le strig[: — He! opri\i,
Turcilor, de ce fugi\i?

Sta\i un pic, s[ne-nt`lnim,
Dou[vorbe s[gr[im!
Turcii, auzind strigare,
Dau]n cai =i fug mai tare.

Gruia cu-al s[u Roib i-ajunge,
+i cu sabia-i]mpunge.
}i love=te de la spate,
Ca s[-i spele de p[cate.

Turcii s[bii scot din teac[
+i se-ntorc, f[r`mi s[-l fac[!
El, cu palo=ul]n m`n[,
St[, s[-i vie la-ndem`n[.

+i pe care cum venea,
La p[m`nt]l a=ternea.
Unul a r[mas doar viu,
Cel mai m`ndru, mai deliu¹

El fugea, cu Voica-n bra\[,
Doar[va sc[pa cu via\[!

¹ *Deliu*: vitez,]ndr[zne\.

}ns[Gruia-l urm[re=te,
+i-ajung`ndu-l, gl[suie=te:

— Pleac[-\i, surioar[,-n jos
Capul de bujor frumos;
Pleac[-l pu\intel spre s`n,
Ca s[tai cap de p[g`n!

Fata capul =i-a plecat,
Iar[Gruia s-a-ncordat.
C`nd cu spada el d[du,
Capul turcului c[zu!

* * *

Sus la curtea lui Novac,
Sub fereastra din cerdac,
Ce mai mas[-ntins[, frate,
}nc[rcat[cu bucate!

+i la mas[cine oare
Stau, ca-n zi de s[rb[toare,
}mpreun[osp[t`nd,
Cu paharul }nchin`nd?

Stau Novac =i Nov[ci\va,
Grui=or =i cu Voichi\va,
Cu Voichi\va, m`ndra fat[,
De robie grea sc[pat[.

C~NTUL VIII

Negru-or

Sub albastrul cerului,
Pe c`mpia Nistrului,
Corturi multe de t[tari,
Fel de fel: mai mici, mai mari.

+i-n mijloc un cort lucios,
Dec`t toate mai frumos:
Din m[taș[, minunat,
Numa-n flori =i fir lucrat.

Iar sub cortul m`ndru, mare,
Cine =ade-n scaun oare?
+ade hanul cel b[tr`n.
Al t[tarilor st[p`n.

+i afar[-n fa\`a lui,
L`ng[u=a cortului,
St[un biet rom`n legat,
De t[tari]nconjurat.

Cine e nenorocitul?
Gruie-al lui Novac vestitul.
Doi t[tari]l str[juiesc,
Al\i doi — \eapa i-o g[tesc.

* * *

Iat[vin mari jup`nese,
T[t[roaice-n =iruri dese,

Intr[-n cortul cel domnesc
+i-nchin`ndu-se gr[iesc:

— Alei, hanule-n[lvate,
|ie ne rug[m plecate:
F[-i lui Gruie judecata,
S[-l vedem lu`ndu=-i plata.

C[ci cu-a lui venire-n \ar[,
Foc pe noi c[zu =i par[!
So\ii-n lupt[ne-au pierit,
+i noi toate-am v[duvit!

Al t[tarilor st[p`n
Cat[aspru la rom`n:
— Gruio, =tii c[nu-i iertare?
Os`ndit e-ti la pierzare!

Sam[dar cinstit s[-mi dai:
Mul\i t[tari ucisu-mi-ai?
Gruia nal\[fruntea sa:
— Hanule, m[ria-ta,

Sunt iertat ori nu-s iertat,
Spune-\i-oi adev[rat:
De c`nd Nistrul am trecut,
Multe rele \i-am f[cut.

Pustiitu-\i-am cetate,
+i din \ar[-o jum[tate!
Mii t[tari am pr[p[dit,
Mii t[tarce-am v[duvit.

[.]
Ba pe suflet m[apas[
+i-un p[cat mai vechi, de-acas[,
Am ucis pe frate-t[u,
C`nd venise-n satul meu!

Deci, dac[-s merit s[pier,
Fii bun, doar un lucru-`i cer:
Moarte-n legea rom`neasc[,
Nu vreau moarte p[g`neasc[.

Duhul p`n-a nu mi-l da,
S[m[u=urez a= vrea
De mul`imea de p[cate,
Hanule prealuminate!

Las[s[m[spovedesc
La cel pop[cre=tinesc,
Care c`nt[din psaltire
Colo-n vechea m`n[stire!

Al t[tarilor st[p`n,
Alb ca neaua de b[tr`n,
Ochii spre t[tari arunc[
+i din grai le d[porunc[:

— S[mi-l duce`i unde-a spus,
La cre=tinul preot, sus.
Iar nainte de-nserare,
S[-l aduce`i la pierzare!

* * *

+i t[tarii-l]nso\esc
 Spre cel pop[cre=tinesc,
 Care din psaltire c`nt[
 Colo-n m`n[stirea sf`nt[.

Merge Gruia o bucat[,
 Dar c`nd se smuce=te-o dat[,
 }ncord`ndu-se c`t poate,
 Lan\urile-i cad jos toate.

Cruce=-i face: "Doamne Sf`nt!"
 Se repede ca un v`nt.
 Ia de la t[tari o bard[,
 +i-unde-ncepe ca s[-i ard[!

— Vai! t[tarii se jeleau
 +i-ncotro vedeau, fugeau.
 Gruia-ndreapt[pa=ii lui
 Drept spre grajdul hanului.

D[, cum intr[, de-un m`nzoc:
 — Fugi din cale-mi, s[r[ntoc!
 M`na-n coam[-i repezi,
 +i-n podele-l azv`rli.

Mai spre col\ul cel[lalt,
 D[de-un cal frumos,]nalt,
 Care soare n-a v[zut,
 De c`nd m[-sa l-a f[cut.

Gruia drept la el s-a dus,
M`na-n coama lui a pus.
Nici s[-l mi=te nu putea,
Cal ca [la-i trebuia!

]l s[rut[ca pe-un frate,
+i din grajd afar[-l scoate,
L-a-n=euat =i l-a-nfr`nat,
Iute-apoi l-a-nc[lecat.

+i pornind]n goana mare,
Iat[-l, c`t clipe=ti, r[sare
Colo-n u=a cortului,
Chiar]n fa\ a hanului.

Hanul greu din piept ofteaz[
+i din gur[cuv`nteaz[:
— Alei, Gruio mult viteaz,
E=ti iertat de mine azi.

E=ti iertat, de mi te prinzi
C[pe Negru n-o s[-l vinzi,
Nici la turc, nici la litan,
C[ei sunt soi r[u, viclean.

Ci la un rom`n s[-l dai,
C[lui mil[-i e de cai.
Un rom`n o s[mi-l`ie
Doar de nun`i, de st[rostitie.

Eu l-oi mai vedea vrodat[,
La vreo nunt-apropiat[;

Sau pe c`mpuri dep[rtate,
Noi cu voi c`nd ne vom bate.

+i el, poate, mi l-o da,
Sau c[i l-oi cump[ra,
Cump[nindu-l de trei ori,
Tot cu galbeni lucitori.

Gruia, c`nd]l auzi,
R`se, =i din grai gr[i:
— Alei, hanule b[tr`n,
Nu =tii c[eu sunt rom`n?

Niciodat[n-o s[-l v`nd;
Dar i-oi fi... un frate bl`nd.
Iar de ai ca el mulți cai,
+i t[tari voinici de ai,

Ian trimete-i cu gr[bire,
S[porneasc[, s[se-n=ire,
Pe-acest c`mp]n urma mea,
S[m-ajung[de-or putea!

Hanul face semn... T[tari,
Sute, sar pe iuți fugari;
+i pornind]n =ir, dau zor
Dup[m`ndrul Negru=or.

Merg nebuni,]l tot alung[,
A=! de unde s[-l ajung[?
Negru=or fugea, fugea...
Tot mai mult din ochi pierea!

Dar cu Negru-al s[u, deodat[,
Gruia, hop! se-ntoarce, iat[,
Se arunc[-n t[t[rime,
Ca un vifor din n[l\ime.

Fug t[tarii iepure=te.
Gruia dup[ei, =oime=te!
Scoate sabia, love=te
+i pe to\i li pr[p[de=te.

Hai apoi]ntr-o-ntinsoare
Vesel ca un m`ndru soare,
Din pustiul t[t[reac
Spre p[m`ntul rom`nesc.

C~NTUL IX

Voichi\ a =i mama ei

Tot p[m`ntul de umblai,
Fat[-n lume nu aflai,
La f[ptur[mai pe plac,
Dec`t Voica lui Novac.

Nici vreo fat[mai istea\!
Se scula de diminea\[,
M`neci albe sufleca,
Pe ochi negri se sp[la,

Piept[na p[r de m[ta[,
+i deretica prin cas[.

Largi od[i, pridvorul, tinda,
Le f[cea cum e oglinda.

Iute-apoi, prin dumbr[vioar[.
Cu cofi\va subsuoar[,
La f`nt`n[ea mergea,
Ap[rece aducea.

.

}ntr-o zi, de la f`nt`n[
C`nd venea cu cofa-n m`n[,
Peste c`mp]n jos privi
+i la maic[-sa fugi:

— Mam[, c`mpu-i]nro=it,
Macii parc-au]nflorit!
Pe la Pa=ti, se poate oare,
Mai v[zut-ai maci]n floare?...

Nov[ci\va d[s[vad[
De pe-o d`lm[din ograd[.
C`mpul ro=u c`nd]l vede,
La Voichi\va se repede:

— Alelei, Voichi\vo fat[,
S[i, ascunde-mi-te-ndat[!
Aia nu-s maci]nflori\vi,
Ci sunt turci nelegiu\vi!

Vin, dr[gu\o, pentru tine,
S[te ia de l`ng[mine.

Azi nici Gruia, nici Novac,
Nu-s acas[! Ce m[fac?

C`nd Voichi\ a auzi,
Cofa plin[o tr`nti,
Cercurile de-au plesnit,
Doagele de i-au s[rit:

— Turcii vin? ca s[m[ia?
Nu m[da, m[icu\ a mea!
— Nu, Voichi\o, nu te-oi da,
P`n[capul sus mi-o sta!

Ie=i, ascunde-te-n gr[din[,
Dup-o tuf[de sulcin[!
Ea-n gr[din[mi-o zbughe=te,
Dup-o tuf[se-ndose=te.

Mama ei, f[c`ndu-=i cruce,
Din =opron, h`rle\ aduce,
Sap[sub fereastr-o groap[,
+-un bu=tean]n ea]ngroap[.

Groapa cum a astupat,
Turcii-n curte-au =i intrat:
— Bun[vremea, Nov[ceas[!
— Mul\umim... Pofti\i]n cas[!

— N-am venit s[odihnim,
Ci-am venit ca s[pe\im.
Pentru fiica dumitale
Am f[cut at`ta cale.

— Nu am fat[s-o m[rit,
C[Voichi\va mi-a murit;
Ici sub poale verzi de plai
La fereastr[o-ngropai.

Mirosul s[bat[-n cas[,
C[mi-a fost o floare-aleas[.
Nu m[crede\i pe cuv`nt?
Hai, vede\i al ei morm`nt!

Turcii, auzind, pornesc,
La morm`ntul nou privesc:
— Ad[s[pi, h`rle\e! Vrem,
Vie, moart[, s-o vedem!...

Cu h`rle\e d`n=ii sap[...
Un bu=tean g[sesc]n groap[.
— Nov[ceas[, ne min\i=i?
Fiica unde \i-o piti=i?

— Turcilor, v-am spus o dat[,
Mi-a murit, s[rmana fat[!
Turcii n-o cred. }i b[gar[
Foc]n ghete, =i-o-nc[]nar[.

— Jup`neas[Nov[ci\[,
Unde-i m`ndra ta Voichi\[\?
— Jos, voinicilor, sub glie,
Doarme dus[pe vecie!

Ei mai tare se-nr[ir[.
Lan\ de fier]n foc ro=ir[

+i cu lan\ul ro=u-ncins,
Mijlocul i l-au cuprins:

— Nov[ci\[, nu ascunde!
Unde \i-e copila? Unde?
— Crede\i, crede\i-mi cuv`ntul.
Mi-a-nghi\it-o, z[u, p[m`ntul!

Turcii r[u se m`niar[.
+i cu pletele-o legar[
De pociumbul hornului,
La dogoarea focului.

Fl[c[rile-o dogoreau,
Iar p[g`nii o-ntorceau.
O frigeau cu ne-ndurare,
+i-o plesneau din bice, tare:

— Nov[ceas[, Nov[ceas[!
Unde-i floarea ta aleas[?
Ori pe fiica ta ne-o dai,
Ori tu zile nu mai ai!

Nov[ci\ a r[spundea:
— Capul de mi l-a\i t[ia,
Ho\i, p[g`ni f[r[de mil[,
Nu v[dau p-a mea copil[!

.

Turcii pleac[to\i =i-o las[,
Ies pe r`nd la drum, din cas[.

Dar un turc apoi prive=te,
+i din gur[gl[suie=te:

— Ia sta\i, turcilor, mai sta\i,
}n gr[din[v[uita\i!
Nu =tiu, soarele-a lucit?
Ori Voichi\ a s-a ivit!

Turcii vin, deschid porti\ a,
Dau cu ochii de Voichi\ a:
}ntre pomii din gr[din[,
Dup-o tuf[de sulcin[.

C`nd ji vede, biata fat[,
Cade-al[turi, le=inat[.
Ei o leag[cot la cot,
Din gr[din-afar-o scot.

}ntr-un car o-nghesuiesc,
+i spre Dun[re-o pornesc.
M[-sa, l`ng[foc gema...
Iar un turc i-a zis a=a:

— Ei, r[mas bun, Nov[ceas[,
Gruia unde-i? Nu-i acas[?
Spune-i c-am trecut p-aici,
Eu, din | arigrad, D`rvici.

El, cu buzduganu-i greu,
A ucis pe frate-meu.
Eu venit-am s[-i pl[tesc,
Sora ast[zi i-o r[pesc.

Dor dac[i-o fi de ea,
| arigradu-i doar colea...
S[pofteasc[! +i c`nd vine,
Trag[-n gazd[drept la mine.

L-oi primi eu bucurosi:
C-un baltag de fier t[ios,
+i cu arcul]ncordat,
Ca pe un iubit cumnat!

C~NTUL X

Z`na Magdalena

Colo-n mun`ii oltene=ti,
Sus, la cur`i mari Nov[ce=ti
Mult[jale-i =i oftare,
Mo= Novac odihn[n-are.

C[ci la vatra lui sosind,
Soa`a =i-o g[si gem`nd,
Prins[-n vatra focului,
De pociumbul¹ hornului,

Cu b[=ici pe trup de-arsur[
+i cu sufletul la gur[.
Iar pe dr[g[la=a-i fat[,
Roab[de p[g`ni luat[.

¹ *Pociumb*: st`lp.

Gruia tot intra, ie=ea,
 Pace nici el nu=î g[sea.
 Iat[-mi-l oprit]n prag:
 — Mam[scump[!... tat[drag!

Nu mai pot s[stau... ierta\i,
 Voie de plecat s[-mi da\i!
 — Unde s[pleci, f[tul meu?
 }l]ntreab[taic[-s[u.

Dor \i-e iar[=i de-nsurat?
 Gruia scoase un oftat:
 — Nu mi-e, tat[, s[m[-nsor,
 Azi de | arigrad mi-e dor!

Alelei, D`rvici p[g`ne,
 Alelei, fecior de c`ine!
 Pe Voichi\ a ne-ai furat,
 +i te crezi acum sc[pat?

Am s[plec... =i nu voi sta,
 Piept cu tine p`n` n-oi da,
 P`n[n-oi aduce acas[
 Pe a mamei floare-aleas[!

— Of! m[icu\ a lui gr[i,
 Dragul mamei, bine-ar fi!
 Pe Voichi\ a, cum n-a= vrea
 S-o aduci la vatra mea?

Dar m[tem... c[tu-i pleca,
 | arigradu-i colinda.

Turcii au s[mi te vad[,
Peste tine-or da gr[mad[.

Nu mi-ajunge, nu \i-e mil[,
C-am pierdut-o pe copil[?
S[te pierd, amar de mine,
S[te pierd, vrei, =i pe tine?

— Ba s[-l la=i, s[nu-i duci fric[!
Se gr[bi Novac s[zic[.
Fiul nostru-i om azi, drag[,
Bate turci... o oaste-ntreag[!

Du-te!... numai nu uita,
Gruio, sfatul ce \i-oi da:
| arigradul, =tii, c[-i mare,
Cr`=me o mul\ime are.

Po\i s[tragi la care vrei,
Cu m[sur[doar s[bei!
C[dac[te-i]mb[ta,
Turcii cobz[te-or lega.

| i-or veni de hac pe loc.
Turta, ei de mult \i-o coc!
Pleac[, drum bun, dragul meu,
Numai... treaz s[fii mereu!

.

Gruia-=i scoate-ndat-afar[
Calul scump din grajd, la scar[

Ți \esal[s[luceasc[,
Fr`u]i pune, =ea domneasc[.

Sabie la br`u =i-aga\[,
Suli\va din cui =i-o-nha\[.
Bun r[mas]=i ia, cu jale,
De la deal =i de la vale,

De la casa-mbel=ugat[,
De la mam[, de la tat[.
+i pe calu-i m`ndru sare.
Calul pleac[-n goan[mare.

Ți str`ngea dintr-un d`rlog
+i s[rea c`te-un p`rlog;
L-atingea doar din c[lc`ie.
+i s[rea... c`te-o mo=ie.

* * *

Colo l`ng-al m[rrii vad,
Mai]ncoa' de |arigrad,
Sus, pe \[rmul]nflorit,
M[r frumos a r[s[rit.

M[rul v`rfu-n cer =i-l are,
Poalele pe-ntinsa mare.
Cine st[-n m[r sus? E z`na,
Dalba z`n[Magdalina.

St[pe patu-i poleit,
Coase c-un fir aurit.

+i-o bat g`nduri]nfocate:
Cum s-ar m[r]ita, m[i] frate?

Marea glas a ridicat,
Zic`nd: — M[r]ule rotat!
Salt[-]i poale verzi =i grele,
S[-]mi v[d] marginile mele.

C[de c`nd tu ai crescut,
Margini nu mi-am mai v[z]ut.
Iar de nu vrei, eu — c-un val —
R[sturna-te-oi de pe mal!

M[r]ul a r[spuns: — O, mare!
Ce te \ii a=a de mare?
Nu-i pe voia ta =i-a mea,
Ci cum { l din ceruri vrea.

Dac-o vrea el, unda ta
P`n' disear[va seca,
Mic[tu vei r[m`nea,
De-o s[pl`ngi c`nd te-i vedea.

De necaz, c`nd auzi,
Marea prinse-a clocoti;
+i-nspre m[r]ul de pe mal
Repezea val dup[val.

Valurile m[r]ii sap[
+i-l rostogolesc]n ap[.
Iar cu m[r]ul, — bat-o vina —
Se rostogoli =i z`na.

De pe patu-i dus de valuri
| ipete d[dea-nspre maluri:
— Cine poate s[m[scoat[?...
Lui]nchin via\`a-mi toat[!

A venit un ciob[nel,
Cu c[ciula lui de miel, —
Mic, nici zece ani n-avea,
+i-a fugit, c[ci... se temea.

Z`na strig[iar din ap[:
— Cine vine =i m[scap[?
So\ iubit el o s[-mi fie,
Eu voi fi a lui so\ie!

Nici un om n-o auzea,
Dec`t Gruia, ce trecea
Pe-acolo cu Negru=or,
C[tre | arigrad,]n zbor.

Se opre=te l`ng[mare,
Jos de pe fugaru-i sare,
+i spre z`n-alearg[: — Stai!
Iac[viu... s[nu te dai!

Sabia din teac[-i scoate,
De genunchiul st`ng o bate;
De trei co\i ea se l[ve=te,
De opt st`njeni se lunge=te.

Peste mare-o pune-n lat,
Prins[de al z`nei pat.

Ca pe-o punte, voinice=te,
El pe sabie p[=e=te.

L`ng[z`na-nsp[im`ntat[
}i opre=te pa=ii, iat[!
Suli`a gr[bit i-o-ntinde;
Ea de suli`[se prinde.

+i s[lt`ndu-se voinic[,
Sus din valuri se ridic[.
El]n bra`e o lu[
+i spre \[rm cu ea plec[.

* * *

Z`na, c`nd pe mal fu scoas[,
La voinic privi duioas[;
Capul =i l-a scuturat,
P[rul valuri i-a picat

Valuri de-aur luminos,
Peste umeri, p`n[jos.
— Tinere, noroc s[ai!
Sunt st[p`na [stui plai.

Str[b[tu=i cam mult[cale;
Vino! mai colea-ntr-o vale
}i va d[rui hodin[
Cuibu=orul meu de z`n[.

.

Z`na bine nu sf`r=i,
Din p[dure s-auzi

Glas ce mun\i cutremura
+i copacii cl[tina.

Gruia-ntreab[: — Cine oare
Chiote=te-a-a de tare,
C[de chiotele lui
Pic[frunza codrului?

— Valeu!... Magdalena zice,
Haide, s[plec[m, voinice!
E buzatul de arap,
Fi-i-ar strig[tul de cap!

Un arap]n pielea goal[—
Piele neagr[, parc[-i smoal[—
Nalt, cum nu sunt mul\i voinici,
L-am mai auzit p-aici.

Of! ba ieri l-am =i v[zut!
S[m[str`ng[-n bra\e-a vrut.
Am sc[pat abia doar sus,
}n cel m[r de-un val r[pus.

S[ne-ascundem! c[de vine,
N-are s[ne fie bine.
+tii cum e? Te-nfioezi,
Tremuri, numai c`nd]l vezi!

— A=! r[spunse Gruia. Z[u?
Ia st[i, vreau s[-l v[d =i eu!
N-avea team[... las[-l, vie,
C[-l]nv[\ eu omenie!

Vorba Gruia nu sf`r=e=te,
Iat-arapul =i sose=te:
— Hei! din grai el a tunat
Ca un nor]ntunecat.

Cine e=ti tu, m[i lichea,
De vorbe=ti cu m`ndra mea,
Dup[care pic de dor
+i cu care-o s[m[-nsor?

Z`na, ca o turturea,
C`nd e uliul l`ng[ea,
Tremur[, v[z`nd arapul.
Iar rom`nu-na\[\ capul:

— Gruia sunt... al lui Novac!
— Ha-ha! tu e=ti? pui de drac!
Te cunosc de mult din nume
Cam de mult te cat prin lume!

— Bre! dar pentru ce, p[g`ne?
— Ca s[ne lupt[m, rom`ne!
Haide! s[se vad[azi,
Din noi, care-i mai viteaz?!

+i cu spada ridicat[,
A s[rit la Gruia-ndat[;
Ar[pil[da cu sete,
Grui=or, mai pe-ndelete.

La-nceput, cu spada sa,
Gruia, doar se ap[ra,

Ca juc`ndu-se, alene,
Dar deodat[... olio, nene!

C`nd el sare la buzat
Una zdrav[n[i-a dat;
+i de-ajuns fu lovitura,
Capul i s-a dus de-a dura.

.
Mort pe-arap c`nd]l v[zu,
Z`nei inima-i crescu:
— M`ndrule picat din soare,
Cum s[-\i mul\umesc eu oare?

Dup[ce m-ai scos la mal
De sub uciga=ul val,
Uite, m[sc[pa=i acuma
+i de-arapul slut ca ciuma!

Plimb[-\i ochii peste plai,
Prin poiene... Vezi ce rai?
Jos prin iarb[mii de flori,
Sus pe crengi — privighetori.

St[i, r[m`i aci cu mine,
S[tr[iesc doar pentru tine,
So\ iubit s[-mi fii tu mie,
Iar[eu s[-\i fiu so\ie!

El gr[i: — Frumoasa mea,
S[r[m`n, ce mult a= vrea!

Dar eu vreme n-am de stat,
Trebuie de drum s[-mi cat.

Un p[g`n nelegiuit,
Surioara mi-a r[pit.
Merg s[-l tai, s[-l dau la c`ini,
Sora-mi s[i-o scot din m`ini.

Negru=orule zglobiu,
Ce m[chemi... nu vezi c[viu?
+i s[rind pe Negru=or,
A pornit ca v`ntu-n zbor.

Ea, c`nd l-a v[zut plecat,
R`u de lacr[mi a v[rsat.
— Gruio, Gruio! te-ndura=i?
Nu-*vi* fu mil[s[m[la=i?

Ah, striga nem`ng`iat[,
S[mai dai p-aici vrodat[.
S[te simt eu... =i-i vedea
Ce pot]n m`nia mea!

.
Gruia]ns[: “Hi, =oiman!”
Cu fugaru-i n[zdr[van
Ajunsese, din desi=,
Colo-n c`mp la lumini=.

Despic`nd]n lat c`mpia,
S-a tot dus, ca vijelia.
Iar colea, c`nd se-nnopta
El]n |arigrad intra.

C~NTUL XI

Belie

C`nd ajunge la intrare,
 Colo-n | arigradul mare,
 Calul pasu-=i domole=te
 +i mereu se poticne=te.

Fiul lui Novac se-ncrunt[:
 — Hi, la drum! din grai l-]nfrunt[.
 Hi, mai iute, nu agale,
 C[ne-apuc[noaptea-n cale!

Ce te poticne=ti mereu?
 Au \i-e greu trup=orul meu?
 Sau potcoavele te trag
 Spre p[m`nt, =oimane drag?

— Nu, Gruì\ [voinicele,
 Nu potcoavele-mi sunt grele,
 Nici trup=oru-\i nu mi-e greu,
 Ci mi-e greu n[ravul t[u.

C[-n ora= dac[p[trunzi
 Cr`=ma, dragul meu, o-nfunzi;
 +i la gard pe mine-afar'
 Tu m[la=i legat de-un par

Ca s[-mi rod z[balele
 +i s[-mi beau doar balele.

F`n]mi dai nuielele,
Iar gr[un\ve, stelele!...

+i-apoi nu mi-e doar de mine,
Ci mi-e, Gruio, =i de tine;
C[, pornit pe b[utur[,
Nu prea =tii s[\ii m[sur[.

Turcii-s vi\[blestemat[,
Ai s-o pa\i, m[tem, odat[!
— Hi, =oimane! hi, mai tare,
C-o s[ai azi de m`ncare.

+i-ad[pat vei fi la vreme.
Iar de mine... nu te teme.
+tiu eu seama turcilor,
C[doar eu sunt popa lor!

Calul, pricep`nd cuv`ntul,
Se porne=te iar, ca v`ntul;
Uli\i c`te dou[sare,
P`n[d[-n pia\`a mare.

Acolo, din lungu-i zbor,
Trage-al lui Novac fecior,
Cu-al s[u =oim s[s-odihneasc[
Drept la cr`=ma-mp[r[teasc[.

Strig[tare din porti\[:
— Hei, Mari\[cr`=m[ri\[,
Grajd, pentr-un fugar bun, ai?
— Am grajd, pentru zece cai!

El descalec [gr[bit:
— Iat[! Negrul mi-e trudit.
Duce\i-l la iesle,-arga\i,
Bine grija s[-i purta\i!

Dar]n beci, Mari\o, vin
Ai pentr-un voinic str[in?
— He, vin bun avem aici
Pentru nu =tiu c`i voinici!

Gruia intr[ca =i-acas[,
+i cu pumnul bate-n mas[:
— Vin de care bea-mp[ratul!
Nu de care bea tot satul!

D[-mi s[beau c`t oi putea,
S[-i dau galbeni c`i]i vrea!
Cr`=m[ri\,a, ca zv`rluga,
La butoaie jos d[fuga.

Urc[sus din nou pe scar[,
Vin cu vadra plin[-i car[,
Nu de care bea tot satul,
Vin de care bea-mp[ratul!

Gruia vadra apuca,
Toat[pe g`tlej o da,
Iar pe una cum o bea,
Dup[alta trimetea.

P`n' la ziu[petrecu,
Bu\i de vin vro trei b[u.

A m`ncat =i-o junc[gras[,
F[r-a pune-un ban pe mas[.

C`nd se lumina de zi,
La Mari\va el privi,
+i-i f[cu semn din spr`ncean[:
— Vino-ncoace, m`ndrulean[.

Ah, Mari\ [cr`=m[ri\!
E=ti nevast[, ori feti\?
Cr`=m[ri\va-mbujorat[:
— Nici nevast[nu-s, nici fat[!

Sunt, cum vezi, o m`ndr[floare,
Mul\i voinici bag la-nchisoare.
— Nu mi-e team[de-nchisoare!
Drag[ce mi-e=ti, m`ndr[floare!

Nu =tii unde st[p-aici
Marele viteaz, D`rvici?
Ea din ochi l-a m[surat:
— De D`rvici m-ai]ntrebat?

E-he-hei! D`rvici, bogatul,
}n palat st[cu-mp[ratul.
E mai mare peste o=ti.
Da' de ce-ntrebi?]l cuno=ti?

— }l cunosc, n-ar mai tr[i!
Pentru el venii aci...
Azi cu d`nsul,]n palat,
Piept la piept o s[m[bat.

Mai]nt`i cu el spurcatul,
+i la urm[... cu-mp[ratul!
Pe-am`ndoi, cu-aceast[spad[,
Jos am s[-i a=tern gr[mad[!

Dar mi-e sete, draga mea...
P`n' s[plec la lupt[grea,
Ia mai ad[ici pe mas[
}nc-o vadr[plin[, ras[!

.

Cr`=m[ri\,a, o clipit[,
Locului st[tu-mpietrit[.
Apoi vin sco`\ndu-i iar[,
O zbughi, furi=, afar[.

Alb[rochie-mbr[c[,
Pantofi galbeni]nc[l\[,
Dete fuga la-mp[rat.
}mp[ratu-a cuv`ntat:

— Ei, Mari\o, ce-nt`mplare
Mi te-duce-n fa\[-mi oare?
C[e anul =i mai bine,
De c`nd n-ai dat pe la mine.

Vinul poate l-ai sf`r=it,
Ori cu galbeni mi-ai venit?
— Ba nici vinul nu sf`r=ii,
Nici cu galbeni nu venii.

S[m[pl`ng viu,]mp[rate...
Mi-a picat cam pe-nserate,
Ieri, un oaspe oltenesc,
C-un cal negru t[t[resc.

Noaptea-ntreag-a chefuit,
Trei bu\i pline mi-a golit,
A m`ncat =i-o junc[gras[,
Nu mi-a pus un ban pe mas[!

+tii cum bea la vin drumarul¹?
Nu ca lumea, cu paharul;
Vadra plin[-o ridica,
Toat[pe g`tlej o da!

+i pe una cum o bea,
Alt[vadr[porunca:
Vin de care bea-mp[ratul,
Nu de care bea tot satul!

Iar]n zori, cam afumat:
— Hei, Mari\o, m-a-ntrebat,
Nu =tii unde st[p-aici,
Marele viteaz D`rvici?

— A! zic eu — D`rvici, bogatul?
]n palat st[cu-mp[ratul!
E mai mare peste o=ti.
Da' de ce-ntrebi?]l cuno=ti?

¹ *Drumar* pentru *drumel*.

— }l cunosc, n-ar mai tr[i]
Pentru el venii aci.
Azi cu d`nsul, }n palat,
Piept la piept am s[m[bat.

Mai }nt`i cu el, spurcatul,
+i la urm[... cu-mp[ratul!
P-am`ndoi, cu-aceast[spad[,
Jos am s[-i a=tern gr[mad[!

}mp[ratul, speriat,
La Mari\ a s-a uitat:
— Cr`=m[ri\o! ia s[-mi spui,
Ce fel e f[ptura lui?

— Nu e nalt =i nici prea mic,
Cum e omul mai voinic;
Nu-i sub\ire, nici prea gros,
Cum e omul mai frumos.

Ochii lui sunt dou[mure
De pe coast[, din p[dure,
Coapte-n umbr[la r[coare,
F[r[s[le-ating[soare.

Pieli\ a obrazului,
Parc[-i spuma laptelui,
Pe din sus de buzi=oare,
Are negre must[cioare.

Iar la cu=m-o piatr[rar[,
Ce pl[te=te-o-ntreag[\ar[.

Nu prea spune verzi-uscate,
Dar cu ochii te str[bate.

}ncruntat e la spr`ncene,
+i se uit[pe sub gene,
De mi te-ai cutremura,
Doamne, =i m[ria-ta!

.

— Alelei, Mari\o fat[,
+tii ce? Nu sta! Pleac[-ndat[!
Pune-i vin mereu pe mas[,
+i s[-i spui c[nu-s acas[.

C[-n palat aici de vine,
S-a sf`rit de azi cu mine!
{ la este-un mare drac,
Este Gruie-al lui Novac!

Ciorile s[-l fi m`ncat,
C[de c`nd s-a apucat,
Alte celea n-a lucrat,
Dec`t \ara mi-a pr[dat.

Du-te, d[-i m`nc[ri — nu-\i pese!
C`t de multe, c`t de-alese;
+i cu vadra d[-i mereu
Vin din care beau doar eu.

Toat[vadra, galbenul,
Toat[cupa, talerul.

De bani nici nu-i pomeni,
C[eu toate le-oi pl[ti!

+i dac[-l vei]mb[ta,
Ca s[-l poat-ai mei lega,
Fapta-\i nu va fi-n zadar,
Ai s[cape\i mare dar!

.

Ea spre cas[se repede.
Gruia,-n cr`=m[, cum o vede:
— Unde-ai fost, c[\ea =ireat[?
— }n vecini, la o surat[.

— +ezi acas[, dracului,
Nu-mbla prin vecini, hai-huil!
Galbeni mul\i apoi a scos,
+i i-a risipit pe jos:

— Na! culege c`vi]i vrea,
+i mai ad[vin, colea!
Ea-i culege to\i, c[ldu\i,
Hai pe urm[-n beci la bu\i.

Vin din nou cu vadra-i car[,
Gruia bea... mai cere iar[,
P`n[c`nd odaia toat[
Se-nv`rtea cu d`nsul roat[.

Capu-atunci pe mas-a pus,
+i-adormi voinicul, dus.

Cr`=m[riva-nviorat[,
Pe fereastr-afar[cat[.

Face semn la turci: — Hei, iute!
}narma\i, ei vin mii, sute.
Ca o turm[s-adunar[,
Nu-nc[peau, de mul\i, pe-afar[.

Nici]n cr`=m[nu-nc[peau,
Stau =i la rom`n priveau.
Dar un v`nt zb`rle=te-un pic
P[rul m`ndrului voinic.

Turcii, vai!]n spaima lor,
Cum o iau to\i la picior!
}n sf`r=it, se-mb[rb[tar[
+i-au intrat]n cr`=m[iar[.

Dar s[lege pe rom`n,
Nu-ndr[znea nici un p[g`n.
C`nd deodat-un turc se-ndeas[
Printre ei, cu grab[-n cas[:

— Turcilor! da ce mai sta\i
+i pe Gruia nu-l lega\i?
El e mort acum de beat,
Cum e mai bun de legat!

Haide\i! c[de se treze=te,
Azi pe to\i ne pr[p[de=te!
Turcii tot se mai codeau,
Ca s[-l lege nu-ndr[zneau.

Un b[tr`n atuncea vine:
— Da\i fr`nghiile la mine!
Mie zilele de-mi curm[,
Nu-i vreo pagub[la urm[.

C[eu traiul mi-am tr[it,
+i copiii mi-am rostuit.
Funiile i le-au dat,
El pe Gruia l-a legat:

Cu trei funii de fuior,
C`t un fluier de picior;
C-o fr`nghie de m[ta[s[,
C`t un bra\ voinic de groas[.

Dup[ce-l leg[p[g`nul,
Se trezi din somn rom`nul.
A c[scat, s-a-ntins — de foc —
+i-atunci... funiile... poc!

Cele din fuior f[cute,
Ruptu-s-au tustrele iute.
Dar fr`nghia de m[ta[s[,
Tot]ntreag[mai r[mase!

+i legat a=a butuc,
Iute la-mp[rat]l duc.
}mp[ratului sl[vit,
Fa\ a i s-a-nveselit:

— Alelei, dr[ceasc[vi\[,
Aleii, pui de Nov[ci\!

Spune drept, viteji osta=i
C`i p`n-ast[zi]mi t[ia=i?

Gruia m`ndru se uita,
+i-a r[spuns: — M[ria-ta!
N-ai]n barb-at`ia peri,
C`i turci `i-am t[iat, p`n` ieri.

De m[`ine Dumnezeu,
Voi t[ia =i capul t[u!
}mp[ratul r`se tare:
— Ha-ha-ha! te cred, t`lhare!

Cred eu c[mi l-ai t[ia,
Dar te am]n m`na mea!
+i =tii tu, m[i Gru-i-or,
Ce-o s[-i fac? O s[te-nsor!

+i mai =tii, mai =tii, so`ie
Cine-am hot[r`t s[-i fie?
Inima stejarului
De pe muchea dealului...

Corbii cei cronc[nitori
Au s[-i fie pe`itori;
Ciorile s[-i fie nune,
Vulturii s[te cunune...

Iar[p`n` la cununie:
M[i o=teni! pleca`i — vreo mie —
Duce`i-l de mi-l p[zi`i
Colo-n casa care-o =ti`i!

.

+i pe Gruia l-au luat,
 Dusu-l-au de la palat
 Colo l`ng[\[rmul m[rii,
 Unde zac cei da\i pierz[rii.

Numa-n fiare l-au v`r`t,
 De la glezne p`n' la g`t.
 +i-l tr`ntir[la-nchisoare
 Ca s[nu mai vad[soare.

C~NTUL XII

Lupta

Nov[ceasa =i Novac,
 Noaptea n-au somn]n conac,
 Ziua n-au ast`mp[rare,
 Intr[, ies, tot cat[-n zare:

Doar[=i-o vedea viind
 Fiul a=teptat cu jind.
 Geaba! Drumurile-s pline,
 Numai Gruie-al lor nu vine.

Ei un corb la cas-aveau,
 Printre p[s[ri]l \ineau,
 L-au crescut de mititel;
 Corbul cam vorbea ni\el.

+i v[z`ndu-l din ceardac,
}ntr-o zi-i gr[i Novac:
— Alei, corbe, nu mai pot!
Pleac[, zboar[peste tot.

Lumea ocole=te-o-n zbor,
Ad[-mi veste de fecior,
C[de-un an eu nu mai =tiu:
Grui=or al meu e viu?

Ori]n \eap[-i tras de turci?
Ori e sp`nzurat]n furci?
Ori]n r`u s-o fi-necat,
+i pe prund zace-aruncat?

Corbul, focu-i pricep`ndu-l,
A pornit]n zbor, ca g`ndul.
+apte \[ri a colindat,
Dar de Gruia tot n-a dat.

C`nd sosi-ntr-a opta \ar[,
Aripile-i se muiar[.
Pe o strea=in[se-opri
+i-ncepu a croncani.

Grui=or, de la r[coare,
Dintre ziduri de-nchisoare,
Auzindu-l, s-a-ntristat,
Fuga la fereastr-a dat.

— C[ci n-am arc, m[i pui de corb,
Zilele s[\i le sorb!

Ce tot stai =i-mi cronc[ne=ti?
Carne de cre=tin dore=ti?

Vrei s[-mbuci din ochii mei?
Fa\ a s[mi-o strici tu vrei?
Auzi=i c[-s de pierit?
S[te saturi ai venit?

De pe strea=in[de cas[,
Corbul jos la geam se las[;
C`nd pe Gruia l-a v[zut,
Doamne, bine i-a p[rut!

— Ba eu n-am venit ln zbor,
S[-\i stric fa\ a, Gruie=or;
Nu trecui at`tea v[i,
S[m[n`nc din ochii t[i!

Viu trimes de taic[-t[u,
Ca s[cat pe Gruie-al s[u;
+i de maic[-ta m`nat,
Eu venit-am s[te cat!

C[de-un an ei nu mai =tiu
De e=ti mort sau de e=ti viu.
— Alei, corbe, dragul meu,
S[-\i ajute Dumnezeu!

De-ai f[cut cuiva vrun bine,
F[acuma =i cu mine!
C[de-aici dac-oi sc[pa,
Carne de p[g`n \i-oi da:

Pe o mie s[te-a-ezi,
Din optzeci s[osp[tezi!
+i \i-oi da, \i-oi da s[bei
S`nge de p[g`n c`t vrei.

Zboar[p`n' la pr[v[lie,
Ad[-mi pan[=i h`rtie!
Corbul, hai, la o dughean[,
I-a adus h`rtie, pan[.

Cu-a lui m`n[, alba foaie,
Gruia pe genunchi o-ndoaie;
Scrie carte, la mijloc
Numai flac[r[de foc,

Iar]n patru col\urele,
Numai lacr[me de jele.
Cartea iute-a-mp[uraturat-o.
Corbului]n cioc i-a dat-o:

— Na, s[duci]n \ara mea,
Tatii, ast[c[rticea!
Corbul cu h`rtia-n cioc
Se-n[\[-n v[zduh pe loc.

S-a tot dus]ntr-o-ntinsoare,
Flutur`nd din aripioare.
Prin v[zduh el se vedea,
}nt`i c`t o turturea.

Apoi c`t o r`ndunic[,
Apoi c`t albina mic[.

Iar]ntr-un t`rziu pieri,
Dep]rtarea l-]ng]i.

Mo= Novac =edea la mas[
+i cina-n pridvor acas[.
C`nd deodat[... corbul vine
+i-o scrisoare-n cioc el \vine:

— Na, de la fecior, Novace!
Mo=ul repede-o desface:
— Tat[drag[, las[toate,
Vino-n grab[=i m[scoate.

C[pe mine m-au v`r`t
Turcii-n fiare p`n[-n g`t.
+i funarii]mpletesc —
+treangul, taic[, mi-l g[tesc.

+i b[rda=ii tot lucreaz[,
Furcile, vai mi-le-a=eaz[.
M`ine, pe la pr`nzul mare,
M[vor duce la pierzare!

Vino, c[, de z[bove=ti,
Mort]n furci tu m[g[se=ti!
Cartea c`nd Novac ceti,
Cina nu-i mai trebui.

Inima-n piept i s-a str`ns,
Ca un prunc micu\ a pl`ns,
Face-apoi o sf`nt[cruce,
+i la cai]n grajd se duce.

Scoate=-i roibul minunat,
}n m[t[suri]mbr[cat.
Ca =i roibii-mp[r[te=ti,
Din str[bunele pove=ti.

Jos]l las[l`ng[scar[,
Intr[repede-n c[mar[:
}i]ndeas[, dintr-o lad[,
Galbeni]n chimir, gr[mad[.

Peste portul nov[cesc,
Ia ve=m`nt c[lug[resc;
Iar pe sub ve=m`nt, m[i frate,
Dou[s[bioare late:

Una, ca s-o aib[el,
Alta, pentru feciorel.
+i s[rind pe roib c[lare,
Pleac[, piere-n dep[rtare.

Spre amiazi, a doua zi,
C`nd]n]arigrad sosi,
Merse — a\ — la-mp[rat.
}mp[ratul sta la sfat.

Chibzuia cu sfetnici mari,
Cu hatmani, cu ghin[rari.
+i c`nd de Novac d[du,
Se scul[, ochi mari f[cu:

— M[i potcap c[lug[resc,
Barb[de p[r lung, oiesc!

Spune, ce p[is te-a adus
Azi aci la mine sus?

— }n[late! s-a zvonit
C[ave[un os`ndit,
+i c[azi]n pr`nzul mare
O s[-l duce[la pierzare.

Nu l-a[face v`nz[tor?
Eu a= fi cump[r[tor.
Mi s-a spus c[-i tinerel,
Galbeni mul[v-a= da pe el.

C-am ajuns, vai, la sl[bie,
Nu am cine s[m[\ie!
+i fiind de legea mea,
S[-l dedau la carte-a= vrea.

A= dori s[scot din el
Fr[\ior diaconel;
Dac[n-o avea cap greu,
S[r[m`n[-n locul meu!

}mp[ratul se r[sti:
— Fugi, c[lug[re, de-aci!
Ce s[fac cu banii t[i,
C`nd]mi sunt prea mul[=i-ai mei?

Robul nu \i l-a= l[sa,
Lumea toat[de mi-i da!
Nu e vrednic de sc[pare,
Ci e vrednic de pierzare!

Vezi ce mulți ne-am adunat?
Pentru d`nsul stau la sfat:
Cum s[-l pierdem p`n' disear[
Cu o moarte mai amar[?

C[-i un mare pui de drac,
Este Gruie-al lui Novac;
Ho\, ca =i b[tr`nu-i tat[,
Bat[-l Cel din cer s[-l bat[!

Gruia — poate-l =tii din nume!
Care, de c`nd e pe lume,
Alte celea n-a lucrat,
Dec`t \ara mi-a pr[dat!

Mo=ul d[un pas nainte
+i se roag[mai fierbinte:
— Dac[nu-l faci v`nz[tor,
Fii atuncea-ndur[tor!

Eu sunt pop[cre=tinesc,
Las[-m[s[-l spovedesc,
C[-i p[cat, p[cat, st[p`ne,
Ca s[moar[ca un c`ine!

— Ba s[moar[ca un c`ine!
Asta-i vrerea mea, b[tr`ne!
+i-acum pleac[, nu mai sta!
Dac[\ii la via\ta.

Din palat Novac coboar[,
}nspre temni\ el zboar[;

Dar un turc adus de spate
Sare grabnic: — }mp[rate!

+i voi sfetnici! v[-n=elar\i!
R[u f[cut-a\i de-l l[sar\i!
Cum? n-a\i priceput nimic?
Nu-i c[lug[r! ci voinic!...

Hainele-s c[lug[re=ti,
Vorbele-i sunt nov[ce=ti!
}mp[ratul, m`nios,
Strig[pe fereastr[jos:

— Turcilor! t[ia\i-i drumul!
Turcii dau zor, cu duiumul.
C`nd]n urma sa-i z[re=te,
Locului Novac se-opre=te.

Din chimir cusut cu flori,
Zv`rle pumni de g[lbiori.
— Ha! p[g`nii gl[suiau,
+i pe galbeni to\i c[deau.

P`n` s[-i str`ng[, el fugi,
+i la temni\[sosi.
Dete-n poart[cu piciorul,
Por\ii i-a s[rit z[vorul.

D[cu pumnu-n zid o dat[,
}nchisoarea crap[toat[.
Leap[d[ve=m`nt popesc
+i potcap c[lug[resc.

Intr[-n beciu-ntunecat,
Unde Gruia sta legat:
— Vezi ce pa\i, copilul meu,
Dac[faci de capul t[u?

+i l-a scos din fiare: — |ine,
Spada asta-i pentru tine!
Uite ce de turci, m[i Gruie,
Vin cu zor, s[ne r[puie!

}nainte, c`t z[re=ti,
Numai capete turce=ti.
Haide, s[-i culc[m pe spate!..
Marginile tu le bate.

C[de c`nd e=ti]n robie,
Mai pierdut-ai din t[rie.
Eu s[bat mijloacele,
C[le =tiu soroacele!

Vezi — din c`\i au spad[-n m`n[—
Viu un turc s[nu r[m`n[!
Care-mi scap[teaf[r mie,
Nu cumva s[-\i scape \ie!

+unde sar pe turci o dat[...
Valeu! Maic[Preacurat[!
Doar cu coatele-i loveau,
Uli\i printre ei f[ceau.

P-unde Gruia str[b[tea,
+ti\i turcimea cum c[dea?

Cum cad toamna la p[m`nt
Frunzele, c`nd bate v`nt.

Iar pe unde d[Novac,
Turcii =tìvi pe jos cum zac?
Ca =i iarba cea-nflorit[,
De-un cosa= c`nd e cosit[.

+i nici iarb[, =i nici gr`u,
Numai s`nge p`n[-n br`u.
Dup-un ceas =i jum[tate,
N-au cu cine se mai bate!

* * *

Ei st[tur[fa\[-n fa\[,
Plini de dor s-au str`ns]n bra\ [...
— Gruio, dragul meu! p-aici,
N-ai dat ochi =i cu D`rvici?

— Hei, ba cum nu, scumpe tat[?
Olio! sabia cea lat[,
C`nd ai =ti cum =i-o-nv`rtea
Tot pe l`ng[fruntea mea!

Dar deodat[, jos gr[mad[
}l culcai cu-aceast[spad[.
— Na! strigatu-i-am, lovindu-l.
C`ine! \i-a venit azi r`ndull...

Sora ce-mi lua=i ho\e=te,
Voica, unde-i? Mai tr[ie=te?

El de sabie str[uns,
D`ndu=i sufletu,-a r[spuns:

— Sora-i nu mi-a fost so\ie,
Dun[rea mi-e m[rturie!
C`nd la Dun[re-am sosit,
Voica-n valuri a s[rit:

“Dec`t roab[cu ru=ine
Turcilor p[g`ni, mai bine
}n ad`ncu-acestui r`u,
Hrana pe=tilor s[fiu!”

Astfel zise, c`nd s[ri
+i sub valuri ea pieri...
Gruia =i Novac oftar[,
Din ochi lacr[mi le picar[.

Mult au stat a=a, oft`nd,
Cu-al Voichi\ei chip]n g`nd.
P`n-odat-un nechezat
Ca din vis i-a de=teptat.

Sar, se-ntorc, =i-n fa\lor
Ce z[resc? pe Negru=or!
C-o =ea toat[m[rg[rint.
Sc[ri de aur, fr`u de-argint!

Gruia pe spinare-l bate:
— A, fugarule f`rtate,
De c`nd nu ne-am mai v[zut,
Tu pe unde-ai petrecut!

— La D`rvici, st[p`ne-acas[,
Lui v`ndut de cr`=m[reas[!
P`n[azi, c`nd pe D`rvici
L-adusei la moarte-aici.

Gruio! ce noroc pe mine,
Ca s[dau aici de tine!
Dup[Negru, c`t colea,
Roibul lui Novac venea.

.

+i s[rind]n =ea pe cai,
Am`ndoi vitejii, hai,
Dintre ziduri p[g`ne=ti,
Iar, spre mun`ii rom`ne=ti!

C~NTUL XIII

R[zbunarea Magdalinei

Merg voinicii cale bun[,
C`nd pe soare, c`nd pe lun[,
C`nd pe deal =i c`nd pe =es,
P`n[dau de codrul des.

Dar prin codrul mohor`t
Lui Novac]i e ur`t,
St[, se uit[la fecior:
— Dragul tatii Gruio!

Ia s[-mi c`n`i un c`ntecel,
Codrii s[-i str[bat cu el.
Gruia zice: — Nu pot, tat[,
Iert[tor fii ast[dat[!

Pe c`ntat eu de m-oi pune,
Codrul verde-o s[r[sune,
Paltinii s-or leg[na,
Frunzele s-or scutura.

+i-apoi, =tii tu ori nu =tii,
C[de-acas[c`nd venii,
Prin [st codru t[inuit
M`ndr[z`n[-am]nt`lnit?

+tii c[z`na Magdalina,
M[-ndr[gise, bat-o vina,
+i cu lacr[mi m-a rugat
S[r[m`n, s[-i fiu b[rbat?

Dar eu nu vrui! m-am tot dus..
Ea,-n necaz, g`nd r[u mi-a pus.
Glasu-mi c`nd va auzi,
O s[=tie c[-s pe-aci.

Alerga-va dup[mine...
N-am s[scap, m[tem, cu bine!
— C`nt[, Gruie! Ce-o urma;
Toate eu le-oi descurca!

Gruia-ncepe s[doineasc[,
Iar[codrul s[vuiasc[.

Paltinii se leg[nau,
Frunzele pe jos picau.

+i frunzi=ul cum c[dea,
Umbra-n codru se r[rea.
Z`na sub un ulm dormea,
Soarele o dogorea.

De pe pat de l[cr[mioare
Ea s[ri drept]n picioare:
— Ce glas dulce! Oare-al cui e?
Ah,]l =tiu! Al t[u e, Gruie!

Drag mi-ai fost! De ce-ai plecat
+i-am[r`t[m-ai l[sat?!...
Te-ab[tu=i azi iar p-aici,
Inima ca s[mi-o strici?

C`n]i doar]n necazul meu?
Ia st[i! c[\i-oi face-o eu!
De m`nie-apoi n[uc[,
Tolba cu s[ge\i apuc[.

Arcul prins]n ulm de-o crac[,
Hai, numaidec`t l-]n=fac[;
+i, pe sus, porne=te-n zbor
Dup-al lui Novac fecior.

]l ajunge... St[... oche=te,
Trage iute... =i-l love=te
Drept]n spate c-o s[geat[.
Gruia cadé mort pe dat[.

Mo= Novac mergea-nainte,
 F[r' s[-i treac[nici prin minte;
 C`nd... sim\i c[din c`ntat
 Gruï=or al s[u... a stat:

— Dragul taichii! te-ai oprit?
 C`nt[, Gruïo, lini=tit,
 C`nt[! cele ce-or urma,
 Las' c[eu le-oi descurca!

Gruia]ns[nu r[spunde;
 Bietul, nu avea de unde!
 Mo=u-ntors'napoi s[-l vad[,
 L-a v[zut]n drum gr[mad[.

— Scoal[, Gruïo! nu te face,
 N-auzi? A=! fl[c[ul tace.
 Merse-aproape: — Gruïo tat[!
 Ii! m[icu\ a lui s[-l bat[!

Eu ziceam c[se preface,
 Dar Gruï\[-i mort — =i pace!
 Mo= Novac,]ng[lbenit,
 Ochii-n preajm[=i-a rotit.

Nici un suflet nu z[ri...
 “A! pricep!” el se g`ndi.
 Inima-i cr[pa de-amar.
 Duse m`na-n buzunar,

Scoase-n grab-amnar lucios,
 Cremene =i iasc-a scos...

Din amnar a sc[p]rat,
+i p[durii foc i-a dat.

Fl[c]rile se-n[\au,
Ulmii, paltinii trosneau.
Z`na-n zbor nebun trecea
Peste codrul ce ardea.

Mo=ul arcu=-i preg[te=te
+i spre z`n[-l a\inte=te.
Zb`rr! s[geata=-i face drum
Printre fl[c]ri =i prin fum.

Z`na cade jos din zbor,
La un pas de Gruu=or,
C-o arip[s`ngerat[,
Fr`nt[-n dou[de s[geat[.

Iar Novac o ia de m`n[:
— Fie-\i fiar[muma, z`n[!
Uite... vezi ce tinerel?
Mil[nu avu=i de el!

L-ai r[pus? S[mi-l]nvii!
Altfel, mori =i tu, s-o =tii!
}n buc[\i te tai, acum
+i te ard]n fl[c]ri scrum!

Biata z`n[tremura;
La Novac ea se uita,
Ca o pas[re la om,
C`nd a prins-o-n la\, din pom.

— Eu pe Gruia \i l-a= face
Viu, precum a fost, Novace;
Dar... necaz pe mine ai
+i m[tem c-o s[m[tai.

— S[-l]nvii! gr[i Novac,
+i nimica nu-\i mai fac.
— }nt[re=ti cu jur[m`nt,
Mo=ule, al t[u cuv`nt?

El juratu-s-a pe cer,
Pe baltagul s[u de fier,
+i pe palo=ul din teac[
Nici un r[u c[n-o s[-i fac[.

Iar[z`na spre fecior
Aplec`ndu-se u=or,
I-a suflat pe chipul stins.
Gruia se scul[, s-a-ntins.

}=i deschise ochii grei:
— Iii! da zdrav[n somn tr[sei!
C`ntecul, t[icu\ iubit,
Mi-a r[mas neispr[vit!

— He-he! taic[-s[u gr[i,
Mai dormeai]n drum aci,
Mai dormeai tu mult =i bine,
Dac[nu eram cu tine!

Te-adormise pe vecie
Z`na oarb[de m`nie.

+i-o f[cui abia, copile,
S[-\i mai d[ruiasc[zile!

Uite-o! (=i-o \inea pe z`n[
Str`ns[, Mo= Novac, de m`n[)
F[-i tu singur judecata.
Nu-i pot]nsumi da r[splata.

Eu jurai pe naltul cer,
Pe baltagul meu de fier,
Pe-acest palo= de Novac,
Nici-un r[u c[n-am s[-i fac!

Tu, b[iete, n-ai jurat,
|ie nu \i-o fi p[cat!
S-ar c[dea s-o tai c-o bard[,
S-o arunci]n foc s[ard[!

— Ba, tu, Gruie, fii milos!
Z`na se rug[frumos.
Iart[, uit[, de se poate,
Cum =i eu uita-voi toate!

Gruia zise: — Las-o, tat[...
Pleac[, z`no, e=ti iertat[!
Slobod[c`nd se z[ri
Z`na-ntr-un desi= pieri.

· · · · ·
Apoi tat[=i fecior,
Pe fugari s[rind cu zor,
Hai la drum nainte iar[,
}nspre-a lor frumoas[\ar[.

C~NTUL XIV

Turcul viteaz

}mp[ratul]n palat
 C`nd a fost]n=tiin\at,
 Nov[ce=tii cum sc[par[,
 Ce de turci t[iat-au iar[,

A s[rit, strig`nd,]n sus,
 Ca =i pe j[ratec pus.
 +i la urm[, f[r[glas,
 Dus pe g`nduri a r[mas.

Se-ntreba mereu]n g`nd,
 Cum s[prind[mai cur`nd
 Pe vitejii Nov[ce=ti,
 M`ndrii vulturi oltene=ti.

+i-a f[g[duit comori,
 Pungi de galbeni sun[tori,
 Celui care va putea
 Prin=i]n m`na lui s[-i dea.

Dup[zile de-a=teptare,
 Iat-un turc voinic r[sare,
 Se apropie... gr[ind:
 — Eu pe Nov[ce=ti \i-i prind.

+i cu m`inile la spate
 |i-i aduc lega\i, n[\ate!

}n[\Natul]mp[rat,
Auzind, s-a bucurat:

— De-i aduci lega\i aci,
Jur c[eu \i-oi d[rui
+i pungi pline, c`te-i vrea,
+i-un cr`mpei din \ara mea!

Pleac[turcul, vijelie,
}nspre-a Dun[rii c`mpie.
Trece valuri dun[rene,
Trece dealuri, v[i, poiene.

Cu fugaru-i tot zore=te,
Apoi unde popose=te?
Colo-n mun\i,]ntr-o p[dure
Neatins[de secure.

Din acea p[dure deas[,
P`n' la Nov[ce=ti acas[,
Pa=i vreo sut[doar, la vale,
Nu f[ceai mai mult[cale.

+i s-a=terne pe strigat,
De huia p[durea-n lat.
Inimosul Mo= Novac
}l aude din ceardac.

+i gr[ie=te: — Gruio tat[,
Ia repezi-mi-te, cat[,
Afl[: cine strig[oare
Prin p[dure-a=a de tare?

Ce drume\ tot chiote=te,
 Lini=tea de mi-o r[pe=te!
 Dac-o fi vrun r[t[ciit,
 Zi-i, b[iete, bun sosit.

Calea dreapt[i-o arat[,
 +i s[vii-napoi]ndat[,
 Dac[-i vrun fl[m`nd =i n-are,
 Ad[-l ca s[-i d[m m`ncare.

De-i vrun gol, s[nu-l l[s[m,
 S[-l aduci s[-l]mbr[c[m.
 Iar dac[-i vrun turc viteaz,
 Trage spada, vezi, fii treaz.

S[-l love=ti tu singur bine,
 Nu te bizui pe mine!
 Gruia armele=-i lu[,
 Spre p[dure-n sus plec[.

+i-n p[dure, cum se urc[,
 D[de matahala turc[:
 — Alelei, m[i turc smintit,
 Fi-\i-ar glasu-afurisit,

Pentru ce tot chiote=ti,
 +i odihna ne-o r[pe=ti?
 Dac[ai putere-n vine,
 Haide s[te lup\i cu mine!

Turcul — ca =i c`inele —
 (Curme-i Domnul zilele!)

Nici o vorb[nu gr[ie=te,
Se apropie ho\e=te.

De la br`u, de sub ilic,
Scoate buzdugan voinic;
Face-n v`nt o-nv`rtitur[,
Lui Gruil\ ochii-i fur[.

}\ oche=te ho\omanul,
+-unde-i d[cu buzduganul?
Drept]n furca pieptului,
Unde-i greu voinicului.

Gruior s-a poticnit...
Iar p[g`nul a s[rit,
L-a legat de-al s[u fugar,
Str`ns c-un lan\, ca pe-un ogar.

+i s-a pus pe chiotit,
Parc[=i mai]ndr[icit.
Din ceardacul larg de-afar[
Mo= Novac l-aude iar[.

+i cuv`nt[: — Pui de leu,
Ni\ m[i, nepoate-al meu!
Cinge sabia =i tu,
+i-n p[dure mi te du!

Afl[, cine chiote=te,
Lini=tea de mi-o r[pe=te?
Gruia-i dus =i n-a venit:
Nu cumva o fi pierit?

Ni\ armele=-i lu[,
Spre p[dure-n sus plec[,
Mult[cale nu f[cu,
Iat[c[de turc d[du:

— Alei, lift[blestemat[,
Sf`nta zi de azi te bat[,
+i te-ar bate Dumnezeu,
Cum ai prins pe v[rul meu!

+i ce bine mi-l lega=i
De-al t[u roib, ca pe-un borfa=!
Ia hai, nu te da-napoi,
S[lupt[m =i am`ndoi!

Turcul — ca =i c`inele —
(Curme-i Domnul zilele!)
Nici o vorb[nu gr[ie=te,
Se apropie ho\e=te.

De la br`u, de sub pieptar,
Scoate=-i buzduganul iar;
Face-n v`nt o-nv`rtitur[,
+i lui Ni\[ochii-i fur[.

}l oche=te, ho\omanul,
+-unde-i d[cu buzduganul?
Jos la-ncinsul br`ului,
Unde-i p[s voinicului.

Ni\[greu se poticne=te,
Turcu-l leag[voinice=te;

+i ji m`n[pe-am`ndoi,
Dind[r[t, ca pe doi boi.

Apoi prinde, =i mai =i,
A striga =i-a chioti.
Din ceardacul s[u de-afar[
Mo= Novac l-aude iar[.

“Na, nici Ni\ [nu mai vine!
Ce-o fi asta, vai de mine?
Doi feciori eu am avut,
Pe-am`ndoi azi i-am pierdut?”

Singur am r[mas]n via\[,
Cu du=manul s[dau fa\]?
Singurel, de capul meu?
Fie, ce-o vrea Dumnezeu!”

Apoi lancea, ne-nfricat,
Buzduganul =i-a luat,
Sabie la br`u =i-a pus,
+i porni spre codru-n sus.

Mult prin codru n-a suit,
Cu p[g`nul s-a-nt`lnit:
— Bun noroc, p[g`nule!
— Mul\umim, b[tr`nule!

— Bat[-te, m[i turc voinic,
Legea ta cea de nimic!
Bine-i duci pe am`ndoi
Prin=i, lega`i, ca pe doi boi.

Vino, de ai vlag[-n tine,
Te mai lupt[=i cu mine!
Turcul vine, ho\omanul,
R[sucindu=-i buzduganul.

+i-n Novac cu el izbe=te.
Mo=u-n palm[-l sprijine=te;
+i-nh[\`ndu-l m`niat,
}n p[g`n cu el a dat.

Turcu-n m`n[-l sprijini
+i-napoi]l azv`rli.
Mo= Novac o m`n-a-ntins,
Buzduganul iar l-a prins.

Suli\ele-apoi luar[,
+i cu ele se luptar[.
Suli\ele tari s-au fr`nt,
Le-aruncar[la p[m`nt.

S[biile =i le scot,
+i se lupt[iar, c`t pot.
Se lovesc mereu, aprins,
Nu se d[nici unu-nvins.

Dar Novac cel ne-ntrecut
A f[cut el ce-a f[cut,
S[bioara =i-a-nv`rtit,
+i pe turc l-a nimerit:

De la br`u mai jos un pic,
Unde-i moarte de voinic;

Foalele i-a spintecat,
Ma\ele i le-a v[rsat.

Turcul simte c[se pierde,
Cade jos pe iarba verde...
Mo=ul, hai atunci cu zor,
La nepot =i la fecior.

}i dezleag[pe-am`ndoi,
+i-ntorc`ndu-se-napoi,
Turcului c[zut }i zice:
— Alei, turcule voinice!

Turc e=ti oare pe deplin?
Ori te tragi din neam cre=tin?
C[ci eu... turc a=a viteaz
N-am mai]nt`lnit p`n-azi!

Turcul gl[sui pierdut:
— Ba cre=tin eu m-am n[scut,
Chiar]n mun\i aici la voi,
+i fui dus departe-apoi!

Turcii \ara ne-au c[lcat,
Mic de-acas[m-au furat,
M-au crescut]n legea lor:
Turc, du=man cre=tinilor!

Lui Novac, c`nd auzea,
Inima i se b[tea,
Parc[vrea din piept s[-i sar[:
— E=ti n[scut]n ast[\ar[?

Unde? Cine-i tat[l t[u?
C-am avut un fiu =i eu.
Ani vreo cinci c`nd a-mplinit,
Turci p[g`ni mi l-au r[pit.

Turcul zise: — Nici de mama,
Nici de tata nu-mi dau seama!
Doar de cuibul p[rintesc,
Ca prin vis]mi amintesc.

Sus erau, p-un deal cu fagi,
Ale noastre case dragi.
C`nd]n jos priveam din deal,
Dam de-un r`u cu flori pe mal.

— Ce spui? Sus pe-un deal cu fagi,
Sunt =i-a mele case dragi.
C`nd]n jos te ui`i din deal,
Dai de-un r`u cu flori pe mal.

Ia mai spune-mi: din n[scare,
N-ai pe trup vrun semn tu oare?
— Ba pe g`t, ici sub b[rbie.
Vezi?... o pat[vi=inie!

Mo= Novac se pleac[-ndat[
+i la semnul spus c`nd cat[,
Graiu-n piept i se opre=te,
Jalnic pl`ns]l podide=te:

— Da! aici... Of, ce-am g[sit!
Tu e=ti dar[cel r[pit!

Str[ina]tul meu fecior,
Fratele lui Gru[ie]-or!

Semnu-acesta mi-e =tiut!
Te g[sii], copil pierdut!
Turcul, de pe lume dus,
Vru s[] se ridice-n sus.

Dar c[]zu pe spate iar
+i din piept oft[] cu-amar:
— Vai, ursit[] ne-ndurat[]!
Tu, Novac, mi-ai fost deci tat[]?

Azi, cu zile de-a= sc[]pa,
De str[]ini m-a= lep[]da.
Alipi-m-a= iar de-ai mei,
Ca s[] lupt la r`nd cu ei!

— Ai s[] scapi, copilul meu!
}l m`ng`ie taic[-s]u.
+i cu grab[] m`na pune,
Ma`ele s[] i le-adune.

V`r[-n foale ma`e scoase,
Foalele c-un fir le coase.
Dar p`n` foalele-i cusu,
Turcul sufletu=-i d[]du.

* * *

+i-l luar[],]l jelir[]
+i la groap[-l]nso`vir[]:
Ca pe-un fiu de-aceea=i mam[]
+i ca pe-un viteaz de seam[].

C~NTUL XV

La veselie

}n[lvatul]mp[rat
Strig[iar[=i din palat:
— Cine s-o afla s[mearg[
Peste Dun[rea cea larg[?

Colo-n mun\ii Lotrului,
L`ng[apa Oltului,
Unde-s case cu ceardac,
Sus la curtea lui Novac?

S[-mi aduc[pe Gruì[,
M`ndrul pui de Nov[ci[,
Nici]n fiare \intuit,
Nici de sabie zdrelit,

Slobod =i nev[t[mat,
Dumnezeu cum l-a l[sat!
Celui care s-o afla,
Plat[vrednic[i-oi da!

Vin trei turci c[p[\`no=i,
Intr[la-mp[rat f[lo=i.
D`n=i jur[c[s-or duce,
Viu pe Gruia l-or aduce.

Se arunc-apoi, to\i trei,
Pe fugari ca ni=te zmei;

+i din | arigrad porni\i,
Merg zi-noapte neopri\i:

P`n[-n mun\ii Lotrului,
L`ng[apa Oltului,
Unde-s case cu ceardac,
Sus la curtea lui Novac.

Gruia sub un pom dormea,
Cu baltagu-al[turea,
+i c-o m`n[peste frunte,
}n livada de sub munte.

Iar[mai dep[rti=or,
Calu-i m`ndru, Negru=or,
De-un \[ru= de-argint legat,
Flori p[=tea pe-un verde hat.

C`nd s[rit-au din ograd[,
Turcii, gardul }n livad[,
Negru nechez[cumplit,
+i voinicul s-a trezit.

— Alelei, turci blestema\i,
Ce-a\i venit s[m[scula\i?
Cine-aicea v-a m`nat,
Capul vostru l-a m`ncat!

Ei plecar[capu-n jos:
— St[i! De ce e=ti m`nios?
C[noi n-am venit, cre=tine,
Cu g`nd r[u aici la tine.

Binele doar \i-l voim.
 Noi de la-mp[rat venim!
 Te pofte=te la domnie,
 La un pic de veselie.

Ce zici? Gata e=ti de drum?
 Vrei s[vii cu noi acum?
 El, scul`ndu-se, gr[ie=te:
 — }mp[ratul?... m[pofte=te?

Bine!... am s[m[g[tesc,
 Uite-acuma... =i pornesc.
 Voi pleca\i, c[drumu-i lung,
 }ntr-o clip[eu v-ajung.

Apoi m`ndru se g[ti,
 +i pe Negru=or s[ri;
 Repede la fug-o-mpunse,
 Pe voinicii turci i-ajunse.

+i cu d`n=ii s-a tot dus,
 P`n' la-mp[r\ie sus.
 La-mp[rat c`nd a sosit,
 Gruia-n fa\[-i s-a oprit:

— Bun noroc =i s[n[tate!
 Iat[-m[-s, venii, n[lvate.
 Oaste-mi dai ca s[m[bat?
 Sau la ce tu m-ai chemat?

}mp[ratu-n fa\`a sa
 C`nd]l vede, drept, a=a,

Nelegat, neferecat,
+i la br`u c-un palo= lat,

La-nceput,]ncremene=te;
Dar apoi se st[p`ne=te:
— Bun sosit!]i zice. +tii
Pentru ce eu te poftii?

A= dori grozav, cre=tine,
S[m[-ncredin\ez prin mine:
E=ti a=a viteaz anume,
Cum te crede-o-ntreag[lume?

S[te pun vreau la-ncercare,
Dac[nu-i cu sup[rare!
— Cu pl[cerel zise Gruie,
Nici o sup[rare nu e!

]n gr[din-apoi se duc.
+i pe Gruia turcii-l duc
La un tei cu frunza lat[
+i cu umbra r[sfirat[.

L-au legat de teiul gros,
De la umeri p`n[jos,
C-o fr`nghie de m[ta[s[,
Ca =i m`na lui de groas[.

— Haide, Gruio! a gr[it
]mp[ratul la sf`r=it.
Haide, rupe-acum fr`nghia,
Ca s[-\i v[d =i eu t[ria!

Iar]n g`ndul lui g`ndea:
 “Rupe-o, numai de-i putea!
 Dar e groas[... nu m[tem...
 Capul noi azi \i-l t[iem!”

Gruia st[un pic, z`mbe=te.
 Pe sub gene lung prive=te
 La-mp[rat =i la curteni,
 Ce clipeau din ochi, vicleni.

Iar c`nd]ncord[trup, bra\[,
 Rupse funia, ca pe-o a\ [...
 +i — din r[d[cin[scos —
 A tr`ntit =i teiul jos.

Se-ndrepteaz-apoi de spate:
 — Ei, n[]atule-mp[rate!
 Oaste-mi dai ca s[m[bat?
 Sau la ce tu m-ai chemat?

}mp[ratu-n scaun tace,
 Semn slujba=ilor s[i face.
 Repede c`\iva s-au dus,
 +i din staul ce-au adus?

Un s[]batec bidiviu,
 Prins atunci de prin pustiu.
 S[alerge l-au l[sat
 Ne-n=euat =i ne-nfr`nat.

— Hai! gr[i-mp[ratul iar,
 Prinde-l, Gruio, pe fugar!

Salt[-te pe-a lui spinare,
S[te v[d c` t e=ti de tare!

Iar]n g`ndul lui g`ndea:
“Prinde-l, numai de-i putea
Dar la to\i c`i au cercat,
Roibu capul le-a m`ncat.”

Gruia stete, r`se-o clip[...
Hai la roib apoi]n prip[.
M`na-n coama lui a pus
+i s[ri pe spate-i sus.

Calul sfor[ia, zv`rlea...
Jos pe Gru=or s[-l dea.
Ci-n zadar v[rsa el foc,
C[l]re\ul... tot la loc!

Apoi pinteni c`nd i-a dat,
Roibul o porni turbat,
Ocoli, dintr-o suflare,
De trei ori gr[dina mare.

Dup[ce-l cam obosi,
Spre-mp[rat cu el veni.
S-a oprit]n fa\ a lui:
— Ei, n[l\ate! ce mai spui?

Oaste-mi dai ca s[m[bat?
Sau la ce tu m-ai chemat?
}mp[ratu-n scaun tace,
Semn cu m`na iar[=i face.

+i-au venit, cu sprinteni pa=i,
 Dou[mii de turci osta=i,
 Tot din cei mai buni, =tiu\i,
 Care nu se dau b[tu\i.

— Iat[, dac[vrei solda\i.
 Haide, cearc[s[mi-i ba\i.
 S[-mi ar[\i acum =i mie,
 Gruio, marea-\i vitejie!

Iar]n g`ndul lui g`ndea:
 “Bate-i numai de-i putea!
 Dar ace=tia-s pui de zmei,
 Cei mai tari viteji ai mei!

{ =tia \i-or veni de hac,
 M[i Gruu\al lui Novac!”
 Gruia st[un pic, z`mbe=te,
 Spre solda\i apoi porne=te

Ca un vifor]nte\it
 Spre pometul]nflorit...
 +-unde-ncepe-a-i fulgera,
 Viu nici unul nu sc[pa.

Cad, sub palo=u-i t[ios,
 Capetele lor pe jos:
 Cum din pomi cad la p[m`nt
 Florile c`nd bate v`nt.

C`t ai face ochii roat[,
 Dobor] o=tirea toat[.

Spre-mp[rat apoi se-abate:

— Ei, n[latule-mp[rate!

Teiul gros \i-l r[sturnai,
Roibul \i-l]nc[lecai,
+i osta=i, c`\i mi-ai dat,
La p[m`nt \i i-am culcat.

R`ndul t[u acuma vine,
Dumnezeu de-o fi cu mine,
S[-\i tai capul, viteje=te!
Prea m[ispiti=i turce=te!

Vorbele-i c`nd auzi,
}mp[ratul se-ngrozi;
}l chem[-n palatu-i sus,
Pungi de galbeni i-a adus:

— Gruio! bani \i dau, c`\i vrei,
Numai cru\[anii mei!
Gruia ochii =i-a-ncrunat,
+i din gur-a cuv`ntat:

— |ine-\i banii! nu-i vroiesc!
Am eu c`\i]mi trebuiesc..
Nici argin\ii t[i nu-i vreau,
Nici via\ a nu \i-o iau.

Plec]n \ara mea,-mp[rate,
S[r[m`i cu s[n[tate!
Din palat apoi coboar[,
Sare-n =ea pe cal, =i zboar[.

Iar spre poart[c`nd zbură:
 — M-ai avut]n m`na ta...
 S[r[m`i de azi cu bine,
 Vrednic nu fuse=i de mine!

}mp[ratu-n prag st[tea:
 — Te-am avut]n m`na mea.
 Du-te, Gruio, mergi cu bine,
 Vrednic nu fusei de tine!

+i pe Negru=or c[lare,
 El se duce-n goana mare,
 Nori de praf]n urm[-i las[...
 Merge, zboar[... p`n`acas[.

C~NTUL XVI

Ni

Vin pe drum, pe l`ng[r`u,
 Turci cu palo=e la br`u.
 Cu muste\le lungi ca racii,
 Cu c[ut[turi ca dracii.

Vin mereu din sat]n sat,
 V[i=i colnice str[bat;
 Trec dumbr[vi]ntunecoase,
 Trec poiene luminoase.

+i pe unde vin cu grab[,
 Tot de Ni\[-n drum]ntreab[,

Tot de Ni\ c`rciumarul,
Tot de Ni\ m[celarul,

Care ziua cr`=m[re=te,
G[lbiori agonise=te,
Seara bea =i chefuie=te,
Noaptea, turci m[cel[re=te.

Tot]ntreab[, ispitesc,
P`n[, iat[-i, nimeresc,
Dau de cr`=ma lui]n drum,
Intr[-n curte to\i duium.

]nconjoar[iute casa,
+i z[resc pe Ni\uleasa,
]ntre straturi]n gr[din[,
De ridichi cu poala plin[.

— Bun[ziua, Ni\uleas[,
Ochi frumo=i de puic[-aleas[!
— Mul\umesc, boieri cinsti\i,
De la mine ce pofti\i?

— Ni\uleaso, s[ne spui,
Ni\[-al t[u e-aci sau nu-i?
De-i n[untru, zi-i s[ias[,
De-i]n sat, s[-l chemi acas[.

Dac[-i dus]n deal la vie,
S[-i trime\i cuv`nt s[vie.
Ni-e prieten bun. Vroim,
Negre=it, s[-l]nt`lnim!

Auzind, ea tres[ri;
+i din gur[gl[sui:
— Precinstiivilor boieri,
Caimacami =i ieniceri!

De-l c[ta\i cu prietenie,
Mul\i ani Domnul s[v[\ie!
Iar[de i-a\i pus g`nd r[u,
Nu v-ajute Dumnezeu!

— }l c[t[m cu bun[tate,
Ni\[-al t[u ni-e ca un frate!
Dar averi cu el avem,
+i dorim ca s[-l vedem.

Mult frumoasa Ni\uleas[,
Cu stat nalt de jup`neas[,
A crezut cuv`ntul lor.
+i le-a zis: — Boierilor!

Eu v[spun adev[rat,
Nu e Ni\[- dus]n sat,
Nici]n deal la vie nu-i,
Este-aici la vatra lui!

Dup[cin[-asear[el
A b[ut cam multichel,
Somn pe gene i s-a pus,
Doarme-n pat cu fa\ a-n sus

+i cu palo=ul pe piept.
Nu prea-mi vine s[-l de=tept!

Auzind c[doarme beat,
Turcii mult s-au bucurat:

— Las[-l c[s-o de=tepta,
C`nd]n cas[vom intra!
+i numaidec`t se duc,
Intr[-n cas[to\i buluc.

Iar[pe rom`n]n pat,
C`nd z[ritu-l-au culcat,
L`ng[=old c-un palo= lat,
Trei pa=i]napoi s-au dat!

Dar un turc, privire crunt[,
+i statur[cam m[runt[,
Dec`t to\i mai inimos,
Sfoar[de m[tase-a scos.

Ca arcanul a-nnodat-o,
Dup[g`t i-a aruncat-o.
+i pe ceilal\i turci]i cheam[.
Vin to\i =i la tras se-nham[.

Ni\ [somnul]=i urma,
Vis frumos]n somn visa.
C`nd, deodat[, ceva rece
Simte pe la g`t c[-i trece.

Scutur[grumajii, tare...
De la g`t arcanu-i sare.
Turcii, cum tr[geau cu ur[
Buf! pe spate to\i c[zur[.

Ni\[-n pat, cu fa\`a-n sus,
Doarme mai departe, dus..
Dar\ turcul m[run\el
Se apropie =i el.

Sfoara, iar[=i, t`lh[re=te,
De grumaji i-o potrive=te;
+i mai tare, ho\omanul,
Str`nsu-i-a de g`t arcanul.

Sfoara turcilor le-a dat-o,
Turcii-n m`ini au apucat-o,
To\i din nou se opintir[
+i pe Ni\ mi-l smucir[.

Ni\ ochii mari f[cu,
Vru s[strige, nu putu;
Turcii-l traser[din pat
+i cu sfoara l-au legat

De pociumbul hornului,
}n b[taia fumului,
La dogoarea focului,
Unde-i greu voinicului!

Bietul Ni\, de=teptat,
+i v[z`ndu-se legat
Se-ncordeaz[, strig[-amar,
Totul]ns[e-n zadar!

El striga, ei]l b[teau,
Of! =i-n el cu ce d[deau?

Tot cu fierul plugului
Peste lungul trupului.

+i cu biciul de curele
Peste-a fe\ei alb[piele.
Iar[dup[ce-l b[tur[,
To\i pe chef se a=ternur[.

Turcii chefuiau r`z`nd,
Ni\ se zb[tea gem`nd,
Ni\uleasa se jelea.
Ce s[fac[, nu =tia!

El, c`nd soa\ a =i-o v[zu,
Semn cu ochiul]i f[cu:
— Drag[, ce stai de jele=ti,
+i nimic nu-mi folose=ti?

Vezi ce r[u m[chinuiesc?
Moartea, turcii mi-o urzesc.
F[-te c[mai ie=i pe-afar[,
Intr[-al[turi]n c[mar[,

Ia-\i din lad[, dintr-o oal[,
Pumni de g[lbiori]n poal[
+i, cu poala plin[ras[,
Vino, m[tur[prin cas[.

F[-te c[te poticne=ti,
Bani pe jos s[risipe=ti...
Doar p[g`nii m-or l[sa!
+i s[vezi cum i-oi juca!

D`nsa pleac[... =i din oal[,
Galbeni mul\i aduce-n poal[.
M[tur`nd se poticne=te,
Bani prin cas[risipe=te.

C`nd v[d galbenii lucio=i,
Turcii sar, din fire sco=i,
Pe sub pat nebuni se bag[
Dup[aur, s[-l culeag[.

Str`ng de jos tot ce g[sesc,
Dar pe Ni\ nu-l sl[besc,
Ci mai nemilo=i]l bat.
Ni\ geme-ndurerat...

Soa\a-i pl`nge muiere=te,
+i nimica nu-ndr[zne=te.
El, v[z`nd c[nu-i dau pace,
Semn din nou nevestei face:

— Drag[! ce jele=ti =i stai,
Nici un ajutor nu-mi dai?
F[-te iar c[ie=i, =i du-te
}n c[mar-al[turi iute.

Dichise=te-te frumos,
Cu ce ai mai ar[tos.
Dup[ce te vei g[ti,
S[te-ntorci napoi aci!

Doar p[g`nii m-or sl[bi
+i s[vezi cum le-oi pl[ti!

Ni\uleasa pleac[iar[,
}ntr-al[turi]n c[mar[.

Pune fa\ a la-n[lbeal[,
Buze moi la rumeneal[,
Lungi spr`ncene la negreal[,
Unghiile la pileal[.

Ia din scrin papucii noi,
Cump[ra\i cu galbeni doi;
Îa cea de s[rb[tori
+i catrin\ele cu flori.

Se g[te=te-ntr-o clipit[,
Cum de Pa=ti a fost g[tit[...
M`ndr-apoi, ca o cr[ias[,
Vine din c[mar[-n cas[.

Turcii dornici o priveau...
Dar pe Ni\[nu-l sl[beau,
Ci-l b[teau mai cu putere!
Ni\[se zg`rcea-n durere.

Soa\ a lui se v[ieta
+i nimic nu cuteza...
El, v[z`nd c[nu e =ag[,
Semn din nou]i face: — Drag[!

Ce jele=ti cu-at`ta foc,
F[r-a-mi folosi deloc?
Ia hai, f[-te c[te duci
Ap[rece s[le-aduci...

+i te du colo-n conac,
Sus la unchiu-meu Novac;
Repede s[-i dai de =tire,
C[m[afiu la pieire...

Doar[unchiul m-o sc[pa,
+i s[vezi ce le-oi lucra!
Ni\uleasa =i-a luat
Cofa-n m`n[=i-a plecat.

Dup[ap[nu s-a dus,
Ci pe deal, la unchiul, sus,
Gruia =i Novac,]n cas[,
Osp[tau voio=i la mas[.

— Alei, Gruio, v[rule,
+i Novace, unchiule,
Osp[ta\i, v[veseli\i,
+i de Ni\ nici nu =ti\i!

Haide\i, f[r[z[bovire,
C[se afl[la pieire.
De mai sta\i, e prea t`rziu,
Nu-l g[siv[pe Ni\ viu!

— Ce i s-a-nt`mplat, nepoat[?
— Ne c[lcar[turci... o gloat[!
El dormea-n odaie beat;
Prinsu-l-au, =i l-au legat

Jos, de st`lpul hornului,
La dogoarea focului.

+i cumplit]l chinuiesc,
Moartea turcii i-o g[tesc!

Mo= Novac la Gruia cat[:
— Auzit-ai, Gruio, tat[?
Cinge sabia la br`u,
Du-te, p`n[nu-i t`rziu!

Gruia: — Haidem, veri=oar[!
Sabia-ncing`ndu=-i, zboar[,
Ca un v`nt din deal se las[...
Iat[-mi-l la Ni[-n cas[:

— Alelei, m[i neam hain,
Cum v-abate\i din senin,
C`te-o sut[pe un om,
Ca =i ciorile pe-un pom!

Ce vi-e omul vinovat,
Astfel de mi l-ai legat?
Nu vi-e robul de v`nzare?
Mie mi-e de cump[rare!

— Nu ni-e robul de v`ndut,
Ci ne este de pierdut!
— Olio! v[rule, m[i, slabe,
Cum te calc[ni=te babe!

Astfel c`nd a cuv`ntat,
Funiile i-a t[iat,
Buzdugan i-a pus]n m`ini:
— Iac[leac pentru p[g`ni!

Slobod Ni\ c`nd se vede,
Ca un fulger se repede,
+i c`nd prinde-a da, =oimanul
}n p[g`ni cu buzduganul,

Oliolio!... p[g`nii ho\i,
Cum fugeau spre u=[to\i!
Dar }n u=[Gruia sta,
Jos cu sabia-i culca.

Iar pe care nu-l doboar[
Lucitoarea s[bioar[,
}l a=terne-n grab[jos
Buzduganul nemilos.

.

Stelele c`nd r[s[reau,
Cl[i de turci sub cer ardeau.
Focul ro=u tot cre=tea,
Carnea-n fl[c[ri sf`r`ia.

C`nd pojarul se stinsese,
Scrum din turci mai r[m[sese.
Ni\uleasa scrum lua,
Ni\ oasele-aduna.

}ntr-un car le-au }nc[rcat,
+i pe Olt }n jos le-au dat:
Unda rece s[le care
P`n[-n Dun[re =i-n mare!

C~NTUL XVII

Fata turcului

Colo-n Mun\ii oltene=ti,
 Sus, la cur\i mari nov[ce=ti,
 Plimb[-mi-se prin ceardac,
 Trist, feciorul lui Novac:

Din ochi negri l[cr[m`nd,
 De la inim[oft`nd.
 Taic[-s[u la d`nsul vine:
 — Gruie, scumpe, ce-i cu tine?

Straiele \i-ai ponosit,
 Calul \i l-ai obosit,
 Galbenii \i-ai cheltuit,
 De te v[d a=a m`hnit?

— Nu, t[icu\! ci m[bat,
 Iar[=i, g`nduri de-nsurat...
 +i din c`te le-am v[zut,
 Doar o fat[mi-a pl[cut:

Fata turcului bogat,
 Soliman, din Calafat.
 Sult[nica-i zic pe nume,
 Nu-i ca d`nsa alta-n lume.

Nici o z`n[, nici o floare,
 Nu-i a=a fermec[toare.

+i-i nepoat[de-mp[r]at,
Min\ile mi le-a furat!

Taic[-s[u clipi din gene,
+i-a-ncruntat a lui spr`ncene:
— Tu, rom`n de vi\[, vrei
Fata unui turc s-o iei?

Dac[este-a=a... gr[be=te,
Rade-te pe cap turce=te,
Las[-\i portul rom`nesc,
+i te-mbrac[-n strai turcesc!

Gruia ce mi se g`nde=te?
Nu s-a ras pe cap turce=te,
N-a schimbat cu strai p[g`n
Portul neao= de rom`n.

Ci la Negru=or s-a dus,
M`ndr[=ea, fr`u scump i-a pus.
S-azv`rli pe el c[lare,
Apoi: — Hi la drum, fugare!

Din c[lc`ie-l]mboldea,
Calul c`te-un deal s[rea;
L-atingea cu palma-i lat[,
+i s[rea doi mun\i deodat[.

Iat[-l cu frumosu-i cal
Colo-n Calafat, pe mal,
L`ng-o vesel[gr[din[,
De garoafe m`ndre plin[.

Sult[nica cea frumoas[
Tocmai se plimba voioas[
Printre flori, =i dup[ea
Roabe vreo cincizeci avea.

M`ndre toate, frumu=ele,
Mai n-o cuno=teai din ele.
C`nd v[zu pe c[l[re\,
I-a gr[it: — Voinic seme\!

Ce joci calul t[u pe-aci?
Tat[l meu, de va sim\i,
Calul scump o s[\i-l ia,
Iar pe tine... te-o t[ia!

Gruia calul =i-l strune=te,
L`ng[gard cu el se-opre=te:
— Of, nepoat[de-mp[rat,
Din ora=ul Calafat!

O garoaf[de mi-i da,
Mult mi-ai drege inima!
Ai copilei obr[jori
S-au f[cut ca doi bujori.

Se plec[tremur[toare
Pe un strat =i rupse-o floare.
Unei roabe o d[du:
— Na, alearg[de i-o du.

Gruia-n ochii fetei cat[:
— Nu a=a, frumoas[fat[.

Ca s[-mi dreag[inima,
D[-mi-o cu m`nu\`a ta!

Sult[nica tres[ri,
Fa\`a ei se-nveseli,
Negrii ochi =i i-a plimbat
Peste florile din strat.

Rupse cu m`nu\`a-i alb[
Alt[floare =i mai dalb[;
+i s-a dus ca s[i-o dea:
— Na-\`i-o, chiar din m`na mea.

El atunci un bra\]ntinde,
Fetei mijlocu-i cuprinde;
+i s[lt`nd-o-n =ea cu zor,
Pinteni d[lui Negru=or:

— Hi!... m[i puiul =oimului,
Mi te-a=terne drumului,
Ca =i iarba c`mpului
La suflarea v`ntului!

Negru=or zbură, la deal,
Iar[Gruia-n =ea pe cal,
M`ndra=ei dezmierda cu sete,
S[rut`ndu-i ochi =i plete.

.

Roabele... r[m`n pierdute,
Iar o roab[-alearg[iute

Colo-n t`rg la cafenea,
Unde turcii beau cafea:

— Turcule, st[p`ne, vin[
Las[vorb[=i hodin[;
O clipit[nu mai sta,
C-au r[pit pe fiica ta!

| i-a luat-o-n =ea pe cal
+i-a zburat cu ea la deal
N[zdr[vanul pui de drac,
Gruie, Gruie-al lui Novac!

Turcul, c`nd a auzit,
Ars din locu-i a s[rit;
+i cu lacr[mi el pl`ngea,
C[ci at`ta fiic-avea!

Merse-acas[-ntins.. =i, hai!
Drept]n grajdul cel de cai.
Nici un cal nu-i trebuie=te,
La nici unul nu se-opre=te.

Ci-ndrepteaz[pa=ii lui
Spre un col\ al grajdului,
C[tre Alba, iap[veche,
Care n-avea-n \[ri pereche.

De la iesle-o scoate, sare
Pe lucioasa ei spinare,
F[r[=ea =i f[r[fr`u,
Doar cu sabia la br`u.

Alerga, fugea, m[i frate,
Cu urechile culcate,
Alba turcului deliu
Dup[Negru cel zglobiu

Cum alearg[de nebun[—
Peste c`mpuri — o furtun[.
Cu at`ta zor fugea,
De mai-mai c[-l ajungea!

Sult[nica, de pe cal,
Din n[limea unui deal,
C[ut`nd napoi, deodat[,
D[cu ochii de-al ei tat[.

Ce-i tr[snii atunci prin minte?
Se plec[din =a-nainte,
+i pe Negru cel spumat
De-o ureche l-a mu=cat.

Urechiu=a s`ngereaz[,
Negru=or ca ars necheaz[,
Hai, pe urm[, d[n[val[,
Zboar[, cu a=a iu\al[—

De-au ajuns]n data mare
Colo unde-albeau]n zare
M`ndre case cu ceardac:
Sus, la curtea lui Novac.

Nu intr[]n cas[bine,
Turcu... iat[-l, =i el vine,

Cu privirea-nfl[c[rat[,
+i cu spada ridicat[.

Inimosul Mo= Novac,
Din al casei lui ceardac,
Cobor`tu-s-a-n ograd[,
Oaspele ca s[=i-l vad[:

— Ho, jup`ne turcule,
+i cinstite socrule!
Ce-nsp[im`n`i pe fiii t[i,
Fiii t[i, copiii mei!

Ia poftim, s[ne-mp[c[m,
Cu paharul s[-nchin[m!
Tinerii fac vr[jbile,
Noi, b[tr`nii, p[cile.

Iar copila: — Tat[drag,
}i gr[i de sus din prag
S[m[iei napoi veni=i?
Du-te! Geaba osteni=i!

Gruia-i m`ndru voinicel,
Nu mai plec de l`ng[el,
De-azi, cre=tin[eu m[fac.
Voi fi nora lui Novac!

C~NTUL XVIII

La socri

Dinspre mun\ii Lotrului,
Prin str`mtoarea Oltului,
Cine se coboar[-n cale,
C[tre Dun[re la vale?

Gruie-al lui Novac coboar[
Cu iubita-i so\ioar[;
C[de c`nd s-au cununat,
Pe l-ai s[i ea n-a mai dat.

Prin p[duri de brad, prin mun\i,
Merg la socrii cei c[run\i,
Pe doi roibi]naripa\i
+i cu daruri]nc[rca\i.

Prin p[dure cum treceau
Florile-i ademeneau,
Ierburile-i]mb[tau,
La repaus]i chemau.

+i colo cam spre amiaz[,
Umbra c`nd se tot scurteaz[,
Ajung`nd]n Valea rea,
Caldul soare-i dogorea,

Iat[-i, se opresc, m[i frate,
Sub un brad cu crengi plecate.

Sult[nica mas[-ntinde,
Scoate din desagi merinde.

Am`ndoi apoi s-a=eaz[,
Odihnesc =i osp[teaz[.
Iar[el a cuv`ntat:
(!) p[=tea parc-un p[cat!)

— Scumpo, nu-mi c`nta=i de mult
Ian]ncepe... s[te-ascult.
C`nt[-\i, m`ndro, c`ntecul,
C[mi-e drag ca sufletul!

— He! c`nta-\i-a= bucuroas[,
I-a r[spuns a lui frumoas[,
Dar de-ncep eu a c`nta,
Frunzele s-or cl[tina,

Mun`ii, v[ile-or vui...
Aramba=a s-o trezi;
Aramba=a cel vestit,
Care st[prin mun`i dosit:

C[pitanul de voinici,
Ce-i st[p`n prin v[i p-aici.
+i sim`ind c-aici suntem
Va veni la noi, m[tem.

— Ei =i-apoi? S[vie! las[...
L-oi pofti cu noi la mas[.
Iar de-o fi s[tul de hran[,
Un baltag i-oi da pomani!

C`nt[-\i, m`ndro, c`ntecul,
C[mi-e drag ca sufletul!
N-avea grije pentru tine,
C`t te afli l`ng[mine!

— Dragul meu! de-al t[u cuv`nt
Asculta-voi =i-o s[c`nt...
Aramba=a o s[vie,
De el nu \i-e team[\ie!

Dar =tii, Gruie, ori nu =tii,
C[de c`nd eram copii —
Ani vreo zece c`nd aveam —
Eu =i d`nsul ne iubeam?

C`nd fui mare, l-am l[sat,
Eu pe tine te-am luat;
Iar[el, prin mun\i cu brazi
St[-ndosit de-atunci p`n' azi!

Azi pe-aici de s-o abate
+i mi-te-o z[ri, b[rbate,
El lupta-va pentru mine,
S[m[ieie de la tine!

Vorbele acestea-l dor,
Mult, pe-al lui Novac fecior.
Totu=i, zice: — M`ndro, hai!
C`nt[, grije tu s[n-ai!

Sult[nica, scumpa lui,
Dete drumul glasului.

+i c`nd prinse-a tr[g[na,
Mun\ii-au prins a r[suna.

Valea prinse-a clocoti.
Aramba=a se trezi,
P[r[si culcu= de flori
Dintre brazi mirositori.

+i de sus, pe-o-ngust[cale,
Fuga, cobor] la vale.
Iat[-l, vine drept la ei:
— Gruio! Tu e-ti? Alelei!

Cine dracu te-a adus
+i-n c[rarea mea te-a pus?
Zile scurte de-ale tale?
Ori p[cate de-ale mele?

Ce-avu=i — bat[-te pustia —
Cu-al t[u roib s[-mi calci mo=ia?
Ia s[-mi dai degrab[seam[,
Ia s[-mi dai pe roibul vam[!

— Ba eu roibul nu \i-oi da,
P`n[capul sus mi-o sta;
C[mi-l dete taic[-meu,
Ca s[-mi poarte trupul greu.

— M[i cu palo= mare-n teac[
+i cu c[p[\`na seac[!
Ce-mi treci lumini=urile
+i-mi str[ba\i desi=urile?

Cum ai]ndr[znit, seme\,e,
S[-mi]ncurci c[r[ri, f`ne\,e?
Ia s[-mi dai azi mie seam[,
Ia d[-mi palo=ul t[u vam[!

— Ba nici palo=ul nu-`i dau,
}n picioare c`t mai stau;
C[mi-l dete Dumnezeu,
Ca s[-mi ap[r capul meu!

— M[i... cu m`ndra ca o floare,
Ce-mi seci apa din izvoare?
+tii tu oare ori nu =tii,
C[pe c`nd eram copii,

C`nd vreo zece ani aveam,
Eu =i m`ndra ne iubeam?
Ia s[-mi dai azi, Gruio, seam[,
Ia s[-mi dai pe m`ndra vam[!

— Ba, p[g`nule-ng`mfat,
P`n-am bra\,e de luptat,
Nu-`i dau nici pe m`ndra mea,
C[m-am cununat cu ea!

Ia-mi-o, de e=ti =i-ndr[zne\,
C`t `i-e graiul de seme\,
Vino s[ne m[sur[m,
Lupt[dreapt[s[lupt[m!

.

Ei de br`ne s-apucar[,
+i la lupt[se-ncle=tar[;

C`nd]n loc se r[suceau,
C`nd la vale se t`rau,

Dar nici unul nu sl[bea,
Fiecare se \inea.
Gruia ce mi se g`nde=te?
So\ioara=-i ispite=te:

— Alei, puica mea, tu stai?
Nici un ajutor nu-mi dai?
Uite, br`u-mi se dezleag[,
Vino de mi-l str`nge, drag[!

C[m[-mpiedec =i-oi c[dea,
F[r[so\ vei r[m`nea!
Ea-i gr[i: — Nu, nu! mai da\i!
Lupt[dreapt[s[lupta\i!

C[oricare-o birui,
Tot un b[rb[\el mi-o fi!
Gruia, auzind a=a,
Foc pe inim[sim\ea.

Trup =i bra\e =i-a-ncordat,
Pe-aramba=a l-a-nh[\at,
Sus de tot l-a ridicat,
De p[m`nt cu el a dat...

+i-n \[r`n[p`n[-n g`t,
Dintr-o dat[l-a v`r`t.
Apoi palo=u-nv`rti,
De g`t capu-i dezlipi.

Soa\ a-i vine: — Dragul meu,
S[te \ie Dumnezeu!
Gruia-n inim[fierbea,
Dar m`nia=-i ascundea.

Scoase plosca de sub =ea:
— Na, dr[gu\o, vin =i bea!
C[de-acum din m`na mea,
Ori ji bea ori nu-i mai bea.

Pricep`ndu-i g`ndul r[u,
Ea se roag[: — So\ul meu!
Am gre=it... sunt vinovat[...
Iart[-m[de ast[dat[!

Gruia aspru se uita,
+i din grai o judeca:
— M`ndro, =tii ce m[g`ndii?
Vara asta eu cosii.

Am f[cut vreo =apte cl[i,
V`rf la toate le pusei.
Dar o clai-e-n deal cl[dit[
Mi-a r[mas nev`rfuit[.

+tii ce m[g`ndesc azi eu?
S[-i fac v`rf cu capul t[u!
M`ndra, biata,-ng[lbene=te.
Gruia palo=u-nv`rte=te...

D[o dat[m`nios,
Trupul m`ndrei cade jos,

Capul se rostogole=te,
Gura ei bolborose=te.

El cosi\ele-i r[teaz[,
+i sub =ea pe roib le-a=eaz[
Apoi sare-n =ea, porne=te,
P`n' la socri nu se-opre=te.

.
Soacra, cum }l vede,-alearg[,
Poarta i-o deschide larg[,
}l pofte=te,-i pune mas[.
El pe-o m`n[fruntea=-i las[.

— Ce stai, ginere, plouat?
Fata unde mi-ai l[sat?
Sult[nichii nu-i e bine?
Cum de n-a venit cu tine!

Gruia soacrei sale-i dete
Smocul pletelor t[iete:
— Iac[ce-\i trimete ea.
Am l[sat-o-n Valea rea...

L`ng[ho\ul aramba=e.
Vulturi nes[tui s[-ngra=e
Cu obraji-i rotunjori,
+i nes[\ioase ciori.

C`nd cosi\ele-i z[ri,
Soacrei inima-i s[ri.

Le-a luat, la piept le-a str`ns,
 }nec`ndu-se de pl`ns.

Ca din min`i ie=it[, mama,
 De pe cap =i-a rupt n[frama.
 Pletele =i le smulgea,
 +i cu lacr[mi se jelea:

— Of!... acas[c`nd erai,
 Fat[, cum nu m-ascultai,
 S[iei so\ de prin vecini.
 Tu la to`i g[seai pricini...

}ntr-o zi, la drum]n zbor
 Mi-ai plecat c-un c[l]tor.
 C[l]torul ce l-ai vrut,
 Iat[! vezi ce \i-a f[cut?

Te l[s[-n p[duri, s[-ngra=i
 Ciori cu-obraji-\i dr[g]la=i.
 }nsu=i el mi te-a r[pus!...
 Gruia nal\ fruntea sus:

— Ia taci, soacr[, nu ofta,
 Toate-s doar din vina ta!
 C-o l[sai de se-ndr[gea
 Cu oricine se-nt`nea.

Fata prea \i-ai r[sf]\at!
 Proast[cre=tere i-ai dat:
 Ca s[=i-i doreasc[so\i,
 C`\i]i va-nt`lni, pe to\i!

Zice =i pe roib el sare,
Pleac[iar,]n goana mare;
Se tot duce, p`n` se pierde
}n desi= de codru verde.

C~NTUL XIX

Moartea lui Novac

Ce s-aude-n lung pe vale ?
Ce se vede jos]n cale?
Sunt t[tari ce vin gr[mad[
De prin sate, de la prad[.

Pe v`lcele =i pe drumuri,
Vin t[tari p[g`ni, duiumuri.
Iar]n fruntea tuturor,
Cine vine mai cu zor?

E M`rzacul cel b[tr`n,
Cam albit de ani =i sp`n:
Fire-n barb[opt, sau nou[,
}n muste\`e numai dou[.

=i un arc el are-n spate,
C`t o cobili\[, frate!
Iar]ntr-]nsul o s[geat[,
Mare, co=cogea lopat[.

Tot viind a=a duium,
Iat[-i, dau de-o fat[-n drum

De St[ncu\ a cea chiabur[,
Dr[g[la=e la f[ptur[.

}mbr[cat[-n ie alb[,
+i la g` t c-o m` ndr[salb[.
Cum o v[d]n drum t[tarii,
Sar =i-o-nha\[ca t`lharii!

Lan\ de fier]n grab[scot,
+i o leag[cot la cot.
To\i cu bicele-apoi sar,
+i-o lovesc, =i-o bat amar.

— Valeu! strig[fata. Mor!
Nu m[bate\i, ho\ilor!
Bani vre\i? Haide\i c[v-oi da,
G[lbiori, cu bani\ a!

Dar M`rzacul cel albit
}i gr[i cu glas dogit:
— Nu te batem, puico, h[i,
Pentru g[lbiorii t[i!

Ci te batem s[ne spui
(Fiindc[e=ti din satul lui)
Unde-i, care-i din tot satul,
Casa lui Novac bogatul?

— C`inilor, dac[-i a=a,
Ian privi\i! le zise ea,
Sus, vede\i voi, pe colin[,
Cea v[paie de lumin[?

Nu-i v[paie arz[toare!
 Acolo lucesc la soare
 M`ndre case cu ceardac,
 Casele lui mo= Novac.

Casele c`nd le v[zur[,
 Fetei drumul]i d[du[r[,
 +i-ntr-acolo, to`i vr[jma=ii
 }=i c`rmir[-ndat[pa=ii.

* * *

Mo= Novac la o fereast[,
 Sus, vorbea cu-a sa nevast[:
 — Drag[, somnul m-a furat,
 +i ur`t vis ce-am visat!

M[pr[dau t[tari, o ceat[...
 Se-mpline=te visu-mi, iat[!
 Vin t[tarii... vezi cum suie?
 Vin! =i-acas[Gruia nu e.

Deci, tovar[=a mea! sai,
 M`n[de-ajutor s[-mi dai!
 — Ce s[fac, femeia-ntreab[.
 — Car[-mi la s[ge`i, degrab[.

S[le cari cu traista-n cas[,
 +i s[mi le pui pe mas[.
 Bine vorba nu sf`r=ea,
 T[t[rimea =i sosea.

Au venit t[tarii g]loat[,
De-au umplut ograda toat[;
Tot venir[cu gr[mada,
P`n-umplur[=i livada.

Mo=ul spada=-i ascu\i,
Arcu-ndat[=i-l g[ti
}n p[rete-avea din fa\[,
O sp[rtur[lingua\.

Pe-acolo Novac ochea,
+i cu arcul s[u b[tea.
Numai c-o s[geat[, dou[,
Dobora t[tari, opt, nou[.

Dar M`rzacul cel b[tr`n
+i ca babele de sp`n,
A v[zut din ce loc vine
Moartea lor, =i de la cine.

Suie deci, cu mul\i de-ai lui,
Treptele conacului.
Sar la u=[cinci p[g`ni,
+i-o ridic[din ``\`ni.

Dau s[intre din pridvor,
To\i]n cas-apoi cu zor...
}ns[mo=u-n u=[drept,
Ca un zid le \ine piept.

+t\i de spada lui cea grea,
T[t[rimea cum c[dea?

Cum cad toamna frunzele,
C`nd b[tut-au brumele.

Sute vin, se-ngr[m[desc,
To\i pieirea =i-o g[sesc.
Alte sute-l]mpresoar[,
La p[m`nt el]i doboar[.

.

Dar cu lancea-mpuns amar
Pe la spate de-un t[tar,
A c[zut la urm[jos
+i Novac cel inimos:

Precum cade la p[m`nt
Falnicul stejar, de-un v`nt.
Dobor`t v[z`ndu-l, ho\ii,
Buzna-n cas[dau cu to\ii.

Prind — la geamul din iatac —
Pe so\ia lui Novac.
+i leg`nd-o-ncep s-o bat[.
— Vai! ea strig[-nsp[im`ntat[.

Sta\i cu bicele, p[g`ni,
Dezlega\i-m[de m`ini!
Bani cu mier\ a v[voi da,
C`i v[cere inima!

Dar M`rzacul cel c[runt
Se uit[la d`nsa crunt:

— Taci, femeie! ce tot zbieri?
Nu te batem pentru-averii!

Ci te batem s[ne spui:
Unde-i grajdul calului,
Al lui Negru-Negru=or,
Ce cu =oimi se-ntrece-n zbor?

Calul Gruia l-a furat
De l-al nostru han bogat.
Hanul ne-a trimis pe noi
S[i-l ducem]napoi!

Nov[ci\ a, dezlegat[,
Merse cu t[tarii: — Iat[!
Sus, colea, s[pat]n deal,
Grajdul falnicului cal.

C[pc[unii, hai cu zor,
To\i]n grajd la Negru=or:
El cu din\i-i sf`=ia,
Cu picioarele-i lovea.

Dar M`rzacul, fa\ [sp`n[
De baborni\ [b[tr`n[:
— Nov[ci\ o, zise iar[,
Scoate-l dumneata afar[!

Ea la Negru=or se duse,
Vorbe dr[g]la=e-i spuse,
Coama-i netezi frumos,
+i pe loc din grajd l-a scos.

C`nd M`rzacul l-a z[rit,
De pl[cere-a tres[rit.
Hai, pe el]nc[lec[,
+i — cu to\i ai lui plec[.

* * *

Gruia, de la socrii s[i,
Am[r`t, venea, prin v[i.
C`nd deodat[, v[i=i hat,
De-un nechez au r[sunat.

El \inte=te ochii-n zare:
“Ce v[d? Nu e Negru oare?
Ii! ba-i Negru=or al meu.
Uite-l, vine... ca un zmeu!

Cine-i \ine fr`u-n m`n[?
Un t[tar cu fa\ a sp`n[.
Dup[el vin al\i c[pc`ni.
Vai! c[lcatu-ne-au p[g`ni?

Pe t[icu\ul biruir[?
+i pe Negru mi-l r[pir[?”
C`nd g`ndea a=a, mirat,
Roibul s[u a nechezat.

Negru=or]l auzi,
+-unde-odat[se smuci!
Din m[sele mesteca,
Din picioare arunca.

Pe M`rzacu l-a tr`ntit,
Fierea-ntr-]nsul de-a plesnit;
+i mai d`ndu-i =i-un picior,
A venit la Gruia-n zbor.

El spre g`tul lui se las[,
+i-i s[rut[coama deas[.
Sare-apoi, cu spada-n m`na
La o=tirea cea p[g`n[.

+i-o a=terne jos pe loc,
C`t ai coace-o turt[-n foc.
Stau t[tarii-n drum t[ia\i.
Ca =i snopii secera\i.

* * *

Cu t[tarii cum sf`r=i,
C[tre cas[drept porni.
Iar]n patul a=ternut,
Sus, acas[, ce-a v[zut?

Taic[-sau z[cea pe spate,
Mort, cu buzele-ncle=tate.
L`ng[el, m[icu\`a sa,
Genuncheat[jos, pl`ngea.

Gruia stete ca-nghe\at.
Iar la urm[, s-a plecat,
S[rut[ri de foc a pus
Pe obrazii celui dus.

— Tat[, tat[! ce-ai f[cut?
 Tu, cel tare, mi-ai c[zut?
 O, stejarule frumos,
 Cum te dete v`ntul jos!

.
 +i venit-au popi, de-aproape,
 De departe, s[-l]ngroape.
 +i-a venit ca s[-l]jeleasc[,
 Mult[lume rom`neasc[:

De pe Mure=, Cerna, Jiu,
 De pe-al Arge=ului r`u,
 De pe r`ul Oltului,
 To`i frunta=ii neamului!

Clopotele r[sunau,
 Popii t`nguios c`ntau,
 +i cu lacr[mi to`i pl`ngeau,
 C`nd la groap[-l]petreceau.

+unde l-au]nmorm`ntat?
 Pe un plai cu flori sm[lat,
 Sus, colo, la sf`ntul schit,
 Spre-a fi ve=nic pomenit.

C~NTUL XX

}n robie t[t[reasc[

Colo-n \ara t[t[reasc[,
 }n cea temni\[domneasc[,
 Temni\[de zid lucrat[
 +i-n p[m`nt ad`nc s[pat[,

Cine zace la r[coare,
 F[r[s[mai vad[soare?
 Zace Gruia cel vestit,
 A=tept`nd al s[u sf`r=it.

C[ci t[tari pr[dalnici iar[,
 Mul\! mo=ia ne-o c[lcar[:
 +i pe Gruia — prins, legat —
 Rob cu d`n=ii l-au luat.

A trecut }n toamn[anul
 De c`nd zace rob, s[rmanul,
 La picioare z[vor`t.
 +i cu lan\ul pus la g`t.

}n ajunul Pa=tilor,
 M[-sa, l[cr[m`nd de dor,
 P`n[-n ziu[se scul[,
 Ochii, fa\`a =i-o sp[l[.

Maicii sfinte s-a rugat,
 +i la Negru-a alergat:

— Negru=orule deliu,
Nu mai pot! Mi-e dor de fiu!

+tii tu calea pe sub soare,
P`n` la Gruia la-nchisoare?
— +tiu, st[p`n[; haide, sui,
Ard =i eu de dorul lui !

Zise, =i din ochii s[i.
Calul sc[p[ra sc`ntei.
D`nsa iute-l]n=eu[
+i s[rind pe el plec[.

.
Negru, c`nd l-atinse-afar[
V`nti=or de prim[var[,
+i mai mult se-nviora,
Ochii roat[=i-i purta.

Zarea toat-o cuprindea.
Ca fugarii nu fugea,
Nici cum fuge-o c[prioar[,
Ci ca v`ntul care zboar[.

+i-n nebuna-i alergare
+ti`i cum necheza de tare?
Cu nechezu-n calea sa,
Ziduri, case d[r`ma!

C`nd]n ziua urm[toare
(Zi de sf`nt[s[rb[toare)

Nimerit-au la-nchisoare,
Negru-albise de sudoare.

Nov[ceasa jos s[ri,
+i spre temni\| p[=i;
La fereastr[se opri,
De z[brele se lipi:

— Gruio mam[! unde e=ti?
Dragul maichii! mai tr[ie=ti?
Gruio scumpe! de e=ti viu,
Hai, r[spunde-mi, ca s[=tiu!

Iar de-i fi, m[icu\o, mort,
Popilor s[dau vrun ort,
L[cr[m`nd s[te jelesc,
De pomeni s[-\i]ngrijesc!

Gruia glasu-i auzea
Dup[glas o cuno=tea;
La fereastr[s-a urcat,
+i din grai a cuv`ntat:

— Maica mea! de viu sunt viu,
Dar abia, abia m[\iu!
M[-sei, viu c`nd ll z[ri,
Suflet parc[-i mai veni:

— Dragul meu! de s[rb[toare,
Iac[... ou[ro=ioare;
Rob de c`nd mi te-au luat
Ou[, poate, n-ai m`ncat.

Gruia din ad`nc ofta:
 — Mam[, nici nu le-oi m`nca!
 Ce crezi? c[mi-e de m`ncat?
 Mie-mi arde de sc[pat!

S[le-mpar`i la p[zitori,
 Doar o fi-ng[duitori
 +i te-or mai l[sa cu mine.
 Of! c[dor mi-era de tine!

Ea le d[la p[zitori.
 D`n-ii sunt]ndur[tori,
]i dau voie, c`t o vrea,
 Cu-al ei fiu la geam s[stea.

— Mam[, mam[! el]i zice,
 Cum ai nimerit aice?
 — Negru-al t[u,]nc[lec`ndu-l,
 Gruio, m-a adus — ca g`ndul.

Negru=or cu foc necheaz[,
 Spre z[brele-nainteaz[.
 Gruia-l m`ng`ie duios:
 — Ah! =oimanule frumos!

Iar[m[-sa: — Dragul meu,
 Gruie! cum sl[bi-i de r[u!
 — Da,]n [st beci rece, ghea\].
 Maic[, m[uscai la fa\].

Nici nu-`i po`i]nchipui
 Chinul ce-]]ndur aci!

Doar din plete — ce-au crescut
}mi fac noaptea a=ternut.

Doar cu barba m[-nvelesc,
Cu must[\i m[=terg[resc;
Ziua stau =i nu am tihn[,
Noaptea-ntreag[n-am odihn[

De c`ntatul broa=telor,
De foitul =erpilor!
C`nd aici eu am venit,
}n[untru ce-am g[sit?

Broa=te ca nuc=oarele;
Azi sunt ca ulcioarele.
+erpii ca =i a\ele,
Azi sunt gro=i c`t bra\ele!

+i-a= r[bda! de nu ar fi
O n[past[=i mai =i:
O =erpoaic[, foc de rea,
A-mpuiat]n barba mea!

C`nd cu gura-i m[ciupe=te,
S`ngele-mi =iroi \`=ne=te;
Ea mi-l suga p[g`ne=te,
D[la pui de =i-i hr[ne=te!

.
Bine c[mi te-a adus,
Drag[mam[, Cel de sus!
Dumnezeu \i-o ajuta,
Tu de-aci m[vei sc[pa.

C[iubirea de p[rin\i
 Lecuie=te suferin\i;
 +i ca dorul unei mume
 Nu mai e nimic pe lume!

— Of! de-aci s[mi te scot,
 Ce n-a= face? Face-a= tot!
 Cum s[fac, odorul meu?
 — S[te-nv[\, m[icu\o, eu:

Ia pe Negru=or de fr`u,
 +i cu fr`ul prins de br`u,
 Plimb[-mi-l]n lung =i-n lat,
 Prin ora=, pe la palat.

Hanul cel de ani b[tr`n,
 Al t[tarilor st[p`n,
 Din palat o s[-l z[reasc[,
 Inima-i o s[r`vneasc[.

+i din grai dac[te-ntreab[:
 — Nu \i-e de v`nzare, bab[?...
 Nu \i-e Negrul de schimbat!?
 Tu r[spunde-i r[spicat:

— Nu mi-e calul de tocmeal[,
 Negru mi-e de d[ruial[:
 Celui ce pe Gruie-al meu
 Mi l-o scoate de la r[u!

* * *

Ea, cu Negru=or de fr`u,
+i cu fr`ul prins]n br`u,
Merge, trece-n lung =i-n lat,
Prin ora=, pe la palat.

Negru coama=-i scutura,
+i din ochi sc`ntei v[rsa.
Hanul din palat] vede,
Jos la poart[se repede.

— Hei, tu, bab[ofilit[,
Ia stai, rogu-te,-o clipit[;
Nu vinzi m`ndrul c[lu=el?
Galbeni, mii, s[-\i dau pe el!

Nu \i-e Negrul de schimbare?
S[-\i dau altul =i mai mare!
Pentru unul s[-\i dau doi,
S[-\i dau dou[zeci =i doi!

Baba zise: — Cer iertare,
Nu mi-e calul de v`nzare,
Nici de schimb =i de tocmeal[
Negru mi-e de d[ruial[:

Celui ce pe Gruie-al meu
Mi l-o scoate de la r[u!
C[-i p[cat, voinic]n floare,
S[t`njeasc[-n]nchisoare.

— Bine, hai! a zis t[arul,
Las[, bab,-aici fugarul,
+i de-i Gruia fiul t[u,
Am s[-i port de grij[eu.

Din robie-l scot]ndat[,
+i-l]nsor chiar azi c-o fat[,
I-am g[sit tovar[=a,
Pe frumoasa Carpena.

Sus]n codrii de-i n[scut[,
Pentru fiul t[u crescut[.
I-am tocmit =i l[utari,
Me=teri dintre cei mai mari.

Ca s[-i c`nte p`n[-n sear[,
L`ng[drumul cel de-afar[.
+i s[vad[mult popor
Cum se-nsoar-al t[u fecior!

Auzind a=a b[tr`na,
}i apuc[-ndat[m`na,
+i pulpana hainei, nou[,
Le s[rut[pe-am`ndou[.

}n ograd[calul bag[,
De un st`lp al por\ii-l leag[
+i la fiu-i se repede.
El o-ntreab[, cum o vede:

— Ce-i cu Negru=or? — L-am dat,
Gruio, cum m-ai]nv[at.

Iar[hanul, mul\umit,
+tii ce mi-a f[g[duit?

Ast[zi chiar, din]nchisoare,
Mi te scoate, s[te-nsoare.
| i-a g[sit tovar[=a,
Pe frumoasa Carpena...

Sus,]n codrii de=i n[scut[,
+i pe seama ta crescut[,
| i-a tocmit =i l[utari,
Me=teri dintre cei mai mari.

Ca s[-\i c`nte p`n[-n sear[,
L`ng[drumul cel de-afar[.
+i s[vad[mult popor,
Cum te-nsori, iubit odor!

— Vai, vai! ce mi-ai f[ptuit!
Ce-am crezut, =i ce-a ie=it!
S[r[cu\maica mea,
Cum]=i bat joc to\i de ea!

Ce fel? Nu-l]n\elese=i?
Carpena din codrii de=i,
Este \eapa, maic[draga,
| eapa-n care-o s[m[trag[!

L[utarii? sunt vulturii
Cei n[prasnici ai p[durii,
Care s`ngele mi-or bea,
+i m`nca-vor carnea mea.

Of, pierdut e Negru-al meu,
+i cu el, pierdut =i eu!
Fiul, mam[, nu-\i mai scap[,
| i-l vor trage azi]n \eap[.

* * *

Biata mum[-ncremeni.
Ca =i ars[-apoi s[ri,
Alerg[iar la palat,
Stete-n poart[, s-a uitat.

+i-n[untru ce vedea?
Hanu-ntruna trimetea
Slujitori =i c[l[re\i,
Dintre cei mai]ndr[zne\i,

S[-l]ncalece de zor,
Careva, pe Negru=or;
C[ci]i arde sufletul
Ca s[-i vaz[umbletul!

Ei la Negru se duceau,
M`na pe d`rlogi puneau.
Negru neclintit st[tea,
P`n[se urcau]n =ea;

Iar]n =ea c`nd]i sim\ea,
]n picioare drept s[rea,
+i c`t colo-i azv`rlea,
Fierea-ntr-]n=ii le plesnea!

A tr`ntit jos, unul, doi,
Zece, dou[zeci =i doi!
C`nd v[zu a=a b[tr`na,
Semn f[cu din drum cu m`na:

— Hanule, m[ria-ta!
S[m[ier\i, uitai ceva!
Calul \i l-am d[ruit,
}ns[nu te-am deslu=it,

C[pe el s[stea c[lare
Nime-n lume nu e-n stare;
Numai Gruia singur poate,
De la dub[c`nd l-ai scoate.

Numai el \i l-o-mbl`nzi,
Ca s[-l po\i tu c[l[ri!
C`nd t[tarul auzea,
+i mai mult se aprindea.

+i g`ndi-ntru sine: — Azi,
Tot era s[-l scot, de-amiazi,
Ca s[-l duc la “cununie”.
Ia s[-l chemi, acum, s[vie.

+i-a trimes o=teni, o gloat[,
De la dub[s[i-l scoat[.
El sosi numaidec`t,
Cu c[tu=i de fier la g`t.

+i de m`ini =i de picioare
Tot cu lan\uri sun[toare.

Ți p[zeau, cu l[nci]n m`ini,
Cam vreo mie de c[pc`ni.

C`nd voinicul a intrat,
De-al lui chip s-au sp[im`ntat,
To\i ai cur\ii — mici =i mari —
=i t[tarce =i t[tari.

Pletele-i c[deau pe spate,
P`n[la c[lc`ie, frate!
Barba lui, a lui musta\[,
Copereau =i piept =i bra\l[.

Hanu-i zice: — Nu ofta,
C-a sosit =i ziua ta,
C`nd eu te voi cununa
Cu frumoasa Carpena!

P`n' mireasa \i se-mbrac[,
Vino, sui pe Negru-oleac[,
Sui! c[-mi arde sufletul,
Gruio, s[-i v[d umbletul!

Iar[d`nsul gl[sui:
— Bucuros eu m-a= sui;
Dar pe cal, m[ria-ta,
N-o s[pot]nc[leca.

Eu pe Negru c`nd s[ream,
Bra\e slobode aveam,
Nu eram ca azi, v`r`t
Tot]n fiare, p`n[-n g`t.

La un semn, o=teni venir[,
Din c[tu=i mi-l slobozir[.
— Du-te acum, i-a zis t[tarul.
+i-mi]ncalec[fugarul.

El la Negri=or privi,
+i t[tarului gr[i:
— S[-l]ncalec, z[u, a= vrea,
Dar m[tem c[n-oi putea.

C`nd plecam cu el la drum,
Nu eram cum sunt acum;
N-aveam plete lungi, pe spate,
P`n[la p[m`nt l[sate.

N-aveam barb[=i musta\[,
Mari, s[treac[-n jos de bra\[.
Azi, el nu m[va cunoa=te,
Din picioare-o s[m[-mproa=te!

Hanul pace-n suflet n-are,
Se-nfierb`nt[=i mai tare:
— B[rbieri s[vie-ndat[!
+i-au venit vreo cinci, deodat[.

Unii p[ru i-l tundeau,
Al[ii barba i-o r[deau.
— Ei! din mo=]mb[tr`nit,
Iat[-mi-te-ntinerit.

La fugar acuma du-te,
+i-l]ncalec[mai iute;

Hai, c[-mi arde sufletul,
Gruio, s[-i v[d umbletul!

Gruia se mai]nv`rte=te.
La fugar din nou prive=te:
— Nici acum, m[ria-ta,
N-o s[-l pot]nc[leca.

Negru, c`nd m[urc]n =ea,
+tii pe mine cum m[vrea?
Nu cum sunt azi, nearmat,
+i ca robii]mbr[cat.

Ci lui Negru-i e aminte
S[m[vaz[ca nainte:
Haine rom`ne=ti purt`nd,
Sabie la br`u av`nd!

La un semn, c`\iva se duc
+i voinicului i-aduc:
Haine rom`ne=ti frumoase,
Lance, sabie, lucioase.

+i-mbr[c`nd el hainele,
+i-ncing`ndu-=i armele:
“Ah!” g`nde=te mul\umit,
“Sfinte Doamne, fii sl[vit!

Mare e=ti tu, Cel de sus!”
La fugar apoi s-a dus,
+i-ntre ochi l-a s[rutat;
Negru, bl`nd a-ngenuncheat,

+i r[mase nemi=cat,
}n genunchi a=a plecat,
P`n' voinicu-a-nc[lecat.
Toat[curtea s-a mirat!

Gruia cu fugarul lui
Vine-n fa\ a domnului:
— Hanule, m[ria-ta,
Team[\i-e c[voi sc[pa?

Vezi de-nchide cur\ile,
Z[vore=te por\ile,
}nt[re=te str[jile,
Ca s[-\i piar[grijile!

Hanu-a pus numaidec`t
Por\ile de-au z[vor`t,
Str[jile de-au }nt[rit,
Pretutindeni, }nzecit.

Iar[Gruia ce f[cu?
Pinteni calului d[du.
+i c`nd Negru alerga,
Brazd[-n urma lui l[sa:

Cum e brazda-ntunecat[
Pe p[m`nt de plug l[sat[.
Iar pe piatr[c`nd c[lca,
Din potcoave sc[p[ra.

Face, c`t clipe=ti, o roat[,
Curtea ocolind-o toat[;

+i mai face ro\i vreo dou[
Face p`n[la vreo nou[!

C`nd s[fac[-a zecea roat[,
D[spre maic[-sa prin gloat[
M`na-n br`u i-o-nfige bine,
O ridic[l`ng[sine.

+i cu-a lui m[icu\[-n =ea
Drept spre zidu nalt o ia.
Negru=or, }mpintenat,
Sfor[ie pe n[ri turbat.

Se-ncordeaz-o dat[tare,
Peste zid departe sare;
Hanul }nlemnit privi,
Toat[curtea-ncremeni !

.

Gruia de pe cal s-apeac[:
— Hanule! r[mas bun! Iac[!
N-ai fost om, s[rman de tine,
S[omori viteaz ca mine!

Apoi zboar[vulture=te,
Dar deodat[se opre=te;
}ntr-o p[durice deas[,
Jos pe maic[-sa o las[.

+i-napoi cu Negru-alearg[.
Sare zidu-n curtea larg[.

Bietu han, c`nd l-a v[zut,
Cum e ceara s-a f[cut!

Iar curtenii, mii =i sute,
Scos-au s[biile iute,
Dar cu palo=u-i lucios,
El pe to\i]i culc[jos.

.
Sare zidu-apoi afar[,
Merge drept la m[-sa iar[,
+i pe cal s[lt`nd-o-n =ea:
S-a tot dus, p-aci-ncolea.

C~NTUL XXI

Ileana

Vine turcul cel bogat,
Soliman, din Calafat,
De la Dun[rea cea mare,
Vine prin dumbr[vi c[lare

Cu treizeci de br[ileni
+i pe-at`ia bosnieni,
Care au pe cap turbane
+i la =olduri iatagane.

To\i voinici de vi\ veche.
Lupt[tori f[r' de pereche,

Care moartea =tiu s-o-nfrunte
+i la lupt[merg]n frunte.

Vin cu to\ii, ca furtuna,
+i de cine-ntreab[-ntruna
P-unde trec]n drumul lor?
Tot de-al lui Novac fecior.

C[ci lui Gruie F[t-Frumos,
Turcul socru, m`nios,
}i jurase — pentru fat[—
R[zbunare-nfrico=at[.

.
Cum veneau a=a ei, val,
Tot pe l`ng[Olt, la deal
De huiiau =i mun\i =i vale
Numai... ce s[vaz[-n cale?

V[d vreo =apte delurence,
Fete tinere, oltence,
Care p`nze-n r`u n[lbeau
+i pe iarb[le-ntindeau.

Turcii locului st[tur[,
Soliman gr[i din gur[:
— Bun[vremea, delurence,
Fete harnice oltence!

Spune\i-mi, v[rog, de c`nd
Sta\i la p`nze-aci sp[l`nd,

N-a trecut p-aicea oare
Gruie-al lui Novac c[lare?

Dus prin \ar[-i undeva?
Sau e dus la vatra sa?
Ori la cr`=m[-n sat o fi?
Unde l-am putea g[si?

Adev[rul dac[-mi spune\i,
Dragi cununi pe cap s[pune\i!
S[v[afli m[ritate
Peste o lun[jum[tate.

Fa\a-nveseleasc[-vi-se,
P`nzele-n[lbeasc[-vi-se
Ca =i coala de h`rtie.
C`nd o iei din pr[v[lie!

Nu-mi ve\i spune cu dreptate?
R[m`ne\i nem[ritate!
Fe\ele vi se zb`rceasc[,
P`nzele vi se-nnegreasc[!

.

Auzindu-l fetele,
Pleac[ochii, bietelee,
Las[capu-n jos de fric[,
Nu pot un cuv`nt s[zic[.

.

Una doar, cu ochi c[prui,
Ilenu\ a Sandului,

De sub codri, dintr-un sat
Cu-al lui Gruia-nvecinat,

M`ndr[mult, cum rar z[re=ti,
Ca Ileana din pove=ti,
Numai ea, mai]ndr[znea\],
}i privi pe turci]n fa\].

Gruia =i-a lui Sandu fat[,
Dragi avutu-s-au odat[.
El uitase-apoi de ea,
Ea, la d`nsul, tot \inea!

Deci, ea zise: — Turci voinici,
Gruia n-a trecut p-aici!
Ani vreo doi s-au]mplinit,
De c`nd nu l-am mai z[rit.

Dar pe maic[-sa b[tr`n[—
Nu-i mai mult de-o s[pt[m`n[.
Nici o s[pt[m`n[nu-i —
Turcilor, eu o v[zui!

Jos,]n Olt, cu m`na sa,
Armele i le sp[la,
Tot de s`nge p[g`nesc,
S`nge turc =i t[t[resc!

Unde-n ap[le cl[tea.
Neagr[apa se f[cea,
Ca =i fundul de c[ldare,
C`nd]l umple fumul tare.

Astfel d`nsa le vorbi.
Iar]n g`ndul ei g`ndi:
“Vre`i s[-l prinde`i, t`lh[roi?
C`nd p[zi-vor lupii oi!

Doar atunci afla-ve`i voi —
Nici atunci! de la noi —
Unde-i Gruia cel iubit,
De p[g`ni nebiruit!”

Turcii frun`ile-ncruntar[,
+i plec`nd, se dep[rtar[:
Tot pe valea Oltului,
Tot]n susul r`ului.

Dar deodat[-n loc st[tur[
C[ci nainte ce v[zur[,
Colo unde Oltu-i lin
+i de s[lcii \[rmu-i plin?

Verde salcie plecat[
Peste r`u =edeal[sat[,
Iar de salcia-nverzit[
Sta o luntre priponit[.

+i culcat de-a lungu-n ea,
Gruie-al lui Novac dormea
Cu o sabie pe piept,
Ca =i c`nd ar fi de=tept.

V`ntul bate valurile,
Valul bate malurile...

+i lui Gruia, cum dormea,
V`ntul chica i-o zb`rlea.

C`nd de el cu ochii-au dat,
Bie`ii turci... au]nghe`at.
Dar o=tirea sa vitez[
Soliman =i-o-mb[r]b[teaz[:

— Pentru ce v-a`i f`st`cit?
Nu-l vede`i c[-i adormit?
Hai, lovi`i-l ne-ndurat,
P`n[nu s-a de=teptat!

Da`i]ntr-]nsul, ca-ntr-o fiar[!
Turcii to`i desc[lecar[,
Ca =i broa=tele s[reau,
+i ca =erpii se t`rau,

P`n' la d`nsul nainteaz[.
Dar acolo... ce s[vaz[?
L`ng[Gruia mai st[tea
Unu-ascuns, care-l p[zea

Pandela=, un grec voinic,
Cu h[mgere sub ilic.
Slug[bun[=i iubit[,
Pe la Gruia prip[=it[.

Pandela=, c`nd i-a z[rit,
Dintre s[lcii a s[rit:
— Ce vre`i, turci nelegiu`i,
De — ca =erpii — v[t`r`i

+i ca broa=tele s[Ita\i?
 Au pe Gruia-l c[uta\i?
 Turci p[g`ni la cap lega\i,
 A muieri voi sem[na\i!

C[-i vr[jit, voi nu-l =ti\i oare,
 Sabie s[nu-l doboare,
 Suli\ s[nu-l r[zbeasc[,
 Nici s[geat[s[-l r[neasc[?

Geaba v[ve\i str[dui
 A-l r[pune, p`n`o fi
 Ori cu funii str`ns legat,
 Ori]n lan\uri ferecat!

Nu am p[r]n capul meu,
 C`\i voinici v[zut-am eu —
 Nu ca voi, ci mai b[rbai,
 Jos de spada lui culca\i !

Turcii ochii mari f[cur[,
 +i gr[bi\i napoi d[ur[.
 Soliman din Calafat,
 Singur, st[-n loc ne-nfricat.

Face semn lui Pandela=,
]i arat[g[lbena=i:
 — M[i Pandele! vrei tu bani,
 S[-\i ajung[zeci de ani?

Pungi de galbeni noi \i-om da,
 Ca s[-i duci la casa ta;

Slug[d-azi s[nu mai fii,
S[-ngrije=ti de-ai t[i copii;

S[tr[ie=ti ca un bogat,
Dac[tu ni-l dai legat.
Grecul, banii c`nd v[zu,
Min\ile =i le pierdu.

Hei, c-a=a e sluga rea!
I-ai dat tot ce trebuia:
Banii, hrana pe deplin !
Ea te vinde la str[in!

Dup[ce se cam code=te,
Grecul pungile prime=te.
Funie groas[de fuior
Scoate dintr-un s[cu=or.

Iute-apoi la Gruia sare.
F[r[pic de remu=care;
+i mi-l leag[, fr[\ioare,
+i de m`ini, =i de picioare!

El, sim\indu-se legat,
Bra\ele =i le-a mi=cat.
+i fr`nghia cea-nnodat[,
Ruptu-s-a-n buc[\i pe dat[.

Turcii, c`nd]l v[d mi=c`nd,
Nu-=i mai dau, s[rmanii r`nd
To\i la fug[o tulesc,
Prin duduie se-ndosesc.

Dar c`nd bra\ele-a mi=cat,
Gruia nu s-a de=teptat;
Doar s-a-ntors pe alt[parte,
+i dormit-a mai departe.

Pandela= la el coboar[.
L-a legat a doua oar[,
C-o fr`nghie de m[ta[s[
Ca din ea s[nu mai ias[!

El, sim\indu-se cuprins,
Bra\ele din nou =i-a-ntins;
R[u fr`nghia mi-l str`ngea,
P`n' la oase-l p[trundea.

Totu=i nu s-a de=teptat,
C[ci era, de-asear[, beat.
Chefuisse-n cr`=m[-oleac[,
De necazuri s[-i mai treac[.

.

Turcii du=i... napoi venir[,
Unii l`ng[el se-oprir[.
Al\ii-n preajm[-i se-nv`rteau,
Ce s[-i fac[, nu =tiau:

C[-i vr[jit de ursitoare,
Sabie s[nu-l doboare,
Suli\ s[nu-l r[zbeasc[,
Nici s[geat[s[-l r[neasc[!

De l-or da la fund]n ap[,
 Va-nota =i — poate — scap[!
 Foc dac[i-or da, s-aprinde
 +i fr`nghia ce-l cuprinde!

Soliman]n jur prive=te.
 Mai la vale ce z[re=te?
 L`ng-o moar[p[r[sit[,
 Vede-o piatr[n[molit[.

Nu prea mic[: m[ri=oar[,
 Piatr[zdrav[n[de moar[.
 Merge iute drept la ea,
 Dar s-o mi=te nu putea.

Oamenii pe loc =i-i cheam[;
 Turci vreo opt la ea se-nham[
 +i de-abia o r[sturnau,
 N[du=elile-i treceau.

Gruia-n luntre nici visa,
 El pe spate, dus, dormea.
 De g`t piatra i-o legar[,
 Jos]n ap[-l r[sturnar[.

C`nd l-au aruncat de sus,
 Piatra dup[el s-a dus.
 Oltul m`nios urla,
 Apa-n dou[-=i despica.

.

+i pe Gruie l-a primit,
 L-a=e[z[frumos, lungit,

Tocmai pe nisip la fund,
Unde somnii se ascund.

C`te-un somn || atingea,
El nainte, dus, dormea.
Un rac mare, cr[c[nat,
De un deget l-a mu=cat.

Gruie-atunci s-a de=teptat,
A sim\it c[e legat.
A sim\it c[-n ap[sta
+i o piatr[-l ap[sa.

Celui tare s-a rugat,
Dumnezeu puteri i-a dat.
Cu putere s-a-ncordat,
M`inile =i-a dezlegat.

Dar[piatra-l mai \inea,
Nu putea sc[pa de ea.
Atunci iar[=i s-a-ncordat,
Piatra-n spate-a ridicat.

+i cu piatra mare-n spate,
}nota pe Olt, m[i frate!
Ca un pe=te-a=a-nota,
C[doar Oltu-l cuno=tea.

}i era doar fr[\ior
+i-i da m`n[de-ajutor:
C`nd sl[bea =i s-afunda,
Iar deasupra-l ridica.

Nime-n lume nu venea,
Nime-n lume nu-l vedea,
Cum se chinuia-not`nd,
De-ncordare greu sufl`nd.

Doar Ileana a venit,
Numai d`nsa l-a z[rit.
Ei semn r[u i s-ar[tase
+i-ntr-acolo apucase.

Ea =tia s[-noate-n r`u,
+i-un cu\it avea la br`u.
D`nsa-ndat[ce-l z[ri,
De pe mal]n r`u s[ri.

C`nd o vede, el gr[ie=te:
— Hai, Ileano, hai, gr[be=te!
C[pietroiul r[u m-apas[,
+i puterile m[las[!

Merge-not Ileana, iat[,
Taie funia pe dat[.
Piatra mare-n valuri pic[,
Apa-n dou[se desp[ic[.

Valurile se b[teau,
}mprejur v`rtej f[ceau,
Stropi spre ceruri azv`rleau,
+i-ndelung bolboroseau.

.

El, de piatr[u=urat,
A ie=it la mal, sc[pat;
Sus pe mal c`nd s-a v[zut,
Cruce sf`nt[=i-a f[cut.

La Ileana s-a uitat,
O cuprinse-nduio=at,
Ochii mari i-a s[rutat:
— Tu, Ileano, m-ai sc[pat?

Mergi, iubita mea, acas[,
C[te-am p[r[sit pe tine,
Dar de-acuma, sunt al t[u,
C`t m-o \ine Dumnezeu!

Mergi, iubita mea, acas[,
F[-\i g[teal[de mireas[;
+i s-a=tep\i, c[ci m`ine, joi,
Voi veni-n pe\it la voi.

M`ine-o s[ne logodim,
}n cur`nd o s[nuntim:
+i-o s[ducem, }n unire,
Ani de dulce fericire!

Albii fetei obr[jori
S-au ro=it ca doi bujori;
Pl`ns de bucurie-o-neac[,
+i spre cas[drept ea pleac[.

* * *

Iar feciorul lui Novac,
 Hai, la m[-sa, la conac;
 Schimb[haine-n r`u muiate,
 +i spre cr`=m[se abate.

Colo jos la cr`=ma Stanii,
 Unde=i beau drume\ii banii,
 Vuiet mare s-auzea,
 Lume mult[petrecea.

Turcii-n cr`=m-abia-nc[peau,
 Osp[tau, se veseleau.
 Iar Pandeles grecoiei,
 Chefuia la r`nd cu ei.

St`nd la mas[to\i cu drag,
 S-au trezit cu Gruia-n prag!
 C`nd]n fa\sa-l v[zu,
 Greul...]n genunchi c[zu.

Iar[turcii au s[rit:
 — Vai, vai! Gruia! n-a murit?
 Uite-l, vine! A sc[pat
 Teaf[r, dracu-mpeli\at!

Pe sub pat frico=i intrau,
 Prin unghere se doseau!
 Gruia fruntea =i-o-ncrunta,
 Pe Pandeles-l judeca:

— Pandela=, m[i sluga mea,
Grec nemernic, lift[rea,
C` t mi-ai fost argat cu plat[,
| i-a lipsit ceva vreodat[?

Simbrioara \i-o pl[team,
La m`ncare te pofteam,
Haine noi \i-am d[ruit,
Ca pe-un om eu te-am cinstit!

Nici un r[u nu \i-am f[cut
+i tu, c`ine, m-ai v`ndut!
Tu m-ai dat la turci legat,
F[r[team[de p[cat!

Nu =tiai, Pandele-al meu.
C[din cer un Dumnezeu
Vede fapta, o p`nde=te,
+i la urm-o r[spl[te=te?

Bine Gruia nu sf`r=ea,
Palo=u-i de-o\el lucea,
Capul greului c[dea,
Trupu-n s`nge se zb[tea.

C`nd cu greul ispr[vi,
R`ndul turcilor veni.
Soliman st[tea-nfundat
}ntr-un col\ }ntunecat.

— Ha-ha, socrute, pe-aici?
Capul cetei de voinici

Dumneata e-ti dar[? Vin[!
Ie-i]ncoace, la lumin[!

De prin col\uri]i scotea,
+i cu sabia-i t[ia.
Dobor] cu spada-i lat[,
La p[m`nt]ntreaga ceat[.

.....
Dup[ce pe to\i]i taie,
]n ograd[-i face claie;
Car[lemne-apoi pe loc,
+i le d[din trei p[r\i foc.

To\i]n scrum i-a preschibat,
Scrumu-n v`nt l-a-mpr[=tiat:
— Ce-o l[sa pe urm[v`ntul,
S[m[n`nce =i p[m`ntul!

C~NTUL XXII

Nunta

Diminea\a urm[toare,
Sus la pr`nz e m`ndrul soare;
To\i de trebi]=i v[d prin sat,
Gruia zace-acas[-n pat.

Arde fruntea-i v`lv[taie,
+i prin spate-un junghi]l taie.

Biata m[-sa-ngrijorat]
+ade l`ng[el =i-] cat[.

Iar acas[, draga lui,
Ilenu\`a Sandului,
Ca pe spini st[, a=tept`ndu-l,
Dou[zile, trei de-a r`ndul.

+i v[z`nd c[nu sose=te,
Jalnic pl`ns o podide=te:
Ce s[fie? M-a min\`it
Cu venitul]n pe\`it?

Of! atunci la ce m[\ii,
Doamne,-n r`ndul celor vii?
Pentru ce, o, Tat[sf`nt,
Nu m-aduni de pe p[m`nt?"

Iat-o, dup[mult oftat,
+i pe ea bolnav[-n pat!
}i desc`nt[Floarea, baba,
}i citesc =i popi... Degeaba!...

* * *

Nou[zile s-a zb[tut
Bietul Gruia-n pat \`inut
De o boal[nemiloas[,
Care nu-i ie=ea din oase.

Ziua zecea, de pe boal[,
S[n[tos, voinic se scoal[;

Ca un mire s-a-mbr[cat,
+i pe Negru-a-nc[lecat:

— Hi, m[i n[zdr[vane cal,
Colo-n vale peste deal,
La Ileana du-m[-n zbor,
C` t putea-vei mai cu zor!

Negru-=i salt[coama deas[,
Apoi drumului se las[,
Cum se las[la p[m`nt
Iarba, c`nd o bate v`nt.

Merse Gruia, tot s-a dus,
P`n[-n deal la cruce, sus.
C`nd pornea din deal la vale,
Iat-un om]i iese-n cale:

— C[l[re\ule g[tit!
}ncotro a=a gr[bit,
De \i-e calul]nspumat?
— La Ileana din cel sat!

— C[l[re\ule drumare,
Str`nge-\i calu-n pinteni tare!
C[ci pierdut[pe Ileana
O l[sai,]n pat, s[rmana:

M[-sa lum`n[ri \in`ndu-i,
Taic[-s[u cosciug f[c`ndu-i,

Scalda soru-sa umpl`ndu-i,
Frate-s[u morm`nt s[p`ndu-i!

Auzind, el se m`hne=te...
“Hi” lui Negru-apoi gr[ie=te,
Mai cu foc]mpinten`ndu-l,
Calul zboar[ca =i g`ndul.

A sosit la poart[Gruie.
Nimeni poarta nu-i descuie.
Dar c`nd Negru-a nechezat,
Poarta-n trei s-a despicat!

Intr[, las[calu-afar[
Priponit de-un st`lp la scar[.
Trepse c`te dou[sare
Iat[-l]n odaia mare.

C`nd v[zu pe m`ndra-n pat,
Lumea i s-a-ntunecat.
Iar[ea, c`nd]l z[ri,
Galben[din pat s[ri:

— Tat[, nu-mi ciopli s[la=!
Frate, sapa jos s-o la=i!
Soro, zv`rle sc[ld[toarea!
Mam[, stinge lum`narea!

De-al cui foc m-am boln[vit,
Este-n cas[, mi-a sosit!
Dulce-n bra\e-apoi se str`ng,
+i, de bucurie... pl`ng.

* * *

Dup[ce s-au logodit,
Peste-o lun[-au =i nuntit.
Gruia, de la el din sat,
}ntr-o s`mb[t-a plecat

C-un =ir lung de c[l[ra=i,
Cu vreo sut[de nunta=i,
}nspre-a socrului s[u cas[,
Dup[m`ndra sa mireas[.

Sandu, socrul, se a`ine,
+i pe drum c`nd nunta vine,
El o las[c`t o las[,
P`n' s-apropie de cas[.

Iar[nunta c`nd sose=te,
Poarta el =i-o z[vore=te;
Apoi strig[cu t[rie:
— Care-i mirele? s[vie!

Vie de se crede-n stare.
Sar[gardu nalt c[lare,
+i z[voru' por`ii-l scoat[,
Ca s[intre nunta toat[!

Iar[dac[n-o putea,
Capu-atunci i l-oi t[ia,
Nu e bun de fiica mea,
Nunta plece unde-o vrea!

Socrul vorba nu sf`r=e=te,
Gruia calu=-i]mbolde=te;
Peste gard n[untru sare
+i deschide poarta mare.

Iar pe poarta descuiat[
Intr[=i nunta=ii-ndat[.
Dar[socrul, barb[ras[,
Pe at`ta nu se las[.

+apte bu\i cu vinuri bune,
Una l`ng[alta pune.
Strig[iar]n gura mare:
— Care-i ginerele? Care?

S[s-aleag[-n fa\i[ici,
Din alaiul de voinici;
Bu\ile s[mi le saie,
Cercurile s[le taie.

+i nunta=ilor, din plin,
S[le dea — cu vadra — vin.
Nu sf`r=e=te socrul mare,
Gruia cu fugaru-i sare.

Sare =apte bu\i deodat[,
Taie cercurile, iat[!
Din bu\i vinul =ipote=te,
Beau nunta=ii voinice=te.

Socrul cu spr`nceana deas[,
Nici pe-at`ta nu se las[.

Intr[-n cas[=i-apoi iese
Cu vreo =apte fete-alese:

Tot de-un chip =i de-un cuv`nt,
Tot un fel de-mbr[c[m`nt.
Strig[iar[=i cu t[rie:
— Unde-i mirele? S[vie!

Dintre c[l[ra=i voinici
S[s-arate-n fa\ ici.
+i din fete s[aleag[:
Care e mireasa-i drag[?

Nu sf`r=i de spus el toate,
Gruia sabia =i-o scoate.
Nainteaz[spre fecioare,
Le-o arunc[la picioare.

— Plece-se mireasa mea,
Spada-n m`n[s[mi-o dea;
C[e spad[-nveninat[,
Care cere cap de fat[!

Dintre fetele-n=irate,
Stat-au =ase nemi=cate.
Iar Ileana cea voinic[,
Sabia de jos ridic[.

.

Mirelui cu drag i-o-ntinde,
El mireasa =i-o cuprinde,

O s[rut[fericit,
Apoi nunta s-a pornit!

Sus la Gruie-al lui Novac,
Numai mese prin conac.
Iar la mese cu m`nc[ri,
Oaspe\i mul\i, din patru z[ri!

Naiul, scripcile sunau,
Veseli oaspe\ii-nchinau,
Pentru mire =i mireas[:
"Casa lor s[fie cas[!"

Dup[mas[, hor[-ntins[,
Tot mai larg[, mai aprins[.
Chiuia-n joc, frate drag[,
Satu-ntreg, o \ar[-ntreag[!

C~NTUL XXIII

Legea

Gruia, cu Ileana sa.
Sus colo-n conac tr[ia
Albe zile de pl[cere,
Dulci ca fagurul de miere.

.

}ntr-o dalb[zi de mai,
Iat[, vin pe drum, cu-alai,

+i din cale se opresc
La conacul nov[cesc:

Pa=a din Rusciuc, Nazim,
+i cu Hogeia Ibrahim —
Hogeia | arigradului,
Omul]mp[ratului.

Vin la Gruie-al lui Novac,
Urc[treptele-n conac:
— Bun noroc! — Amin! Cu bine!
Ce v-duce pe la mine?

— Noi de la-mp[rat venim,
Gruio, s[te sf[tuim:
Las[legea rom`neasc[,
D[-te-n legea cea turceasc[.

Legea noastr[e bogat[,
+i de toate-ndestulat[
+i de aur =i de miere,
De-orice inima \i-o cere!

El musta\ a=i r[sucea,
Must[cioara lui r`dea:
— Turcilor, eu m-a= turci,
Dac[voi mi-a\i d[rui

Patruzeci =i cinci de iepe
Tot alese =i sirepe,

Cu vergi albe pe spinare
+i cu doi m`nji fiecare.

Turcii pleac[la-mp[rat.
}mp[ratul i-a-ntrebat:
— Ei, pe Gruia l-a\i turcit?
— Nu, st[p`ne pream[rit.

Dar ne-a zis c[s-o turci,
Dac[noi i-om d[rui:
Patruzeci =i cinci de iepe,
Toate-alese =i sirepe,

Cu vergi albe pe spinare
+i cu doi m`nji fiecare.
}mp[ratu-a gl[suit:
— Mergel\i! nu-i de z[bovit !

Cererea s[i-o-mplini\i
+i c[ta\i de mi-l turci\i!
C[pe el de nu-l turcim,
Mult noi nu mai st[p`nim!

.

Iat[-i la voinic, sus, iar:
— | i-am adus cerutul dar.
Te-ndemn[m prietene=te,
Gruio! Legea-\i p[r[se=te!

Pe a noastr-o-mbr[\i=az[,
C[e lege mai cu vaz[,

+i e mult mai de folos
Dec` t legea lui Hristos.

Must[cioara lui r` dea,
El frumos =i-o r[sucea:
— C[eu, m[re, m-a= turci,
Dac[voi mi-a`i d[rui

De berbeci o turm[-aleas[,
To`i cu l`na de m[ta[s[;
Iar[coarnele-mp[nate
P-]mprejur cu nestimate.

Hai iar la-mp[rat pe loc,
El st[tea ca =i pe foc:
— Ei, turcitu-i-a`i ori ba?
— Nu, lumin[\ia-ta...

Dar ne-a zis c[s-o turci,
Dac[noi i-om d[rui
De berbeci o turm[-aleas[,
To`i cu l`na de m[ta[s[,

Iar[coarnele-mp[nate
P-]mprejur cu nestimate.
}mp[ratul s-a-ncruntat
+i din grai porunc-a dat:

— }napoi pe loc porni`i,
Da`i-i turma, =i-l turci`i!

C[pe el de nu-l turcim,
Bine n-avem s-o sf`r=im!

.
Ei din nou la Gruia pleac[:
— Turma \i-am adus-o, iac[,
Las[pe Hristos al t[u,
F[-te turc azi, Gruio, z[u!

C[turceasca lege-i dat[
Lumii chiar de sf`ntul Tat[.
Lege ca a turcului,
Pe sub soare, alta nu-i!

Must[cioara lui r`dea:
Mai frumos =i-o r[sucea:
— C[eu, poate, m-a= turci,
Dac[voi mi-a\i d[rui

Nou[zeci de turci osta=i,
}nc[rca\i cu g[lbena=i;
Nou[zeci de turci solda\i,
To\i cu taleri }nc[rca\i!

.
Hai iar la-mp[rat cu grab[.
— L-a\i turcit! el]i]ntreab[.
— A=! r[spunser[ei. Nu!
+i i-au spus c`i bani ceru.

}mp[ratul m`niat
De pe scaun s-a sculat:

— }napoi, la el, gr[bi\i!
Da\i-i banii, =i-l turci\i!

N-o vroi? S[nu pleca\i,
P`n[capul nu-i t[ia\i;
Dac[nu-l r[pune\i voi,
Ne r[pune el pe noi!

Iat[-i iar la Gruia, sus:
— Ce-ai cerut, noi \i-am adus.
Uite, nou[zeci de-osta=i,
}nc[rca\i cu g[lbena=i;

Nou[zeci de turci solda\i,
To\i cu taleri }nc[rca\i.
Las[legea ta cre=tin[,
Lui Alah de azi te-nchin[!

Legea noastr[-i pe p[m`nt
Tot ce poate fi mai sf`nt;
Scar[-n ceruri de suit,
Cheia raiului dorit!

El musta\ a=i r[sucea,
Must[cioara lui r`dea.
Pe trimi=i, prietene=te,
}n ograda sa-i prime=te.

Le-a=ternu la umbra deas[
Mas[lung[, iar pe mas[
Puse carne de purcel.
(El zicea c[e de miel.)

C`nd amiaza a sosit,
La m`ncare i-a pofit.
Turcii veseli s-a=ezar[,
To`i cu pofit[osp[ar[.

Numai unul m[run`el,
+i de spate-adus ni`el,
Nici nu bea, nici nu m`nca,
Sta deoparte, se uita.

P`n[i-a v[zut, pe so`i,
De purcel s[tui, pe to`i.
El atuncea, m`niat,
Se scul[, =i-a cuv`ntat:

— Turcilor nechibzui`i!
Oare ce v[-nchipui`i?
C[pe Gruia — din cre=tin —
L-a`i f[cut azi turc deplin?

Nu =tiu voi de l-a`i turcit,
+tiu c[el v-a rom`nit!
S[m`nca`i v-a dat purcel,
Voi credea`i c[este miel!

Bie`ii turci, c`nd auzir[,
Sus ca ar=i din loc s[rir[.
+i cu s[bii to`i pe Gruie
T[b[r`t-au, s[-l r[puie!

Gruia... nu st[tu nici el,
Scoase palo= de o`el.

La p[ɡ`ni s-a repezit:
— Alelei! dar ce-a`i g`ndit?

C-a= fi-n stare eu vreodat[,
Pentru daruri, pentru plat[,
Legea s[mi-o p[r[sesc?
V[-n=elar[\\i, neam c`inesc!

+unde prinse, m[i f`rtate,
S[-i loveasc[pe-apucate!
Num-o roat[-n loc f[cea,
C`te dou[zeci t[ia...

A f[cut vreo nou[ro`i
+i-au c[zut p[ɡ`nii to`i,
Unul doar sc[p[— de-a dus
Veste la-mp[ratul, sus.

C~NTUL XXIV

+arpele

Colo sus la vatra lor,
M`ndrul lui Novac fecior
+i tovar[=a-i iubit[,
Duc via\\[fericit[.

.

Dar deodat[, ce r[sun[
Prin v[zduh, ca o furtun[?

Cine strig[, de vreun ceas,
Cu at`ta spaim[-n glas?

}mp[ratul strig[tare,
Din cetatea lui cea mare,
Peste \ar[, peste lume,
Peste-ai s[i viteji cu nume:

— Care, care s-o g[si,
Drumurile-a-mi slobozi?
Cine-n lume s-o afla
Plaiurile-a-mi cur[\a

De un =arpe ce s-a\ine
+i c`nd vede-un om c[vine.
Sare, casc[f[lci cumplite,
Prinde omul =i-l]nghite?...

Au ie=it ca s[-l omoare,
Nu =tiu c`i voinici]n floare.
Au cercat... +i nu putur[...
+arpele i-a prins]n gur[!

Celui care-o izbuti
Mare dar i-oi d[rui:
Jum[tate \ara mea,
S[domneasc[peste ea!

.
Nime-n lumea p[m`nteasc[
Nu se afl[s[-ndr[zneasc[,

Dec` t Gruie-al lui Novac.
El aude din ceardac...

+i de duc[este gata.
Dar Ileana pl` nge, biata:
— Gruio scumpe, nu pleca!
Mil[n-ai de soa\ a ta?

Te vei pr[p[di, s[race!
F[r[tine, ce m-oi face?
El duios la piept o str` nge:
— Las[, drag[, nu mai pl` nge

Las' c[sunt voinic de neam,
Suflete vreo zece am
Ici]n pieptul meu de fier...
M-oi]ntoarce! N-o s[pier!

+i s[rind pe Negru-al lui,
Pleac[-n fuga calului.
Joi]n zori a m` necat,
Vineri, iat[-l la-mp[rat.

Merge drept =i-n poart[bate:
— Bine te-am g[sit, n[]ate!
La chemarea-\i alergai,
Capul =arpelui s[-l tai.

}mp[ratu-i mul\umi,
Cu onoruri]l primi.
Zile trei l-a omenit
}n palatu-i str[]lucit.

+i pe-al lui frumos fugar,
 Zile trei de-a r`ndul iar
 L-a hr[nit cu f`n, din plin,
 +i l-a ad[pat cu vin.

Ziua-a patra: — Doamne-ajut[!
 Gruia calul =i-l s[rut[,
 Sus pe el s-arunc[-n =ea:
 — Hai, fugar, la lupt[grea!

Merge-afar[din cetate,
 Printre holde sem[nate,
 Prin livezi. +i-ntr-o livad[,
 L`ng[drum jos, ce s[vada?

+arpe-avan cu solzi verzui,
 Gros c`t trunchiul bradului,
 Sta la soare-ncol[cit,
 Doar cu capul sus ivit.

C`nd de-aproape-a=a-l z[ri,
 Gruia locului se-opri
 O clipit[, nesufl`nd,
 +i cuprins de-al mor`ii g`nd.

“Aoleu!”]=i zise-n sine,
 “Voi sc[pa =i azi cu bine?
 Sau mi-e scris aci s[pier?
 Haide!... ce-o vrea { l din cer!”

+i-a trecut, cu Negru-al lui,
 Chiar prin fa`a =arpelui.

Dar[=arpele-adormit
Stete, nici nu s-a clintit.

St[=i Gruia, mai socoate,
Apoi sabia =i-o scoate.
O-nv`rte=te, d[cu foc,
Nu l-a v[t[mat deloc!

Doar i-a rupt, lovindu-l tare,
Solzi vreo trei de pe spinare.
Iazma tres[ri ca-n vis,
Ochii]ns[n-a deschis!

Gruia-nal\[-atunci spre cer
Buzduganul s[u de fier;
+i pe =arpe, ne-ndurat,
Drept]n frunte l-a tocat.

+arpele se pomene=te,
Sare iute, se lunge=te,
+i pe Gruia c`nd]l vede,
Dup[d`nsul se repede.

Fuge =arpele, ca v`ntul,
Gruia=or, m`nc`nd p[m`ntul!
+arpele, t`r`=, pe jos,
Gruia, pe-al s[u cal frumos.

Merge-a=a voinicul, merge...
C`t putu de mult s-alerge!
Dar din fuga cea turbat[
Calu-i se opri deodat[:

— Gruio! st[i s[m-odihnesc,
C[picioarele-mi sl[besc!
Limba-n gur[mi-a secat,
De setos, de nem`ncat!

— Vai! mai haide, Negru=or,
Zice Gruia rug[tor.
Vin[-\i, dragul meu,]n fire,
Scoate-m[de la pieire!

C[eu, dac[scap cu bine,
Grij[voi avea de tine!
F`n \i-oi da cu ridicata,
+i vin dulce cu g[leata!

Calu,-ascult[tor de rug[,
Hai, s-a=terne iar pe fug[;
Fuge-ntruna cu putere,
P`n[ce-ntr-un codru piere.

Gruia cat[-n urma sa;
+arpele s-apropia.
Nainta mereu t`r`=,
Prin al codrului desi=.

Gruie-atunci, din buzunar,
Scoase iasc[=i amnar,
Cremene-o bucat[scoase,
Sc[p[r[sc`ntei lucioase.

+i d[du p[durii foc...
Codrul vechi s-a-ncins pe loc.

+arpele prin foc trecea,
+i venea mereu, venea...

Dar de focul]nte\it
Ochii negri i-au plesnit.
El]n loc atunci se-opri:
— Ia st[i, Gruio, nu fugi!

Hai, omoar[-m[, f[bine;
Nu mai v[d, s[rman de mine!
R[u ai face, neiertat,
S[m[la=i...]ntunecat!

Gruia, auzind, veni...
+arpele, c`nd]l sim\i,
A deschis]ntr-o clipit[
F[lcile, ca s[-l]nghit[.

Dar voinicul nu-i d[pas.
Iute sabia =i-a tras;
O ridic[=i love=te,
+arpele se cump[ne=te.

Capu-i fr`nt s-ableac[-n jos,
Se mai \ine-abia-ntr-un os.
— Aoleu! m-ai pr[p[dit!
Jalnic el a gl[suit.

+i s[rea ie=it din fire,
R[sturn`nd]n zv`rcolire
Arborii din preajma sa.
— Gruio, pl`ngi de mila mea!

C[voinic =i eu eram,
Dar de mama n-ascultam;
+i m-a blestemat ea tare,
S[m[fac un =arpe mare!

Va-nceta blestemul greu,
Ce-a c[zut pe capul meu,
C`nd viteji — cu gura-mi slut[
Voi m`nca, deplin o sut[.

Fe\i viteji, r[zboinici fe\i,
Ca =i tine de-ndr[zne\i,
}nghi\it-am p`n-acuma
Nou[zeci =i nou[numa.

Ast[zi, de-a= fi izbutit
+i pe tine s[te-nghit,
Eu sc[pam de nenoroc,
M[f[ceam voinic la loc!

Gruia, auzind a=a,
Nal\ iar [=i sabia.
C`nd cu sabia d[du,
Capul =arpelui c[zu.

+i cu capul retezat,
L`ng[sabie legat,
Fiul lui Novac s-a dus
La-mp[ratul iar [=i, sus:

— }n[\atule-mp[rate,
S[tr[ie=ti cu s[n[tate!

Iac[, nu fii am[r`t:
+arpele... l-am omor`t!

}mp[ratul se apleac[,
Nu mai =tie ce s[-i fac[.
Str`nge pe voinic]n bra\[,
Scaun m`ndru-i pune-n fa\[:

— Gruio, =ezi ici l`ng[mine.
|ara mea s-o-mpart cu tine!
Gruia zice: — Nu,-mp[rate,
Mul\umesc de bun[tate!

Nu mi-e g`ndul la domnie
Peste limbi str[ine mie;
R`vna mea-i s[-mi ocrotesc
Neamul, cuibul str[mo=esc.

Cu fugaru-i m`ndru-apoi,
Hai, spre \ara sa-napoi.
La conacul lui,]n prag,
Soa\ a-i l-a=tepta cu drag.

Straje el c`t a mai stat
Un du=man n-a cutezat
Cu piciorul s[p[=easc[
Pe mo=ia rom`neasc[!

Faptele-i de F[t-viteaz
Se mai spun, se c`nt[=azi;
+i mereu — din grai, din strune
Mo=ii la nepo\i le-or spune!

APRECIERI

... g[sesc o adev[rat[satisfacere de a v[declara c[sunt de p[rearea dumnea-voastr[]n privirea talentului poetic al junelui Petre Dulfu. Ziua se cunoa=te de diminea\[, zice rom`nul. Astfel, din primele poezii m-am convins c[el posed[]n suflet sc`nteia sacr[=i sub condei o limb[armonioas[pe care =tie s-o ml[die dup[cerin\ele ritmului. Talent exist[: el e un dar al naturii =i e merit a se dezvolta cu timpul pentru a crea opere frumoase ce vor]navu\i literatura noastr[. Trebuie dar a fi]ncurajat =i sus\inut pe calea]n care a intrat, cale bun[=i roditoare, c[ci fiecare plant[]n p[m`ntul ei prosper[.

Vasile ALECSANDRI, 1880

R`sul pentru noi se opre=te]n fa\ a durerii =i a nenorocirii. La P[cal[atunci izbucne=te. P[cal[e un fel de Vlad]epe=, care petrece]ntre pu=ii]n \eap[, unul]ntr-una mai]nalt[=i altul]ntr-una mai scurt[, dup[rang =i vin[.

Emanoil BUCU] A

“P[cal[” =i “Legenda]iganilor”, bune scrieri pentru popor, sunt foarte r[sp`ndite =i ast[zi.

George C{ LINESCU, 1941

Petre Dulfu este primul scriitor rom`n care a l[sat o lucrare]n limba maghiar[despre Vasile Alecsandri. Este vorba de lucrarea “Alecsandri Vazul müködése a román terén” (“Activitatea lui Vasile Alecsandri]n literatura rom`n[”).

A scrie o lucrare despre V. Alecsandri]n Ardeal,]n acea epoc[a absolutismului austro-ungar =i mai ales pentru un rom`n, era un act de mare curaj. Aceasta cu at`t mai mult, cu c`t dualismul austro-ungar sporea persecu\ia]mpotriva na\ionalit[\ilor a=a-zise tolerate.

Petre PU+CA+U, 1966

Definind conceptul de literatur[popular[, M. Eminescu nu-i reducea sfera exclusiv la crea\iile folclorice, ci cuprindea =i operele scriitorilor, =i anume acele opere, "care se potrivesc a=a de bine cu g`ndirea poporului, inc` t dac[acesta nu le-a f[cut, le-ar fi putut ins[face"¹.

}n acest sens, dup[opinia noastr[, Dulfu este un scriitor popular. El nu are inventivitate individual[, ci pl[smuie=te în limitele specifice folclorului, mai exact, împrumut[at` t de bine totul,]nc` t nu po\i distinge bruma de nara\iune care]i apar\ine. De aici desprindem deosebirea de Ion Creang[, care într-o mare parte a operei sale a inventat fapte =i înt`mpl[ri², ceea ce]i d[nota distinct[de scriitor original în planul literaturii noastre.

Dac[aceasta este deosebirea fundamental[fa\ de Creang[, nu poate fi trecut[cu vederea apropierea de scriitorul humule=tean, c[ci, ca =i acesta, Dulfu are =tiin\ a select[rii materialului folcloric =i a îmbin[rii lui armonioase în lucr[ri care î-i trag originalitatea din aceast[situa\ie. Creang[r[m`ne un artist de geniu, des[v`r=it stilist, creator de atmosfer[=i de tipuri specifice regiunilor Moldovei de Sus, pe c`nd Petre Dulfu este un repovestitor tentat s[generalizeze situa\iile personajelor sale, P[cal[, Gruia, F[t-Frumos, care nu pot fi supu=i unor caracteristici provinciale, pentru c[le au pe cele ale rom`nului în ansamblul lui. }n aceast[privin\ asem[narea este mai degrab[cu Petre Ispirescu, =i acesta un repovestitor care pune accentul pe tipuri umane, într-o limb[accesibil[tuturor rom`nilor, f[r[particularit[\i provinciale. Petre Ispirescu a fost prelucr[torul or[=ean c[ruia i-a fost team[s[se abat[de la materialul brut folcloric, pentru a nu-i estompa savoarea =i farmecul. Scopul s[u nu a fost în principal literar, ca la Creang[, ci moralizator-didactic.

Petre Dulfu provenea din mediul rural, dar f[c`ndu=și studiile cu temeinicie =i devenind profesor =i autor de manuale, iat[-l la r`ndu-i citadin, imprim`nd operei de asemenea un v[dit caracter didactic. Superior lui Ispirescu prin cultur[=i prin cunoa=terea de la surs[a produc\iilor folclorice, Dulfu îi devine egal în calitatea sa de repovestitor. Ambii scriitori au în\eles necesitatea moralizatoare a crea\iilor populare, accentu`nd aceast[\int[=i neab[t`ndu-se de la

¹ M. Eminescu : *Scrieri politice*. Bucure=ti, 1905, p. 306.

² I. Iordan : *Prefa* la P. Ispirescu. *Legende sau basmele rom`nilor*, E. L., 1968, p. IX.

nara\iunea exact[a basmelor =i pove=tilor. Ispirescu a f[cut-o \ns[cu mai mare stricte\e; plec\nd direct de la folclor, el este, natural, mai fidel modelului, folosind mijloacele lexicale =i stilistice adecvate. Dulfu este mai \ndep[rtat de prototipul popular. Mai \nt`i el construie=te, folosind numeroase buc[\i folclorice, d`ndu-le arhitectura pe care singur o dore=te, permi`\ndu-=i eliziuni =i mici imixtiuni, \n m[sura \n care se configureaz[\ntregul. }n al doilea r`nd, el transform[proza \n vers. Chiar =i atunci c`nd preia balade, snoave, c`ntece, hore populare, le muleaz[\n versifica\ia sa proprie, schimb\ndu-le metrica, \ncorset\ndu-le de cele mai multe ori \n strofe, \n "c`ntece". Versific\nd, Dulfu se \ndep[rteaz[de la stilul direct comunicativ al prototipului popular, \n schimb realizeaz[o comunicabilitate mai mare, o modalitate prin care nara\iunea s[fie re\inut[mai lesne de cititor =i ascult[tor. Stilul lui Dulfu este oral, simplu, direct, expresia limpede, ne\mpodobit[, ca \n folclor, ca la Creang[=i la Ispirescu.

Privindu-l \n calitatea sa de versificator, ne vine \n minte procedeul adoptat pentru prima dat[de unul din primii no=tri prelucr[tori, Anton Pann. Autorul lui Nastratin a adunat o bog[\ie extraordinar[de proverbe, zic[tori, hore, ghicitori, topindu-le — cum avea s[fac[Dulfu mai t`rziu cu basmele — \ntr-o nara\iune original[. Produc\iile, la origine, au fost populare, dar Anton Pann a compus \nt`mpl[rile moralizatoare, pentru a-=i sluji ideea, \n felul acesta f[c\nd din *Povestea vorbii* o oper[dubl[, de repovestitor dar =i de scriitor. De aceea, G. C[linescu avea dreptate c`nd vorbea despre intelectualismul scrierilor lui Anton Pann, care nu este specific lucr[rilor pentru popor.

Dulfu a dat scrieri pentru popor, el a \ndep[rtat din nara\iune tot ce ar fi putut \mpiedeca \n\elegerea direct[, imediat[. Operele lui =i-au g[sit prin aceasta o r[sp\ndire uluitoare, al[turi de cele ale lui Ispirescu, spre exemplu. Este cert \ns[c[ceea ce i-a lipsit scriitorului de la Tohat a fost umorul. Este de mirare cum autorul lui P[cal[n-a avut el \nsu=i, temperamental, o doz[mai mare de veselie nativ[, de hohotire interioar[, ca Ion Creang[. El a izbutit totu=i s[p[streze vioiciunea personajului P[cal[, pentru c[autenticitatea nara\iunilor de la care a plecat s-a \mpus ca stare \n epopeea sa popular[. Do vad[este faptul c[\n celelalte scrieri, =i mai ales \n cele originale, care n-au leg[tur[cu folclorul, umorul este minim =i voio=ia ostentativ c[utat[. Petre Dulfu este original prin modul \n care prelu\nd materialul folcloric \n d[forma

celor trei epopei. Originalitatea sa este de ordinul construcției versificate, care s-a manifestat sub forma epopeii populare.

Într-o literatură dezvoltată mai târziu decât în alte țări europene din cauze social-istorice obiective, sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea a reușit să dea un asemenea impuls scrisului încât să ajungă din urmă literaturi care s-au dezvoltat, pe îndelete, în timp. Este secolul care menține clasicismul, și iluminismul, alături de romantism, realism și naturalism, împingând, la sfârșitul lui, poezia spre fogașurile ei moderne. Iată de ce au conviețuit armonios epopeile cu versurile simboliste, deși specia clasică nu s-a impus ca atare în istoria noastră literară. Prielnice dezvoltării clasice a literaturii omenirii, epopeile s-au bucurat de prestigiu în contextul istoric al antichității și implantarea lor în vremi în care se formaseră alte gusturi literare era hazardată. Numai deplinul talent al lui Budai-Deleanu — și nu se uita că manifestarea lui s-a produs la 1800, deci într-un moment în care speciile poeziei românești nu erau deloc configurate — a făcut ca *Jganiada* să reziste timpului. Cum se explică primirea fărâșezelor a epopeilor lui Petre Dulfu la începutul acestui secol și mai ales după cel dintâri război mondial, când, poeziei românești, prin Arghezi, Blaga, Bacovia, Barbu, Minulescu, Pillat, i se deschiseră căi noi, nebătute în întregul peisaj european? Credem că în primul rând faptului că Dulfu nu și-a îmbrăcat armura clasică, pe care au socotit-o obligatorie autorii anteriori de epopei. El nu a dat o *epopee clasică*, în spiritul homeric al cuvântului, ci o *epopee populară* care și propunea să folosească pînă la identitate narativele specifice folclorului nostru în opusuri de largă desfășurare. Ideea era de la bun început fericită și se cuvine salutat ca atare.

Dar de la însăși denumirea de *epopee populară* se naște o întrebare esențială. Populară, pentru că pleacă de la folclor sau pentru că se adresează largilor mase de cititori? Răspunsul nu va face altceva decât să precizeze, de fapt, conținutul, specificul operei lui Dulfu și în același timp raportul ei cu folclorul. Deși a cunoscut în copilărie producțiile populare din satul natal și a realizat o culegere de anecdote și ziceri populare, Petre Dulfu și-a luat toate măsurile de precauție oprindu-se la basmele și baladele de o deosebită valoare, verificate de marii noștri scriitori. El a plecat de cele mai multe ori de la prelucrările deja existente, în felul acesta realizând o operă dublă, de la popor pentru popor, dar și de la

popor, prin marii no=tri scriitori,]napoi la popor. Plec`nd de la unele opere clasice, el a redat poporului ce era al poporului, permiti`ndu=]i s[asambleze unitar =i s[ajute r[sp`ndirii imediate prin versificare. Astfel s-au n[scut acele "bune scrieri pentru popor", cum le numea G. C[linescu, epopeile sale populare, care au]nlocuit]n mare parte, la]nceputul acestui secol —]n lectura obi=uit[a \[ranilor =i la =ez[tori —, vechile c[r]i populare. Efectul a fost remarcabil. Cititorii sau ascult[torii nu erau interesa]i de Petre Dulfu, ca autor, ci de P[cal[, de Gruia =i de F[t-Frumos, personaje at`t de apropiate de sufletul, aspira]iile =i gusturile lor.]n felul acesta au fost]nviorate nara]iunile populare care aveau]n centrul lor aceste personaje, Dulfu contribuind,]n bun[m[sur[, la perpetuarea unei bune literaturi populare, baladesc[=i anecdotic[. Pe l`ng[aceast["influen\[", scrierile sale se men]in ca sinteze ale unor mari teme populare av`nd eroi de c[p[t`i]n folclorul na]ional.

Victor CR{ CIUN

CUPRINS

<i>Not[asupra edi[iei</i>	2
<i>Tabel cronologic</i>	3

ISPR{ VILE LUI P{ CAL{

<i>Cuv`nt]nainte</i>	10
I. Mo=tenirea	12
II. V`nzarea	15
III. }mp[r]virea comorii	18
IV. Fuga	21
V. Fluierul	24
VI. Tocmeala	28
VII. Caprele popii	32
VIII. La oi	38
IX. Boii lui P[cal[.....	42
X. Moara dracilor	46
XI. Cucul	52
XII. Evanghelia	55
XIII. R[fuiala	57
XIV. Mireasa	60
XV. P[cal[=i T`ndal[.....	64
XVI. }nvierea mor]ilor	69
XVII. P[cal[]nsurat	72
XVIII. Strechea	79
XIX. Pr`nzul	85
XX. Otrava	91
XXI. R[m[=aguri c-un boier	97

XXII. Alte r[m[=aguri	104
XXIII. La vatra p[rinteasc[.....	109
XXIV. P[cal[mare gospodar	118

GRUIE-AL LUI NOVAC

<i>Cuv`nt]nainte</i>	126
I. Dor de]nsurat	129
II. Aripile z`nei	135
III. }n pevit	143
IV. La arat	153
V. T[tarul	158
VI. }n arigrad	165
VII. Pr`nzul	172
VIII. Negru=or	179
IX. Voichi\`a =i mama ei	185
X. Z`na Magdalena	191
XI. Be\ie	202
XII. Lupta	214
XIII. R[zbunarea Magdalinei	226
XIV. Turcul viteaz	233
XV. La veselie	243
XVI. Ni\ [.....	251
XVII. Fata turcului	262
XVIII. La socri	269
XIX. Moartea lui Novac	278
XX. }n robie t[t[reasc[.....	287
XXI. Ileana	303
XXII. Nunta	318
XXIII. Legea	325
XXIV. +arpele	332
<i>Aprecieri</i>	341

Petre Dulfu

ISPRUL VILELUI PĂCAL

Apărut: 1997. Format: 70x108^{1/32}
Coli tipar: 15,40. Coli editoriale: 16,30. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»
str. B. P. Hasdeu nr. 2, Chișinău, MD 2005, Republica Moldova

Operator: *Vitalie Eșanu*

Tehnoredactor: *Ovidiu Oțel*

Corector: *Elena Bivol*

Redactor: *Nicolae Marciuc*

Editor: *Anatol Vidrașcu*

Tiparul executat sub comandă nr. 3738.

Concernul «PRESA», str. Vlaicu Părcălab, nr. 45,

Chișinău, MD 2012, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți